

PASŪTĪTĀJS:
ZEMGALES PLĀNOŠANAS REĢIONS

AUTORS:
SIA “Veido vidi”

LLI-313 «Aizraujošs ceļojums muižu
parkos četros gadalaikos»/
«4SeasonsParks»

2018-2019

PROJEKTA “Aizraujošais ceļojums muižu parkos četros gadalaikos”/
4SeasonsParks

**Pētījums par piļu un muižu parkiem Zemgales
plānošanas reģionā un
Paņevežu un Šauļu apriņķos**

Pasūtītājs: ZEMGALES PLĀNOŠANAS REĢIONS

Izpildītājs: SIA “VEIDO VIDĒ”

Latvijas - Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas 2014. - 2020. gadam (Interreg V-A Latvia-Lithuania 2014–2020) projekta Nr. LLI-313 “Aizraujošais ceļojums muižu parkos četros gadalaikos” (“Four Seasons Exciting Journey in Manor Parks” / 4SeasonsParks) ietvaros

Šis pētījums ir sagatavots ar Eiropas Savienības finansiālo atbalstu. Par šī pētījuma saturu pilnībā atbild Zemgales plānošanas reģions, un tas nekādos apstākļos nav uzskatāms par Eiropas Savienības oficiālo nostāju

2018-2019

Projekta “Aizraujošais ceļojums muižu parkos četros gadalaikos” apraksts

Programma: Interreg V-A Latvijas – Lietuvas pārrobežu sadarbības programma 2014-2020

Projekts: LLI-313 “Aizraujošs ceļojums muižu parkos četros gadalaikos”

LLI-313 “Four Seasons Exciting Journey in Manor Parks”

Saīsinātais nosaukums: “4SeasonsParks”

Projekta īstenošanas laiks: 01.03.2018 - 29.02.2020 (24 mēneši)

Vadošais partneris: Jelgavas novada pašvaldība

Projekta partneri:

- Zemgales Plānošanas reģions (LV), www.zemgale.lv
- Kokneses novada dome (LV), www.koknese.lv
- Rokišķu Reģionālais muzejs (LT), <http://www.muzejusrokiskyje.lt>
- Pakruojis rajona pašvaldība (LT), <http://www.pakruojis.lt>

Projekta mērķis ir veicināt kultūrvēstures objektu ilgtspēju, palielināt to pievilcību apmeklētājiem

Projektā plānotās aktivitātes:

- Piļu un muižu parku esošā piedāvājuma un situācijas apzināšana (pētījums);
- Kopīgi risinājumi parku labākai apsaimniekošanai, mācību braucieni pie partneriem, labās prakses piemēri;
- Mērķa grupu interešu un prasību noteikšana;
- Piļu un muižu parku sakopšana un labiekārtošana;
- Piļu un muižu parku ilgtspējīgas apsaimniekošanas, izmantošanas un pilnveides dokumentu izstrāde;
- Jaunu kopīgu izzinošu maršrutu un vienotas atlaižu kartes izveide, atbilstīgi katra objekta specifikai, arī piedāvājumam ziemā;
- Tūrisma nozares profesionāļu un parku apsaimniekotāju mācības, iesaistīto pušu tehniskās un profesionālās veiktspējas stiprināšana;
- Mārketinga pasākumi – reklāmas raksti, ārzemju žurnālistu vizītes, brošūras ar interaktīvu 3D animāciju, dalība izstādēs, ārpus sezonas pasākumi sabiedrībai projektā iekļautajos parkos, starptautiska konference u.c..

Projektā sasniedzamie rezultāti:

- Veikts pētījums par programmas teritorijas muižu un piļu parku esošo situāciju, potenciālu, vajadzībām, labo praksi, ieteikumiem parku uzlabošanai un to labākai izmantošanai;
- Veikta četru piļu un muižu parku sakopšana un labiekārtošana, to atgriešana vēsturiskajā veidolā saskaņā ar attiecīgā laikmeta tradīcijām, iekļaujot maza mēroga labiekārtošanu, attīrīšanu, apsaimniekošanas plānu izveidi, dižkoku marķēšanu, celiņu, apgaismojuma, taku, atpūtas vietu izveidi, soliņu, strūklaku, norādes zīmju, mazās arhitektūras formu uzstādīšanu u.c. darbus (Elejas muižas parks, Kokneses parks, Rokišķu muižas parks, Pakruojis muižas parks);
- Izstrādāti un ieviesti divi muižu un piļu parku ilgtspējīgas apsaimniekošanas un izmantošanas pilnveides dokumenti (Kokneses parka inventarizācijas dokuments, Elejas muižas parka pārvaldības plāns), kā arī izstrādāta izglītības programma;
- Organizētas divas pieredzes apmaiņas vizītes uz partneru objektiem Lietuvā un Latvijā par piļu un muižu parku veicināšanas labo praksi;
- Veikts novērtējuma kopsavilkums par mērķa grupu interesēm un prasībām;

- Organizētas septiņu dienu mācības parku apsaimniekotājiem par parku un to vērtību vēsturisko attīstību, parku attīstīšanas lietderību, ES un valsts politiku, reģionālo un vietējo līmeņu instrumentiem parku attīstībai un uzturēšanai, starptautisko pieredzi seno parku attīstības jomā;
- Organizētas divu dienu mācības tūrisma nozares profesionāļiem par pasākumiem ārpus sezonas laikā, jaunākajām tendencēm tūrisma interneta vietņu uzturēšanā, metodēm parku izmantošanas potenciāla un mērķauditorijas identificēšanā un sasniegšanā, mārketinga kanāliem, klasteriem u.c.;
- Izveidoti trīs jauni kopīgi tūrisma maršruti (tostarp 5 paketes identificētajām mērķa grupām), kā arī "4SeasonsParks" klientu atlaižu karte;
- Piecās valodās izstrādāti kopīgi reklāmas materiāli par jaunizstrādātajiem maršrutiem, tostarp brošūra 25 000 eksemplāru tirāžā, kas veidota kā vairāku atsevišķu materiālu pakete, iekļaujot 3D modeļa un animācijas programmu un pieejamību viedtālrunī, kā arī digitālas brošūras izmantošanai partneru un citu iesaistīto pušu interneta vietnē;
- Nodrošināta projekta publicitāte (11 publikācijas katras partnervalsts nozīmīgākajos preses izdevumos, regulāras digitālās aktivitātes partneru vietnē internetā un sociālajos tīklos);
- Noorganizēta starptautiska konference "Latvijas un Lietuvas piļu un muižu parki: pagātne, tagadne un nākotnes perspektīvas";
- Noorganizētas divas trīs dienu partnervalsts žurnālistu vizītes (LV un LT), kā arī viens sešu dienu ārzemju žurnālistu brauciens pa projektā izveidotajiem maršrutiem un tajos iekļautajiem objektiem;
- Sabiedrībai noorganizēti ārpus sezonas pasākumi projektā iekļautajos parkos
- Nodrošināta dalība tūrisma izstādēs Balttour (Rīga, Latvija) un Adventur (Viļņa, Lietuva).

Pārrobežu ieguvumi:

- Attīstīts daudzveidīgs, pievilcīgs pārrobežu tūrisma piedāvājums – kopīgi trīs tūrisma maršruti, kartes, brošūras, atlaižu karte, inovatīva 3D mobilā aplikācija – kas ievērojami palielinās tūristu skaitu Latvijā un Lietuvā, īpaši, piļu un muižu parkos;
- Palielināta pierobežas reģionu pievilcība ārzemju tūristiem;
- Veicināta ilgtspējīga kultūras un dabas mantojuma saglabāšana un attīstība abās robežas pusēs;
- u.c.

Projekta kopējais finansējums: 692 246,79 EUR (t.sk. ERAF finansējums: 588 409,76 EUR)

ZPR finansējums: 165 410,96 EUR (t.sk. ERAF finansējums: 140 599,31 EUR)

www.latlit.eu; www.europa.eu; www.facebook.com/Zemgale/

Saturs

1. Ievads.....	6
2. Pētījuma metodikas izklāsts	8
3. Identificētie piļu un muižu parki, to izpēte	19
3.1. Piļu un muižu parki Zemgales plānošanas reģionā.....	21
3.2. Piļu un muižu parki Paņevežu un Šauļu apriņķos	27
3.3. Arhīvu un saistošo materiālu apkopojums	33
3.4. Dendroloģiskās un bioloģiskās daudzveidības novērtējumu apkopojums	35
3.5. Saistošo dokumentu izpēte	36
3.6. Normatīvo aktu un finanšu avotu salīdzinājums	37
3.7. Sociālekonomisko faktoru apkopojums	41
3.8. Potenciāls, vajadzības un apsaimniekošanas uzlabošanas priekšlikumi	44
4. Dabā apsektie piļu un muižu parki.....	51
4.1. Apsektoto objektu analītisks pārskats	53
4.2. Parka un piegulošo teritoriju zonējuma un skatu analīze	55
4.3. Teritorijas esošās situācijas un funkcionālā analīze	58
5. Ainavas vērtību inventarizācija un novērtējums	60
5.1. Dabas mantojuma novērtējums.....	63
5.2. Kultūras mantojuma identifikācija, autentiskuma un integritātes novērtējums....	66
6. Asares un <i>Onušķio</i> muižu parku funkcionālais un tematiskais zonējums.....	79
6.1. Asares muižas parka attīstības koncepcijas	83
6.2. <i>Onušķio</i> muižas parka attīstības koncepcijas.....	91
7. Vadlīnijas piļu un muižu parku attīstības plānu uzsākšanā un izstrādē	99
7.1. Piemērs. Parka ainavu projekta sastāvs	108
8. Pielikums Nr.1	111
9. Pielikums Nr.2	112
10. Pielikums Nr.3	113
11. Pielikums Nr.4	114

1. Ievads

Pētījums veikts pamatojoties uz 2018.gada 3.oktobrī starp ZEMGALES PLĀNOŠANAS REĢIONU un SIA “Veido vidi” noslēgto Līgumu Nr. 18/1-12.2/114. Līguma ietvaros plānots izstrādāt Zemgales plānošanas reģiona, Paņevežu un Šauļu apriņķu piļu un muižu pētījumu, kura pamatā ir definēti pieci darba uzdevumi:

1. Veikt visu Zemgales, Paņevežu un Šauļu reģionos esošo piļu un muižu parku identificēšanu un to saistošo dokumentu izpēti un analīzi;
2. Veikt izlases kārtā izvēlētu 20-30 (vismaz 10 parki katrā valstī ar iespējami atšķirīgāku situāciju) Zemgales, Paņevežu un Šauļu reģionos esošo piļu un muižu parku (iepriekš saskaņojot ar Pasūtītāju) apsekošanu un ainavas analītisku izpēti;
3. Veikt izlases kārtā izvēlētu divu Zemgales un divu Paņevežu un Šauļu reģionā esošo piļu un muižu parku (iepriekš saskaņojot ar Pasūtītāju) ainavas vērtību inventarizāciju un novērtējumu;
4. Izstrādāt vienam Zemgales reģiona un vienam Paņevežu vai Šauļu reģiona piļu un muižas parkam (iepriekš saskaņojot ar Pasūtītāju) funkcionālo un tematisko zonējumu;
5. Pamatojoties uz pētījumā iegūtiem rezultātiem, dot visiem piļu un muižu parkiem piemērojamas vadlīnijas piļu un muižu parku attīstības plānu uzsākšanā un izstrādē.

Pētījums izstrādāts rudens, ziemas un pavasara sezonās. Pētījumā piedalās ekspertu grupa – ainavu arhitekti, dendrologs, sugu un biotopu speciālists un pieaicināts Lietuvas piļu un muižu parku eksperts. Pētījuma objektu – piļu un muižu parku identifikācija veikta apkopojot un tulkojot informāciju no publiski pieejamiem avotiem, valstu vēstures arhīviem, dažādām institūcijām (piemēram, NKMP, vietējie muzeji un bibliotēkas), populārzinātniskās literatūras. Visi iegūtie dati sistematizēti sagatavotās tabulās, doti konspektīvi apraksti, ietverot vēsturiskos datus un esošās situācijas aprakstus, parku atrašanās vietas aerielfoto un pieejamās vēsturiskās kartes, kā arī atbilstoši katram darba uzdevumam sagatavots grafiskais materiāls – kartes, plāni, fotofiksācijas ar skaidrojumiem un secinājumiem. Padziļināta vēsturiskā izpēte veikta četriem parkiem, apkopojot materiālus no valstu vēstures arhīviem, pieminēto aizsardzības institūcijām, vietējiem muzejiem un bibliotēkām. Kā arī izvēlētiem parkiem veikts dendroloģiskais un bioloģiskās daudzveidības novērtējums. Visa iegūtā informācija un dati atspoguļoti grafiskā materiālā un skaidrojošos aprakstos. Diviem no padziļināti analizētiem parkiem, izstrādāts parku funkcionālais un tematiskais zonējums, ietverot attīstības koncepcijas. Pētījuma noslēgumā dotas vadlīnijas vēsturisko parku attīstības plāna uzsākšanā un izstrādē.

Pētījumā ieguldīts nozīmīgs profesionāļu darbs, identificējot un vienkopus aprakstot un analizējot ZPR, Paņevežu un Šauļu apriņķos esošos piļu un muižu parkus. Iegūtie dati ir nozīmīgs pamats gan plānošanas reģionu turpmākā kultūrvēsturiskā un dabas mantojuma esošās situācijas apzināšanā un to attīstības plānošanā, gan katra dabā apsekotā parka turpmākās attīstības plānošanā, attiecīgās pašvaldības un privātā īpašnieka ietvaros, ņemot vērā šajā pētījumā augsti kvalificētu speciālistu vadībā ieguldītās parku izpētes un attīstības veicināšanas detalizētās iestrādes.

Pētījuma galvenais mērķis – **identificēt Zemgales plānošanas reģionā, Paņevežu un Šauļu apriņķos esošo piļu un muižu parkus, veikt vismaz 30 parku apsekošanu dabā un to esošās situācijas ainavas analīzi, 4 no apsekotiem parkiem veikt dendroloģisko un bioloģiskās daudzveidības novērtējumu un 2 parkiem izstrādāt to funkcionālo un tematisko zonējumu, kā arī dot vadlīnijas parku attīstības plānu uzsākšanai un izstrādei.**

2. Pētījuma metodikas izklāsts

Pētījuma teritorija aptver daļu Latvijas (turpmāk tekstā – LV pētījuma teritorija) un daļu Lietuvas (turpmāk tekstā – LT pētījuma teritorija) valstu teritorijas. Latvijas daļā tas ir Zemgales plānošanas reģions (turpmāk tekstā – ZPR), savukārt Lietuvas daļā tie ir Paņevežu un Šauļu apriņķi (attēls Nr.1).

1.att. LV un LT pētījumu teritorijas: 1. – Zemgales plānošanas reģions; 2. – Panevėžų apriņķis; 3. – Šauļu apriņķis

1.darba uzdevuma izpildei identificēti visi ZPR, Paņevežu un Šauļu apriņķos publiski pieejamos avotos minētie piļu un muižu parki (turpmāk tekstā – parki) neatkarīgi no to esošā stāvokļa un īpašumpiederības. LV pētījuma teritorijā, parku identificēšanai, apskatīti Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes (turpmāk tekstā – NKMP) pieminekļu sarakstu materiāli, kā arī katras novada pašvaldības plānošanas dokumentācija – teritorijas plānojumi, to skaidrojošie apraksti un grafiskie pielikumi. Savukārt LT pētījuma teritorijā, parku identificēšanai, apskatīts interneta vietnē *Wikipedia* atrodamais Lietuvas piļu un muižu saraksts (*List of palaces and manor houses in Lithuania*), kā arī Lietuvas vēsturiskiem parkiem veltītās grāmatās. Identificētie parki analizēti atbilstoši sekojošiem 1. uzdevuma apakšpunktiem:

1.1. Arhīvu materiālu un iepriekš veikto vēsturisko liecību izpētes materiālu apkopojums;

- 1.2. Iepriekš veikto dendroloģisko inventarizāciju un bioloģiskās daudzveidības novērtējumu materiālu apkopojums;
 - 1.3. Informācijas apkopojums par parku teritoriju skarošiem teritorijas plānojumiem, konkursiem un plenēriem, būvprojektiem, veiktajām pirmsprojekta izpētēm, sadarbības projektiem, attīstības programmām u.c.;
 - 1.4. Informācijas apkopojums par parka apsaimniekošanas un pārvaldības procesiem – vai un kā objekts tiek apsaimniekots mūsdienās (saistošo standartu un normatīvo aktu raksturojums, finansiālo avotu un cilvēkresursu raksturojums, salīdzinājums starp LV un LT aktiem);
 - 1.5. Informācijas apkopojums par parka teritorijas izmantošanu sociālekonomisko aktivitāšu realizācijai – esošā mārketinga stratēģija (piem., mākslas plenēri, pilsētas svētki, gadskārtu svētki, tradīciju un amatnieku prasmju demonstrējumi, ziemas aktivitātes, mērķa grupas, ne-sezonas pasākumi, tūrisma produkti, atlaides, akcijas);
 - 1.6. Parku potenciāla, vajadzību un apsaimniekošanas uzlabošanas priekšlikumu apkopojums;
 - 1.7. Informācijas apkopojums par labās prakses apsaimniekošanas piemēriem.
- 1.1. punkta** izpildei LV pētījuma teritorijas daļā NKMP dokumentācijas centrā pieprasīti visu ZPR identificēto piļu un muižu kompleksu arhīva un iepriekš veikto vēsturisko liecību izpētes materiāli. Papildus, par katru identificēto parku, apskatīti publiski pieejamo resursu materiāli, kas īsā konspekta formātā izklāstīti un apkopoti pētījuma Pielikumā Nr.1 punktā 8.2., kur dots katras pils un muižas ansambļa vēsturiskās un esošās situācijas apraksts, papildinot ar kartogrāfisko materiālu – katra ansambļa aerofoto ar atrašanās vietu, kā arī atsevišķiem parkiem pievienotiem vēsturiskiem plāniem un/vai esošās situācijas plāniem (ar esošo objektu eksplikāciju).
- Savukārt LT pētījuma teritorijas daļā arhīva materiāli un iepriekš veikto vēsturisko liecību izpētes materiāli nav apkopoti vienā noteiktā dokumentācijas centrā kā tas ir Latvijas valstī, tādēļ tie tika apkopoti un analizēti, izmantojot publiski pieejamo informāciju interneta vidē, ar Lietuvas muižu parkiem saistošās publicētās grāmatās – *Miestas, dvaras, kaimas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Lenkijos Karalystėje XVI–XVIII a. Lokalinės istorijos problemos*¹, *Po gražiausius Lietuvos dvarų parkus*², *Lietuvos dvarų enciklopedija (2-oji laida)*³. Visa iegūtā informācija apkopota pētījuma aprakstošā daļā un Pielikumā Nr.1. punktā 8.4. un 8.6. zem katra Paņevėžu un Šauļu apriņķos identificētā parka.
- 1.2. punkta** izpildei iepriekš veikto dendroloģisko inventarizāciju un bioloģiskās daudzveidības novērtējumu materiālu apkopojums šī pētījuma teritorijās veikts izmantojot NKMP un interneta vidē publiski pieejamos materiālus, kā arī citus literatūras avotus (grāmatas). LT pētījuma teritorijā identificēto parku ainavu, tai skaitā dendroloģiskās inventarizācijas un novērtējumi, līdzīgi kā Latvijā, arī tika veikta Padomju gados līdz brīvvalsts atgūšanai. Tomēr šie materiāli nav apkopoti vienkopus kādā noteiktā arhīvā, līdz ar to šī pētījuma ietvaros LT pētījuma teritorijā identificēto parku dendroloģiskās inventarizācijas un bioloģiskās daudzveidības novērtējumi

¹ Autors: Sud. Ramunė Šmigelskienė-Stukienė, 2018

² Autors: Laimutis Januškevičius, 2010

³ Autors: Sud. Algimantas Semaška, Ingrida Semaškaitė, 2017

apkopoti, apskatot interneta vidē publiski pieejamos materiālus, kā arī citus populārzinātniskās literatūras avotus (grāmatas). Visa iegūtā informācija apkopota pētījuma aprakstošā daļā zem Paņevežu un Šauļu apriņķos identificētiem parkiem pētījuma Pielikumā Nr.1 punktā 8.4. un 8.6..

1.3.punkta izpildei informācijas apkopojums par parku teritoriju skarošiem teritorijas plānojumiem, konkursiem un plenēriem, būvprojektiem, veiktajām pirmsprojekta izpētēm, sadarbības projektiem, attīstības programmām u.c. LV pētījuma teritorijai balstīts uz NKMP dokumentācijas centrā un interneta vidē publiski pieejamiem materiāliem. Šajā punktā apskatīti NKMP redzeslokā esošie / saskaņotie projekti (skatīt Pielikumu Nr.1 punktu 8.10., tabula Nr. LV-4). Interneta vidē publiski pieejamo materiālu informācija pievienota aprakstošā daļā zem ZPR identificētiem parkiem (skatīt Pielikumu Nr.1 punktu 8.2.).

LT pētījuma teritorijai informācijas apkopojums par parku teritoriju skarošiem teritorijas plānojumiem, konkursiem un plenēriem, būvprojektiem, veiktajām pirmsprojekta izpētēm, sadarbības projektiem, attīstības programmām u.c. balstīts uz interneta vidē publiski pieejamo informāciju un apkopota pētījuma aprakstošā daļā zem Paņevežu un Šauļu apriņķos identificētiem parkiem (skatīt Pielikumu Nr.1 punktus 8.4. un 8.6.).

1.4.punkta izpildei informācijas apkopojums par parka apsaimniekošanas un pārvaldības procesiem – vai un kā objekts tiek apsaimniekots mūsdienās, pirmkārt, aprakstošā daļā veikts LV un LT uz piļu un muižu parkiem attiecināmo standartu un normatīvo aktu raksturojums un salīdzinājums, otrkārt, apskatīts piesaistāmo finansiālo avotu un cilvēkresursu raksturojums, treškārt, gan LV, gan LT pētījumu teritorijās identificēto parku apsaimniekošanas kvalitāte iedalīta trīs kategorijās (skatīt Pielikumā Nr.1 punktu 8.7. tabulu Nr. LV-1 un punktu 8.11. tabulu Nr. LT-1), kur:

- mērķtiecīgi un kvalitatīvi apsaimniekota parka teritorija, definēta kā **labi uzturēta**;
- daļēji apsaimniekota teritorija, definēta kā **vidēji uzturēta**, un;
- degradēta jeb mērķtiecīgi neapsaimniekota teritorija, definēta kā **vāji uzturēta / pamesta**;

Kā arī aprakstošā daļā LV un LT pētījumu teritorijās identificēto parku konspektos, pamatojoties uz interneta vidē publiski pieejamo informāciju, dots īss apraksts par parkā notiekošiem apsaimniekošanas un pārvaldības procesiem (skatīt Pielikumu Nr.1 punktus 8.2., 8.4., 8.6.).

1.5.punkta izpildei informācijas apkopojums par parka teritorijas izmantošanu sociālekonomisko aktivitāšu realizācijai, aprakstošā daļā, pamatojoties uz interneta vidē publiski pieejamo informāciju, dots vispārīgs analītisks apraksts atbilstoši LV un LT pētījumu teritorijās identificēto parku pētījuma gaitā iedalītām grupām pēc to tūrisma potenciāla (skatīt Pielikumā Nr.1 punktu 8.9. tabulu Nr. LV-3 un punktu 8.13. tabulu Nr. LT-3). Tūrisma potenciāla grupas izdalītas sekojoši:

- **1.grupa** – esoši, attīstīti tūrisma objekti. Tie ir piļu un muižu ansambļi, kas mūsdienās piedāvā dažādus tūrisma pakalpojumus, neatkarīgi no ansamblim piederīgās parka teritorijas esošo stāvokli;

- **2.grupa** – potenciāli tūrisma objekti. Tie ir piļu un muižu ansambļi, kas esošā situācijā nepiedāvā mērķtiecīgus tūrisma pakalpojumus, bet tiem nākotnē ir augsts potenciāls, jo atbilst visiem vai vismaz vienam no sekojoši izvirzītiem kritērijiem:
 - objekts ir unikāls LV/EU mērogā (ansablī ir sastopamas unikālas kultūrvēsturiskas vai dabas vērtības);
 - objektam ir ērta sasaiste ar citiem tūrisma objektiem/pilsētām (ansamblis var ierindoties kādā no esošiem vai no jauna izveidojamiem tūrisma maršrutiem);
 - objekts līdz mūsdienām ir saglabājis autentiskā jeb strukturāli neizmainītā kvalitātē (piemēram, ir saglabājusies parka arhitektoniskā kompozīcija).
- **3.grupa** – pārējie objekti, kas līdz mūsdienām ir lielā mērā zaudējuši vēsturiska parka kvalitātes un nākotnē būtu pārskatāma to atbilstība vēsturiska parka definīcijai.

Tāpat 2.uzdevumā atlasītiem parkiem izstrādātā grafiskā materiālā un aprakstos, dots detalizētāka informācija par parkos realizētām sociālekonomiskām aktivitātēm.

1.6. un 1.7.punkta izpildei parku potenciāla, vajadzību un apsaimniekošanas uzlabošanas priekšlikumu apkopojums un labās prakses apsaimniekošanas piemēru apkopojums, dots aprakstošā daļā atbilstoši LV un LT pētījumu teritorijās identificēto parku pētījuma gaitā iedalītām grupām pēc to tūrisma potenciāla (skatīt Pielikumā Nr.1 punktu 8.9. tabulu Nr. LV-3 un punktu 8.13. tabulu Nr. LT-3) un aprakstošā daļā LV un LT pētījumu teritorijās identificēto parku konspektos Pielikumā Nr.1. punktus 8.2., 8.4., 8.6.).

2.darba uzdevuma izpildei veikta LV un LT pētījumu teritorijās identificēto parku atlase, kur pēc noteiktiem kritērijiem, kopumā atlasīti 30 piļu un muižu parki, kas analizēti atbilstoši sekojošiem 2. uzdevuma apakšpunktiem:

- 2.1.** Objekta apsekošana, situācijas izpēte dabā un analītiskā fotofiksācija. Dot grafisku materiālu ar raksturīgākiem un ainaviski augstvērtīgiem skatu punktiem un aprakstiem;
- 2.2.** Parka un piegulošo teritoriju zonējuma analīze (esošo zonu identifikācija, apkārtnes zonējums saistībā ar esošo / plānoto pilsētas teritorijas attīstības plānojumu, u.c.). Dot grafisku materiālu ar parku un tam piekļaujošās apkārtējās teritorijas zonējumu;
- 2.3.** Teritorijas funkcionālā analīze (gājēju un transporta plūsma, intensitāte, to pamatojuma analītisks raksturojums, u.c. faktoru analīze esošās pilsētvides kontekstā). Dot grafisku materiālu ar gājēju un transporta plūsmas analīzi parka teritorijā un apdzīvotās vietas kontekstā.

LV un LT pētījumu teritorijās identificēto parku atlase, veikta izvēloties ainaviski daudzveidīgākas un vēsturiski bagātākas, savdabīgākas un unikālākas parku ainavas, ņemot vērā sekojošus kritērijus:

- Parka **atrašanās vietu**, aptverot iespējami visus pētījuma teritorijas novadus / rajonus;
- Parka **vidi**, izvēloties teritorijas gan lauku, tai skaitā apdzīvotu ciematu vidē, gan pilsētvidē;
- Parka **platību un konfigurāciju**, izvēloties dažādas platības teritorijas ar daudzveidīgām gan vēsturiskām, gan mūsdienās saglabātām parka robežām, kas veido interesantas formas / konfigurācijas ainavtelpas;
- Parka **strukturālo daudzveidību** – teritorijas ar interesantu reljefu, bagātīgām ūdenstilpēm un tecēm, unikālu dendroloģisko sastāvu;
- Parka īpašu **arhitektonisko stilu** – angļu ainavu parki un regulārie stila dārzi;
- Parka **esošo stāvokli**, izvēloties gan veiksmīgi attīstītas, gan dažādu iemeslu degradētas, bet sociālekonomiski potenciālas teritorijas;
- Parka **sociālekonomisko** potenciālu tūrisma attīstības kontekstā, ņemot vērā tā īpašumpiederību, vēsturiskās vērtības, tuvumā esošu citu tematiski līdzvērtīgu objektu sasaistīšanas iespējas tūrisma maršrutos.

Pārskatāmu informāciju par atlasītiem parkiem skatīt Pielikumu Nr.1. punktu 8.8. tabulu Nr.LV-2 un punktu 8.12. tabulu LT-2, kā arī Pielikuma Nr.1 punktus 8.1, 8.3., 8.5. grafiskos materiālos, kur abās pētījumu teritoriju kartēs atzīmēti un alfabētiskā kārtībā numurēti atlasītie parki.

Otrā uzdevuma izpildei izstrādāts grafiskais materiāls ar aprakstiem (skatīt Pielikumu Nr.2 punktus 9.1. un 9.2.), kur:

2.1.punkta izpildei katrā no pētījuma teritorijām apsekoti un veikta izpēte, tai skaitā fotofiksācijas, 15 parkiem, kopā 30 parkiem. Parku apsekošana veikta marta un aprīļa mēnesī, kokaugu bezlapu stāvoklī. Sākotnēji apsekota tuvākā parka apkārtnē, analizējot vietas sasniedzamību un atzīmējot augstvērtīgākos skatu punktus uz muižas ansambli un parka teritoriju. Apsekošana turpināta parka iekšienē. Iegūtā informācija fiksēta fotoattēlos un pierakstos iepriekš sagatavotās kartēs, kas biroja apstākļos iestrādāta grafiskā un aprakstošā materiālā.

2.2.punkta izpildei gan parka apsekošanas laikā, gan biroja apstākļos, veikta teritoriju zonējuma analīze – identificētas un analizētas esošās parka zonas, sagatavots un analizēts apkārtnes zonējums saistībā ar esošo / plānoto pilsētas teritorijas attīstības plānojumu. Kā arī salīdzinājuma pievienots parka vēsturiskā plāna shēmas. Identificēti augstvērtīgi skati uz muižas ansambli un parka teritoriju. Iegūtie rezultāti, apkopojot ar apsekojumu laikā iegūtiem datiem un interneta vidē publiski pieejamo informāciju, iestrādāti grafiskā materiālā un analītiskos aprakstos.

2.3.punkta izpildei gan parka apsekošanas laikā, gan biroja apstākļos, veikta teritorijas esošās situācijas un funkcionālā analīze – gājēju un transporta plūsma, tās intensitāte, to pamatojuma analītisks raksturojums, u.c. faktoru analīze esošās vides kontekstā. Iegūtā informācija, apkopojot ar apsekojumu laikā iegūtiem datiem un interneta vidē publiski pieejamo informāciju, iestrādāta grafiskā materiālā un analītiskos aprakstos..

Visa otrā uzdevumā iegūtā izpētes informācija atspoguļota grafiskā materiālā, kas par katru apsekoto parku kārtota plānos uz divām A3 formāta lapām, papildus pievienojot A4

formāta lapu ar raksturīgāko skatu fotofiksācijām un aprakstiem. Iegūtos rezultātus skatīt Pielikumā Nr.2. punktos 9.1. un 9.2. – zem attiecīgā parka nosaukuma fotofiksāciju, parka attīstības un esošās situācijas analīžu lapās. Grafiskā materiāla plāniem par pamatu ņemti aerofoto no vietnes www.balticmaps.eu un pieejamie plāni un apraksti no vēsturiskiem arhīva materiāliem.

3.darba uzdevuma izpildei, saskaņojot ar Pasūtītāju, izvēlēti divi parki LV pētījuma teritorijā – Kroņvircavas muižas parks un Asares muižas parks, un divi parki LT pētījuma teritorijā – *Šaukēnu* muižas parks un *Onušķio* muižas parks, kuriem, kvalificētu ekspertu vadībā, veikta ainavu vērtību inventarizācija un novērtējums, sniedzot:

- Parka dabas mantojuma jeb dendroloģiskās inventarizācijas un bioloģiskās daudzveidības novērtējumu;
- Parka kultūras mantojuma identifikāciju, autentiskumu un integritātes novērtējumu.

Parku dendroloģisko inventarizāciju jeb apsekošanu veica dendroloģijas eksperte Mg.biol. Aiva Bojāre, apsekojumā ietverot kokaugu vitalitātes un vizuāli estētiskās kvalitātes novērtējumu pēc sekojošiem kritērijiem:

1. Vietējo un svešzemju koku un krūmu taksonomiskās piederības noteikšana;
2. Aizsargājamo un reto koku un krūmu, dižkoku u.c. dabas vērtību apzināšana un novērtēšana;
3. Vispārēju esošo koku vitalitātes (vizuāli estētiskās kvalitātes un veselības stāvokļa) novērtēšanu, kas noteikta pēc Daugavpils Universitātē izstrādātas kokaugu vitalitātes noteikšanas skalas:
 - 1 punkts – Koka **vitalitāte teicama**. Koks dekoratīvs, apsaimniekošanas pasākumi nav nepieciešami.
 - 2 punkti – Koka **vitalitāte laba**, tūlītēji apsaimniekošanas pasākumi nav nepieciešami. Pārskatāmā nākotnē (10 – 15 gadi) var būt nepieciešama sauso zaru izgriešana vai vainaga kopšana.
 - 3 punkti – Koka **vitalitāte vidēja**. Kokam nav izcila ainaviskā vērtība. Nepieciešama vainaga kopšana, sausu, aizlauztu zaru izgriešana u.c. vainaga kopšanas darbi, lai paildzinātu koka ainavisko vērtību.
 - 4 punkti – Koka **vitalitāte vāja**. Koks bojāts vai nomākts, ar deformētu vainagu. Steidzama koka izciršana nav nepieciešama, tomēr, plānojot ilglaicīgu parku ainavu saglabāšanas un attīstības modeli, koks nav saglabājams.
 - 5 punkti – Koka **vitalitāte ļoti vāja** vai koks nokaltis. Koks pilnībā zaudējis ainavisko vērtību, apstādījumos nav saglabājams un vajadzības gadījumā aizstājams ar jaunu stādu.
 - 6 punkti – Kokaugu **vitalitāte nav nosakāma**. Piemēram, sabiedriskajiem apstādījumiem iestādīti nepiemērota (ļoti maza) izmēra stādi.

Ņemot vērā to, ka parks apsekots agri pavasarī bezlapu stāvoklī, taksonomiski sarežģītākie vietējie un retāki svešzemju kokaugi (*Salix*, *Spiraea*, *Philadelphus*, *Syringa* u.c.) tika noteikti tikai ģints līmenī.

Parku bioloģiskās daudzveidības novērtējumu veica ainavu arhitekta Dr.arch. Kristīne Dreija un sugu un biotopu eksperte Dr.silv. Inga Straupe.

Parku bioloģiskās daudzveidības novērtējums veikts pēc parkos sastopamo bioloģiskās daudzveidības indikatoru – sastopamo dzīvotņu⁴ un sasaistes ar apkārtnes dabiskiem biotopiem identifikācijas, kā pamatā ir vairāku zinātniski pētniecisko atziņu kopums⁵ un UNESCO konvencijas pamatprincipi⁶. Parkos sastopami sekojoši bioloģiskās daudzveidības indikatori:

- dažādas dabiskās dzīvotnes;
- daudzveidīga ainaviskā vide;
- saimnieciskās darbības faktori (apsaimniekošanas intensitāte un kvalitāte, un parku antropogēnā noslodze);
- sasaiste ar apkārtnes dabiskiem biotopiem.

Bioloģiskās daudzveidības novērtējumam pēc noteiktiem kritērijiem piešķirts punktu vērtējums no 0 līdz 2 (katram kritērijam), kur 0 ir viszemākais vērtējums un 2 – visaugstākais (skatīt tabulu Nr.1).

1.tabula

Bioloģiskās daudzveidības indikators	Vērtējums (punkti)
Dabiskās dzīvotnes	2 punkti – sastopamas daudzveidīgas dzīvotnes 1 punkts – sastopamas dažas, bet nozīmīgas dzīvotnes 0 punkti – praktiski nav sastopamas daudzveidīgas dzīvotnes
Ainaviskā vide	2 punkti – sastopama daudzveidīga ainaviskā vide 1 punkts – sastopama daļēji daudzveidīga ainaviskā vide, piemēram, tikai kādā no parka daļām 0 punkti – vienveidīga, fragmentēta ainaviskā vide
Saimnieciskā darbība	2 punkti – neapsaimniekots vai apsaimniekots ievērojot ainavu ekoloģiskos principus, zema antropogēnā slodze 1 punkts – daļēji apsaimniekots, vidēja antropogēnā slodze 0 punkti – sistemātiski apsaimniekots, augsta antropogēnā slodze
Sasaiste ar dabiskiem biotopiem	2 punkti – parks piekļaujas vai to sastāvā ir dabisks biotops 1 punkts – parkam ir vāja / traucēta sasaiste ar dabiskiem biotopiem, bet to ir iespējams atjaunot 0 punkti – parks ir izolēts no dabiskiem biotopiem

Kopumā augstākais iespējamais bioloģiskās daudzveidības vērtējums ir 8 punkti, bet zemākais 0 punkti (skatīt tabulu Nr.2).

⁴ Noteiktu specifisku abiotisku un biotisku faktoru kopums teritorijā, kurā suga eksistē ikvienā tās bioloģiskā cikla posmā (Sugu un biotopu aizsardzības likums)

⁵ **Hermý, M., Cornelis, J.,** *Towards a Monitoring Method and a Number of Multifaceted and Hierarchical Biodiversity Indicators for Urban and Suburban Parks. Landscape and Urban Planning*, 2000; **Noss, R. F.,** *Indicators For monitoring biodiversity: A hierarchical approach. Conservation Biology*, 1990; **Francis, M., Randolph, T., Hester, J.,** *The Meaning of Gardens. Cambridge: The MIT Press*, 1999; u.c.

⁶ Konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību, UNESCO, 1979

Vērtējums (punkti)	Bioloģiskās daudzveidības novērtējums
7-8 punkti	Ļoti augsta parka bioloģiskā daudzveidība
5-6 punkti	Augsta parka bioloģiskā daudzveidība
3-4 punkti	Vidēja parka bioloģiskā daudzveidība
1-2 punkti	Zema parka bioloģiskā daudzveidība
0 punkti	Ļoti zema parka bioloģiskā daudzveidība

Papildus dots sugu un biotopu ekspertes I. Straupes atzinums par parkos sastopamām sugām un to nozīmību parku bioloģiskās daudzveidības procesos.

Parku dabas mantojuma apsekošana un novērtējums veikts pavasarī, marta un aprīļa mēnešos, kokaugu bezlapu un plaukušu pumpuru stāvoklī. Parka veģetācija apsekošanas laikā nav klāta ar sniega segu, parki ir viegli pieejami un caurredzami.

Parku kultūras mantojuma identifikāciju, autentiskumu un integritātes novērtējumu veica ainavu arhitekta Dr.arch. Kristīne Dreija pēc aprobēta parku autentiskuma un integritātes novērtējuma⁷. Katra izvēlēta parka kultūras mantojuma identifikācija, veikta izskatot vēsturiskos materiālus par katru no parkiem Valstu vēstures arhīvos⁸, vietējos muzejos⁹, bibliotēkās¹⁰, populārzinātniskās literatūras izdevumos¹¹, kā arī aptaujājot vietējos iedzīvotājus, tādējādi iegūstot būtiskus kultūras nemateriāla mantojuma faktus. Identificētie kultūras mantojuma dati kalpoja par pamatu parka autentiskuma un integritātes novērtējumam, kā arī parka funkcionālā un tematiskā plānojuma izstrādei.

Parku autentiskuma un integritātes novērtējuma metodikai par pamatu ir Toma Turnera (*Tom Turner*) dārzu teorija¹² un autentiskuma un integritātes novērtējums, kas balstīts uz vairāku zinātnisko atziņu un teoriju pieņēmumiem¹³. Autentiskuma pakāpes novērtējuma kritēriji un apzīmējumi uzskatāmi sakārtoti 3. tabulā.

⁷ **Dreija, K.**, Latvijas vēsturiskie dārzi un parku mūsdienu laiku ainavā. LLU, Promocijas darbs, 2013

⁸ Latvijas valsts vēstures arhīvs; Nacionālās kultūras mantojuma pārvalde; Lietuvas centrālais valsts arhīvs; Viļņas reģionālais vēstures arhīvs; *Rokiškis* rajona kultūras mantojuma pārvalde

⁹ Asares novadpētniecības muzejs, *Onuškio* publiskais vēstures muzejs

¹⁰ Asares pagasta bibliotēka

¹¹ **Janelis, I.M.**, Latvijas muižu dārzi un parki. Rīga: Neputns, 2010; Vēsturiskie dārzi un parki: Eiropas kultūras mantojuma dienas 2007 = *Historical Parks and Gardens: European Heritage Days 2007*, Rīga: Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, 2007; Latvijas enciklopēdija 1. sējums. Rīga: SIA "Valērija Belokoņa izdevniecība", 2002; **Zarāns, A.**, Neesam šķirami no savas zemes: 155 Latvijas pilis un muižas. Rīga: Zelta grauds, 2003; **Bruģis, D.**, Historisma pilis Latvijā. Rīga: Sorosa fonds-Latvija, 1997; **Demberga, A.**, Sēlija. Rīga: SIA Nacionālais apgāds, 2008; **Mašnovskis, V.**, Muižas Latvijā. Enciklopēdija A-H. Rīga: DUE, 2018; Asares muiža 1905. gadā. Jēkabpils: SIA "Erante", 2005; **Antipovs, V.**, **Zvirgzds, A.**, Latvijas PSR vecie parki. Rīga: Zinātne, 1967; **Šmigelskienē-Stukienē, R.**, *Miestas, dvaras, kaimas Lietuvas Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Lenkijos Karalystėje XVI–XVIII a. Lokalinės istorijos problemas*, 2018; **Januškevičius, L.**, *Po gražiausius Lietuvas dvarų parkus*, 2010; **Semaška, A.**, **Semaškaitė, I.**, *Lietuvas dvarų enciklopedija (2-oji laida)*, 2017

¹² **Turner, T.** *Garden History: Philosophy and Design 2000 BC-2000 AD*. New York: Routledge, 2005

¹³ *The Nara Document on Authenticity*. ICOMOS [online 3. 03. 2019]. <http://www.icomos.org/charters/nara-e.pdf>; **Gustavsson, R.**, **Peterson, A.** *Authenticity in Landscape Conservation and Management – the Importance of the Local Context*. *Landscape Interfaces*, 2003; **Moscardo, G.M.**, **Pearce, P.L.** *Historic Theme Parks: An Australian Experience in Authenticity*. *Annals of Tourism Research*, 1986; **Stovel, H.** *Effective Use of Authenticity and Integrity as World Heritage Qualifying Conditions*. *City & Time*, 2007

N.p. k.	Autentiskuma pakāpe	Raksturojums	Apzīmējums
1.	Ļoti augsta (5 punkti)	saglabājies detaļās, bez uzslāņojumiem	
2.	Augsta (4 punkti)	saglabājies detaļās, bet ir nelieli uzslāņojumi jeb izmaiņas	
3.	Vidēja (3 punkti)	saglabājies apjomā, detaļās zudis	
4.	Zema (2 punkti)	saglabājies apjomā ar būtiskiem uzslāņojumiem jeb izmaiņām, kas iegūtas elementu pārbūvējot vai atjaunojot	
5.	Ļoti zema (1 punkts)	nav saglabājies apjomā, bet ir saglabājusies vieta (piemēram, drupas)	
6.	-	jauns būvapjoms, ienests parka ainavā pēc I vai II Pasaules kara	

Katram kritērijam piešķirtais apzīmējums kartogrāfiskā materiālā atspoguļo parka fizisko elementu – būvju, mazo arhitektūras formu, celiņu tīklu un laukumu, ūdens elementu, esošo stāvokli. Vēsturiskie elementi, kas mūsdienās esošā situācijā vairs nav atrodam, dabā nav vizuāli saskatāmi, kartogrāfiskā materiālā netiek atzīmēti. Savukārt būvapjomiem un citiem elementiem, kas ir izvietoti parkā pēc II Pasaules kara, tiek piešķirts savs apzīmējums. Autentiskuma pakāpe noteikta visiem arhitektoniskās kompozīcijas veidotājiem: reljefam, vertikālai un horizontālai struktūrai, veģetācijai un ūdenstilpnēm.

Savukārt, vēsturisko dārzu un parku integritātes pakāpe salīdzinājumā ar vēsturisko situāciju, tiek novērtēta attiecībā uz teritorijas īpašumtiesībām un arhitektoniski kompozicionālo struktūru. Autentiskuma un integritātes novērtējums atklāj katra parka vēsturisko liecību saglabāšanās pakāpi līdz mūsdienām, kā arī nosaka parku kopējās vērtības līmeni.

Katrā parkā novērtēto vēsturisko struktūru un elementu autentiskuma dati pārvērsti procentos un savstarpēji salīdzināti, tādējādi atspoguļojot konkrētā parkā vislabāk, viduvēji un vājāk saglabājušās vēsturiskās struktūras un elementus. Šie rādītāji ir būtiski pie parku turpmākās attīstības plānošanas, maksimāli nodrošinot autentisko struktūru un elementu aizsardzību un saglabāšanu.

Visi trešā uzdevumā iegūtie dati un materiāli apkopoti šī pētījuma aprakstošā daļā (punktos 5.1. un 5.2.) un Pielikumā Nr.3 punktos 10.1. – 10.8..

4.darba uzdevuma izpildei, saskaņojot ar Pasūtītāju, katrā pētījuma teritorijā no 3.uzdevumā novērtētiem parkiem, izvēlēts viens parks, kuriem izstrādāts funkcionālais un tematiskais zonējums, ietverot reprezentatīvās zonas, rekreācijas aktivitāšu, izglītojošo aktivitāšu un funkcionālā plānojuma koncepcijas.

Katra parka zonējums un koncepcijas priekšlikumi aprakstīti šī pētījuma aprakstošā daļā (skatīt 6.punktu) un iestrādāti grafiskos materiālos (Pielikums nr. 4 punkti 11.1. un 11.2.), kur secīgi atspoguļoti sekojoši priekšlikumi:

- *Parku tematiskā un funkcionālā zonējuma attīstība.* Parku zonējums balstīts uz parka, tai skaitā muižas ansambļa pamatvērtībām, kas saglabājušās cauri gadsimtiem līdz mūsdienām;
- *Parka reprezentatīvās zonas attīstības koncepcija.* Pamatojoties uz parku ainavas vēsturisko izpēti meklēti spilgtākie, vietu reprezentējoši fakti, kas atspoguļo vietas identitāti ar visām tajā ietverošām pamatvērtībām pie jebkuriem turpmākiem vietas attīstības scenārijiem;
- *Parka rekreatīvo aktivitāšu koncepcija.* Ņemot vērā katra parka un tās apkārtnē pieguļošo teritoriju esošās un plānotās funkcijas, un parkos identificētās vērtības, doti priekšlikumi pasīvās un aktīvās rekreācijas iespējām;
- *Parka izglītojošo aktivitāšu koncepcija.* Katrā parkā identificētās vērtības ir saistoši izziņas objekti, kas iestrādāti interaktīvos izglītojošo aktivitāšu elementos un pasākumos, veidojot izziņas maršrutus un punktus, kā, piemēram, zaļās klases.;
- *Funkcionālā plānojuma koncepcija.* Ietver parka ainavtelpas loģiskas un organizētas transporta, gājēju un pēc iespējas velo plūsmas plānojumu, kam pakārtots labiekārtojums.

Dotie priekšlikumi izstrādāti uz katra parka pieejamo esošās situācijas kartogrāfisko materiālu:

- Asares muižas parka gadījumā – uz 1980. gadā Latvijas valsts zemes ierīcības projektēšanas institūta „Latgiprozem” izstrādāto Asares muižas parka apzaļumošanas projekta plāniem un NKMP 1991. gadā izstrādāto Asares parka esošās situācijas shēmas, savukārt,
- Onuškio muižas parka gadījumā – uz 1958. gadā zīmētās Onuškio parka shēmas.

Dotiem priekšlikumiem ir konceptuāls raksturs un detalizācijas pakāpe atbilstoši pieejamiem izejmateriāliem. Apkopotie un analizētie dati, izstrādātais grafiskais materiāls un apraksti sniedz iespējas secīgi, pakāpeniski un mērķtiecīgi plānot vietas attīstību, saglabājot, izceļot un popularizējot tās vērtības. Tādējādi, dodot iespēju gan vietējiem iedzīvotājiem kvalitatīvi pavadīt brīvo laiku ārtelpā, gan tūristiem sniegt vietas unikālā mantojuma apskates, izklaides un izziņas pakalpojumus visās sezonās.

5.uzdevuma izpildei, pamatojoties uz pētījumā iegūtiem rezultātiem, doti visiem pētījumā identificētiem piļu un muižu parkiem piemērojamas vadlīnijas attīstības plānu uzsākšanā un izstrādē.

Piļu un muižu parku attīstības plānu ieviešanas vadlīnijas balstītas uz vairāku zinātniski pētniecisko¹⁴ atziņu un pasaulē ieviesto praktisko rokasgrāmatu un vadlīniju¹⁵ paraugiem,

¹⁴ **McClean, R.**, *Sustainable Management of Historic Heritage Guidelines Discussion Paper No.3: Heritage Landscape Values*. Wellington: New Zealand Historic Places Trust Pouhere Taonga, 2007; **Gustavsson, R., Peterson, A.**, *Authenticity in Landscape Conservation and Management – the Importance of the Local Context. Landscape Interfaces*, 2003; **Goult, S. M.**, *Heritage Gardens: Care, Conservation, and Management*. London: Routledge, 1993; **Brown, M.C., Bellavia, R.M.**, *Preservation Maintenance Plan for a Historic Landscape. Cultural Landscape Publication*. Boston: National Park Service, 1998, u.c.

¹⁵ **Nutt, N.**, *Vēsturisko parku pārvaldības vadlīnijas (Pargi hoolduskava koostamise juhend)*. Tātru, 2011; **Watkins, J., Wright, T.**, *The Management & Maintenance of Historic Parks, Gardens & Landscapes: the English Heritage Handbook*. London: Publisher of Historic Gardens Review, 2009; *Heritage Lottery Fund*.

kā arī uz autoru personīgās praktiskās pieredzes vēsturisku dārzu un parku attīstības plānošanas jautājumos. Pētījumā dotās vadlīnijas pakārtotas identificēto parku izpētē iegūtiem rezultātiem, līdz ar to, izstrādātas trīs atšķirīgu funkcionālo stāvokļu un apsaimniekošanas kvalitāšu parku ainavu attīstības plānu ieviešanas vadlīnijas.

Dotās vadlīnijas skatīt šī pētījuma aprakstošā daļā 7.punktā.

3. Identificētie piļu un muižu parki, to izpēte

Kopumā pētījuma teritorijā tika identificēti 183 piļu un muižu kompleksi kā sastāvā ir vēsturiskie parki ar lielāku vai mazāku platību, dažādu funkciju, īpašumpiederību un esošā stāvokļa kvalitāti (skatīt tabulas Nr. 4. un 5.). No visiem identificētiem parkiem 90 atrodas Zemgales plānošanas reģionā un 93 Paņevežu un Šauļu reģionā, no kuriem 50 parki atrodas Paņevežu apriņķa esošos rajonos un 43 parki Šauļu apriņķa esošos rajonos.

Visa iegūtā informācija apkopota kartēs (skatīt Pielikumā Nr.1 punktus 8.1., 8.3., 8.5. grafiskos materiālus) un analītiskās tabulās (skatīt Pielikumā Nr.1 tabulas LV-1 – LV-4 un LT-1 – LT3). Pētījuma ietvaros parkiem piešķirtā numerācija, kas atzīmēta kartēs, tabulās un aprakstos, ir iegūta no parku sarindošanas alfabētiskā secībā (pakārtota novadu (LV pusē) / rajonu (LT pusē) alfabētiskai secībai).

Visi identificētie parki, uzskatāmam pārskatam, kārtoti tabulās Nr. LV-1 (LV pētījuma teritorijā jeb ZPR identificētie parki) un Nr. LT-1 (LT pētījuma teritorijā jeb Paņevežu un Šauļu apriņķos identificētie parki) (skatīt Pielikumā Nr.1 punktus 8.7. – 8.13.), kur papildus dota vispārīgi analītiska informācija par:

- Parka atrašanās **vidi** – lauku (tai skaitā ciemati) vai pilsētvide;
- Parka **unikalitāti** un tajā sastopamām vēsturiskām vērtībām, atzīmējot parka būvniecības gadu / gadsimtu, vēsturiski nozīmīgu elementu sastopamību, ūdensobjektu – gan dabisku, gan mākslīgi veidotu, īpašas atzīmes par veģetāciju – dendroloģiskām un bioloģiskās daudzveidības vērtībām;
- Parka **funkciju**, izdalot izglītības iestādes, cita rakstura sabiedriskās iestādes, tūrisma objektus, tai skaitā viesnīcas, kas izvietojušās kompleksa ēkās, un pamestus, neapdzīvotus un laika gaitā degradētus objektus. LT pētījuma teritorijā identificētiem parkiem atzīmētas arī tās teritorijas, kuras ir piedzīvojušas atjaunošanas darbus (parka teritorija vai tā daļa un/vai kāda no kompleksa ēkām). LV pētījuma teritorijā identificētiem parkiem saistītie atjaunošanas darbi atzīmēti NKMP arhīva;
- Parka **pieejamības** pakāpi – viegli sasniedzama un brīvi pieejama teritorija vai grūti sasniedzama un nepieejama / slēgta teritorija;
- Parka **īpašumpiederību** – valsts, pašvaldības, privāts vai jaukta tipa īpašums;
- Parka **platību**, iedalot mazās, zem 3ha teritorijās, vidējās no 3 līdz 10ha teritorijās un lielās – virs 10ha teritorijās;
- Parka esošo ainavu **apsaimniekošanas kvalitāti**, atzīmējot labi jeb regulāri, vidēji jeb daļēji un vāji uzturētas jeb degradētās teritorijas;
- Parkam piešķirtais arhitektūras un/vai dabas pieminekļa **statuss** – LV pētījuma teritorijas parkiem – vietējas vai valsts nozīmes arhitektūras piemineklis¹⁶, īpaši aizsargājamas teritorijas statuss¹⁷. LT pētījuma teritorijas objektiem – vietējas,

¹⁶ Pēc NKMP publicētā saraksta datiem: <https://is.mantojums.lv/>

¹⁷ Pēc Dabas Aizsardzības pārvaldes datiem: https://www.daba.gov.lv/public/lat/dabas_aizsardzibas_plani/iadt/. Atzīmēti tie parki, kuri iekļaujas kādā no valsts noteiktām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un parki, kuros ir atrodamas īpaši aizsargājamas teritorijas, piemēram, mikroliegumi un alejas. Netiek atzīmēti īpaši aizsargājamie individuālie dabas objekti, piemēram, dižkoki, akmeņi.

reģionālas un valstiskas nozīmes arhitektūras pieminekļi¹⁸ un valsts nozīmes parki¹⁹.

Tāpat katram parkam dotas piezīmes par tajā esošām vērtībām vai tā esošās situācijas stāvokli, u.c. ainavas raksturīpašībām un īpatnībām.

LV pētījuma teritorijā kopumā no visiem identificētiem parkiem 16 parki atrodas pilsētvidē un 74 lauku vidē. Lielākai daļai parku būvniecības pirmsākumi atzīmēti 18. un 19. gs. līdz ar to arī lielākā daļa identificēto parku ir tā laika arhitektoniski māksliniecisko filozofiju nesēji – angļu ainavu parki un regulārā stila parki (parku daļas). Tāpat lielākai daļai parku ir saglabājušās vairākas vērtības vienkopus – kā ūdensteces vai ūdens spoguļa klātesamība, īpašs dendroloģiskais sastāvs (veģetācija) un arhitektoniski unikāls parka elements (piemēram, paviljons, strūklaka, u.c.). Parku galvenās esošās funkcijas atzīmētas gan tiešā, gan pakārtotā formātā. Kopumā izglītības iestādes ir izvietojušās 17 muižu ēkās, no kurām daļa iestāžu izglītības procesā izmanto arī parka teritorijas. 32 parki atzīmēti kā esoši tūrisma objekti vai to sastāvdaļa. Neskatoties uz funkcionāli aktīvām citām muižas kompleksa daļām kopumā daļēji vai pilnībā degradētas / pamestas parka teritorijas ir 24 no 90, kas ir teju trešā daļa. Visi parki fiziski ir pieejami, tas nozīmē, ka tie nav iežogoti vai savādāk norobežoti no publiskas pieejamības. 46 jeb apmēram puse parki, tai skaitā citas muižu kompleksa daļas ir privātā īpašumā. Jaukti īpašumi, viena kompleksa ietvaros, ir septiņos gadījumos, kas ir salīdzinoši mazs skaits. Apmēram 2/3 daļas parku teritorijas uzskatāmas kā vidēji lielas (3-10ha) vai lielas platības (>10ha) teritorijas. Tomēr 27 parki ir būtiski zaudējuši to vēsturiskos apjomus un esošā situācijā saglabājušies izteikti mazākās platībās, t.i. līdz 3ha. Labi jeb regulāri uzturētas parku teritorijas ir 43, vidēji jeb daļēji uzturētas – 28 un vāji uzturētas jeb degradētas ir 18. Kopumā no visiem identificētiem parkiem, tikai 1/3 daļai jeb 30 parkiem ir piešķirts arhitektūras pieminekļa statuss, no kuriem 13 ir vietējas nozīmes pieminekļi un 17 valsts nozīmes pieminekļi. ZPR ir 23 parku teritorijas, kas saistītas ar īpaši aizsargājamām teritorijām, piemēram, parka teritorija ir valsts noteikta dabas parka sastāvā vai parka teritorijā ir identificētas mikroliegumu teritorijas, aizsargājamās alejas. Līdz ar to, veicot jebkādas darbības konkrētā vēsturiskā parkā, īpaši ņemami vērā pieminekļu un aizsargājamo objektu nosacījumi.

Kopumā LV pētījuma teritorijā esošo parku kvalitāte ir vērtējama kā augsta ar vērā ņemamu potenciālu to turpmākai attīstībai gan kā tūrisma objektiem vietējā, valstiskā vai pat starptautiskā mērogā, gan kā nozīmīgiem dabas objektiem vietējo iedzīvotāju dzīves kvalitātes paaugstināšanai.

LT pētījuma teritorijā kopumā no visiem identificētiem parkiem 22 parki atrodas pilsētvidē un 71 lauku vidē. Salīdzinot ar LV pētījuma teritorijā identificēto parku būvniecības pirmsākumiem, apmēram ¼ daļa LT pētījuma teritorijas parki līdz mūsdienām saglabājušies ar redzamām struktūrām no 16. un 17. gs. Lielākai daļai parku ir saglabājušās vairākas vērtības vienkopus – kā ūdensteces vai ūdens spoguļa klātesamība, īpašs dendroloģiskais sastāvs (veģetācija) un arhitektoniski unikāls parka elements (piemēram,

¹⁸ Pēc Lietuvas Kultūras mantojuma departamenta sagatavotā Valsts kultūras vērtību reģistra datiem.

¹⁹ Pēc Lietuvas Republikas Vides ministrijas publicētā saraksta datiem: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.380192/WerXzKvOJx>

paviljons, strūklaka, u.c.). Tomēr īpašs dendroloģiskais sastāvs dominē teju katrā identificētā parkā. Salīdzinot ar LV pētījuma teritorijā identificēto parku funkcijām, LT pētījuma teritorijā tikai 2 parki ir saistīti ar izglītības iestādēm, kas ir izvietojušās kādā no muižu kompleksa ēkām. 21 parks atzīmēts kā esoši tūrisma objekti vai to sastāvdaļa. Neskatoties uz funkcionāli aktīvām citām muižas kompleksa daļām, kopumā daļēji vai pilnībā degradētas / pamestas parka teritorijas ir 36 no 93, kas ir lielāks skaits nekā LV pētījuma teritorijā. Apmēram ¼ daļa parku pieejamība nav skaidra, tas nozīmē, ka tie ir iežogoti vai savādāk norobežoti no publiskas pieejamības. 57 parku teritorijas uzskatāmas kā vidēji lielas (3-10ha) vai lielas platības (>10ha) teritorijas. Tomēr 19 parki ir saglabājušies vēsturiski mazākās platībās, t.i. līdz 3ha. Labi jeb regulāri uzturētas parku teritorijas ir 24, vidēji jeb daļēji uzturētas – 26 un vāji uzturētas jeb degradētas ir 42, kas ir teju puse no visiem LT pētījuma teritorijā identificētiem parkiem. 42 parkiem ir piešķirts arhitektūras pieminekļa statuss, no kuriem 6 ir vietējas nozīmes pieminekļi, 27 reģionālas nozīmes un 9 valsts nozīmes pieminekļi. 9 parku teritorijām piešķirts arī valsts nozīmes parka statuss, kā arī visi 9 parki ir gan arhitektūras pieminekļi, gan valsts nozīmes parki.

Kopumā LT pētījuma teritorijā esošo parku kvalitāte ir vērtējama kā vidēja, ņemot vērā augsto vāji uzturēto jeb degradēto parku īpatsvaru. Tomēr tajos sastopamās arhitektoniskās un dendroloģiskās vērtības ir nozīmīgs valsts kultūras un dabas mantojums, kas nākotnē būtu īpaši aizsargājams un attīstāms.

Salīdzinot abas pētījumu teritorijas, LV pētījuma teritorijā identificētie parki ir ar zemāku kultūras un dabas mantojuma vērtību, bet augstāku esošās situācijas parku ainavu kvalitāti. Savukārt LT pētījuma teritorijā identificētie parki ir arhitektoniski daudzveidīgāki un dendroloģiski bagātāki, kam tuvākā laikā būtu nepieciešama atbilstoša apsaimniekošana.

Pielikumā Nr.1 dots īss, konspektīvs katra identificētā parka vēsturiskās attīstības un mūsdienu situācijas apraksts. Katram parkam pievienots atrašanās vietas aerofoto, kā arī atsevišķiem parkiem pievienots vēsturiska rakstura plāns no veiktās parka aprakstu dokumentācijas, kas ir bijis pieejams NKMP dokumentācijas centrā (LV pētījuma teritorijas parkiem), interneta vidē vai citās literatūras studijās (LT pētījuma teritorijas parkiem).

3.1. Piļu un muižu parki Zemgales plānošanas reģionā

4.tabula

N.p.k.	Muižas parka nosaukums	Piezīmes (atrašanās vieta, būvniecības laiks, galvenie fakti, vērtības)
Aizkraukles novada piļu un muižu parki		
1.	Aizkraukles muižas parks	Aizkraukles muižas ciems, Aizkraukles pag. 18. gs. Parks ar izteiktām terasēm. Līdz mūsdienām saglabāties tikai sešstūru torņa formas dārza paviljons.
Aknīstes novada piļu un muižu parki		
2.	Asares muižas parks	Asare, Asares pag. 18. – 19. gs. No muižas kungu mājas saglabājušās drupas. Romantiska stila parks ar dendroloģiskiem stādījumiem.
3.	Gārsenes muižas parks	Gārsene, Gārsenes pag. 19. gs. Pilī atrodas Gārsenes pamatskola un novadpētniecības muzejs. 11 ha liels parks

N.p.k.	Muižas parka nosaukums	Piezīmes (atrašanās vieta, būvniecības laiks, galvenie fakti, vērtības)
		ar 250 m garu un 80 – 90 gadu veco ošu aleju.
Auces novada piļu un muižu parki		
4.	Bēnes muižas parks	Centrālais laukums 3, Bēne. 16. gs. Atjaunotajā neogotiskā stilā kungu mājā atrodas Tautas nams.
5.	Īles muižas parks	Īles pag. 19. gs. Līdz 2010. gadam Īles muižas teritorijā darbojās Sociālās aprūpes centrs, tagad tā ir pamesta.
6.	Lielaucē muižas parks	Lielaucē, Lielaucē pag. 19. gs. atjaunots 13.8 ha liela brīvā plānojuma parks ar dendroloģiskiem stādījumiem.
7.	Stirnas muižas parks	Īles pag. 19. gs. Parks ar terasēm no pils uz ezera pusi. Pamesta teritorija.
8.	Vecaucē muižas parks	Akadēmijas iela 11, Vecaucē pag. 19. gs. 13 ha liels ainavu parks ar svešzemju koku un krūmu sugu daudzveidību, dīķiem.
Bauskas novada piļu un muižu parki		
9.	Bauskas pilsdrupas ar parku	Pilskalņa iela, Bauska. 15. gs. Rekonstruētajās pils daļās izveidots Bauskas pils muzejs. 19. gs. veidots ainavu parks ar brīvdabas estrādi.
10.	Bērmuižas parks	Bērmuiža, Mežotnes pag. 18. gs. No muižas ansambļa ēkām saglabājusies dzīvojamā māja, vairāku saimniecības ēku drupas, muižas brūža ēka.
11.	Brukna muižas parks	Brukna-1, Dāviņu pag. 18. gs. Kopš 2001. gada muižā darbojas sabiedriskā organizācija “Kalna svētību kopiena”. Mūsdienās veidots parks ar regulāriem stādījumiem.
12.	Codes muižas parks	Code, Codes pag. 18. gs. Muižas ēka atjaunota, funkcionē kā viesu nams. Parks nav saglabājies.
13.	Derpeles muižas parks	Derpele, Codes pag. 19. gs. Kopš 1936. gada muižas dzīvojamā ēkā darbojas pansionāts. 4.6 ha liels parks ar vietējo koku sugām un 4 dīķiem, labiekārtots un regulāri kopts.
14.	Garozas muižas parks	Mežotnes pag. 18. gs. 2017. gadā parks tika labiekārtots, muižas ēkas zudušas.
15.	Jumpravmuižas parks	Jumprava, Mežotnes pag. 18. gs. 8.2 ha liels romantisks ainavu parks ar mākslīgām pilsdrupām, kapellu, paviljonu un muižas īpašnieku Līdinghauzenu – Volfu ģimenes kapiem.
16.	Mežotnes muižas parks	Mežotne, Mežotnes pag. 18. gs. Atjaunotajā pilī darbojas restorāns un viesnīca. Angļu stila parks ar parādes laukumu, vasaras un ziemas parku daļām.
17.	Vecsaules muižas parks	Vecsaule, pag. 18. gs. Muižas dzīvojamā ēka nav saglabājusies. Muižas klēts ēka ir atjaunota, kalpo par saietu namu un Lietuvas kultūras centru.
Dobeles novada piļu un muižu parki		
18.	Annasmuižas parks	Annenieki, Annenieku pag. 19. gs. Muižas ēka nav saglabājusies. Aiz muižas klēts ēkas parka paliekas.
19.	Ālaves muižas parks	Penkules pag. 19. gs. Kādreiz liels parks ar retu sugu kokiem. Muižas ēka sliktā stāvoklī, pamesta.
20.	Bērzes muižas parks (Bērzes ūdensdzirnavas)	Bērze, Bērzes pag. 18. gs. No Bērzes muižas ūdensdzirnavas – vienīgais funkcionējošs vēstures piemineklis Latvijā, kur var iepazīties ar 100 gadu vecām labības pārstrādes tradīcijām.
21.	Bijušais Reņģes muižas parks, tagad Zebrenes centra parks	Zebrene, Zebrenes pag. Būvniecības laiks nav zināms. Parks ar retām koku sugām, funkcionē kā Zebrenes ciema centrālais parks.
22.	Bikstu muižas parks	Bikstu pag. 19. gs. Kopš 1945. gada pilī atrodas skola. 18.2 ha liels ainavu parks ar retām koku sugām, dīķi un kanālu, kas savienots ar Bikstupi.
23.	Dobeles pils parks	P103, Dobeles. 14. gs. Saglabājušās pilsdrupas un neliels

N.p.k.	Muižas parka nosaukums	Piezīmes (atrašanās vieta, būvniecības laiks, galvenie fakti, vērtības)
		parks. Parks tiek apsaimniekots un kopts.
24.	Lustes pils drupas un parks	Jaunbērzes pag. 18. gs. Kādreiz franču stila parks ar svešzemju koku sugām un ar mūri ierobežotu medību dārzu. Privāta, degradējusies teritorija.
25.	Upesmuižas parks	Upenieki, Bikstu pag. 19. gs. Saglabājušās saimniecības ēkas, kungu māja un parks, kas netiek izmantots un apsaimniekots.
26.	Vācu mācītājmuižas parks	Brīvības iela 52, Dobeles. 19. gs. Brīva plānojuma parks ar svešzemju koku sugām un dīķi. Muižas dzīvojamā ēka ir apdzīvota.
27.	Vecapguldes muižas parks	Apgulde, Naudītes pag. 18. gs. Saglabājusies muižas pils ēka, vairākas saimniecības ēkas un neliels parks.
28.	Virkus muižas parks	Bērzes pag. 18. gs. No kungu mājas palikušas drupas, citas muižas ansambļa ēkas ir apdzīvotas.
Iecavas novada piļu un muižu parki		
29.	Dzimtmisas muižas parks	Dzimtmisa. 16. gs. Koka muižas kungu māja, kurā no 1920. gada atrodas skola. Neliels parks ar koku rindu un grupu stādījumiem.
30.	Gaiļu muižas parks	Brīviņi, Zālīte, Iecavas pag. 19. gs. Muižas ēkā darbojās Zālītes speciālā internātpamatskola. Parks neliels.
31.	Iecavas (Lieliecavas) muižas parks	Iecava. 18. – 19. gs. 16. 6 ha liels angļu ainavu parks ar svešzemju koku sugām, pieminēkli Latvijas Brīvības cīņās kritušajiem un brīvdabas estrādi.
Jaunjelgavas novada piļu un muižu parki		
32.	Vīgantes muižas parks	Staburaga pag. 19. gs. 10 ha liels parks ar 41 svešzemju koku sugām, 3 dīķiem. Parks tiek apsaimniekots un kopts, vēsturiskais plānojums zudis.
Jelgavas novada piļu un muižu parki		
33.	Abgunstes muižas parks	Abgunste, Zaļenieku pag. 18. gs. Muiža ir privāts īpašums. Vidēja lieluma parks ar 4 dīķiem.
34.	Berķenes muižas parks	Ziedkalne, Vilces pag. 1820. g. Kungu māja un saimniecības ēkas ir atjaunotas, funkcionē kā naktsmītnes, telpas svinībām un semināriem. Parks neliels, labiekārtots un regulāri kopts.
35.	Bērvircavas muižas parks	Sesavas pag. 17. gs. Vecākā koku kungu māja Latvijā, pamesta. Kādreiz regulārs, barokālā plānojuma dārzs aiz kungu mājas un ainavu parks teritorijas ziemeļu daļā ar svešzemju koku sugām.
36.	Blankenfeldes muižas parks	Blankenfelde, Vilces pag. 18. gs. 19. gs. veidots, 12,7 ha liels ainavu parks ar svešzemju stādījumiem, dīķiem, arhitektūras mazām formām, apsaimniekots un regulāri kopts.
37.	Boļu muižas parks	Svētes pag. 18. gs. Saglabājušās dažas muižas ansambļa saimniecības ēkas, mūsdienās apdzīvotas. Parks neliels.
38.	Bramberģes muižas parks	Bramberģe, Glūdas pag. 17. gs. Muižas kungu māja ir pamesta. Saglabāties muižas vārtu tornis. Parks neliels, netiek apsaimniekots, aizaudzis.
39.	Ciemaldu muižas parks	Jaunsvirlaukas pag. Muižas ansambļa ēkas apdzīvotas, vidēja lieluma parks.
40.	Elejas muižas parks	Elejas pag. 18. gs. Vairāk kā 17 ha liels angļu stila parks ar atjaunoto Tējas paviljonu, svešzemju kokaugu stādījumiem, labiekārtots un regulāri kopts.
41.	Franksesavas muižas parks (Prankas muižas parks)	Jaunsvirlaukas pag. 18. gs. No muižas ansambļa apbūves saglabājusies klēts ēka. Vidēja lieluma parks ar dīķi un romantisko saliņu vidū, ozolu aleju, netiek apsaimniekots un kopts.
42.	Jaunsvirlaukas muižas parks	Jaunsvirlaukas pag. 19. gs. Saglabājusies muižas kungu

N.p.k.	Muižas parka nosaukums	Piezīmes (atrašanās vieta, būvniecības laiks, galvenie fakti, vērtības)
		māja, pamesta. Vidēja izmēra parks, kopš 2016. gada tiek organizētas sakopšanas talkas.
43.	Kroņvircavas muižas parks jeb Vircavas muižas parks	Vircavas pag. 18. gs. No muižas ansambļa ēkām saglabāties Kavalieru nams, dažas saimniecības ēkas un pils drupas. Regulāra plānojuma parks ar Baltijā vienīgo ūdens parteri.
44.	Lielplatones muižas parks	Alejas iela 7, Lielplatone, Lielplatones pag. 19. gs. 11.1 ha liels brīva plānojuma parks ar laucēm, svešzemju koku un krūmu sugām, apsaimniekots un kopts.
45.	Lielsesavas muižas parks	Sesavas pag. 17. gs. Muižas kungu māja ir apdzīvota, parks neliels.
46.	Lielvircavas muižas parks	Platones pag. 19. gs. Muižas kungu mājā atrodas izstāžu zāle un ekspozīciju telpas. Vidēja izmēra parks ar koku rindām, grupām, atsevišķām laucēm.
47.	Līvberzes muižas parks	Līvberzes pag. 18. gs. Ar būtiskiem laika uzslāņojumiem saglabājusies muižas kungu māja, pamesta. Neliels, aizaudzis un neapsaimniekots parks.
48.	Staļģenes muižas parks	Staļģene, Jaunsvirlaukas pag. Būvniecības gads: 1797. g. Saglabājusies klasicisma stila pils ēka, klēts ēka. Muižas ansambļa teritorija izmantota Staļģenes pamatskolas vajadzībām. Parks ar dīķiem un liepu rindu fragmentiem, apsaimniekots un regulāri kopts.
49.	Svētes muižas parks	Lielsvētes iela 18 k-1, Svēte, Svētes pag. 18. gs. Muižas ansambļa ēkas tika pilnībā pārbūvētas par armijas kazarmām laika posmā no 1876. līdz 1878. gadam. Kopš 2018. gada uzsākas muižas apbūves un parka atjaunošanas darbi.
50.	Vilces muižas parks	Vilces pag. Būvniecības gads: 1850. g. Kopš 1921. gada muižas ēkā darbojas Vilces pamatskola. 7.5 ha liels ainavu parks ar garenās formas centrālo lauci, parks piekļaujas dabas parka "Vilce" teritorijai.
51.	Zaļenieku muižas parks	Zaļenieku pag. 18. gs. Muižas pils ēkā atrodas Zaļenieku arodvidusskola. 24.1 ha liels ainavu parks ar ezeru un dīķiem.
Jelgavas pilsētas piļu un muižu parki		
52.	Jelgavas pils parks	Lielā iela 2, Jelgava. 18. gs. Vidēja izmēra parks ar kanāliem, tiltiņiem, svešzemju kokiem un krūmiem. Pils ēkā atrodas Latvijas Lauksaimniecības universitātes administrācija un daļa fakultāšu.
53.	Valdekas pils parks	Rīgas iela 22, Jelgava. 18. gs. Pils ēka 2014. gadā rekonstruēta un pielāgota Latvijas Lauksaimniecības universitātei. Parks neliels, regulāri kopts.
54.	Villa Medem parks (Uzvaras parks)	Uzvaras iela 55, Jelgava. 1818. g. Saglabājusies klasicisma stila pils, vēsturiskais parks laika gaitā zudis.
Jēkabpils novada piļu un muižu parki		
55.	Zasas muižas parks	Zasa, Zasas pag. 17. gs. 19.4 ha liels ainavu parks ar svešzemju stādījumiem, apsaimniekots un kopts. Muižas kungu mājā atrodas Zasas vidusskola.
Jēkabpils pilsētas piļu un muižu parki		
56.	Kena muižas parks	Dambju ielā 19, Jēkabpils. 19. gs. No muižas ansambļa apbūves saglabājusies koka vecākā dzīvojamā ēka, stallis un šķūnis. Parks ir labiekārtots un kalpo par pilsētas parku.
57.	Krustpils pils parks	Rīgas iela 216B, Jēkabpils. 13. gs. Kopš 1996. gada viduslaiku pilī atrodas Jēkabpils vēstures muzejs. Parks ar dīķi un vietējo kokaugu sugām veidots ne agrāk par 1870. gadu.
Kokneses novada piļu un muižu parki		

N.p.k.	Muižas parka nosaukums	Piezīmes (atrašanās vieta, būvniecības laiks, galvenie fakti, vērtības)
58.	Kokneses muižas parks	Blaumaņa iela 3, Koknese, Koknese pag. 15. gs. Mūsdienās muižas ansambli veido muižas pārvaldnieka māja, laukakmeņu mūra stallis un bijusī muižas pārvaldnieka māja. Parks neliels.
59.	Kokneses viduslaiku pilsdrupas un parks	Kokneses pag. 13. gs. No kādreiz gotiskā stilā celtas pils mūsdienās ir saglabājušās drupas. Ainava būtiski mainījies Pļaviņu HES būvniecības un Daugavas uzplūdināšanas laikā. Pilsdrupas piekļaujas pie labiekārtota meža parka.
60.	Vecbebru muižas parks	Vecbebri, Bebru pag. 19. gs. 4.2 ha lielā parkā aug 21 vietējo un 64 sugu kokaugi. Saglabājusies pils, tai priekšā regulārs plānojums ar renesanses iezīmēm – terašu, strūklaku, kaskāžu paliekām un rožu stādījumiem.
Krustpils novada piļu un muižu parki		
61.	Marinzejas muižas parks	Atašienes pag. 19. gs. Klasicisma stila muižas kungu mājā atrodas Brāļu Skrindu Atašienes vidusskola. 6.5 ha liels ainavu parks gar Marijas ezeru ar svešzemju kokaugu stādījumiem.
Neretas novada piļu un muižu parki		
62.	Ērberģes muižas parks	Ērberģe, Mazzalves pag. 19. gs. Saglabājusies muižas kungu māja, klēts, veļa mazgātava, kalve, ūdensputnu kūts un divi pagrabi. 7.8 ha liels ainavu parks Susejas upes krastā ar vietējo un introducēto koku sugām.
63.	Lielmēmeles muižas parks	Mazzalves pag. 19. gs. Muižas kungu mājā atrodas Specializētais valsts sociālās aprūpes centrs "Mēmele". Ainavisks parks Mēmeles upes krastā.
64.	Neretas muižas parks	Neretas pag. 16. gs. Saglabājusies vecā muižas kungu māja. 10.1 ha liels parks ar dīķiem, cirptu liepu aleju, pamests.
65.	Pilkalnes muižas parks	Pilkalne, Pilskalnes pag. 18. gs. Saglabājusies kalpu māja, graudu kalte un daļēji stallis. Būves ieskauj parks ar vairākiem dižkokiem.
Ozolnieku novada piļu un muižu parki		
66.	Cenas muižas parks	Cenu pag. 19. gs. Muižas pils nodegusi I pasaules kara laikā. No parka stādījumiem saglabājusies lapegļu rinda, balzama papeles.
67.	Teteles jeb Tetelmindes muižas parks	Cenu pag. 18. gs. Saglabājies Lielupes upes krastā neorenesanses stila skatu tornis. 20. gs. muižas ansambļa teritorijā uzcēla Teteles pamatskolu, kas funkcionē līdz pat mūsdienām.
Pļaviņu novada piļu un muižu parki		
68.	Odzienas muižas parks	Odziņa, Vietalvas pag. 19. gs. Viens no ievērojamākiem neogotikas pieminekļiem Latvijā. Mūsdienās pilnībā rekonstruētas 3 ēkas: senais krogs, mantu klēts un brūzis. Neliela izmēra parks ar 2 dīķiem, svešzemju koku sugām.
69.	Stukmaņu muižas parks	Jaunā iela 4, Stukmaņi, Klintaines pag. 16. gs. Saglabājusies muižas kungu māja. Kādreiz regulāra plānojuma parks līdz mūsdienām nav saglabājies.
Rundāles novada piļu un muižu parki		
70.	Bornsmindes muižas parks (Ziedoņa ainavu parks)	Ziedoņi, Rundāles pag. 18. gs. Saglabājusies muižas kungu māja, šobrīd nefunkcionē. Liels ainavu dendroloģiskais parks Lielupes krastā ar garām un izteiksmīgam skatu perspektīvam. Atrodas dabas parka "Bauska" robežās.
71.	Kaucmindes muižas parks	Saulaine, Rundāles pag. 1780. g. Saglabājusies pils ēka, kas ir pamesta. Pils ēku ieskauj divi dārzi: regulārs dārzs un ainavu parks, kas aptver Kaucē upes gravu.

N.p.k.	Muižas parka nosaukums	Piezīmes (atrašanās vieta, būvniecības laiks, galvenie fakti, vērtības)
72.	Mazmežotnes muižas parks	Mazmežotne, Rundāles pag. 18. gs. Atjaunots ansamblis.
73.	Rundāles pils parks	Pilsrundāle, Rundāles pag. 18. gs. 85 ha liela pils ansambļa teritorija. Atjaunots Baltijā ievērojamākais baroka dārzs.
74.	Svitenes muižas parks	Svitene, Svitenes pag. 19. gs. Viena no skaistākajām klasicisma pilīm Zemgalē, kur atrodas mākslas un mūzikas skola. 10.2 ha plašs parks ar 80 – 200 gadu veciem kokaugiem.
Salas novada piļu un muižu parki		
75.	Biržu muižas jeb Biržu mācītājmuižas parks	Salas pag. 18. gs. Pirmā pasaules kara laikā Biržu muiža tika nopostīta un vairs netika atjaunota. Saglabāties vidēja izmēra parks un atjaunotas Biržu ūdensdzirnavas, kurās ierīkots viesu nams.
76.	Līkumu muižas parks	Sēlpils pag. 18. gs. Saglabājusies muižas kungu māja un vairākas muižas ansambļa saimniecības ēkas. Liels parks, kas 20. gadsimta 30. gados kalpoja kā brīvdabas pasākumu sarīkojuma vieta.
77.	Vecsēlpils muižas parks	Sēlpils pag. 19. gs. Saglabājusies muižas klēts ēka. Parka teritorija neliela.
Skrīveru novada piļu un muižu parki		
78.	Skrīveru dendroloģiskais parks (Skrīveru muižas parks)	Ziedugravas. 1881. g. Muižas parks saglabāties kā Skrīveru dendroloģiskais parks. Unikāli Eiropas nozīmes meža vēstures objekti, sastopamas vairāk nekā 300 koku sugas.
Tērvetes novada piļu un muižu parki		
79.	Mežmuižas parks	Ezerpils, Augstkalne, Augstkalnes pag. 19. gs. No 1954. gada pilī atrodas Augstkalnes vidusskola. 12 ha liels muižas parks ar 46 koku sugām Augstkalnes dzirnavezera krastā.
80.	Pālena muižas parks	Tērvete, Tērvetes pag. 1900. g. Saglabājusies spirta dedzinātava, klēts ēka, pagrabs, kalpu mājas, muižas pārvaldnieka māja. Vidēja izmēra parks ar dīķi.
81.	Rehabilitācijas centrs "Tērvete" un parks	Tērvete, Tērvetes pag. 19.–20. gs. Parks atrodas Tērvetes dabas parka teritorijā. Tajā sastopamas skujkoku audzes, dižkoki, svešzemju koku sugas.
82.	Vecstēgules muižas parks	Tērvetes pag. 18. gs. Muižas kungu māja ir atjaunota un apdzīvota. Vidēja izmēra parks ar Vecstēgules veciem kapiem.
Vecumnieku novada piļu un muižu parki		
83.	Ānes-Mēmeles muižas parks	Skaistkalnes pag. 19. gs. Saglabājusies muižas dzīvojamā māja un ainavu parks Mēmeles upes krastā ar dendroloģiskiem stādījumiem.
84.	Kurmenes katoļu baznīca un muižas parks	Kurmenes pag. 19. gs. Ainavu parks ar regulāra plānojuma elementiem, diviem dīķiem, mākslīgām pilsdrupām un estrādi.
85.	Saules muižas (Jaunsaules muižas, <i>Neu-Rahden</i>) parks	Skaistkalnes pag. 19. gs. Muižas ēka atjaunota. Neliels parks ar mazu veģetācijas platību.
86.	Skaistkalnes muižas parks	Skolas iela 5, Skaistkalne, Skaistkalnes pag. 19. gs. Muižas pils ēkā atrodas Skaistkalnes vidusskola. Parkā maz veģetācijas, teritorija pielāgota skolas vajadzībām.
Viesītes novada piļu un muižu parki		
87.	Cīruļmuižas parks	Rītes pag. 19. gs. Saglabājusies muižas pils, vairākas ansambli veidojošās ēkas un dīķis. Parkā aug dendroloģiski vērtīgi koki.
88.	Eķengrāves muižas parks	Eķengrāve, Viesītes pag. 15. gs. Saglabājušās dažas muižas ansambļa ēkas, kas izskatās pamestas. Teritorijā atrodas dīķis un parkam līdzīgs kokaugu apaugums.

N.p.k.	Muižas parka nosaukums	Piezīmes (atrašanās vieta, būvniecības laiks, galvenie fakti, vērtības)
89.	Vārenbrokas muižas parks	Vārnava, Viesītes pag. 19. gs. Unikāla klasicisma stila koka būve, mūsdienās nefunkcionē. Kādreiz ainavisks parks ar skatu perspektīvām, dīķiem, alejām, koku rindām un grupām, mūsdienās aizaudzis.
90.	Vecā Stendera mācītājmuižas parks "Gederti"	Viesītes pag. 17. gs. Parkā saglabājusies unikāla terasveidīga dīķu kaskāde, sastopami vairāki potenciālie dižkoki.

3.2. Pīļu un muižu parki Paņevežu un Šauļu apriņķos

5.tabula

N.p.k.	Muižas parka nosaukums	Piezīmes (atrašanās vieta, būvniecības laiks, galvenie fakti, vērtības)
Paņevežu apriņķis		
Biržai rajona pašvaldības muižu parki		
1.	Astravo muižas parks	Astravas, Biržu. 19. gs. Saglabājusies Itālijas villas stila būvēta muižas ēka, kas ir viena no skaistākajām romantisma laikmeta rezidencēm Lietuvas teritorijā. 18 ha liels parks ar vietējo sugu kokiem.
2.	Mantagailiškių muižas parks	Mantagailiškis, Širvėnos seņūnija. 17. gs. Saglabājušās muižas ēkas drupas. Unikāls, liels parks ar veciem kokiem, dīķi un karsta kriteņiem.
3.	Parovėjos muižas parks	Parovėja, Parovėjos seņūnija. 16. gs. No muižas ansambļa ēkām saglabājusies lauku māja, dzirnavas un noliktava. Parks neliels.
4.	Toliūnų muižas parks / ūdens dzirnavas	Toliūnai, Pušaloto seņūnija. 16., 19. gs. Saglabājusies ūdens dzirnavu būve, kas mūsdienās netiek izmantota, un vidēja izmēra parks.
Kupiškis rajona pašvaldības muižu parki		
5.	Adomynė muižas parks	A. Vilėniskio g. 4, Adomynė. 1810. g. Atjaunota koka muiža – klasicisma koka arhitektūras piemineklis, mūsdienās funkcionē kā medicīnas punkts vietējiem iedzīvotājiem. Parks neliels, apsaimniekots, kultūras pasākumu norises vieta.
6.	Antašavos muižas parks	Antašava, Kupiškio seņūnija. 19. gs. Saglabājusies muižas pils ēka, netiek izmantota. 6.1 ha liels, garenas formas parks ar 15 vietējo un 12 svešzemju kokaugu sugām, mūsdienās netiek apsaimniekots un kopts.
7.	Noriūnų muižas parks	Noriūnai, Noriūnų seņūnija. 17. gs. 10 ha liels parks ar izteiktu reljefu, upes ieleju un ūdenskritumu.
8.	Palėvenės muižas parks	Dvaro g. 7, Stirniškiai. 15., 18. gs. 2 ha liels angļu stila parks ar veciem, daudzveidīgiem kokiem. Parkā aug reta lapegles šķirne <i>Stirniškių</i> , kurai piešķirts dabas pieminekļa statuss.
9.	Salamiesčio muižas parks	Vytautų g. 3, Salamiestis. 19. gs. Saglabājusies klasicisma stila muižas ēka un neliela izmēra parks.
Paņevėžys rajona pašvaldības muižu parki		
10.	Alančių muižas parks	Alantės, Vadoklių seņūnija. 19. gs. No neoklasicisma stila muižas ēkas mūsdienās saglabājušās drupas. Parkā aug 13

N.p.k.	Muižas parka nosaukums	Piezīmes (atrašanās vieta, būvniecības laiks, galvenie fakti, vērtības)
		vietējās un 7 svešzemju kokaugu sugas. Teritorija ir pamesta un degradēta.
11.	<i>Aukštadvario</i> muižas parks	<i>Aukštadvaris</i> . 16. gs. No muižas ēkas saglabājušās drupas. Neliels parks ar atsevišķam koku rindām un grupām.
12.	<i>Bistrampolis</i> muižas parks	<i>Bistrampolis, Kučiai</i> . 15., 19. gs. Muižas ansamblis ir pilnībā atjaunots, funkcionē kā rekreācijas komplekss. Parkā izveidots 400 m ² liels parteris, ierīkots apgaismojums, stāvlaukums un skulptūru parks.
13.	<i>Butautų</i> muižas parks	<i>Butautų, Pačeriaukštės</i> seņūnija. 18. gs. Muižas ansambļa teritorija ir privātīpašums, tajā atrodas alus muzejs. Parks neliels, ar dīķi.
14.	<i>Jotainių</i> muižas parks	<i>Jotainiai, Vadoklių</i> seņūnija. 16. gs. Muižas ansambļa ēkas ir atjaunotas, funkcionē Sociālās aprūpes centra vajadzībām.
15.	<i>Liberišķio</i> muiža	<i>Liberišķis, Naujamiesčio</i> seņūnija. 16. gs., 19. gs. Parks noteikts kā dabas piemineklis, tajā sastopamas 12 vietējo un 9 svešzemju kokaugu sugas. Teritorija ir pamesta.
16.	<i>Linkavičių</i> muižas parks	<i>Linkavičiai, Krekenavos</i> seņūnija. 16. gs. 20. gs. muižas ansambļa teritorijā bijusi zīda audzēšanas darbnīca, vara liešanas uzņēmums, vīna darītava un dzirnavas. Mūsdienās teritorija ir daļēji privatizēta, daļēji pamesta. Parks neliels.
17.	<i>Mitriūnų</i> muižas parks	<i>Mitriūnai, Krekenavos</i> seņūnija. 1886. g. No muižas pils ēkas saglabājušās dienvidu fasādes drupas. Liels parks ar kādreizējo ziedu parteri un diviem dīķiem, netiek apsaimniekots un kopts.
18.	<i>Naudvario</i> muižas parks	<i>Naudvaris, Naujamiesčio</i> seņūnija. 18. gs. Saglabājusies pils ēka, šobrīd apdzīvota, un vairākas saimniecības ēkas. Liela izmēra parks ar upi un koku un krūmu grupām.
19.	<i>Pajuostės (Pajuosčio)</i> muiža	<i>Velžio</i> seņūnija. 16. gs. Padomju laikos muižas ansambļa teritorija tika izmantota armijas vajadzībām. Vēsturiski dendroloģiski vērtīgs, plašs parks saglabājies fragmentāri.
20.	<i>Paliūnišķio</i> muižas parks	<i>Vabalninko gatvė 1, Paliūnišķio</i> . Muižas ēka ir atjaunota, funkcionē kā viesu nams. Liels parks ar cauri tekošu upi.
21.	<i>Puzinišķis</i> muižas parks	<i>Puzinišķis</i> . 19., 20. gs. Muižas ēka atjaunota, funkcionē kā viesu nams. Parks piekļaujas mežu teritorijām.
22.	<i>Ūdry</i> muiža	<i>Krekenavos</i> seņūnija. 20. gs. Muižas ēka saglabājusies labā stāvoklī, mūsdienās apdzīvota. Neliela izmēra parks ar aleju gar piebraucamo ceļu.
23.	<i>Vadaktėlių</i> muižas parks	<i>Vadaktėliai, Naujamiesčio</i> seņūnija. Saglabājusies muižas ansambļa koka ēka kritiskā stāvoklī. Vidēja lieluma aizaudzis un nekopts parks.
24.	<i>Vadaktų</i> muižas parks	<i>Vadaktai,, Sidabravo</i> seņūnija. No muižas ansambļa ēkām ir palikušās drupas. Liela izmēra parks, kas netiek apsaimniekots un kopts.
Pasvalys rajona pašvaldības muižu parki		
25.	<i>Ažuolpamūšės</i> muižas parks	<i>Ažuolpamūšė, Salocių</i> seņūnija. 19. gs. Liels, Mūsas upes krastā veidots parks.
26.	<i>Balsių</i> muižas parks	<i>Balsiai, Klovainių</i> seņūnija. 19. gs. Muižas ēka ir atjaunota. Parka teritorija ir labiekārtota – izvietoti soliņi, koka skulptūras un dzirnakmeņi.

N.p.k.	Muižas parka nosaukums	Piezīmes (atrašanās vieta, būvniecības laiks, galvenie fakti, vērtības)
27.	<i>Barklainių</i> muižas parks	<i>Barklainiai, Krinčino</i> seņūnija. 19. gs. 19 ha liels parks ar 14 vietējām un 17 svešzemju koku sugām, 200 m garām liepu alejām centrālās lauces abās malās. Muižas ēka labā stāvoklī, apdzīvota.
28.	<i>Dagilynės</i> muižas parks	<i>Dagilynė, Krinčino</i> seņūnija. 19. gs. Dažas muižas ansambļa ēkas ir pussagruvušas, dažas ir apdzīvotas. Parkā sastopami bērzi, oši, ozoli, lazdas un melnās priedes, saglabājusies liepu aleja.
29.	<i>Daučkėnų</i> muižas parks	<i>Daučkėnai, Krinčino</i> seņūnija. 19. gs. Muižas ansambļa ēkas ir pamestas, toties saglabājušās apmierinošā stāvoklī. Neliela izmēra parks.
30.	<i>Gulbinėnų</i> muižas parks	<i>Gulbinėnai, Krinčino</i> seņūnija. 18. gs. Muižas ēka saglabājusies labi. 16 ha liels ģeometrisks parks ar diviem dīķiem, 16 vietējo sugu kokaugiems un 120 m garu liepu aleju.
31.	<i>Joniškėlis</i> muižas parks	<i>Joniškėlis</i> pilsēta. 17. gs. Saglabājušās un atjaunotas vairākas muižas ansambli veidojušās ēkas. Ainavisks parks ar lielu koku sugu daudzveidību.
32.	<i>Kalneliškių (Didžiųjų Grūšių)</i> muižas parks	<i>Kalneliškiai, Salocių</i> seņūnija. 18. gs. Saglabājusies viena muižas ansambļa koka ēka. Parks ir neliels.
33.	<i>Pajiešmenių</i> muižas parks	<i>Pajiešmenių.</i> 19. gs. Saglabājušās 9 muižas ansambļa ēkas. Ansambļa teritorija aizņem 15.6 ha lielu platību, parka robežas ir grūti uztveramas.
34.	<i>Raudonpamūšės</i> muižas parks	<i>Raudonpamūšė, Salocių</i> seņūnija. 19. gs. Muižas ēka nav saglabājusies. 4 ha liels ainavisks parks ar 12 vietējām un 8 svešzemju koku sugām.
35.	<i>Salocių</i> muižas parks	<i>Salocių</i> pilsēta. 16. gs. Muižas ansambļa ēkas nav saglabājušās līdz mūsdienām. 3 ha liels ainaviska stila parks, kurā sastopamas 10 vietējas un 7 svešzemju kokaugu sugas.
36.	<i>Škilinpamūšio</i> muižas parks	<i>Škilinpamūšis, Salocių</i> seņūnija. 19. gs. Saglabājušās vairākās muižas ansambļa ēkas, mūsdienās apdzīvotas. 5 ha liels parks Mūsas upes tuvumā ar nelielu kanālu, 15 vietējām un 13 svešzemju kokaugu sugām.
37.	<i>Žilpamūšio</i> muižas parks	<i>Žilpamūšis, Salocių</i> seņūnija. 19. gs. Muižas ēka ir privatizēta. Maza izmēra parks ar 16 vietējo un 19 svešzemju koku sugām.
Rokiškis rajona pašvaldības muižu parki		
38.	<i>Antanašės</i> muižas parks	<i>Antanašė, Obelių</i> seņūnija. Saglabājusies muižas ēka. Parks izveidots ezera krastā.
39.	<i>Bagdoniškio</i> muižas parks	<i>Bagdoniškis, Kriaunų</i> seņūnija. 17. gs. Muižas ansambli veidojošās ēkas ir pamestas. 19 ha liels parks ar 4 dīķiem, kas ir savstarpēji savienoti ar kanāliem.
40.	<i>Gačionių</i> muižas parks	<i>Gačionys, Jūžintų</i> seņūnija. 17. gs. Koka muižas ēka ir atjaunota, uzņem viesus. Parks ir labiekārtots – atjaunotas puķu dobes, pastaigu taciņas, izvietotas arhitektūras mazās formas un kopts.
41.	<i>Ignotiškio</i> muižas parks	<i>Rokiškio g. 11, Ragučiai.</i> 19. gs. Bijušās medību muižas drupas 2004. gadā tika atjaunotas un atvērtas tūristiem. Parka teritorijā ir dīķis ar saliņu un tiltiņu.

N.p.k.	Muižas parka nosaukums	Piezīmes (atrašanās vieta, būvniecības laiks, galvenie fakti, vērtības)
42.	<i>Ilzenbergas</i> muižas parks	<i>Ilzenbergo k. 4, Juodupės</i> seņūnija. 16. gs. Atjaunots muižas ansamblis ar 10 ha lielu, labiekārtotu parku, ar pastaigu celiņiem, arhitektūras mazām formām, estrādi, strūklakām, skulptūrām, 23 svešzemju koku sugām.
43.	<i>Kraštu</i> muižas parks	<i>Kraštai, Krinčino</i> seņūnija. 19. gs. 21 ha liela muižas ansambļa teritorija ar lielu dīķi un vairākām vēsturiskās apbūves ēkām. Netiek apsaimniekota.
44.	<i>Onušķio</i> muižas parks	<i>Onušķis, Juodupės</i> seņūnija. 19. gs. Saglabājušās pils drupas, vairākas saimniecības ēkas. Muižas ansambļa teritorija aizņem 15.5 ha lielu platību. Parkā divi dīķi, vairāk nekā 21 vietējas kokaugu sugas.
45.	<i>Panemunio Komar</i> muižas parks	<i>Nemunėlio g. 24, Panemunis.</i> 19. gs. Saglabājusies muižas pils ēka, smēde, kalpu māja, staļļi. Muižas ansambļa platība ir 15 ha, tā ir pamesta, netiek apsaimniekota un kopta.
46.	<i>Petrošiškio</i> muižas parks	<i>Kamajų seņūnija.</i> Muiža ir privatizēta, atjaunota un apdzīvota. Nav publiski pieejama apmeklētājiem. Parks nav saglabājies.
47.	<i>Rokiškėlių</i> muižas parks	<i>Rokiškėlės, Jūžintų</i> seņūnija. No klasicisma stilā celtas muižas kungu mājas ir saglabājušās drupas. 9 ha liels parks ir aizaudzis ar mazvērtīgiem kokaugiem.
48.	<i>Rokiškio</i> muižas parks	<i>Tyzenhauzų g., Rokiškis</i> pilsēta. 15., 19. gs. Muižas ansamblis ir atjaunots, 16 ha liels parks ar lielu dīķi un ģeometrisko daļu pils rietumu fasādes priekšā.
49.	<i>Salų</i> muižas parks	<i>Salos, Kamajų</i> seņūnija. 16. gs. Līdz 2003. gadam muižas ēkā atradās skola, tagad tā kalpo par sociālekonomisko pasākumu norises vietu. 10.28 ha liels, labiekārtots parks ar aleju un ģeometriskā plānojuma iezīmēm.
50.	<i>Tarnavos</i> muižas parks	<i>Tarnava, Jūžintų</i> seņūnija. 19. gs. Muižas pils daļēji sabrukusi. 8 ha liels jaukta tipa muižas parks ar divām terasēm.
Šauļu apriņķis		
Akmenes rajona pašvaldības muižu parki		
1.	<i>Dabikinės</i> muižas parks	<i>Dabikinės</i> ciemats. 16., 19. gs. Saglabājušās vairāku muižas ansambļa ēku paliekas. Jaukta stila parkā dominē vietējas koku sugas, sastopams Sarkanlapu dižskābardis.
2.	<i>Kairiškų</i> muižas parks	<i>Kairiškiai, Papilės</i> seņūnija. 19. gs. Muižas ēka drupu stāvoklī. Teritorijā maz veģetācijas.
3.	<i>Kruopių</i> muižas parks	<i>Kruopiai</i> pilsēta. 16. gs. No muižas vēsturiskās apbūves daļēji saglabājusies viena akmens mūru ēka. Parkā sastopamas retas kokaugu sugas, ierīkota estrāde, izveidots pastaigu celiņu tīkls.
4.	<i>Medemrodės</i> muižas parks	<i>Medemrodė, Akmenės</i> seņūnija. Saglabājušās muižas apbūves drupas. Parks labiekārtots, kalpo par vietējo iedzīvotāju rekreācijas vietu.
5.	<i>Paragių</i> muižas parks	<i>Paragai, Papilės</i> seņūnija. 18. gs. Muižas ansamblis ir atjaunots, kungu mājā kopš 2014. gada ierīkots memoriālais muzejs. Parkā sastopami vietējo sugu kokaugi.
Joniškis rajona pašvaldības muižu parki		

N.p.k.	Muižas parka nosaukums	Piezīmes (atrašanās vieta, būvniecības laiks, galvenie fakti, vērtības)
6.	<i>Jakiškių</i> muižas parks	<i>Dvaro g. 4, Joniškio r. sav.</i> 19. gs. Klasicisma stila muižas pilī atrodas muzejs. Parka teritorija ļoti maza.
7.	<i>Jurdaičių</i> muižas parks	<i>Jurdaičiai, Skaistgirio</i> seņūnija. 18. gs. Saglabājušās vairākas muižas ansambļa ēkas, atjaunotajā muižas ēkā atrodas pansionāts.
8.	<i>Malgūžės</i> muižas parks	<i>Malgūžiai, Kriukų</i> seņūnija. 18. gs. No muižas vēsturiskās apbūves saglabājušās saimniecības ēku drupas. Parka teritorija ir pamesta.
9.	<i>Martyniškių</i> muižas parks	<i>Martynišķiai, Žagarės</i> seņūnija. 18. gs. Muižas teritorija atrodas <i>Švėtės</i> upes krastā, to ieskauj vecs parks ar liepu alejām.
10.	<i>Žagarės</i> muižas parks	<i>Malūno g. 3, Žagarė.</i> 19. gs. Saglabājušās vairākas muižas ansambļa ēkas. 72 ha liels parks tika uzlabots pēc ainavu arhitekta G. Kūfalta projekta, mūsdienās labiekārtots un izmantots sociālekonomisko aktivitāšu nolūkos.
Ķelmes rajona pašvaldības muižu parki		
11.	<i>Beržėnų</i> muižas parks	<i>Beržėnai, Užvenčio</i> seņūnija. 19. gs. Neogotikas stila pils saglabājusies ar laika uzslāņojumiem un ir pamesta. Liels angļu stila parks ar dīķiem, netiek apsaimniekots.
12.	<i>Kelmės</i> muižas parks	<i>Dvaro g. 15, Kelmė.</i> 18. gs. Muižas ēkā atrodas muzejs. 15.2 ha liels, labiekārtots parks funkcionē kā pilsētas parks.
13.	<i>Kiaunorių</i> muižas parks	<i>Kiaunoriai, Tytuvėnų apylinkių sen.</i> Saglabājusies koka muižas ēka.
14.	<i>Pagryžuvio</i> muižas parks	<i>Pagryžuvys, Tytuvėnų apylinkių sen.</i> 16. gs. Romantisma stila muižas pils ēkā atrodas Sociālas aprūpes centrs. Ainavisks parks ar cauri plūstošo upi. Netiek regulāri kopts.
15.	<i>Pakėvio</i> muižas parks	<i>Dvaro g. 54, Pakėvio k., Vaiguvo sen.</i> 17. gs. 2009. gadā atjaunota muižas ēka ir pielāgota tūrisma vajadzībām. Teritorijā tika veikti arheoloģiskie pētījumi
16.	<i>Šaukėnų</i> muižas parks	<i>Šaukėnai, Šaukėnų</i> seņūnija. 15. gs., 19. gs. Muižas ēkās atrodas psihiatriskā slimnīca. Parks ir vietējas nozīmes dabas piemineklis.
17.	<i>Šilo Pavėžupio</i> muižas parks	<i>Pavėžupis, Šaukėnų</i> seņūnija. 16. gs. Līdz mūsdienām saglabājusies tikai viena no koka būvēm un parks.
18.	<i>Tytuvėnėlių</i> muižas parks	<i>Tytuvėnėliai, Tytuvėnų apylinkių sen.</i> 18. gs. No muižas ansambļa apbūves saglabājušās drupas. Parkā dominē vietējo sugu kokaugi.
Pakruojis rajona pašvaldības muižu parki		
19.	<i>Akmenėlių</i> muižas parks	<i>Petrašiūnų g. 6, 83478 Akmenėlių k, Pakruojis.</i> 18. gs. Atjaunotas muižas ēkas un labiekārtota parka teritorija.
20.	<i>Geručiai</i> muižas parks	<i>Geručiai, Žeimelio</i> seņūnija. Līdz pagājušā gadsimta beigām muižas ēkā bijusi sākumskola, tagad teritorija un ēkas ir pamestas.
21.	<i>Pakruojo</i> muižas parks	<i>Karciamos g. 9, Pakruojis.</i> 16. gs., 19. gs. Visas muižas ēkas ir atjaunotas, teritorija labiekārtota.
Radvilišķio rajona pašvaldības muižu parki		
22.	<i>Baisogalos</i> muižas parks	<i>LSMU gyvulininkystės institutas, Baisogala.</i> 18. gs. Galvenā muižas ēka ir atjaunota un šobrīd tur atrodas

N.p.k.	Muižas parka nosaukums	Piezīmes (atrašanās vieta, būvniecības laiks, galvenie fakti, vērtības)
		LSMU lopkopības institūts. Muižu skauj 12 ha liels parks ar vairākiem dīķiem.
23.	<i>Beinoravos</i> muižas parks	<i>Beinorava, Sidabravo</i> seņūnija. 19. gs. Saglabājušās 9 muižas ansambļa ēkas, 3 ha liels parks ar lielu krūmu un koku sugu daudzveidību.
24.	<i>Burbiškio</i> muižas parks	<i>Parko g. 1B, Burbiškis.</i> 17. gs. 28 ha liels parks ar dīķi, 23 kokaugu sugām, labiekārtots. Parkā konstatētas 40 putnu sugas.
25.	<i>Diktariškių</i> muižas parks	<i>Diktariškiai, Šaukoto</i> seņūnija. 19. gs. Saglabājusies klasicisma stila muižas pils ēka, kas mūsdienās netiek izmantota. Liela parka teritorija, aizaugusi ar mazvērtīgiem kokaugiem.
26.	<i>Gražionių</i> muižas parks	<i>Aukštelkų</i> seņūnija. Mūsdienās muiža ir privātīpašums, saimnieki ir saveduši kārtībā dzīvojamo māju un sakopuši parku.
27.	<i>Maldžiūnų</i> muižas parks	<i>Pakalniškių</i> seņūnija. 19. gs. Saglabājušās vairākas muižas ansambļa ēkas: muižas ēka, saimniecības ēkas. jaukta stila parks ar seniem ozoliem, liepām un lapegļu grupām. Parks aizaudzis, netiek apsaimniekots un kopts.
28.	<i>Pakiršinio</i> muižas parks	<i>Parko g., Pakiršins.</i> 18. gs., 20. gs. Rekonstruētājā muižas ēkā atrodas kultūras nams. Parkā atrodas liels dīķis, tas kalpo par pilsētas parku.
29.	<i>Radvilonių</i> muižas parks	<i>Parko g. 8, Radviloniai.</i> 18. – 19. gs. Klasicisma stilā celta galvenā muižas ēka ir apdzīvota, tajā atrodas mākslas galerija. 13.4 ha liels parks, no kura 2.4 ha liela teritorija ir aizsargājamā dabas teritorija.
30.	<i>Šeduvos (Raudondvaris)</i> muižas parks	<i>Raudondvaris, Pakalniškių</i> seņūnija. 18. gs. Muižas ansambļa ēkas ir privatizētas, no pils ēkas palikušas tikai sienas. Parks tiek apsaimniekots – tiek pļauts zāliens, grābtas lapas, tiek izmantots kā pilsētas parks.
31.	<i>Vileikių</i> muižas parks	<i>Apytalaukis, Vilainių</i> seņūnija. Saglabājusies koka muižas ēka ar iespaidīgo verandu divos stāvos. Neliela izmēra parks.
Šauļu rajona pašvaldības muižu parki		
32.	<i>Aleksandrijos</i> muižas parks	<i>Aleksandrija, Šiauliai.</i> Muižas ēkas ir pamesta un pārvēršas par drupām. Liela izmēra parks.
33.	<i>Bubių jeb Grafo Zubovo</i> muižas parks	<i>Bubiai, Bubių</i> seņūnija. 18. – 19. gs. Atsevišķas muižas ēkas ir atjaunotas un pielāgotas tūrismam, funkcionē kā restorāns un viesnīca.
34.	<i>Gilvyčių</i> muižas parks	<i>Gilvyčiai, Bubių</i> seņūnija. Maz informācijas. Piekļaujas pie industriālā rakstura teritorijām.
35.	<i>Gruzdzijų</i> muižas parks	<i>Gruzdziai</i> pilsēta. 16. gs. Viens no vecākiem izdzīvojušiem muižu ansambļiem Lietuvā, ar augstu māksliniecisko vērtību. Saglabājušās 24 ēkas, lielākā daļa ir avārijas stāvoklī.
36.	Haima Frenkeļa (<i>Chaimo Frenkelio</i>) villa, Šauļu „Aušros” muzejs	Vilniaus g. 74, Šiauliai. Būvniecības laiks: 20. gs. Atjaunotajā pils ēkā kopš 1994. gada darbojas “Aušros” muzejs un restorāns. Atjaunots vidēja izmēra parks.
37.	<i>Kuršenų</i> muižas parks	<i>Ventos g. 7, Kuršėnai</i> pilsēta. 16., 19. gs. Ventas upes krastos veidots parks kalpo par pilsētas parku, ir

N.p.k.	Muižas parka nosaukums	Piezīmes (atrašanās vieta, būvniecības laiks, galvenie fakti, vērtības)
		labiekārtots un kopts.
38.	<i>Kurtuvēnu</i> muižas parks	<i>Kurtuvēnai, Bubiņu</i> seņūnija. 15. gs. Muižas parka teritorija ir atjaunota un labiekārtota. Esošs attīstīts tūrisma objekts.
39.	<i>Mirskiškės</i> muižas parks	<i>Mirskiškē, Bubiņu</i> seņūnija. 19. gs. Saglabājusies muižas koka pils un dažas saimniecības ēkas. Neliels parks ar cauri plūstošu upi.
40.	<i>Naisių</i> muižas parks	<i>Naisiai, Meškuičių</i> seņūnija. 19. gs. Muižas ēkā atrodas muzejs. Parks saglabājies fragmentāri.
41.	<i>Paežeriu (Šiauliai)</i> muižas parks	<i>Paežeriai, Raudėnu</i> seņūnija. 20. gs. Muižas ēka ir atjaunota. Vasarā muižas ansambļa teritorijā notiek jauniešu nometnes.
42.	<i>Paliesių (Šiauliai)</i> muižas parks	<i>Paliesių k., Šakynos</i> seņūnija. 20. gs. Muižas pils ēka – neogotikas stila paraugs. Liels parks ar izstieptas formas centrālo lauci.
43.	<i>Varputėnu</i> muižas parks	<i>Varputėnu k., Kuršėnu</i> seņūnija. 19. gs. Atjaunotas visas muižas ansambļa ēkas. Jaukta stila parks ar lielu dīķi.

3.3. Arhīvu un saistošo materiālu apkopojums

Jebkuras vēsturiskas ainavas, tai skaitā parka, attīstības plānošanas pirmie soļi ir vietas vēsturiskās attīstības liecību izpēte. Izpētes gaitā būtiski apzināt visu iespējamo attīstāmas teritorijas skarošo dokumentāciju un materiālus. Pasaules vēsturisko vietu liecību izpētes praksē ir izstrādātas vairākas zinātniski pētnieciskās pieejas, kas relatīvi iedalāmas trīs kategorijās. Pirmajā kategorijā ietilpst izpētes pieejas, kas balstītas uz vēsturisko notikumu aktivitāšu analītisku izpēti. Otrajā kategorijā ietilpst izpētes pieejas, kas balstītas uz mūsdienu tehnoloģiskajām iespējām un trešajā kategorijā – balstītas uz abu minēto kategoriju apvienotām izpētes pieejām. Latvijas un Lietuvas mērogā tiek pielietotas visas izpētes pieejas, tomēr izteikti retāk tās ir saistītas ar mūsdienu tehnoloģiskajām iespējām, kā, piemēram, arheoloģisko datu iegūšanu, izmantojot zemes dziļu skenerus. Tas ir pamatojams ar nepieciešamiem apjomīgiem finanšu resursiem.

Savukārt vēsturisko notikumu aktivitāšu izpēte Latvijas mērogā iespējama sekojošos avotos:

- Pieminekļu dokumentācijas centrs (Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde (NKMP));
- Latvijas Valsts Vēstures arhīvs (LVVA);
- Vietējie muzeji / bibliotēkas / baznīcu materiāli;
- Rundāles pils bibliotēka;
- Latvijas piļu un muižu asociācija (www.pilis.lv);
- www.google.lv;
- www.vesture.dodies.lv;
- www.melioracija.lv;
- www.kadastrs.lv;
- www.lv.wikipedia.org;

- Latvijas Nacionālā bibliotēka (digitālā bibliotēka www.lndb.lv);
- www.lvmgeo.lv, u.c. interneta portālos;
- Kā arī dažādos publicētos materiālos – grāmatās: Muižas laikmetu griežos/ Gueter in der Wendezeit 1900-1939²⁰; Enciklopēdija "Muižas Latvijā"²¹; Latvijas pils un muižas²², u.c.

Lietuvas mērogā, uz parkiem attiecināmo vēsturisko aktivitāšu izpēti, iespējams veikts sekojošos avotos:

- Lietuvas muižu dokumentu bāze (*Lietuvos dvarų duomenų bazė*) <http://www.heritage.lt/dvarai/ppavadinimas.php>²³;
- Lietuvas Valsts Vēstures arhīvs (*Lietuvos valstybės istorijos archyvas*);
- Šauļu reģiona Valsts arhīvs (*Šiaulių regioninis valstybės archyvas*);
- Šauļu reģiona Valsts arhīva Paņevėžū filiāle (*Šiaulių regioninis valstybės archyvas Panevežio filialas*);
- Lietuvas piļu un muižu asociācija (*Lietuvos pilių ir dvarų asociacija*) www.dvarai.lt/index.php?en;
- Vietējie muzeji / bibliotēkas / baznīcu materiāli;
- Kultūras ministrijas Kultūras mantojuma departaments (*Kultūras Paveldo departamentas pie kultūras ministerijos*) www.kvr.kpd.lt/#/heritage-search;
- www.wikivisually.com/wiki/List_of_palaces_and_manor_houses_in_Lithuania;
- Lietuvas vēsturisko karšu portāls www.oldmapsonline.org, u.c. interneta portālos;
- Kā arī dažādos publicētos materiālos – grāmatās: *Miestas, dvaras, kaimas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Lenkijos Karalystėje XVI–XVIII a. Lokalinės istorijos problemos*²⁴, *Po gražiausius Lietuvos dvarų parkus*²⁵, *Lietuvos dvarų enciklopedija (2-oji laida)*²⁶.

Šī pētījuma ietvaros, ņemot vērā nozīmīgo pētījuma teritorijā identificēto parku apjomu, vēsturisko liecību izpēti LV pētījumu teritorijas parkiem veikta NKMP dokumentācijas centra arhīvā un interneta vidē, savukārt LT pētījuma teritorijas parkiem publicētos literatūras avotos (grāmatās, publikācijās), kā arī interneta vidē.

NKMP uz esošo brīdi veic dokumentācijas centra materiālu digitalizācijas procesu, kā rezultātā daļa esošo materiālu netiek izsniegti pēc apmeklētāju pieprasījuma. Līdz ar to detalizēts arhīvu materiālu apkopojums tika veikts 63 no 90 LV pētījuma teritorijā identificētiem piļu un muižu kompleksiem. Pieejamo arhīva materiālu analītisks apkopojums skatāms Pielikumā Nr.1 punktā 8.10. tabulā Nr. LV-4, kur arhīvā pieejamie materiāli grupēti sekojoši:

- par parkiem pieejamie apraksti, lēmumi, kartes, fotomateriāli, u.c. parka vēsturisko liecību atspoguļojoša dokumentācija;

²⁰ Autors: Dišlere Inta, Ozola Agrita, 2016

²¹ Autors: Vitolds Mašnovskis, 2018

²² Autors: Latvijas piļu un muižu asociācija, 2000

²³ Šī pētījuma gaitā interneta lapa ir neaktīva

²⁴ Autors: Sud. Ramunė Šmigelskienė-Stukienė, 2018

²⁵ Autors: Laimutis Januškevičius, 2010

²⁶ Autors: Sud. Algimantas Semaška, Ingrida Semaškaitė, 2017

- parka ainavai veikto inventarizāciju un novērtējumu materiāli (1980.-2000. gads)
- piļu un muižas kompleksa, tai skaitā parkā esošo arhitektūras mazo formu arhitektoniskās izpētes materiāli;
- piļu un muižas kompleksa ēku skarošie būvprojekti / restaurācijas projekti;
- Pēc 2000. gada veiktās parku dendroloģiskās inventarizācijas un novērtējumi un bioloģiskās daudzveidības novērtējumi;
- uz parka teritoriju un tajā esošiem elementiem attiecināmie būvprojekti, skiču projekti vai ieceres materiāli.

NKMP arhīva materiālos atrastie un fiksētie 20.gs. beigās izstrādātie parku plāni, pievienoti šī pētījuma identificēto parku aprakstos (skatīt Pielikumu Nr.1 punktu 8.2.).

LT pētījuma teritorijā detalizētāka informācija par parku vēsturisko attīstību un dažādiem arhīva materiāliem, tika atrasta 20 identificētiem Paņevēžu un Šauļu reģionu parkiem, kas pievienota katra konkrētā parka konspektētā apraksta daļā (skatīt Pielikumu Nr.1 punktus 8.4. un 8.6.). Kopumā, ņemot vērā pieejamos izpētes avotus, Lietuvas piļu un muižu vēsturisko liecību materiāli ir bagātīgi un daudzveidīgi.

Vēsturisko liecību materiāli, kā arī citu ar vietas attīstību saistošo dokumentāciju izpēte, ir tie, kuros iespējams fiksēt nozīmīgus gadskaitļus, izprast vietas esošo situāciju, kā arī atklāt līdz mūsdienām aizmirstas vai pat nezināmas kultūras un dabas vērtības. Maksimāla vietas izpratne veicina veiksmīgāku tās turpmāko attīstību, pamatojoties uz mantojuma aizsardzību un saglabāšanu nākamām paaudzēm.

3.4. Dendroloģiskās un bioloģiskās daudzveidības novērtējumu apkopojums

Pie parku saistošo dokumentu izpētes, būtiska loma ir iepriekš veiktu parku dendroloģisko un bioloģiskās daudzveidības inventarizāciju un novērtējumu materiāli. Šīs izpētes, pie parku turpmākās attīstības plānošanas, var kalpot gan kā salīdzināms, gan papildināms materiāls. Caur laika gaitā fiksētām parku dabas vērtībām, mūsdienās iespējams nolasīt un atklāt parkam vēsturiski tik nozīmīgo arhitektonisko kompozīciju jeb ainavas veidošanas stilistiku. Galvenie 18. un 19. gs. parku veidošanas filozofijas pamatprincipi atspoguļojas caur majestātiskām alejām, plašām laucēm, kam sānu malās stādītas dažādas vietējās un introducēto kokaugu sugas, atsevišķām koku grupām, kas veidotas līnijās, apļos vai puslokos, utt. Laika gaitā, pie minimālas parku apsaimniekošanas, veidojusies labvēlīga vide bioloģiskai daudzveidībai – gan floras, gan faunas ziņā. Senie koki, kritālas, celmi, zaru kaudzes, u.c. senas veģetācijas organismi, ir labvēlīgas dzīvotnes daudzām, tai skaitā īpaši aizsargājamām sugām, kā, piemēram, sikspārņiem. Tikai pēdējās desmitgadēs piļu un muižu parku īpašnieki novērtē dabas mantojuma nozīmību ne tikai konkrētās vietas mērogā, bet arī plašākā – valstiskā un pat starptautiskā. Šobrīd gan Latvijā, gan Lietuvā ir pieejami augsti kvalificēti speciālisti – dendrologi un sugu un biotopu eksperti, kas tiek pieaicināti vēsturisku parku inventarizācijās un novērtējumos ar mērķi atklāt, aizsargāt un saglabāt īpašās dabas vērtības. Tomēr gan Latvijā, gan Lietuvā šādu dendroloģisko un

bioloģisko daudzveidību novērtējumi mūsdienās ir retums. Tas, pirmkārt, skaidrojams ar parku teritorijās būtisko inventarizējamo kokaugu apjomu un to pieejamību, un otrkārt, ar finanšu ieguldījumiem teritoriju topogrāfiskos uzmērījumos un kvalificētu ekspertu piesaistei.

Latvijā un Lietuvā parku dendroloģiskās inventarizācijas ir veiktas 20. gs. otrā pusē / beigās. Latvijā inventarizācijas ir apkopotas NKMP dokumentācijas centrā. Šī pētījuma ietvaros NKMP apskatītie LV pētījuma teritorijā dendroloģiskās inventarizācijas un novērtējumu materiāli iedalīti divās grupās – inventarizācijas, kas veiktas līdz 2000. gadam un inventarizācijas, kas veiktas pēc 2000. gada. Līdz 2000. gadam NKMP, toreizējās Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas (VKPAI) darbinieku uzdevumā pēc vienotas metodoloģijas, tika apsekoti un inventarizēti neskaitāmi Latvijas piļu un muižu parki. Šajās inventarizācijās shematiski plānā attēlota parka esošā situācija, atzīmēta parka mazā arhitektūra, sastopamie vērtīgie, tai skaitā introducētie kokaugi, kā arī dots īss parka esošās situācijas apraksts. Savukārt veiktās dendroloģiskās inventarizācijas un novērtējumi pēc 2000. gada ir konkrētā parka īpašnieka pasūtījumi, kas īstenotas kvalificēta eksperta vadībā ar mērķi uzskaitīt un atšifrēt parkā sastopamo kokaugu sugas, to esošā stāvokļa kvalitāti, dodot rekomendācijas kokaugu turpmākai apsaimniekošanai. Informācijas apkopojumu skatīt Pielikumā Nr.1 punktā 8.2. parku konspektīvos aprakstos un punktā 8.10. tabulā Nr.LV-4.

Domājot par vēsturiskos parkos sastopamām vērtībām, papildus dendroloģijai, nozīmīgs dabas vērtību kopums ir parkos sastopamā bioloģiskā daudzveidība, ko veido noteiktā biotopa sastāvs un apstākļi. Sugu un bioloģiskās daudzveidības eksperti īpašu uzmanību vērš parkos sastopamai florai – ķērpjiem, zemsedzei, utt. tādējādi nosakot vietas bioloģisko daudzveidību, pie sastopamo sugu un biotopu unikalitātes. Šādas parku ekspertīzes ir jaunums piļu un muižu parku ainavu novērtējumos gan Latvijā, gan Lietuvā, un šī pētījuma teritorijās netika konstatētas, līdz ar to arī netika atsevišķi izdalītas analītiskajās tabulās.

LT pētījuma teritorijā identificētie parki izcēlās ar īpaši bagātīgu vietējo un introducēto sugu daudzveidību. Bet līdzīgi kā LV pētījuma teritorijā identificētiem parkiem, mūsdienas dendroloģiskās inventarizācijas un novērtējumi ir retums un šī pētījuma gaitā nav publiski pieejamas informācijas ar šādiem materiāliem. Savukārt parku ainavu inventarizācijas, tai skaitā dendroloģiskā sastāva uzskaitījums, kas tika veikts 20. gs. vidū un otrā pusē dažādu botānikas un dabas pētnieku, kā arī citu ieinteresēto speciālistu vadībā, ir meklējami katra parka vēstures arhīvu lietās un šī pētījuma ietvaros tika apskatīta interneta vidē publiski pieejamos avotos, kā arī literatūras avotos. Informācija pievienota katra parka konspektīvā aprakstā šī pētījuma Pielikumā Nr.1. punktos 8.4. un 8.6..

3.5. Saistošo dokumentu izpēte

Lai veiksmīgi realizētu parka attīstību, būtiski apzināt un iepazīties ar parka teritoriju skarošiem dokumentiem – projektiem, lēmumiem, izpētēm, u.c. dokumentiem. LV pētījuma teritorijā identificēto parku teritoriju saistošie dokumenti lielākoties pieejami NKMP dokumentācijas centra arhīvā, kā arī katras parka pārvaldošās pašvaldības vai

privātpersonas rīcībā. Šī pētījuma ietvaros LV pētījuma teritorijā identificēto parku saistošā dokumentācija, kas atrodama NKMP aprakstīta Pielikuma Nr.1 punktā 8.2. parku konspektīvā aprakstā un punktā 8.10. tabulā Nr.LV-4. Kopumā no 90 identificētiem parkiem par 62 parkiem arhīvā atrodami tādi saistošie dokumenti kā kartes/lēmumi/fotoattēli/apraksti. Parka apraksts – inventarizācijas un novērtējuma lietas, kas veiktas no 1980.-2000. gada pieejamas 34 parkiem. Arhitektoniskās izpētes parku teritorijās esošām būvēm – 27 parkiem. Citi aktuālie projekti un dokumentācijas, kas izstrādātas 20.gs. nogalē un 21.gs. kā uz ēkām attiecināmie būvprojekti/ restaurācijas projekti fiksēti 22 parkiem, bioloģiskās un dendroloģiskās daudzveidības novērtējumi – 1 parkam un uz parka teritoriju un elementu attiecināmie būvprojekti/skiču projekti/ieceres – 9 parkiem.

LT pētījuma teritorijā identificēto parku saistošās dokumentācijas apraksts iekļauts Pielikumā Nr.1 punktos 8.4. un 8.6. parku konspektīvos aprakstos. Lielākai daļai parku, līdzīgi kā LV pētījuma teritorijā identificēto, publiskajos avotos atrodami materiāli ar parku inventarizāciju un novērtējumu lietām, vēsturiskie materiāli – kartes/fotoattēli/apraksti, kā arī atsevišķi publiskoti aktuālie projekti – skiču/ieceres/būvprojekti.

3.6. Normatīvo aktu un finanšu avotu salīdzinājums

Pirmo reizi vēsturiskie dārzi un parki tika iekļauti kā specifiska grupa zem vēsturisko pieminekļu definīcijas, kas tika prezentēta 1964. gadā *UNESCO-ICOMOS Venice Charter* (Venēcijas harta). Gandrīz divus gadu desmitus pēc Venēcijas hartas, ar *ICOMOS* rīkojumu, sekoja *Florence Charter* (Florences harta), kas ir pamatdokuments vēsturisko dārzu saglabāšanā. Šis dokuments definē vēsturiska dārza terminu un uzsver nepieciešamību pēc vēsturisko dārzu uzskaitījuma katrā valstī, kā arī sniedz vispārīgus norādījumus par to apsaimniekošanu, konservāciju, restaurāciju un rekonstrukciju. Dažādu hartu pieņemšanas laikā secīgi sekoja konvencijas un to izdotās rekomendācijas, kas ir attiecināmas uz vēsturisko dārzu un parku aizsardzību un saglabāšanu. Bet kā viens no jaunākiem un šobrīd pēdējiem starptautiskiem dokumentiem ir 2005. gadā pieņemtā *UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions* (Konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu), kas ir balstīta uz Eiropas kultūras konvencijas pamatprincipiem.

Latvija ir ratificējusi vairākus, tostarp vēsturiskiem dārziem un parkiem nozīmīgus starptautiskos normatīvos aktus: Konvencija par Pasaules kultūras un dabas mantojumu; Eiropas kultūras konvencija; konvencija Eiropas arhitektūras mantojuma aizsardzībai; Eiropas konvencija arheoloģiskā mantojuma aizsardzībai; starptautiskā pieminekļu un vēsturisku vietu konservācijas un restaurācijas harta; Eiropas harta par arhitektūras mantojumu; Kultūras tūrisma harta; Florence harta; Arheoloģiskā mantojuma aizsardzības un uzraudzības harta; Eiropas ainavu konvencija.

Interese par kultūras mantojuma apzināšanu Latvijā radās 19. gs. pirmajā pusē ar vairāku senatnes pieminekļu un mākslas biedrību izveidošanos. Jauns posms saistās ar Latvijas

Republikas periodu (1918–1940), kad 1923. gadā tika izveidota speciāla valsts iestāde – Pieminekļu valde. Pēc II Pasaules kara kultūras mantojuma jomā strādāja dažādas LPSR Ministru Padomes un Kultūras ministrijas struktūras un to pakļautībā esošās iestādes. Ar Latvijas neatkarības atgūšanu 1991. gadā, tika izstrādāti un pieņemti jauni normatīvie akti attiecībā uz kultūras un dabas mantojumu.

Tā kā vēsturiskie dārzi un parki pēc Latvijas normatīvo aktu reglamentiem ir gan kultūras pieminekļu, gan īpaši aizsargājamo dabas teritoriju kategorijās, kā arī tie var ietvert atsevišķus gan kultūras, gan dabas pieminekļus, tad to aizsardzību, saglabāšanu un pārvaldību nosaka gan uz kultūras, gan dabas mantojumu attiecinātie normatīvie akti. Tāpat vēsturiskie dārzi un parki ir ne tikai pieminekļi, bet arī funkcionāli un rekreatīvi nozīmīgas teritorijas, kas savukārt pieprasa attiecīgus gan apsaimniekošanas, gan attīstības plānošanas principus. Līdz ar to vēsturiskie dārzi un parki valsts normatīvo aktu kontekstā ir ierindojami trīs sekojošās kategorijās:

- kultūras mantojuma kategorija – likums Par kultūras pieminekļu aizsardzību, Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas nolikums, likums Par Konvencija par kultūras un dabas mantojuma aizsardzību un 37 citi likumi un normatīvie akti, kuri skar kultūras mantojuma jomu, kā arī LR Kultūras ministrijas un tās pakļautībā esošās NKMP normatīvie akti;
- dabas mantojuma kategorija – LR Vides aizsardzības likums un likums Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām. Dabas aizsardzības vadošā valsts pārvalde ir Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk tekstā VARAM), un tai pakārtotā Dabas aizsardzības pārvalde, kam attiecīgi ir izstrādāti uz dabas aizsardzību, saglabāšanu un pārvaldību attiecināmie MK noteikumi, kā arī institūciju iekšējie noteikumi;
- parku kategorija – vēsturisko dārzu un parku apsaimniekošanu, saglabāšanu un attīstības plānošanu nosaka Meža likums un ar to saskaņā izdotie MK noteikumi Nr. 819 par Parku ierīkošanas kārtību un apsaimniekošanas principiem. Mežu nozares valsts vadošā pārvalde ir Zemkopības ministrija;
- Kā arī uz parku plānošanu ir attiecināmi LR Būvniecības likums, Vispārīgie būvnoteikumi.

Lietuva, līdzīgi kā Latvija, ratificējusi vairākus starptautiskos aktus: Konvencija par Pasaules kultūras un dabas mantojumu; Eiropas kultūras konvencija; konvencija Eiropas arhitektūras mantojuma aizsardzībai; Eiropas konvencija arheoloģiskā mantojuma aizsardzībai; Eiropas harta par arhitektūras mantojumu; Kultūras tūrisma harta; Florences harta; Arheoloģiskā mantojuma aizsardzības un uzraudzības harta; Eiropas ainavu konvencija.

Mūsdienās Lietuvā vēsturiskie parki ir zem arhitektūras un dabas pieminekļu (valsts nozīmes) aizsardzības statusiem. Salīdzinājumā ar Latviju, Lietuvā vēsturiskiem parkiem papildus arhitektūras pieminekļa statusam, tiek piešķirts arī valsts nozīmes parka statuss, ko nosaka Lietuvas Republikas Vides ministrija (*Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija*). Sekojot Lietuvas iekšējiem juridiskiem normatīviem, kas attiecināmi uz

vēsturisku parku aizsardzību, attīstības plānošanu, kā arī tajos esošo apstādījumu un ūdens objektu sistēmu pārvaldību lauku un pilsētvidē, atzīmējami sekojoši dokumenti:

- Lietuvas Republikas aizsargājamo teritoriju likums (1993, 2003). Šis likums regulē dabas un kultūras vērtību aizsardzību attiecībā uz dabas rezervātiem, nacionālas un reģionālas nozīmes parkiem un citām aizsargājamām teritorijām. Likums aizsargā arī kopējā ainavas vērtības;
- Lietuvas Republikas vides aizsardzības likums (1996, 2018). Šis likums regulē sabiedriskās attiecības vides aizsardzības jomā, nosaka juridisko un fizisko personu pamattiesības un pienākumus, saglabājot Lietuvai raksturīgo bioloģisko daudzveidību, ekoloģiskās sistēmas un ainavu, nodrošinot veselīgu un tīru vidi, racionālu dabas resursu izmantošanu Lietuvā, tās teritoriālajos ūdeņos, kontinentālajā mērogā un ekonomikā;
- Lietuvas Republikas nekustamā kultūras mantojuma aizsardzības likums (1994; 2004). Šis likums regulē kultūras mantojuma teritoriju un vietu, tai skaitā parku aizsardzību, lietošanu un pārvaldību atbilstoši to kultūras mantojuma nozīmībai;
- Zemes likums (1994; 2004), kas nosaka zemes valdījuma noteikumus, zemes pārvaldības un lietošanas attiecības, kā arī uz zemes īpašumiem attiecināmo pārvaldības un administrācijas procesus. Pēdējā šī likuma versija īpaši fokusējas uz zemes administrācijas, pārvaldības un zemes atsavināšanas jautājumiem sabiedrības vajadzību labā, kā arī uz zemju konsolidācijas procedūru jautājumiem;
- Būvniecības likums (1996; 2003). Likums nosaka būvniecības procesu organizāciju un īstenošanu, definē būvprojektu sagatavošanu un sastāvu, kā arī nosaka būvniecības procesā iesaistāmās kvalifikācijas, ietverot zemes pētniekus, arhitektus, projektu attīstītājus;
- Apstādījumu likums (2007). Šis ir jaunākais Lietuvas likums, kas izstrādāts ar mērķi aizsargāt, pārvaldīt un attīstīt Lietuvas zaļās struktūras. Šajā likumā ir radīti juridiski pamatoti nosacījumi publisku teritoriju zaļo zonu attīstībai un apsaimniekošanai, dots skaidrs zaļo zonu definējums un regulējums, tai skaitā zaļo zonu ekonomiskais novērtējums, leģitimējot zaļo zonu zemes gabalus un to reģistrāciju nekustamā īpašuma datu bāzēs.

Lietuvā izstrādāti arī dažādi stratēģiskie plāni, kā, piemēram, Rīcības plāns ainavu un bioloģiskās daudzveidības konservācijai (2015-2020), Valsts vides aizsardzības stratēģija (2015) ar iestrādātiem mērķiem līdz 2030. gadam un izvirzītām vīzijām līdz 2050. gadam, Valsts ainavu pārvaldības plāns (2015). Minētie plāni ir nozīmīgi dokumenti valstisko vērtību un prioritāšu iezīmēšanai ilgtermiņā, kuru sastāvā ir arī Lietuvas kultūras un dabas mantojuma ainavas – piļu un muižu parki.

Latvijā un Lietuvā izstrādātas un pieejamas gan valstiska mēroga, gan NVO un privātu personu un grupējumu finanšu atbalstu programmas kultūras, dabas un valstiski nozīmīgu objektu aizsardzības, pārvaldības un attīstības plānošanas atbalstam. Daudzveidīgāks un finansiāli apjomīgāks atbalsts pieejams teritorijām un objektiem ar piešķirtu valsts pieminekļa vai nozīmības statusu. Bet, vienlaicīgi šīm teritorijām un objektiem, ir uzstādīti īpaši nosacījumi, kas pieprasa noteiktas kompetences, izmantotos materiālus un

tehnoloģijas to turpmākai aizsardzībai un attīstībai, tādējādi būtiski palielinot piesaistāmos finanšu apjomus.

Populārākie un aktīvākie uz piļu un muižu parku attīstību attiecināmie līdzfinansējuma avoti Latvijā ir Valsts kultūrkapitāla fonds (KKF) un NKMP izveidotās atbalsta programmas. Šobrīd aktuāla ir Kultūras pieminekļu izpētes, konservācijas un restaurācijas programma, kurā plānots 2019. gadā atbalstīt projektus, kopumā piešķirot vairāk kā pus miljonu eiro lielu finansējuma atbalstu. Papildus gan kultūras, gan tūrisma, dabas un lauku apvidos esošo objektu finanšu atbalstu iespējams saņemt no citām valstiskām (piemēram, lauku atbalsta dienests) un nevalstiskām organizācijām (piemēram, Latvijas piļu un muižu asociācija), tai skaitā aktīvi piedaloties ES fondu izsludinātos sadarbības projektos.

Savukārt Lietuvā tie ir Kultūras ministrijas kultūras pētniecības departamenta atbalsta programmas un nesen, 2017. gadā, sadarbojoties Kultūras ministrijai, Finanšu ministrijai un a/s “Lietuvas Investīciju attīstības aģentūrai”, radīts trīspusēji parakstīts līgums, uz kura pamata izveidots jauns mantojuma finansēšanas instruments – Kultūras mantojuma fonds. Šie fondi finansē izdevīgus aizdevumus publiskām, privātām un juridiskām personām, kas darbojas kultūras mantojuma objektos. Kredītu mērķis ir stimulēt ieguldījumus kultūras mantojuma objektos, lai tos pielāgotu sabiedrības vajadzībām, saglabātu un atklātu mantojuma objektu vērtīgās īpašības. Atšķirībā no citiem mantojuma finansējuma atbalsta fondiem, tas neietver prasību pielāgot kultūras mantojuma objektu darbību, kā arī tajā iestrādātas liberālākās prasības attiecībā uz izdevumu attiecināmību – būvdarbu finansēšanu, neatdzīvojamo mantojumu atjaunošanu u.c. Tāpat nozīmīgs netiešs finansiāls atbalsts Lietuvas kultūras un dabas mantojuma īpašniekiem, ir Kultūras mantojuma akadēmijas (dibināta 1998. gadā) aktivitātes, kas saistītas ar dažādu teorētisko un praktisko mācību un pasākumu organizēšanu kultūras mantojuma aizsardzības jomā, kā arī nacionālo un starptautisko kultūras mantojuma projektu izstrādi un zinātnisko darbību veikšanu.

Gan LV, gan LT pētījuma teritorijās identificētie parki ir ainaviski ļoti bagāti ar dažādu tajos esošo kultūras un dabas vērtību daudzveidību, kas valstiskā mērogā gan nav, gan ir novērtēti un aizsargāti ar atbilstošiem statusiem. Attiecīgi katra parka turpmākās attīstības plānošanā ir vērā ņemami visi iepriekš uzskaitītie normatīvie akti, kā arī katras pašvaldības kārtībā izstrādātie saistošie noteikumi. Esošā situācijā, starp pētījuma teritorijā identificētiem parkiem, tomēr lielākai daļā pēdējās desmitgadēs ir rastas iespējas piesaistīt dažādus finanšu atbalstus, kas rezultējušies teritorijas vērtību aizsardzības pasākumos un optimālas attīstības plānošanā. Savukārt analizējot piesaistīto cilvēkresursu atbilstību un kompetences parku pārvaldībā, tai skaitā apsaimniekošanā, ir redzami būtiski iztrūkumi. Galvenokārt tas ir saistīts ar valstu profesionālo izglītības sistēmu – tajā piedāvātām profesiju programmām, kā arī sabiedrības kopējo izpratni par nepieciešamām iemaņām, piemēram, vēsturisku ainavu aizsardzības, pārvaldības un attīstības plānošanā. Lielākie iztrūkumi kvalificētu cilvēkresursu piesaistē ir vēsturisko parku apsaimniekošanas jomā, kur, lai arī parka teritorija tiek ikdienā uzturēta, pietrūkst atbilstošu profesionāļu skatījums un lēmumi. Piemēram, to var redzēt gan LV, gan LT pētījumu teritorijā identificētos parkos – vēsturiski neatbalstoša seguma ierīkoti un uzturēti celiņi, pārlietu sakoptas teritorijas – izzāgētas vēsturiskās krūmu grupas, likvidēti visi sējeņi, aizvākta kalnuša koksne, utt. Tāpat pēdējā simtgades periodā nepārdomāta un vēsturiskās ainavas

kompozīcijai neatbilstoša ir jaunu kokaugu stādīšana, kas mūsdienās liek pieņemt drosmīgus lēmumus spēcīgu, bet tomēr ainaviski neiederīgu, pat traucējošu kokaugu likvidēšanai.

Valstiskā mērogā nākotnē būtiski ir turpināt strādāt pie sabiedrības mērķtiecīgas izglītošanas gan vēsturisko ainavu vērtību nozīmības vietas identitātes un labklājības kontekstā, gan vēsturisko ainavu aizsardzības un kvalitatīvas pārvaldības kontekstā. To iespējams panākt valstiskām un nevalstiskām organizācijām izstrādājot vispārīga rakstura rokasgrāmatas un vadlīnijas, kā arī uz konkrētiem jautājumiem un problemātikām vērstu risinājumu apkopojumus, iedvesmojoties no citu valstu labām praksēm.

3.7. Sociālekonomisko faktoru apkopojums

Latvijā un Lietuvā dārzu māksla sāka attīstīties vienlaicīgi ar citām Eiropas valstīm, pārnesot tās pašas stila un filozofijas iezīmes, kas tika radītas un aktīvi attīstījās Anglijā un citās Eiropas valstīs. Lai arī angļu ainavu parks, kā jaunās dārzu mākslas modes tendence Baltijas valstīs, ienāk vēlāk nekā citās Eiropas valstīs, tas nemazina tā vērienīgumu, tomēr dziļi filozofiskie principi vairākumā gadījumu izpaliek. Galvenie Latvijas un Lietuvas piļu un muižu parku veidošanas mākslas attīstītāji bija muižnieki, kas, vai nu pavadot obligāto kara dienesta laiku ārpus valsts robežām, vai vienkārši apceļojot Eiropu, smēlās jaunās dārzu modes tendencēs. Muižniecība kā tāda Latvijas un Lietuvas ainavā ienes būtiskas pārmaiņas, kas raksturojamas ar muižnieku tiesībām un ietekmi politiskajā sfērā. Ainava mainījās attiecīgi katra muižnieka varai un vēlmēm. Līdz pat 20. gs. sākumam muižniecība saglabā savas izvirzītās tiesības. Latvijas un Lietuvas muižu parki ir viens no svarīgākiem lauku ainavas kultūrvēsturiskā mantojuma un zaļās infrastruktūras elementiem, kas ir saglabājušies līdz mūsdienām.

Latvijas un Lietuvas piļu un muižu parki, kā sociālekonomiski nozīmīgs un izdevīgs objekts, vēsturiski tika uztverts tikai muižnieku starpā, kas savstarpēji devās viens otru apciemojot, kā arī nodevās rekreatīvām aktivitātēm. Bet nopietnāki konkrētu objektu apmeklējumi sākās ar tūrisma pirmsākumiem, kas attiecināmi uz 19. gs. līdz ar diližansu, tvaikoņu un dzelzceļa transporta attīstību Baltijas valstīs.

Tūrisma kā nozares attīstība mazinājās līdz ar Baltijas valstu okupāciju 1940. gadā, jo tika ieviesti dažādi aizliegumi, kas ierobežoja tūristu pārvietošanos Baltijas valstu teritorijās. Tāpat Rietumvalstu tūristiem tika atļauts apmeklēt tikai atsevišķas vietas, piemēram, Latvijā tās bija Rīgas, Jūrmalas, Siguldas pilsētas un vēlākos gados arī Rundāles pils komplekss.

Tāpat kā vēsturiski, tā arī mūsdienās parku funkcija ir lielā mērā pakārtota tās statisko objektu jeb ēku funkcijām. Līdz ar 1918. gadā svinīgo Latvijas un Lietuvas Republiku pasludināšanu, seko 1920. gada agrārreforma kā ietekmē muižu zemes tiek sadalītas starp valsts pilsoņiem. Rezultātā, ieviestās zemju reformas rada būtiskas izmaiņas vēsturisko parku ainavās, kas, sadalot muižu kompleksus starp vairākiem īpašniekiem, nerēķinājās ar teritoriju vēsturisko funkcionālo struktūru un arhitektonisko kompozīciju. Krasi mainījās muižu ēku un līdz ar to tām piederošo dārzu un parku funkcija – ēkās tika iekārtotas

izglītības un sociālās iestādes, pagasta valdes, mežsaimniecības, sanatorijas un citas valsts iestādes, kā arī daļa muižu ēkas tika sadalītas vairākās dzīvojamās platībās. Daļa šo muižu kompleksu ar tajā laikā piešķirto funkciju, piemēram, izglītības iestādes, veiksmīgi un varbūt arī mazāk veiksmīgi, pilda vēl mūsdienās, kas savukārt lielā mērā ir ietekmējis parku ainavu vēsturiskās vērtības un kvalitātes kopumā.

Šī pētījuma ietvaros, LV un LT pētījumu teritorijās identificētie parki, grupēti atbilstoši to esošam un iespējamam potenciālam tūrisma nozarē, tādējādi arī atspoguļojot sociālekonomisko aktivitāti un tūrisma piedāvājumu klāstu (skatīt Pielikumu Nr. 1 punktu 8.9. tabulu LV-3 un punktu 8.13. tabulu LT-3).

LV pētījuma teritorijā identificētie parki, kas prioritāri un sekundāri piedāvā tūrisma pakalpojumus, kopumā ir 45 no 90 objektiem, bet LT pētījumu teritorijā – 30 no 93. No šiem objektiem, primāra jeb mērķtiecīga tiešā aktivitāte tūrisma jomā, ir vairākiem parkiem, kā, piemēram, Rundāles pils, Bauskas pilsdrupas ar parku, Gārsenes muiža, Mežotnes muiža, Blankenfeldes muiža, Berķenes muiža u.c. LV pētījumu teritorijā un *Kelmēs* muiža, *Žagares* muiža, *Kurtuvēnu* muiža, *Rokiškio* muiža, *Paliūniškio* muiža u.c. Minētie objekti ir muzeji un viesnīcas, kuru tūrisma pakalpojumu klāsts galvenokārt ir saistīts ar pils vai muižas ēkā izvietotām tūrismam tieši saistošām funkcijām. Savukārt parka teritorijas, kas ir saistošas šīs grupas objektiem, nereti nav attīstītas un piemērotas noteiktai tūrisma nozares apkalpošanai. Līdz ar to, ņemot vērā augsto šī brīža tūristu pieprasījumu pēc atpūtas dabā un, pieņemot iespējamās slodzes konkrētai parka teritorijai, būtiski ir domāt par tās infrastruktūras piemērotību gan ikdienas pastaigām, izjādēm, un citai nesteidzīgai atpūtai, gan publiskiem pasākumiem. Jebkura organizēta un informatīvi atklāta jeb paskaidrojoša vide, pirmkārt, ir ērtāk pārvaldāma un, otrkārt, rada izteikti mazākus slodzes bojājumus īpaši jūtīgākām parka teritorijas vietām, piemēram, vērtīgiem biotopiem. Protams, Rundāles pils komplekss ir minams kā izcils piemērs mērķtiecīgi uz tūrisma vērstas parka teritorijas attīstībai.

Sekundāras nozīmes tūrisma pakalpojuma sniedzēji galvenokārt ir tie objekti, kuros izvietojušās izglītības un cita sabiedriska rakstura iestādes, piemēram, Vecauces muiža, Mežmuižas pils ar parku, Vecsaules muiža, Zaļenieku muiža, Jelgavas pils u.c. LV pētījumu teritorijā un *Joniškēlis* muiža, *Baisogalos* muiža u.c. LT pētījumu teritorijā. Šiem piļu un muižu kompleksi parka teritorija primāri, bet ne visos gadījumos, kalpo ēkās izvietotai funkcijai, kā arī vietējo iedzīvotāju atpūtas vajadzībām. Tikai pakārtoti šie objekti ir atvērti tūrismam, bet tomēr lielākai daļai parku teritoriju infrastruktūra ir piemērota tūristu uzņemšanai un nākotnē būtu pozicionējami kā stabili attīstīti tūrisma objekti. Kā, piemēram, šī apvienoto funkciju prakse, ir stipri attīstījusies Igaunijā, kur muižu kompleksos izvietotās izglītības iestādes jau tradicionāli un mērķtiecīgi tiek iekļautas valstiska mēroga tūrisma maršrutos, tādējādi, pirmkārt, popularizējot vietējo kultūrvēsturisko mantojumu un, otrkārt, nodrošinot iespēju iegūt papildus finanses.

Tāpat sekundāra nozīme tūrisma pakalpojumiem ir tiem objektiem, kuros līdz mūsdienām nav saglabājušās muižu kompleksa galvenās ēkas un parka teritorija tiek izmantota galvenokārt vietējās sabiedrības labklājības nodrošinājumam gan ikdienā, gan svētku brīžos. Tās, piemēram, ir Elejas muižas parks, Iecavas muižas parks, Zasas muižas parks

u.c. Šīs teritorijas primāri kalpo vietēja mēroga pasākumu organizēšanai un atpūtai. Arī nākotnē, lai gan šo teritoriju infrastruktūra pilnībā atbilst tūristu uzņemšanai, par prioritāti būtu izvirzāmas vietējā mēroga sabiedrības vajadzības, bet tūrisma pakalpojumu sniegšana kā vietai pievienotā vērtība ar mērķi popularizēt vietas kultūrvēsturisko mantojumu.

LV un LT pētījumu teritorijās identificētos parkos tiek piedāvāti ļoti daudzveidīgas tūrisma pakalpojuma iespējas, kā, piemēram, laulību ceremonijas (Elejas, Lielplatones muiža, Rundāles Jelgavas pils, *Bistrampolis*, *Burbiškio* muiža u.c.), izjādes (Lielplatones un Jumpravmuižas parks, *Akmenėlių* muiža u.c.), pastaigas gida vadībā (Lielaucē, Vecaucē, Ērbergē muiža, Skrīveru dendroloģiskais parks, *Rokiškio*, *Ilzenbergas* muiža u.c.), plenēri, semināri, tematiskie vakari (Blankenfeldes, Berķenes, Apgunstes, *Jakiškių* muiža), pilsētas un novadu svētki, tai skaitā dažādi gadskārtu svētki un amatnieku tirdziņi, koncerti (Elejas, Vilces, Iecavas muiža, Bauskas pils ar parku, *Pakruojo*, *Kuršėny*, *Kurtuvėny*, *Žagarės* muiža u.c.). Tāpat izstrādāti dažādi tūrisma produkti, piemēram, Elejas muižas īpašā tēja, kas veltīta teikai par nelaimīgu mīlestību.

LV pētījuma teritorijā identificētie parki, kas ir atzīmēti kā potenciāli tūrisma objekti, kopumā ir 31 no 90, bet LT pētījumu teritorijā 37 no 93. Potenciālie tūrisma objekti mūsdienās ir ar ļoti dažādu esošo funkciju, tie ir gan sabiedriska rakstura objekti, gan pamesti jeb degradēti objekti. Tomēr šiem objektiem ir augsts tūrisma attīstības potenciāls, kas balstīts uz tajos sastopamām unikālām vērtībām – parku arhitektoniski kompozicionālo stilu, satopamām arhitektūras mazām formām, dendroloģisko un bioloģisko daudzveidību, u.c. Kā arī, vērtējot objektu tūrisma potenciālu, nozīmīgs aspekts ir to iespēja tematiski sasaistīt ar jau attīstītiem tūrisma objektiem, tādējādi dažādojot un pilnveidojot jau esošos vietēja, reģionāla un valstiska mēroga kultūrvēsturiskā un dabas tūrisma maršrutus. Šiem objektiem, tajā skaitā tajos esošām parka teritorijām, ir nepieciešamība, pirmkārt, veikt vietas izpēti, apzinot esošās vērtības un izvirzot to aizsardzības un saglabāšanas iespējas, otrkārt, izstrādāt iespējamo tūrisma pakalpojumu klāstu. Tā kā šajā grupā potenciālie tūrisma objekti ir ar dažādu esošās situācijas raksturu, to sociālekonomiskās iespējas pakārtotas ļoti individuāliem risinājumiem, kur primāri vērā ņemams vietas attīstības virsmērķis jeb ainavu kvalitātes mērķis – vai, kā un kāpēc konkrētā teritorija attīstīsies kā tūrisma objekts un kādas būs tā galvenās vērtības, kas tiks atklātas, kā arī aizsargātas. Piemēram, Bornsmindes muižas parks ir potenciāls dabas tūrisma objekts, kas jaut tagad ir iekļauts Bauskas dabas parka teritorijā un sevī glabā dendroloģiskās un bioloģiskās daudzveidības vērtības. Tāpat parkam ir ļoti interesantas uzbūves plānojums, kas arhitektoniski kompozicionālā ziņā ir unikāls un ievērojams Latvijas mērogā. Tāpat parkam ir funkcionāli ērta sasaiste ar jau esošiem spēcīgi attīstītiem tūrisma objektiem tuvākā apkārtnē, kā, piemēram, Rundāles pils, Mežotnes muiža, Bauskas pils ar parku. Savukārt LT pētījuma teritorijā, kā potenciāls tūrisma objekta piemērs, ir izcelams *Beinoravos* muižas komplekss un parks, kur ļoti nelielā teritorijā ir sastopama ievērojama dendroloģiskā daudzveidība. Muižas apbūve un parks ir valsts arhitektūras piemineklis un galvenā muižas ēka ir saglabājusies 19. gs. būvēta divstāvu koka būve. Parks būtu attīstāms kā dendroloģiskais parks ar siltumnīcām retu augu audzēšanai, eksperimentālie lauki, un muižas ēkā ierīkojams dabas izziņas muzejs, bioloģiskās laboratorijas, utt. Teritorijas tiešā tuvumā ir valsts aizsargājamā dabas teritorija – *Naudvario* botāniskais rezervāts

(*Naudvario botaninis draustinis*). Tāpat šis objekts ir ērti un viegli sasniedzams tūristiem, jo atrodas tikai pus stundas brauciena attālumā no Paņevežu pilsētas, kā arī ir tuvu valsts nozīmes šosejai A9 un dzelzceļa līnijai.

Pārējie LV un LT pētījumu teritorijās identificētie parki (LV – 16 parki un LT – 30 parki) nav iekļauti ne esošo tūrisma, ne potenciālo tūrisma objektu sarakstā dažādu apsvērumu dēļ. Galvenokārt tas ir parku ļoti sliktā, vēsturisko vērtību neatgriezeniskā esošā stāvokļa un parkos zudušo vēsturisko ainavu struktūru dēļ, kā arī neizdevīgas atrašanās vietas, līdz ar to vājas sasniedzamības un pieejamības dēļ. Tāpat šajā grupā iekļauti tie objekti, kuru sastāvā, neskatoties uz vēsturiskās ēkā izvietotiem tūrisma objektiem, parku teritorijas apjoms ir kritiski samazinājies salīdzinājumā ar vēsturisko platību, kā arī tajā ir saglabājušies tikai atsevišķi kokaugi, kas kopumā neveido parka vidi.

Šī pētījuma ietvaros dotās tūrisma potenciāla grupas ir relatīvas un katra objekta attīstība tūrisma jomā ir atkarīga no konkrētā īpašnieka radošām un finansiālām iespējām.

3.8. Potenciāls, vajadzības un apsaimniekošanas uzlabošanas priekšlikumi

Katras izdalītās tūrisma potenciāla grupas un katra parka potenciāls, to vajadzības un apsaimniekošanas pieejas ir ļoti individuālas, jo tās ietekmē vairāki gan faktiski, gan mainīgi faktori. Tos veido parka ģeogrāfiskais novietojums, esošās apkārtnes infrastruktūras kvalitāte, teritorijas funkcionālais plānojums, tematiski līdzīgu objektu klātesamība un sasaiste, tāpat katra parka vēsturiskās attīstības ietvars – materiālais un nemateriālais mantojums, tā saglabāšanās apjomus un kvalitāte līdz mūsdienām, vietas un objektu funkcionālais fons, apsaimniekošanas regularitāte un kvalitāte, utt. Līdz ar to katram pētījuma teritorijā identificētam parkam tā potenciāls, vajadzības un apsaimniekošanas priekšlikumi ir izstrādājami individuālos pētniecības projektos un šī pētījuma ietvaros tiek doti tikai vispārīga rakstura formātā – iepriekšējā nodaļā aprakstīto un analizēto parku tūrisma potenciāla grupu ietvaros.

Esošo tūrisma objektu grupas potenciāls galvenokārt ir saistīts ar starptautiska un valstiska mēroga jautājumiem – kā vietas identitātes stiprināšanu, dabas un ekoloģisko procesu nodrošinājumu un valsts kopējā tūrisma pakalpojumu dažādošanu. Potenciālo tūrisma objektu grupas potenciāls ir attīstāms atbilstoši vietas izvirzītiem ainavu kvalitātes mērķiem un citiem funkcionāli fiziskiem faktoriem. Savukārt objektiem, kas ir lielā mērā zaudējuši to vēsturiskās vērtības, potenciāls slēpjas jaunas identitātes piešķiršanā, ainavu ekoloģiskās sistēmas līdzsvarošanā un vietēja mēroga dzīves vides paaugstināšanā. Katras grupas vajadzības ir atkarīgas, pirmkārt, no esošās situācijas un kvalitātēm, un, otrkārt, no izvirzītiem mērķiem. Katrai grupai dotas primāras parku uzlabošanas un apsaimniekošanas rekomendācijas, kas izvērstas atbilstoši to potenciālam. Visi priekšlikumi uzskatāmam pārskatam apkopoti tabulā Nr. 6.

Tabula Nr.6.

Potenciāls, vajadzības un apsaimniekošanas uzlabošanas priekšlikumi
--

Grupas	Potenciāls	Vajadzības	Rekomendācijas uzlabošanai un apsaimniekošanai
Esošie tūrisma objekti	Kultūrvēsturiskās identitātes stiprināšanā	Parku kultūras mantojuma izpēte, ainavas kvalitātes mērķu izvirzīšana un mērķtiecīga vietējās sabiedrības izglītošana	- Parku pārvaldības dokumentācijas izstrādāšana; - Sadarbības stiprināšana ar līdzīga rakstura tūrisma objektiem; - Parkā izveidoto tematisko maršrutu marķēšana, karšu sagatavošana (izdales materiāls); - Vēsturiskai videi piemērotu taciņu un laukumu segumu sagatavošana un uzturēšana; - Identificēto vērtību popularizēšana un aizsardzība, izvietojot parka teritorijās informatīvos standus, kā arī veicot norobežojošus pasākumus, nevēlamas slodzes mazināšanai; - Parku labiekārtošana atbilstoši definētām tematiskām zonām; - Parku apsaimniekošana atbilstoši definētām ainaviskām zonām; - Kvalificētu pētnieku grupas piesaiste; - Kvalificētu parka uzturēšanas darbinieku piesaiste un komplektēšana (parka dārznieki, dārzkopji)
	Dabas mantojuma aizsardzībā un ainavu ekoloģiskās sistēmas nodrošinājumā	Parku dabas mantojuma izpēte (dendroloģiskās un bioloģiskās daudzveidības inventarizācijas un novērtējumi). Identificēto vērtību aizsargāšana un popularizēšana sabiedrības izglītošanas nolūkos. Valsts dabas aizsardzības nosacījumu piemērošana (aizsardzības statusu piešķiršana, un tmldz.)	
	Valsts tūrisma nozares pakalpojumu dažādošanā	Kultūras un dabas mantojuma tūrisma maršrutu definēšana un iekļaušana reģionālos un valsts mēroga maršrutos. Esošo tūrisma pakalpojumu kvalitātes paaugstināšana. Jaunu tūrisma pakalpojumu un produktu izstrāde	
	Vēsturisko parku ainavu arhitektoniski kompozicionālo vērtību atjaunošanā	Parku ainavu struktūras izpēte, autentiskas ainavas un objektu konservācija un/vai atjaunošana ilgtermiņā. Esošās infrastruktūras pilnveide un jaunas infrastruktūras izveide. Parka tematisko un ainavisko zonu definēšana	
Potenciālie tūrisma objekti	Kultūrvēsturiskās identitātes pilnveidē un kultūras mantojuma vērtību dažādošanā	Parku kultūras mantojuma izpēte, vērtību identifikācija. Ainavas kvalitātes mērķu izvirzīšana, ilgtermiņa dokumentācijas izstrāde	- Augsti kvalificētu speciālistu piesaiste pētniecības darbiem; - Parku pārvaldības dokumentācijas izstrādāšana; - Sadarbība veidošana ar līdzīga rakstura objektiem;
	Dabas mantojuma apzināšanā un pilnveidē, ekoloģiskās sistēmas	Parku dabas mantojuma izpēte (dendroloģiskās un bioloģiskās daudzveidības inventarizācijas un novērtējumi). Identificēto vērtību	

Potenciāls, vajadzības un apsaimniekošanas uzlabošanas priekšlikumi			
Grupas	Potenciāls	Vajadzības	Rekomendācijas uzlabošanai un apsaimniekošanai
	saglabāšanā	aizsargāšana un popularizēšana sabiedrības izglītošanas nolūkos. Valstu dabas aizsardzības nosacījumu piemērošana (aizsardzības statusu piešķiršana, un tml dz.)	- Parka teritorijas labiekārtošana tūrisma piesaistei – taciņu un laukumu izbūve, informatīvo stendu un norāžu izvietošana;
	Jaunu tūrisma maršrutu un piedāvājumu izveidē. Esošo tūrisma maršrutu un piedāvājuma klāsta papildināšanā	Parka teritorijā jaunu maršrutu identificēšana un plānošana. Jaunu pakalpojumu un produktu izstrāde, balstoties uz identificētām vērtībām	- Kultūras mantojuma konservācija un atjaunošana;
	Reģionālas un vietējas nozīmes atpūtas vietu pilnveidē	Parku infrastruktūras attīstīšana, atbilstoši reģionālās un vietējās sabiedrības pieprasījumam, vajadzībām un interesēm	- Dabas vērtību identifikācija un aizsardzības pasākumi;
Pārējie objekti ²⁷	Jaunas identitātes veidošanā	Radošu ideju un personu piesaiste, kultūrvēsturiskā fona identificēšana	- Parka teritorijas tematisko un ainavisko zonējumu izstrāde, atbilstoši vietas vēlamai funkcijai un mērķiem
	Esošo (jauno) vērtību nostiprināšanā	Ilgtermiņu mērķu izvirzīšana	- Jaunu vietas vīziju attīstīšana;
	Ainavu ekoloģiskās sistēmas līdzsvarošanā	Zaļās struktūras (parku teritoriju) saglabāšana, aizsardzība un pilnveide atbilstoši vietas attīstības mērķiem	- Ilgtspējīgu pārvaldības plānu izstrāde;
	Vietējās sabiedrības dzīves kvalitātes paaugstināšanā	Izglītošanās un atpūtas iespēju nodrošinājums. Atjaunotas vai radītas jaunas kultūras un/vai dabas telpas	- Maksimāla zaļās struktūras saglabāšana;
			- Parka teritorijas apsaimniekotas un veidotas atbilstoši parka funkcijas nepieciešamībai, papildinot ar jauniem stādījumiem;
			- Parka teritorijas labiekārtotas atbilstoši vietas funkcionālām prasībām, pilnveidota infrastruktūra;
			- Veidota labiekārtota vide atpūtas iespējām pie dabas

Vispārīgi vēsturisku parku uzturēšanas un apsaimniekošanas priekšlikumi (labas prakses piemēri) doti Pielikuma Nr. 2 punktā 8.14. grafiskā materiālā.

Pētījuma teritorijās identificēto parku kontekstā atzīmējami vairāki pozitīvi parku pārvaldības piemēri, kas vērsti uz vietas popularizēšanu caur daudzveidīgām aktivitātēm,

²⁷ Potenciāls, vajadzības, uzlabošanas un apsaimniekošanas rekomendācijas attiecināmas tikai uz tiem objektiem, kuru sastāvā ir saglabājušās piļu un muižu parku teritorijas

t.i. piedāvātiem pakalpojumiem dažādām mērķu grupām, radītiem vietas identitāti atspoguļojošiem produktiem, nesezonas pasākumiem, utt.

Tabulā Nr.7 un Nr.8 apkopotas labas prakses aktivitātes, kas īpaši izceļamas pētījuma teritorijās identificētos piļu un muižu ansambļos.

Tabula Nr.7

Objekta nosaukums	Labās prakses aktivitātes LV pētījuma teritorijā
<i>Rundāles pils un parks</i>	Dažādas mērķu grupas: - Ekskursija ar elektromobili pa Rundāles pils dārzu un apkārtni; - Izglītojoša galda spēle "Iepazīsti Rundāles pili"; - Orientēšanās spēle "Iepazīsti Rundāles pils ekspozīciju"; - Teatralizētu ekskursiju ar viesu sagaidīšanu vēsturiskajos tērpos; - Fotosesijas nekomerciāliem mērķiem; - Valšu dējas Baltajā zālē jaunlaulātajiem un citiem interesentiem; - Ēdināšanas pakalpojumi Rundāles pils parka teritorijā: (Restorāns "Restorāns Rundāles pilī"; Kafējnīca "Ozollāde"; Kafējnīca "Pils krogs"; Vīna pagrabs; Kafējnīca "Zem zelta vāzes" Franču dārzā); - Telpu / teritorijas noma;
	Ne sezonas pasākumi: - Koncerti Rundāles pils telpās (piem. Liepājas Simfoniskā orķestra koncerts "Bahs un Stravinskis"); - Informatīvās dienas, semināri (piem. "Informatīvā diena gidjiem, grupu vadītājiem un citiem interesentiem"); - Teatralizētas ekskursijas (piem. "Galantā laikmeta dāmu noslēpumi").
	Atlaides: - Katra mēneša pirmajā svētdienā biļetes uz parku un telpaugu kolekciju izstādi oranžerijā – ar 50 % atlaidi visiem apmeklētājiem; - Pamatekspozīcijas, parka un izstāžu apmeklējumam katra mēneša pirmajā trešdienā noteikta 50 % atlaide pensionāriem, bezdarbniekiem, ģimenēm (personām), kurām piešķirts trūcīgas vai maznodrošinātas ģimenes (personas) statuss, uzrādot attiecīgu statusu apliecinošu dokumentu; - Jaunlaulātajiem un viņu kāzu viesiem – 50% atlaide ieejas biļetēm pilī un dārzā (uzrādot laulību apliecību); - Telpu noma laulību reģistrācijas veikšanai (no oktobra līdz maijam – ar 50% atlaidi); - Valsis Baltajā zālē pēc laulības reģistrācijas bez papildu maksas, ja laulību ceremonija notiek Rundāles pils Baltajā zālē (standarta pakalpojuma cena 50,00 EUR); - Fotosesija Baltajā zālē pēc laulības reģistrācijas bez papildu maksas, ja laulību ceremonija notiek Rundāles pils Baltajā zālē (standarta pakalpojuma cena 50,00 EUR). - Uzrādot "Donoru privilēģiju karti", Rundāles pils muzejā pamatekspozīcijas, parka un izstāžu apmeklējumiem noteikta 30% atlaide; - Rundāles pils muzejā par pamatekspozīcijas, parka un izstāžu apmeklējumiem maksu neiekasē no: bērniem līdz septiņu gadu vecumam u.c.

Objekta nosaukums	Labās prakses aktivitātes LV pētījuma teritorijā
	Veicināšanas akcijas: - Ekskursijas 5 valodās: latviešu, krievu, vācu, angļu, franču; - Bērnu rotaļu stūrītis;
Odzianas muiža un parks	Dažāda mērķa grupas: - Ekskursijas muižas kompleksā un pilī; - Informatīvā ekskursija Pilsbrūzī, kuras laikā iespējams uzzināt dzērienu darīšanas nianšes, nodegustēt te tapušos kvasu un alu; - Nakšņošanas iespējas; - Telpu noma; - Svinības un banketi;
	Ne sezonas pasākumi: - Koncerti Odzianas pilī (piem. Pirmās adventes koncerts); - Filmu seansi;
	Tūrisma produkti: - Odzianas muižas alus un kvass;
Blankenfeldes muiža un parks	Dažāda mērķa grupas: - Muižas ansambļa apskate; - Zvanu muzeja apskate; - Gida pakalpojumi; - Blankenfeldes muižas produkcijas degustācija; - Ekskursija Blankenfeldes muižas ražotnē; - Zvanu apgleznošanas studija; - Naktsmājas Blankenfeldes muižas viesnīcā; - Ēdināšanas pakalpojumi; - Telpu un teritorijas noma pasākumiem, svinībām, kāzām; - Piknika vietas noma parkā; - Piedāvā uzspēlēt muižas parkā muižkungu laikā iecienīto kriketu;
	Tūrisma produkti: - Iespējams iegādāties dabiskās sulas, veselīgus sīrupus no plūškoka un citām ogām, konservējumus no muižas dārzeņiem auguši dārzeņiem;
	Atlaides: - Muižas ansambļa apskates, Zvanu muzeja apskates biļešu cenu atlaides skolēniem, studentiem, pensionāriem; - Ģimenes biļetes;
	Cits: - Ugunsgrāvja vietas izmantošana; - Piknika grozu pasūtīšanas iespēja, trauku, grilu un citu piederumu noma; - Sporta spēļu inventāra noma;

Objekta nosaukums	Labās prakses aktivitātes LV pētījuma teritorijā
<i>Lielplatones muiža un parks</i>	Dažāda mērķa grupas: - Ekskursijas muižas kompleksa teritorijā un veļas mājā "Vešūzis"; - Iespēja līdzdarboties senās veļas mazgāšanas demonstrācijās vešerienes pavadībā; - Semināri, meistarklases (piem. tortes Cielaviņa pagatavošanas meistarklase); - Piedāvā izjādes zirga mugurā vai izbraucienu pa parku pajūgā.
	Ne sezonas pasākumi: - Leģendu nakts pasākumi; - Koncerti (piem. Ziemassvētku ieskaņas koncerts); - Ziemassvētku pasākumi.
	Tūrisma produkti: - Suvenīri (grāmatzīmes, krūzīšu paliktnīši ar Lielplatones muižas attēlojumu).
	Atlaides: - Biļešu cenas atlaides bērniem, studentiem un pensionāriem.
<i>Abgunstes muiža un parks</i>	Dažāda mērķa grupas: - Tematiskie apmeklējumi: piedzīvojumu spēle / kvests; - Fotosesija muižā; - Nakšpošanas iespējas; - Ēdināšanas pakalpojumi (vakariņas, vēlās brokastis, kafija un smalkmaizītes); - Atvērtās amatniecības darbnīcas keramiķiem, tekstilmāksliniekiem un kokamatniekiem, un lielākais keramikas ceplis Latvijā; - Telpu noma, kas piemērotas semināriem, svinībām, kāzām, koncertiem, izstādēm utt.; - Izbraucieni pa parku pajūgā.
	Ne sezonas pasākumi: - Ziemas, Ziemassvētku, pavasara mielasti Abgunstes muižā; - Vecā Jaunā gada brančs; - Latvijas dzimšanas dienas pusdienas; - Leģendu nakts pasākumi; - Koncerti (piem. Čellists Vensāns Kurtuā Abgunstes muižā, Sieviešu diena - Francija - Jazz koncerts u.c.); - Plenēri, izstādes;
	Tūrisma produkti: - Dāvanbilde / apsveikuma kartītes;

Tabula Nr.8

Objekta nosaukums	Labās prakses aktivitātes LT pētījuma teritorijā
-------------------	--

Objekta nosaukums	Labās prakses aktivitātes LT pētījuma teritorijā
<i>Ilzenbergas muižas parks</i>	Dažāda mērķa grupas: - muižas parkā un ēkās iespēja rīkot kāzas, biznesa pasākumus un citus svētkus; - nakošņošana Amatu mājā; - fotosesija muižā, muižas parkā un uz Mīlestības tilta; - pēršanās muižas pirtiņā; - ēdināšana un degustācijas: iepriekš piesakoties, iespēja nobaudīt maltīti no vietējās bioloģiskajās saimniecībās audzētas pārtikas Tūrisma produkti: - muižas veikalā-kafeinīcā visu gadu pārdod pašu audzētus un pārstrādātus pārtikas produktus: piena produkti, gaļa, maize, konditorejas izstrādājumi, dārzeņi; - iespēja iegādāties grāmatu par muižas vēsturi „Lietuvas vēstures zīmes: Ilzenbergas muiža 1515–2015” Atlaides: - bērniem līdz 7 g.v. parka apmeklējums bez maksas - atsevišķām ekskursijām atlaides bērniem līdz 16 g.v. Veicināšanas akcijas: - pieejamas ekskursijas trīs valodās: lietuviešu, angļu, krievu
<i>Pakrojas muižas parks</i>	Dažāda mērķa grupas: - naktsmītne ekskluzīvā viesnīcā; - restorāns; - dažādas tematiskās ekskursijas; - SPA; - izjādes ar zirgu, jāšanas skola, vasaras jāšanas nometne; - muižas mini kino teātris, iespēja skatīties dažādas filmas sveču gaismā; - kostīmu istaba: iespēja ietērties muižnieku drānās un veikt fotosesiju; - soda muzejs (<i>Museum of Punishment</i>); - smaržu laboratorija, iespēja apskatīt laboratoriju, kā arī piedalīties izglītības programma par ēterisko eļļu maisījumiem; - alus degustācijas autentiskā muižas alus darītavā; - seno amatu apgūšana: kalējs, podnieks un vilnas manufaktūra - u.c. Ne sezonas pasākumi: - Gaismas festivāls: Lielās KĪNAS Laternas (janvāris) - Ledus skulptūru un uguns festivāls (<i>Festival of ice sculptures and fire</i>) (februāris) Veicināšanas akcijas: - liela daļa aktivitāšu piedāvā tikai grupu apmeklējumus (10-20 cilvēku), kas uzreiz piesaista vairāk cilvēku.

Objekta nosaukums	Labās prakses aktivitātes LT pētījuma teritorijā
Burbišķio muižas parks	Dažāda mērķa grupas: - ikgadējs festivāls "Tulpju ziedēšanas svētki" - muižā tiek rīkoti kameramūzikas un dzejas vakari, kultūras pasākumi, piemiņas pasākumi, semināri, ģimeņu un kolektīvu pasākumi; - atjaunotajā muižas ēkā ierīkots viesu nams; - plašais muižas parks pieejams pastaigām. Atlaides: - skolēniem, studentiem un invalīdiem samazināta ieejas maksa
Žagares muižas parks	Dažāda mērķa grupas: - muižas parkā izveidota dendroloģiskā pastaigu taka; - Žagares muižā notiek tradicionālai Žagares ķiršu festivāls; - iespaidīgs, atjaunots zirgu stallis; - atjaunotajā muižas pilī atrodas Lietuvas parku direkcija un tūrisma centrs, kurā ir iespēja apskatīt dažādas ekspozīcijas Cits: - kopts viens no iespaidīgākajiem un interesantākajiem Lietuvas muižu parkiem, ierīkots pēc G.Kufalta projekta

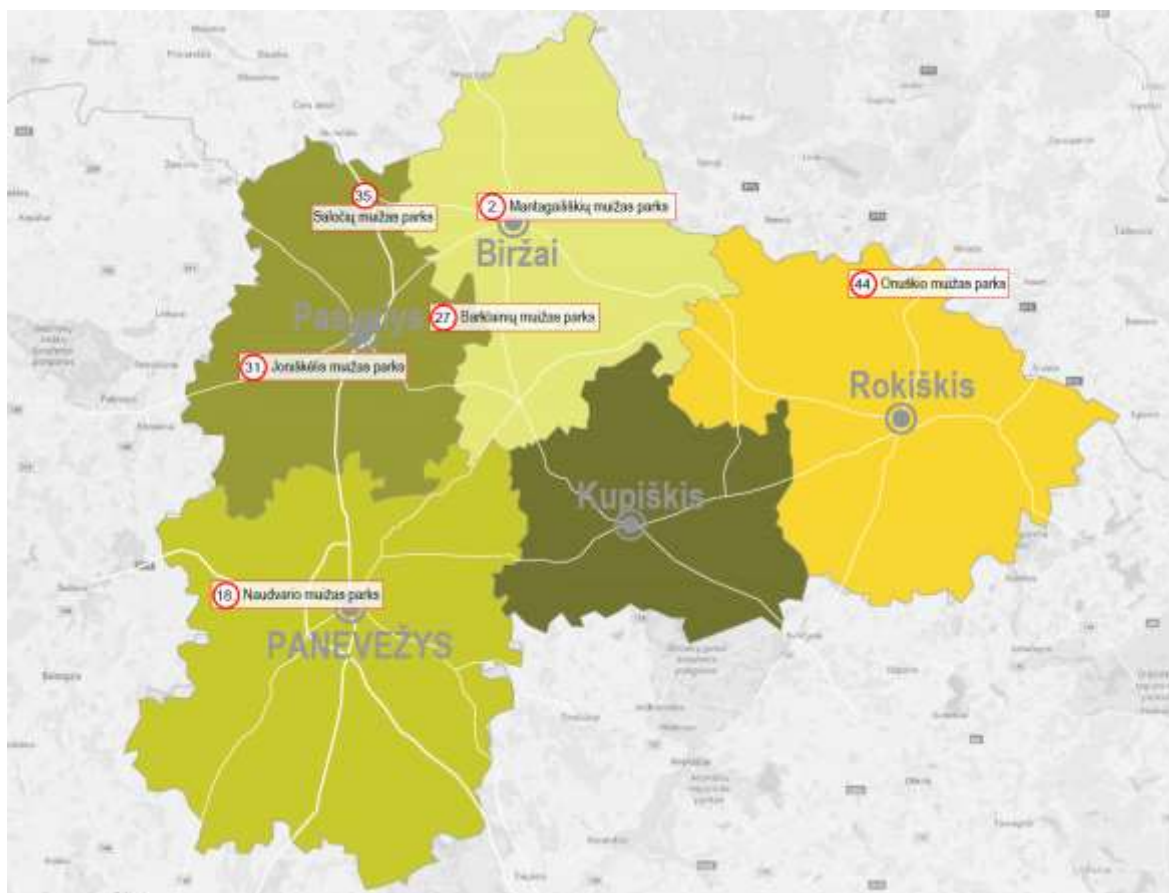
Identificēto labas prakses aktivitāšu piemēri attēlos doti Pielikuma Nr. 1 punktā 8.14. grafiskā materiālā.

4. Dabā apsektie piļu un muižu parki

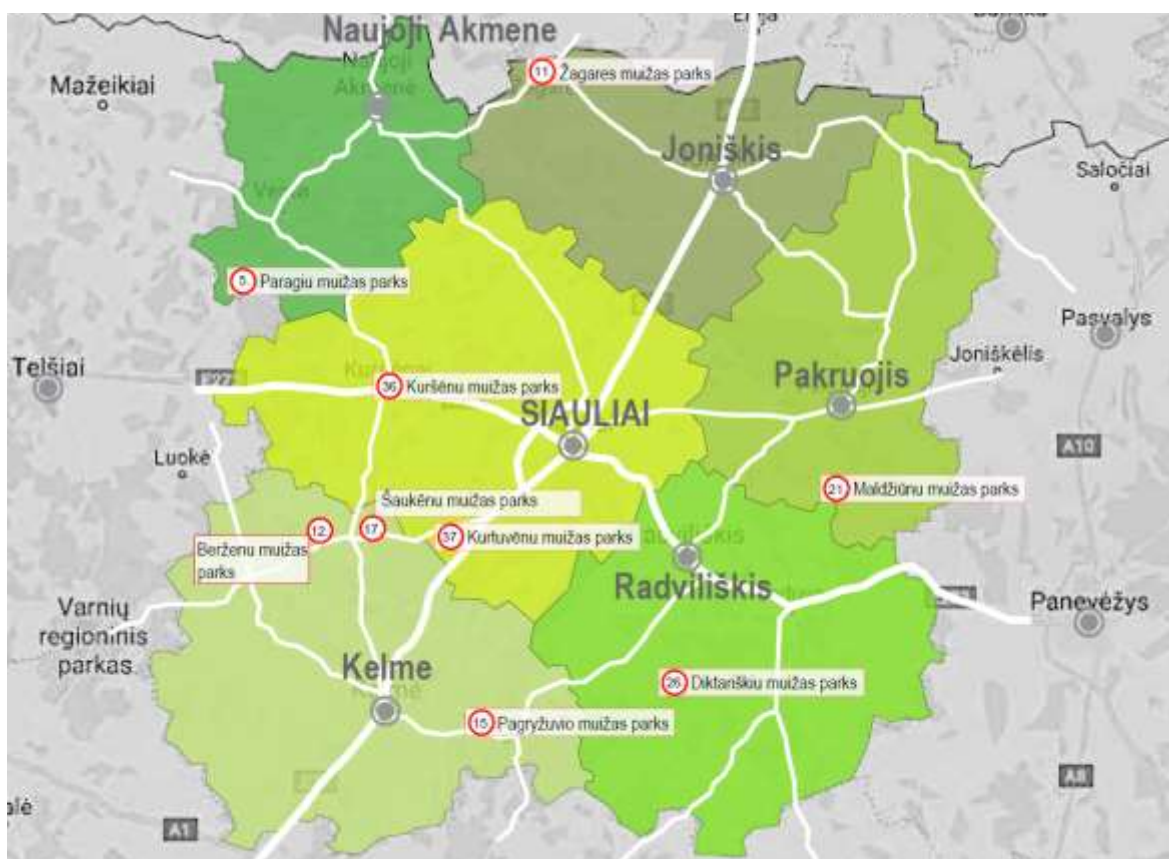
Kopumā tika apsekoti 30 piļu un muižu parki LV un LT pētījumu teritorijās, no kuriem 15 atradās LV pētījuma teritorijā (skatīt attēlu Nr.2) un 15 LT pētījuma teritorijā (skatīt **attēlu Nr.3 un 4.**).

2.att. LV pētījuma teritorijā apsektie muižu parki

3.att. LT pētījumu teritorijā apsektie parki (Panevėžu apriņķis)

4.1. Apsektoto objektu analītisks pārskats

Kopumā no LV pētījuma teritorijā apsektiem parkiem, viens parks atradās pilsētvidē un 14 parki – lauku vidē. Savukārt LT pētījumu teritorijā 2 apsektie parki atradās pilsētvidē un 13 parki – lauku vidē. Kopumā abās pētījumu teritorijās parku atrašanās vietas apm. 80% ir lauku vidē, tai skaitā apdzīvotu ciematu vidē. Vēsturiski muižu ansamblī galvenokārt attīstījušies vizuāli ainaviskās vietās, kā, piemēram, ūdenstilpju vai teču krastos, vietās ar izteiktu reljefu, iespējami tāliem skatiem, maksimāli izmantojot jau dabas dotos ainaviskos apstākļus. Muižu ansamblī, kas mūsdienās sastopami izteiktās pilsētvidēs, ir laika gaitā izdzīvojuši būtiski izmainoties tā strukturālām un estētiskām vērtībām. Vācu mācītājmuižas parks, kas atrodas Dobeles pilsētā, ir „ieaudzis” starp pilsētvides struktūrām un tā vēsturiskā nozīmība ir sarežģīti nolasāma. Tomēr tā nozīmība, kā vietējo iedzīvotāju atpūtas un pastaigu vieta, ir augsta. Parks tiek regulāri uzturēts, tomēr trūkst vizuālas un funkcionālas sasaistes ar pārējo pilsētas infrastruktūru – gājēju un veloseliņu tīklojumu. Parks nav labiekārtots, līdz ar to tā mērķtiecīga lietojamība ir ierobežota.

Savukārt LT pētījumu teritorijas parks – *Žagares* muižas parks, kas atrodas *Žagares* pilsētā ir veiksmīgāks izdzīvošanas piemērs pilsētvidē. Parks atrodas nedaudz nomaļus no izteikti intensīvi apdzīvotas un infrastruktūrāli attīstītas pilsētas daļas, kas līdz šim ir veiksmīgi saglabājis parka vides un tā vēsturisko noskaņu. *Žagares* parks ir nozīmīgs pilsētvides elements, nodrošinot gan atpūtas, gan izglītošanās iespējas vietējiem iedzīvotājiem un tās viesiem. Turpretī *Kuršēnu* muižas parks, lai arī ir nozīmīgs vietējo iedzīvotāju un viesu atpūtas iespējās, no vizuāli estētiskā skatu punkta vēsturiski ainaviskās kvalitātes ir zaudējis. Parks ir kļuvis izteikti „pilsētniecisks” ar tam raksturīgu labiekārtojumu – mūsdienīgiem, iespējams neiederīgiem, risinājumiem.

Lauku vidē apsektoto parku situācija ir vienlīdzīga abās pētījumu teritorijās. Ir parki, kuri veiksmīgi attīstās arī no apdzīvotām vietām attālākās teritorijās, kā, piemēram, *Paragiai* muižas parks. Un ir arī parki, kas pietiekami tuvu apdzīvotām vietām, tai skaitā, ērtai sasniedzamībai, ir zaudējuši savu funkcionālo lietderību, kā, piemēram, *Berženu* muižas parks un *Svitenes* muižas parks. Tāpat diemžēl jāsecina, ka dažu apmeklēto parku stāvoklis, kā arī to sasniedzamība un pieejamība lauku vidē, ir kritiska, kas, skatoties caur konkrēto parku nākotnes attīstības potenciālu, norāda uz zemu iespēju vietai atdzimt to vēsturiskās kvalitātēs. Šeit minami tādi piemēri, kā *Vārenbrokas* muižas parks, *Neretas* muižas parks, *Diktariškiu* muižas parks.

LV pētījuma teritorijā apsektos parkos raksturīgas gan angļu ainavu parku iezīmes, gan ģeometriskā stila parku iezīmes. Kā vieni no spilgtākiem ģeometriskā parku piemēriem minami *Kroņvirnavas*, *Odzienas* un *Mežmuižas* parki. *Kroņvirnavas* muižas parks unikāls ar tā ievērojamo ģeometriskā plānojumu – ūdenstilpju terasējumu un simetriskiem stādījumiem. Arī *Odzienas* muižas parka daļā saskatāms ģeometriskais raksts, kuru veido agrāk cirptu liepu simetriski taisnstūrveida stādījumi un ūdenstilpes. Savukārt *Mežmuižas* parka ainava galvenokārt pakārtota *Augstkalnes* dzirnavezera ainavai un muižas pils DR fasādē veidota ar terasējumu un skatu līnijām uz minētā ezera ainavu.

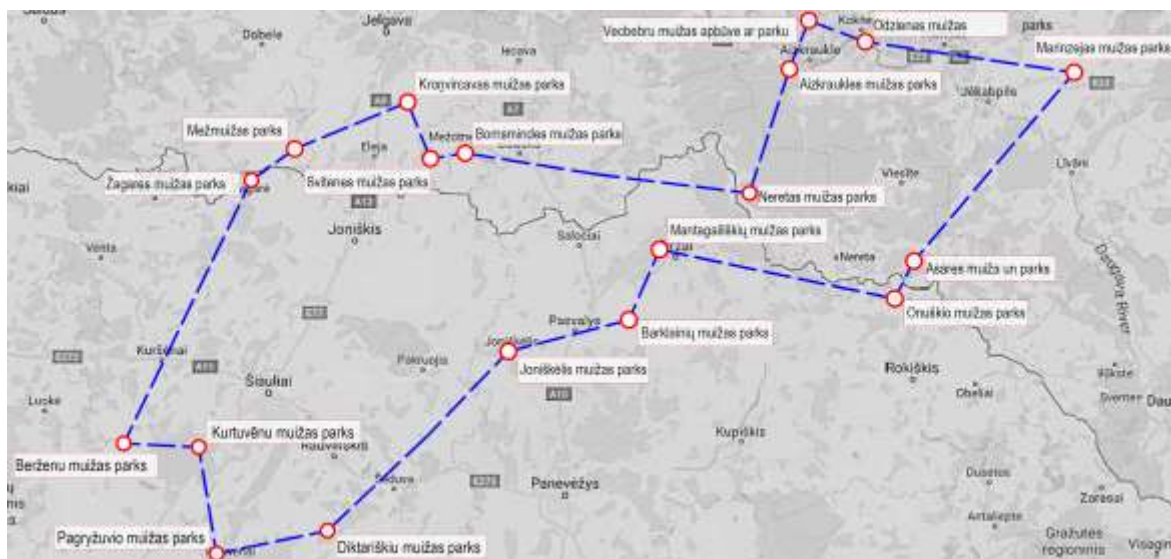
Angļu ainavu parku raksturs līdz mūsdienām saglabājies un viegli nolasāms ir retā no LV pētījuma teritorijā apmeklētiem parkiem. Tas galvenokārt skaidrojams ar muižas galveno ēku funkcionālām pārmaiņām un parka ainavu apsaimniekošanas kvalitātēm līdz mūsdienām. Tomēr kā viens no spilgtākiem apsektiem angļu ainavu parkiem minams Marinzejas muižas parks. Nozīmīgs ir arī Asares muižas parks, lai arī vēsturisko liecību uzslāņojumiem bagāts, kas mūsdienās liedz nolasīt vismaz vienu noteiktu ainavas veidošanas stilu, parks ir izteikti bagātīgs ar tā dendroloģisko sastāvu.

LT pētījuma teritorijā apsektos parkos izteikti dominē angļu ainavu parku raksturs – lielas lauces, tāli skati, alejas, ūdenstilpju un teču klātesamība. Šeit izceļami parki, kā, piemēram, *Žagares*, *Joniškelis*, *Diktariškiu*, *Pagryžuvio*, *Mantagailiškis*, *Beržēnu*, *Maldžiūnu* un *Barkalainu* muižas parki. Uzskaitītie parki galvenokārt ir vēsturiski lielas platības teritorijas, kas līdz mūsdienām arī ir saglabājušies lielās platībās. Parkos ir ievērojama mēroga alejas, interesants dendroloģiskais sastāvs, plašas lauces un ūdens spoguļi.

Tāpat gan LV, gan LT pētījumu robežās apmeklētos parkos atzīmējama parka struktūra ir terasējums, kas spilgti nolasāms, piemēram, Aizkraukles un *Naudvario* muižas parka ainavās. Savukārt savdabīgas konfigurācijas ainavtelpa ar vēsturiski nozīmīgiem elementiem, veidojusies Bornsmindes, *Pagryžuvio* un *Mantagailiškis* muižas parkos. Bornsmindes muižas parks ietilpst dabas aizsardzības teritorijā, kur parka ainavā lielu lomu spēlē Lielupes baseina tieša klātesamība. No parka teritorijas paveras skaisti un plaši skati no krasta uz upes ainavu un pretējā krastā esošo Jumpravmuižas ansambli. Tāpat parka ainavu īpaši izceļ un padara ievērojamu ozolu audzes, lapegļu grupas un pompozās vairāku liepu rindu alejas. *Pagryžuvio* parka ainavu papildina *Pagryžuvio* pilskalns, likumotā upīte un izteikti dinamiskais reljefs. Savukārt *Mantagailiškis* muižas parks ir unikāls ar tajā sastopamām karsta kitenēm, kas veido īpašu parka ainavas struktūru, kā arī noskaņu.

Lielākoties abās pētījumu teritorijās apmeklētie parki ir ierindojami veiksmīgos tūrisma maršrutos, lai arī ne visi ir mūsdienu sabiedrībai atbilstoši labiekārtoti, piemēram, nodrošinot ierīkotas pastaigu takas, atpūtas vietas, vides pieejamību. Tomēr to unikālais kultūrvēsturiskais un dabas mantojums, kā arī sociālā nozīmība, ir vērā ņemami argumenti to ierindošanai mērķtiecīgi veidotos tūrisma maršrutos, ļaujot apmeklētājam izzināt un sajūst daudzveidīgu parku ainavu, neskatoties uz tā esošām kvalitātēm. Jo jebkura ainava glabā sevī brīnišķīgu un neatkārtojamu tās attīstības stāstu, tikai ir jābūt kādam, kas šo stāstu padara labāk saskatāmu un saprotamu.

Tematiski līdzvērtīgos maršrutos LV pētījuma robežās ierindojamas Kroņvircavas un Bornsmindes muižas parki, kas būtu nozīmīgs papildinājums jau esošos tūrisma attīstītu objektu apmeklējuma maršrutos, kā, piemēram, Elejas, Lielplatones, Mežotnes un Rundāles pils parku maršrutos. Savukārt LT tematiski līdzvērtīgi maršrutos iespējams veidot jau starp pieminētajiem spilgtiem angļu ainavu tipu parkiem – *Žagares*, *Joniškelis*, *Diktariškiu*, *Pagryžuvio*, *Mantagailiškis*, *Beržēnu*, *Maldžiūnu*, *Onuškio* un *Barkalainu* muižas parkiem. Tādējādi veidojot skaistu kultūrvēsturiskā mantojuma loku pa Lietuvas ziemeļu un vidusdaļas muižas parkiem. Tāpat Baltijas valstu kultūrvēsturiskā mantojuma popularizēšanas nolūkos, izstrādājami tematiskie maršruti pa Latvijas un Lietuvas muižām (skatīt attēlu Nr. 5).

5.att. Shematiskais kultūrvēsturiskā maršruta loka piemērs pa LV un LT pētījuma teritorijas muižas parkiem

4.2. Parka un piegulošo teritoriju zonējuma un skatu analīze

Pilsētu un novadu plānošanas dokumentos piešķirtais muižas ansambļu un tiem piekļaujošo teritoriju **funkcionālais zonējums**, atspoguļo katras plānošanas institūcijas konkrētās vietas attīstības redzējumu noteiktā termiņā. Tādējādi atzīmējot vietas faktiskās un plānotās funkcijas, no kurām izriet, šajā gadījumā parku, tai skaitā visa muižas ansambļa iespējamās attīstības potenciāls, kā arī vājās puses un draudi. Izvērtējot parku ainavu piegulošo teritoriju funkcionālā zonējuma kontekstā, iespējams noteikt un analizēt laika gaitā veidojušās transporta un iedzīvotāju plūsmas īpatnības, kā arī nākotnē, pie vietas attīstības plānošanas, loģiski organizēt parku pieejamības jautājumus. Būtisks ir vēsturisko parku un blakus esošo dabisko biotopu (mežu, pļavu, ūdenstilpju, u.c.) sasaistes faktors – tās nodrošinājums ilgtermiņā, tādējādi aizsargājot un saglabājot ekosistēmas netraucētus procesus. Tāpat teritorijas attīstības plānošanas līmenī iespējams iestrādāt ekotonus²⁸ jeb dabisko biotopu saskares joslas – pārejas, kas, vēsturisku parku gadījumā, kalpo par buferzonu, piemēram, starp cieši piekļaujošām intensīvi apstrādātām lauksaimniecības zemēm vai rūpnieciska un tehniska rakstura teritorijām. Kopumā, dodot priekšlikumus turpmākos termiņos izstrādājamo plānošanas dokumentos, iestrādāt vēsturisko ainavu aizsargājošus un attīstību veicinošus zonējumus. Fiksētās problēmsituācijas katrā no apsekotām teritorijām, turpmākā parku attīstības gaitā, izvērtējamas, pieaicinot kompetentus teritorijas plānošanas speciālistus.

Visas apsekotās muižu parku teritorijas analizētas saistībā ar esošo / plānoto pilsētas vai lauku teritorijas attīstības plānojumu, kas attēloti grafiskā materiāla, izmantojot plānošanas dokumentos pieņemtos apzīmējumus (skatīt Pielikumu Nr.2 punktus 9.1. un 9.2.).

Atbilstoši vides raksturam – lauku apvidus vai pilsētvide – apsektie parki galvenokārt rindojas zem īpašām zaļumvietu, mežu vai dabas un apstādījumu teritorijām. Pilsētvidē esošiem parkiem tam tieši un tuvākā apkārtnē piekļaujošās teritorijas ir ļoti dažādas – gan

²⁸ ekosistēmu saskares josla, kurā viena ekosistēma pāriet otrā (Meža enciklopēdija)

dzīvojamās un sabiedriskas apbūves teritorijas, gan arī rūpnieciskās teritorijas. Kā, piemēram, Vācu mācītājmuižas gadījumā – tā kultūras pieminekļa teritorijas robežās ir atzīmētas dzīvojamās un sabiedriskā rakstura apbūves teritorijas zonas. Tas galvenokārt ir saistīts ar teritorijā esošo laika gaitā veidojušos funkciju konstatāciju, bet diemžēl šis pilsētas plānošanas dokuments tuvākā nākotnē nesaskata iespēju pēc teritorijas zonējuma maiņu par labu kultūrvēsturiskam mantojumam. Arī LT pētījuma teritorijā pilsētvidē esošām *Žagares* muižas parka ir līdzvērtīgs scenārijs – plānošanas dokumentos parka teritorija sadrumstalota rekreācijas, sabiedriskas un jaukta tipa apbūves teritorijās. Savukārt *Kuršēnu* muižas parkam piešķirta kultūras mantojuma teritorijas zona, kam piekļaujas apstādījumu un rekreācijas, sabiedriskā un jaukta tipa apbūves teritorijas.

Lauku apvidos parkiem piekļaujošā apkārtnē galvenokārt dominē lauksaimniecības, mežu, dzīvojamās un rūpnieciskās apbūves teritorijas. Piemēram, LV pētījuma teritorijā apsekotam Vārenbrokas muižas parkam, kas atrodas Viesītes novadā, piekļaujas lauksaimniecības zemes un pats parks definēts zem reta meža, audzes vai krūmāju zonas. Savukārt līdzvērtīgā stāvoklī esošā Neretas muiža, kas atrodas Neretas novadā, definēta zem tūrisma un rekreācijas teritorijas zonas, kas viennozīmīgi ir kultūrvēsturiskai teritorijai atbilstošāks un uz funkcionāli lietderīgāku nākotni vērsts definējums, nekā Vārenbrokas muižas parka gadījumā. Līdzīga situācija ir LT pētījumu teritorijā apsekotiem parkiem – lauku apvidos kā piemērs minami *Beržēnu* un *Maldžiunu* muižas ansambļi ar parku, neskatoties uz to kultūras pieminekļa statusu, plānošanas dokumentos šīs teritorijas ietver audžu, krūmāju, retu mežu vai parku zonas, mežu zonas un pārējās apbūves zonas.

Savukārt ekosistēmas procesu nepārtrauktību starp parku un esošiem dabiskiem biotopiem, turpmāk būtu arī jānodrošina Aizkraukles, Marinzejas, Neretas, Odzienas, *Beržēnu*, *Joniškelis*, *Kuršēnu* un *Pagryžuvio* muižas parkiem, kuriem esošās / plānotās teritorijas attīstības plānos skaidri redzama sasaiste ar dabiskiem biotopiem. Savukārt pārējiem, neuzskaitītiem parkiem, pēc teritoriju plānojumos noteiktā zonējuma, ieteicams iestrādāt ekotona joslas, īpaši starp piekļaujošām lauksaimniecības zemēm un rūpnieciskā vai tehniskā rakstura teritorijām.

Kopumā, analizējot apsekoto parku un pieguļošo teritoriju zonējumu, secināms, ka trūkst, vismaz katrā valstī vienota, kultūrvēsturiski nozīmīgas teritorijas zonas definējuma, kas aizsargātu un saglabātu tā vērtības nākošām paaudzēm, kā arī, kas rosinātu uz vietas mantojuma izziņu un integrāciju gan esošā apvidus interesēs, gan kopumā valsts interesēs. Noteiktus nosacījumus nozīmīgām teritorijām piešķir valstī esošo pieminekļu aizsardzības institūciju statusi, tomēr tie bieži nav saistoši visā vēsturiski nozīmīgā parka teritoriju robežās, kā arī tie nav attiecināmi uz parkiem, kam dažādu iemeslu dēļ vai nu nav piešķirts to aizsargājošs statuss, vai arī tas ir likvidēts.

Apsekotos parkus, īpaši pilsētvidē, ieteicams turpmākos plānošanas dokumentos, vismaz parku teritoriju lielākās daļas atzīmēt kā rekreācijas teritorijas, atsevišķos, gadījumos parkos esošām būvēm un to tuvākai apkārtnē, piešķirot sabiedriskā rakstura zonas. Parkiem, kuriem cieši piekļaujas urbanizētas vides rūpnieciskās un/vai tehniskās teritorijas, būtiski ir izstrādāt parku, tai skaitā visa muižas ansambļa individuālās aizsardzības zonas.

Apsekoto **parku skatu analīze** veikta, fiksējot parka ainavu galvenos skatu punktus fotoattēlos apsekošanas laikā – oktobra, marta un aprīļa mēnesī. Veicot jebkura parka padziļinātu ainavas izpēti, nepieciešams to fiksēt dažādos gadalaikos, bet, ja nav tādas iespējas, svarīgākais ir fiksēt parka ainavu kokaugu bezlapu stāvoklī, kā arī bez esošas sniega segas. Tādējādi parka ainava ir gan caurredzamāka, gan ar saprotamām un nolasāmām struktūrām. Savukārt izteiktākās problēmvietas, kā, piemēram, skatus, kas iespējams tuvākā laikā nebūs uztverami esošo sējeņu straujas aizaugšanas dēļ, atkārtoti būtu jāfiksē kokaugu lapu stāvoklī – vasarā. Turpretī ziemas periodā apsekotos parkos, vieglāk konstatēt regulāras transporta un gājēju plūsmas.

Grafiskā materiāla katra parka analīžu lapās (skatīt Pielikumu Nr.2 punktus 9.1. un 9.2.) atzīmēti raksturīgākie skati, no kuriem augstvērtīgākie (vidēji četri) pievienoti sagatavoto parku plānu lapās un vērtēti iedalot skatus pēc to saglabāšanās kvalitātes esošā situācijā:

- Strukturāli izcili vai labi saglabāties jeb augstvērtīgs skats – esošā situācijā saglabāties skats pilnā apjomā bez nozīmīgi traucējošiem elementiem;
- Strukturāli viduvēji saglabāties jeb daļēji augstvērtīgs skats – skata ietvara apjoms un kvalitāte ir laika gaitā ir mazinājusies, piemēram, daļēji aizaugusi, ir nolasāms tikai nostājoties konkrētā skatu punktā, kokaugu lapu stāvoklī sarežģīti identificējams;
- Strukturāli vāji (slikti) saglabāties jeb zudis skats – dabā nav identificējams, liecina tikai atsevišķi agrāk skatu veidojoši elementi.

Kā piemērs minami LV pētījumu teritorijā apsektie Aizkraukles, Neretas un Kronvircavas muižas parki. Aizkraukles muižas parka terasējums ar izteikti augstvērtīgiem skatiem uz Daugavas upi un tās krastiem nav caurredzams kokaugu lapu stāvoklī, jo terasējums ir ar pietiekami biezu apaugumu, kas lapu stāvoklī pilnībā noslēdz skatu gan uz terasēm, gan Daugavu, līdz ar to mūsdienās skats vērtējams kā daļēji augstvērtīgs. Neretas muižas ansamblis un parks ir izteikti degradēta teritorija, kas laika gaitā ilgstoši nav kopta, līdz ar to ir aizaugusi ar sējeņiem un augstiem zemsedzes augiem. Lapu stāvoklī šajā teritorijā nebūtu iespējams fiksēt ne augstvērtīgus skatus, kas paveras uz muižas pili, ne piekļūt lielākai parka teritorijas daļai – lielākā daļa skati vērtējami kā zuduši. Lai arī Kronvircavas muižas parka viena daļa tiek apsaimniekota – veidotas un uzturētas atpūtas vietas, tā ģeometriskā struktūra lapu stāvoklī, īpaši parka ZA puse, nebūtu nolasāma un pieejama. Šī parka daļa ir aizaugusi ar sējeņiem un ilgstoši nav kopta.

LT pētījumu teritorijā līdzīga situācija ir arī vērojama vairākos apsekotos parkos, arī tādos, kas tiek šķietami regulāri apsaimniekoti, tomēr augstvērtīgākie skati parka iekšienē lapu stāvoklī ir vērtējami kā pilnībā zuduši. Kā piemēri minami *Joniškelis*, *Pagryžuvio* un *Maldžiūnu* parki. *Joniškelis* parka ainavu papildina līkumota upe, kas ir būtiska ainavas sastāvdaļa, tomēr virzoties pa pastaigu takām upes klātbūtne ir nojaušama tikai kokaugu bezlapu gadalaikos. Vasarā un agrā rudenī šī teritorija zaudē savu burvību, jo upes krasti ir aizauguši ar sējeņiem un atsevišķi skati netiek izkopti un uzturēti. Līdzīga situācija ir *Pagryžuvio* parkā, kura ainavu arī caurvij upīte un izteikti dinamisks reljefs. Parks ir stipri aizaudzis, arī atsevišķas takas identificējamās un izejamas tikai kokaugu bezlapu stāvoklī. Savukārt *Maldžiūnu* parka nekoptā veģetācija, neskatoties uz plašu ūdens spoguļa

klātesamību muižas pils pakājē, aizsegtu galvenos skatus no parkam piebraucamā ceļa uz muižas pili. Līdz ar to ansambļa galvenie arhitektoniskie elementi arī tūrismam iecienītās sezonās, ir vizuāli nerasniedzami.

Augstvērtīgākie skati muižu ansambļos fiksēti no galveno muižas ēku fasādes un pagalma puses, kā arī virzoties uz galveno ēku, tai skaitā parka teritoriju. Kā viens no iespaidīgākiem skatiem, kas fiksēts starp LT pētījuma teritorijā apsektiem parkiem ir skats uz *Jolišķelis* muižas veco pili, uz kuru ved atjaunota ozolu daļēja divrindu aleja. Savukārt LV pētījuma teritorijā atzīmējami izcili augstvērtīgi skati, kas veidojas caur alejām, ir atzīmējami Kronvircavas, Bornsmindes, Aizkraukles un Marinzejas muižu parkos. Aizkraukles muižas ansambli klātienē ir sarežģīti identificēt, jo galvenā muižas ēka – pils ir gājusi bojā un pārējā teritorija ir sadrumstalota ar dažādu funkciju teritorijām – lauksaimniecības zemes, dzīvojamās teritorijas, meži, tomēr saglabājušās alejas rada pietiekami majestātisku un kultūrvēsturiski nozīmīgu vietas iespaidu. Salīdzinājumā ar LT pētījuma teritorijā apsektiem parkiem, LV pētījuma teritorijā parku ainavā raksturīgāki tālie skati, kas paveras no muižas pils fasādes vai pagalma daļas uz tālāku apkārtni. Vecbebru muižas ansamblis būvēts izteikta apvidus reljefa virsotnē, kas nodrošina gan pils saskatāmību jau no pietiekami liela attāluma, gan tālus skatus no pils ēkas, kas vēsturiski bija nozīmīgs faktors baronu īpašumu pārvaldībā. Arī no Odzienes muižas pils fasādes fiksējams tāls skats par apkārtnes laukiem. Savukārt Mežmuižas tālie skati saistāmi ar dzirnavezera klātesamību.

Lielākā daļā apsekoto LT pētījuma teritorijas parku skati ir arī saistāmi ar ūdens spoguļa klātbūtni – te atzīmējams *Maldziūnu*, *Šaukenai* un *Beržēnu* muižas parki. *Šaukēnu* muižas parkā gan ūdens spogulis ir saglabājies mazā apjomā un galvenie dīķi ar mākslīgi veidotām terasēm ir identificējams tikai ar vietas iepriekš veiktu vēsturisko materiālu analīzi. Savukārt *Barklainiu* muižas parks, kas ir privātipašums, izceļas gan ar majestātiskām alejām parka teritorijā, gan ar ļoti tālu un neierasti plašu skatu pār parka lauci uz muižas pili.

Kopumā apsekoto parku skatu kvalitātes lielākoties atzīmējamās kā strukturāli viduvēji saglabājušās jeb daļēji augstvērtīgi skati. To lielā mērā ir ietekmējusi parkam un tajā esošām ēkām piešķirtā funkcionalitāte un apsaimniekošanas kvalitāte pēdējā simtgadē. Tomēr, apsekojot parkus, secināms, ka parki, kas ilgāku laiku ir neapdzīvoti un nav bijuši kādu noteiktu apstākļu dēļ funkcionāli lietderīgi, glabā lielākas neapzinātās vērtības – salīdzinoši vienkāršāk rekonstruējamus skatus, nekā parki, kas laika gaitā būtiski mainījušies cilvēka darbības ietekmē, piemēram, muižas ansambli, kuros izvietotušās izglītības iestādes.

4.3. Teritorijas esošās situācijas un funkcionālā analīze

Teritorijas **esošās situācijas analīzes** grafiskā materiālā atzīmētas parku esošās zonas, ņemot vērā to apsaimniekošanas kvalitāti, kur dots sekojošs vērtējums:

- Apsaimniekota parka zona – parkā vai daļā no tā ir redzamas regulāras apsaimniekošanas pazīmes – pļautas zāliena lauces, uzturēts celiņu tīkls, grābtas

lapas, zaru kaudzes, veidoti koku vainagi, jauni stādījumi, veidotas un uzturētas atpūtas vietas un to labiekārtojuma elementi utt.;

- Daļēji apsaimniekota parka zona – parkā vai daļā no tā ir redzamas neregulāru apsaimniekošanas darbu pazīmes, kā, piemēram, veidoti jauni stādījumi, saglabājušās atpūtas vietas ar labiekārtojuma elementiem, kaltni un kritušu kokaugu izzāģēšana, iestaigātas, bet ne regulāri uzturētas takas, utt.;
- Neapsaimniekota jeb degradēta parka zona – parks vai daļa no tā ir aizaugusi, tajā nav saprotams un redzams celiņu tīkls, netiek grābtas lapas, savākti zari un kritālas. Vieta ir grūti pieejama, tā rada degradētas ainavas iespaidu.

Līdzīgi kā identificējot parka skatus un vērtējot to strukturālo kvalitāti, arī parku apsaimniekošanas kvalitāte kopumā abās pētījumu teritorijās apsekotos parkos vērtējama dažāda, tomēr vairākumā gadījumu parka teritoriāli lielākās daļas aizņem daļēji apsaimniekotas un neapsaimniekotas zonas (skatīt Pielikumu Nr.2 punktus 9.1. un 9.2. grafisko materiālu). Tas skaidrojams gan ar sadrumstaloto īpašumpiederību, gan parka funkcionālās lietderības iztrūkumu.

Parka funkcionālā analīze, pirmkārt, ietver parka fiziskās un plašsaziņas sasniedzamības kvalitāti, otrkārt, pieejamības iespējas un, treškārt, transporta un gājēju plūsmas analīzi, atzīmējot galvenās ieejas, izejas un plūsmas mērķus, kā arī intensitātes.

Parku fiziskās un plašsaziņas sasniedzamības kvalitāte kopumā vērtējama kā laba. Salīdzinoši LT pētījuma teritorijā apsektie parki bija vieglāk un ērtāk sasniedzami, nekā LV pētījuma teritorijā apsektie parki. Tas nozīmē, ka par LT pētījuma teritorijas parkiem plašsaziņas avotos ir viegli pieejama vispārīga informācija par parka atrašanās vietu, tā sociālekonomiskām aktivitātēm un iespējām, kā arī uz parku ved labas kvalitātes autoceļi, tos ir viegli un ātri atrast elektroniskās navigācijas kartēs. Kā piemērs minams *Paragiu* muižas parks, kas atrodas no tuvākās apdzīvotās vietas gandrīz 14km attālumā, uz kuru ved labas kvalitātes grants seguma ceļš. Savukārt Vārenbrokas muižas parks atrodas 8,5km attālumā no apdzīvotas vietas, bet parks ir ļoti grūti sasniedzams pa sliktas kvalitātes zemes ceļiem. Tāpat biežāk sastopama bija maldinoša informācija par LV pētījuma teritorijā apsekojamiem muižu parkiem, nekā LT pētījuma teritorijas parkiem. Tas iespējams skaidrojams ar vispārīgiem valsts jautājumiem un prioritātēm.

Parku pieejamības iespējas vērtētas no transporta un gājēju piekļuves pozīcijām, raksturojot pieejamības ērtumu, saprotamību un kvalitāti. Visi apsektie parki bija pieejami, pie tiem varēja piekļūt ar auto transportu, bet speciāli ierīkotu stāvlaukumu ir tikai dažās muižu parku teritorijās, piemēram, Derpeles, Mežmuižas, Marinzejas un Erberģes muižas parkos, kā arī LT pētījuma teritorijas apsekotos *Saločiu* un *Mantagailiškis* muižas parkos. Savukārt stenda informācija parku tuvumā ar vietas nosaukumu, vēsturisko attīstību un citu tūristiem noderīgu informāciju, identificēta tikai *Diktariškiu* muižas parkā, neskatoties uz vietas pamestību un ainavas degradēto situāciju. Vairākos LT pētījuma teritorijā apsekotos parkos, kā, piemēram, *Žagares*, *Joniškelis* un *Kurtuvēnu* muižas parkos muižas ēkās izvietojušies tūrisma informācijas punkti ar iespēju iegūt paplašinātāku informāciju par konkrētām vietām. Diemžēl parku apsekojuma laikā atvērts bija tikai *Kurtuvēnu* muižas parka informācijas punkts.

Transporta un gājēju plūsma vērtēta, fiksējot dabā iebrauktuves un ieejas parka teritorijā, kā arī esošus stāvlaukumus vai auto apgriešanās laukums, dažāda seguma un noslodzes taciņu esamību. Parkos fiksētas dažāda veida segumu laukumi un taciņas, kā arī dažādas noslodzes laukumi un taciņas. Iegūtā informācija atzīmēta grafiskā materiālā kā esoša transporta un gājēju plūsma konkrētā teritorijā. Tādējādi arī analizējot, plūsmas mērķus un turpmāk pie katra parka attīstības plānu izstrādes, izvērtējot to nepieciešamību un atbilstību.

Vērtējot transporta un gājēju plūsmu apsekotos parkos, lielākā daļā parku nav vēsturiskai videi atbilstoši labiekārtoti un uzturēti laukumi un celiņu tīkls. Pastaigām un atpūtai atbilstošs celiņu tīkls tika identificēts vairākos parkos, kā, piemēram, Mežmuižas un Marinzejas muižas parkos un *Joniškelis*, *Kurtuvēnu*, *Žagares* un *Kuršēnu* muižas parkos. Atzīmējams arī LT pētījuma teritorijā apsekotais *Berženu* muižas parks, kura plašajā teritorijā padomju laikā izbūvētas asfaltētas pastaigu taciņas ar labiekārtotām atpūtas vietām, bet mūsdienās parka teritorija nefunkcionē, celiņi ir nekopti un novecojuši. Parkā rodas izteikta pamestības noskaņa. Tāpat lielākā daļā apmeklēto parku sastopamas mērķtiecīgi vietējo iedzīvotāju izstaigātas takas un taciņas no un uz apdzīvotām vietām un citiem sabiedriski nozīmīgiem objektiem, kas lielākoties nav veidojušās pa vēsturisko celiņu trasējumiem. Šādas parka teritorijas diemžēl nav ieguvušas funkcionālu lietderību kā parka telpa, bet gan kalpo kā īsākais caurstaigājamais ceļš.

Abās pētījumu teritorijās identificēti parki, kur vispār nenotiek gājēju plūsma – parku ainava ir degradējusies un tajā esošie objekti – muižas ansambļa ēkas un būves ir sarežģīti pieejamas. Šeit kā piemēri minami Aizkraukles un Vārenbrokas muižas parki, kā arī *Diktariškiu*, *Onuškio* un *Maldžiūnu* muižas parki.

Novērotā transporta un gājēju plūsma atzīmēta katra parka izveidotā grafiskā materiālā (skatīt Pielikumu Nr.2. punktus 9.1. un 9.2.), kur atzīmētas aktīvākās intensitātes plūsmas – iebrauktuves / ieejas punkti, virzieni un paskaidroti to mērķi. Analizējot transporta un gājēju plūsmas intensitāti – transporta plūsma galvenokārt tika novērota parkos ar esošu “dzīvu” funkcionalitāti – muižas ansambļos, kur izvietojušās izglītības iestādes vai cita sabiedriskā rakstura iestādes. Savukārt gājēju plūsmas intensitāte vērtējama ļoti zema abās pētījuma teritorijās apsekotos parkos. Gājēju intensitāte, protams, ir atkarīga arī no laika apstākļiem, to piemērotību pastaigām. Tomēr arī izglītības un cita sabiedriskā rakstura iestādēm piekļaujošās parka teritorijās gājēju plūsma atpūtas nolūkos, tika novērota ļoti reta.

5. Ainavas vērtību inventarizācija un novērtējums

Parku ainavu vērtības iedalāmas dabas un kultūras mantojuma kategorijās, kuras, pirmkārt, ir identificējušas katras valsts attiecīgo institūciju pārstāvniecības. Katra mantojuma kategorija ietver vairākus definētos mantojuma aizsardzības veidus pēc to rakstura un īpatnībām. UNESCO **dabas mantojums** tiek saprasts kā: (1) *dabas pieminekļi, kas radušies no fizikāliem vai bioloģiskiem veidojumiem vai šādu veidojumu grupām, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no estētikas vai zinātnes viedokļa;* (2) *ģeoloģiski vai fizioģeogrāfiski veidojumi un stingri noteiktas zonas, kas ir kādas apdraudētas dzīvnieku*

vai augu sugas dzīves vieta, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no zinātnes vai saglabāšanas viedokļa; (3) ievērojamas dabas vietas vai ierobežotas dabas teritorijas, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no zinātnes, saglabāšanas vai dabas skaistuma viedokļa²⁶

Kultūras mantojums iedalās materiālā un nemateriālā mantojumā, kur pēc UNESCO definīcijas, **kultūras materiālais mantojums** tiek definēts kā: (1) pieminekļi – arhitektūra, monumentālās skulptūras un glezniecības darbi, arheoloģiski elementi vai struktūras, uzraksti, alas vai elementu grupas, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no vēstures, mākslas vai zinātnes viedokļa; (2) ansambļi – atsevišķu vai apvienotu ēku grupas, kam dēļ to arhitektūras, vienotības vai to vietas ainavā ir īpašas nozīmes universāla vērtība no vēstures, mākslas vai zinātnes viedokļa; (3) ievērojamas vietas – cilvēka radītas vai cilvēka un dabas kopīgi radītas, kā arī teritorijas, kas ietver arheoloģiski ievērojamas vietas, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no vēstures, estētikas, etnoloģijas vai antropoloģijas viedokļa²⁹. Savukārt **kultūras nemateriālais mantojums** nozīmē paražas, spēles un mutvārdu izpausmes formas, zināšanas un prasmes, kā arī ar tiem saistītus instrumentus, priekšmetus, artefaktus un kultūrtelpas, ko kopienas, grupas un dažos gadījumos – atsevišķi indivīdi atzīst par sava kultūras mantojuma daļu. Šo nemateriālo kultūras mantojumu, kas tiek nodots no paaudzes paaudzē, kopienas un grupas nemītīgi rada no jauna atkarībā no apkārtējās vides, mijiedarbībā ar dabu un savu vēsturi, un tas veido viņās identitātes un pēctecības izjūtu, tādējādi veicinot cieņu pret kultūras daudzveidību un cilvēka radošo darbību³⁰.

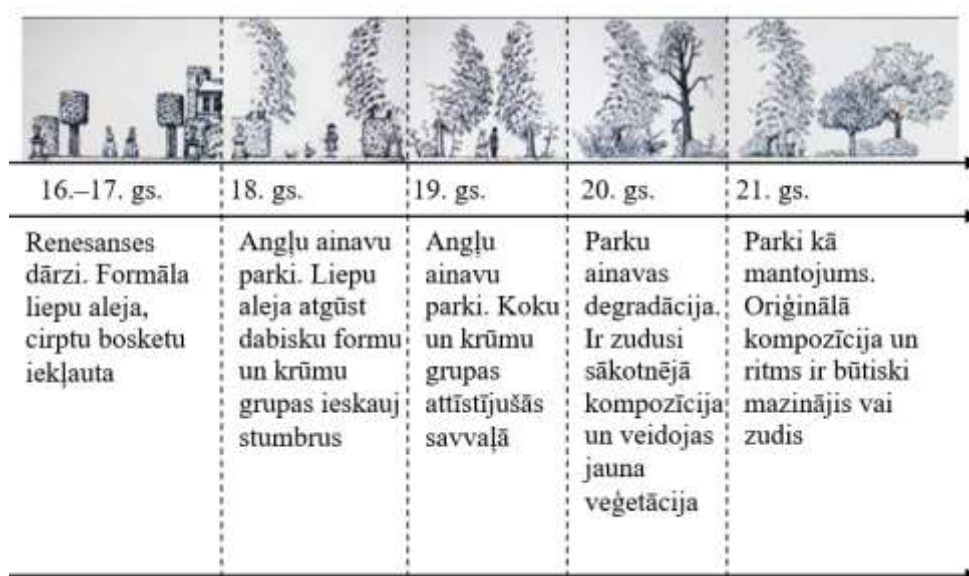
Vēsturiskie parki ir gan kultūras, gan dabas mantojuma sastāvdaļa, kā arī paši parki sevī ietver atsevišķas kultūras un dabas vērtības – pieminekļus (skatīt attēlu Nr.6)

²⁹ Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību (Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage), UNESCO, 1972

³⁰ Konvencija par nemateriālo kultūras mantojuma aizsardzību (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage). UNESCO, 2003

Vēsturisko parku dabas mantojums balstās uz estētiskiem un ekoloģiskiem principiem un kvalitātēm. Estētiskās kvalitātes nosaka parku veģetācijas sastāvs un to savstarpējā kompozīcija. Laika gaitā parku veģetācija ir bagātinājusies un mūsdienās izveidojusies arī par nozīmīgu nepārtrauktas ekoloģiskās sistēmas sastāvdaļu un bioloģiskās daudzveidības turētāju. Turpretī estētiskās kvalitātes bieži vien līdz mūsdienām ir krasi mazinājušās, uzskatāmi attēlo 7.att.

7.att. Vēsturisko parku veģetācijas evolūcija līdz mūsdienām³¹

Seni parki un apstādījumi funkcionē kā vienotas sistēmas, nodrošinot dzīvesvietu un barības bāzi daudzām tipiskām, kā arī retām sugām³², ko apstiprina arī Latvijas bioloģiskās daudzveidības pētījumi, kuros norādīts, ka aptuveni 24% zīdītāju sugu saistītas galvenokārt ar kultūrainavām – parkiem u. c., vai arī ar atklātām ūdenstilpēm³³. Pēc zinātnisko pētījumu datiem, ja no vēsturiskiem parkiem tiek regulāri aizvākta bojā gājusi koksne un izzāģēti seni koki, tad parks zaudē vidēji 20 % no tajā sastopamām sugām³⁴.

Vēsturisku parku kultūras mantojums ietver arhitektūras, māksla un arheoloģiskos pieminekļus, kā arī nemateriālā mantojuma daļas, kā leģendas, nostāstus, rituālus, u.c. Kultūras materiālā mantojuma aizsardzībā un attīstībā, augsti vērtē tā autentiskuma un integritātes saglabāšanu. Termini „autentiskums” un „integritāte” nostiprinājās līdz ar UNESCO *World Heritage Centre* (Pasaules mantojuma centrs) izstrādātām vadlīnijām 2005. gadā. Savukārt, mūsdienās, īpaši pēdējos gados zinātnisko pētnieku vidū tas kļūst

³¹ **Watkins, J., Wright, T.,** *The Management & Maintenance of Historic Parks, Gardens & Landscapes: the English Heritage Handbook*. London: Publisher of Historic Gardens Review, 2009

³² **Dreija, K.** *The Development Opportunities of Latvian historical parks. Example of Kurzeme. Science – Future of Lithuania, Conference for Junior Researchers. Lithuania: Vilnius Technika, 2011; Spārītis, O.* Romantisma tēlu sistēmas semantika Latvijas muižu parku arhitektūrā un tēlniecībā. Romantisms un neoromantisms Latvijas mākslā. Rīga: AGB, 1998

³³ Latvijas lauku attīstības programma 2007.–2013. Zemkopības ministrija

³⁴ **Hermý, M., Cornelis, J.,** *Towards a Monitoring Method and a Number of Multifaceted and Hierarchical Biodiversity Indicators for Urban and Suburban Parks. Landscape and Urban Planning, 2000*

arvien nozīmīgāks kritērijs un mēraukla jebkuras kultūrvēsturiskas ainavas un tajā esošo elementu un struktūru saglabāšanas paņēmienos un vērtību apzināšanā³⁵. Plašākā uztverē termins „autentiskums” ietver ētiku, emocionālās sajūtas, izredzes paturēt un iniciatīvu ņemt nākotnē un arī radošus aspektus, ietverot gan izglītošanos, gan estētiku. Tas ir viens no atslēgu vārdiem komunikācijai uz darbību orientētai plānošanai un pārvaldības procesiem, saistot pagātņi ar nākotni. Jo ir labāka autentiskuma izpratne un tās dažādās dimensijas, jo iespējams rīkoties daudzveidīgāk konservācijas, ainavas un sociālajā kontekstā. Autentiskums ir cieši saistīts ar vēstures, korektuma, uztveres skaidrības, dinamikas, laika plūsmas, radošuma, mēroga, objekta vai uz ideju balstītas stratēģijas aspektiem. Autentiskuma novērtējumi ir sarežģīti, un nepastāv vienota kritēriju sistēma, kā arī tā ir atkarīga no autentiskuma tveramības jēdziena, kas vistiešāk attiecas uz vēsturiskiem dārziem un parkiem. 1994. gadā parakstītais *The Nara Document on Authenticity* (Autentiskuma Naras dokuments) nosaka skaidras autentiskuma formas pasaules un kultūras mantojuma daudzveidības kontekstā, kam ir jābūt par pamatu kultūrvēsturiskas ainavas politikā.

Savukārt, terminu „integritāte” sāka pielietot agrāk nekā terminu „autentiskums” un tā nozīme tika vairāk attiecināta uz spēju laika gaitā saglabāt vides fizisko un idejisko veselumu. Integritāte ir definēta kā mēraukla dabas un/vai kultūras mantojuma veselumam un neskartībai. Vēsturisko parku autentiskuma un integritātes novērtējums ir būtisks no diviem aspektiem: (1) saglabāšanas, pārvaldības un attīstības kontekstā un (2) kultūras un dabas mantojuma resursu apzināšanas un integrācijas kontekstā³⁶.

Kultūras mantojums – gan materiālais, gan nemateriālais ir iedalāms divās kategorijās – apzinātais un neapzinātais mantojums. Šī pētījuma ietvaros galvenokārt identificēts un vērtēts apzinātais mantojums, dodot priekšlikumus neapzinātā kultūras mantojuma turpmākā izpētē un to nozīmībā vietas attīstības plānošanā.

Ainavas vērtību inventarizācija un novērtējums veikts LV pētījumu teritorijas Kroņvirca un Asares muižas parku stādījumiem, un LT pētījuma teritorijas Šaukēnu un Onušķio muižas parkiem.

5.1. Dabas mantojuma novērtējums

Piļu un muižu parki pēc sugu sastāva, mežaudzes struktūrelementiem un traucējumiem atbilst savdabīgam biotopu kompleksam, kas līdzīgs biotopam *Parkveida pļavas un ganības* un veģetācijas klasei Eiropas platlapju meži (*Cl. Querco-Fagetea*). Muižu parkiem dabiskam mežam raksturīgo struktūru klātbūtne ir nozīmīgs kvalitātes rādītājs. Dažādu struktūru klātbūtne liecina par dabisku biotopa attīstību arī tad, ja tas sākotnēji ir mākslīgi veidots. Dabisko meža struktūrelementu daudzveidība palielina muižas parku ekoloģisko vērtību un kalpo kā dzīvotne daudzām sugām.

³⁵ Stovel, H. *Effective Use of Authenticity and Integrity as World Heritage Qualifying Conditions*. City & Time, 2007; Gustavsson, R., Peterson, A., Authenticity in Landscape Conservation and Management – the Importance of the Local Context. Landscape Interfaces, 2003; Jokilehto, J. Considerations on Authenticity and Integrity in World Heritage Context. City & Time, 2006

³⁶ Dreija, K., Latvijas vēsturiskie dārzi un parku mūsdienu laiku ainavā. LLU, Promocijas darbs, 2013

Parkveida pļavas un ganības ir ainava, kas sastāv no izklaidus kokiem un koku-krūmu grupām jeb skrajmeža, kas mozaīkveidā mijās ar klajiem zālāju fragmentiem. Tieši meža un zālāju ekosistēmu pārklāšanās un savdabīgo vides apstākļu radīšana padara šos biotopus par izciliem bioloģiskās daudzveidības aspektā. Tradicionālā apsaimniekošana ir siena vākšana, ganīšana un koku zaru izmantošana. Viena no svarīgākajām parkveida ainavas pazīmēm ir tās platība – jo tā lielāka, jo stabilāka un bagātīgāka ir ar to saistītā bioloģiskā daudzveidība. Koku un krūmu ziedēšana nodrošina barošanās vidi dažādām bezmugurkaulnieku, īpaši kukaiņu sugām. Savukārt pļaušana vai ganīšana attīsta specifiskas augu sugas un to sabiedrības.

Negatīvi parkveida ainavu ietekmē tās apsaimniekošanas pārtraukšana, kas sekmē ainavas pārkūmošanos un apmežošanos. Noēnojuma dēļ samazinās sugu daudzveidība: izzūd gaismu mīlošās ķērpju un bezmugurkaulnieku sugas. Savukārt intensīvas pļaušanas ietekmē vienkāršojas augu sabiedrības – sāk dominēt podagras gārša *Aegopodium podagraria* L., ārstniecības pienene *Taraxacum officinale* F.H.Wigg. s.l., meža suņburkšķis *Anthriscus sylvestris* (L.) Hoffm. Tāpat atmirušās koksnes trūkums un izvākšana samazina ne tikai ekoloģiskās nišas bezmugurkaulniekiem-kukaiņiem, bet arī ierobežo putnu sugas, kas ar tiem barojas. Kā īpašs ietekmējošais faktors un apdraudējums parkveida ainavai ir koku vecumstruktūras nevienmērīgums, kas nākotnē var radīt to sugu izzušanu, kas saistīta ar noteikta vecuma kokiem.

Papildus ekoloģiskās nišas biotopus var radīt arī koku galotņu apgriešana un apzāģēšana, kas paildzina veco koku dzīvi un veicina dobumu veidošanos.

Apsekotos un vērtētos parkos konstatētas sekojošas bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgas struktūras:

- daudzstāvu un dažāda vecuma audzes;
- stumbri, kas apauguši ar sūnām un ķērpjiem;
- trupējoša lapu koku koksne dažādās sadalīšanās pakāpēs;
- dzeņveidīgo sakalti koki (t.sk. dobumaini koki);
- bagātīgs krūmu stāvs un lapu koku paauga;
- pašizrobojuma vietas audzes vainagā, ko rada vējgāzes vai dabiski atmiruši koki;
- mazs egles piemistrojums;
- lapu koki, kuru diametrs pārsniedz 30 cm caurmērā.

Asares, Kroņvirnavas, *Onuškio* un *Šaukēnu* muižas parkos konstatētas gan dendroloģiskās, gan bioloģiskās daudzveidības vērtības. No dendroloģiskā apsekojumā konstatēto svešzemju taksonu sastopamības un daudzveidības, izceļams Asares muižas parks ar konstatētiem 11 svešzemju koku taksoniem un vienu aizsargājamo savvaļas koku un krūmu taksonu – kārpaino segliņu (*Euonymus verrucosus*). Savukārt no dabas pieminekļu – dižkoku un potenciālo dižkoku sastopamības, izceļams Kroņvirnavas muižas parks ar konstatētiem 14 dižkokiem un 9 potenciāliem dižkokiem. LT pētījuma teritorijas *Onuškio* un *Šaukēnu* muižas parkos konstatēti salīdzinoši mazāk dižkoku un potenciālo dižkoku, bet *Onuškio* muižas parks izceļams ar konstatētiem 14 svešzemju taksoniem, no kuriem 10 ir

krūmu svešzemju taksoni. Savukārt *Šaukēnu* muižas parkā konstatēti 7 svešzemju taksoni un 2 dižkoki. Kopumā apsekotos parkos dominējošo lielo savvaļas koku vitalitāte vērtējama kā laba (2) un vidēja (3), izņemot *Šaukēnu* muižas parku, kur koku vitalitāte novērtēta ar labi (2) (detalizētu dendroloģiskā apsekojuma materiālu skatīt Pielikumā Nr.3. punktos 10.1. – 10.4.).

Līdz ar to, neskatoties uz parku neregulāru kopšanu vai uz to, ka parks vai kāda daļa no parka nav kopta jau ilgstoši, koki ir saglabājuši pietiekami augstu vitalitāti. Kā arī būtiski atzīmēt faktu, ka parku regulāras kopšanas pasākumi nebūt nav laika gaitā uzlabojuši seno koku vitalitāti, kā, piemēram salīdzinot regulāri kopto Asares muižas parku ar jau ilgstoši pamesto *Onuškio* parku. No krūmu taksonu daudzveidības, regulāri koptie parki (Asares un *Šaukēnu*) ir zaudējuši ne tikai krūmu taksonu dažādību, bet arī parka ainavisko kvalitāti kopumā – pie regulāras kopšanas nepamatoti atbrīvojoties no vēsturiskā parkā dominējošiem daudzpakāpju apstādījumiem.

Kopumā apsekoto parku bioloģiskā daudzveidība pēc tajos sastopamiem indikatoriem, vērtējama kā vidēja. *Oniškio* un Kroņvirnavas muižas parku bioloģiskās daudzveidības novērtējums, pēc parkos sastopamiem indikatoriem, ir vērtējams kā augsts – galvenokārt pēc parku ainaviskās vides un sastopamo dabisko dzīvotņu daudzveidības un praktiski saimnieciskās darbības un antropogēnās noslodzes neesamības dēļ. Tomēr Kroņvirnavas muižas parka gadījumā, antropogēnā slodze un saimnieciskā darbība ir novērojama parka vienā – mazākā daļā daudz izteiktāka, nekā parka ZA daļā, kas ir laika gaitā izveidojies par platlapju meža biotopu. Savukārt *Šaukēnu* muižas parka vērtējums ir zems, jo, izteiktas saimnieciskās darbības rezultātā, parks ir zaudējis vēsturiskai videi raksturīgās kvalitātes, parkā praktiski nav sastopami daudzpakāpju stādījumi, tajā ir ienestas jaunas struktūras – padomju laikā pilnībā mainīta muižas galveno ēku apkārtnē, izbūvēts betona žogs, kas ir ne tikai vizuāla, bet arī fiziska barjera. Tomēr no sastopamo dzīvotņu daudzveidības, parks vērtējams pietiekami augsti, jo sastopamas gan vēsturiskās bioloģiski senu koku alejas, gan kritālas, sausokņi, dobumaini koki un neaizaugušas ūdenstilpes. Asares muižas parka bioloģiskā daudzveidība ir vērtējama kā vidēja, galvenokārt labās sasaistes ar apkārtnes dabiskiem biotopiem dēļ. Salīdzinot ar pārējiem vērtētiem parkiem, Asares muižas parkam vienīgam ir saglabājusies sasaiste ar dabiskiem biotopiem. Pārējie parki ir lauksaimniecības zemju un dzīvojamās apbūves ieskausi. Tādēļ ļoti svarīgi ir nākotnē plānot pa šo parku teritoriju perimetriem, kur piekļaujas lauksaimniecības zemes, ekotonu jeb dabisku stādījumu joslas, kur viens biotops pāriet otrā. Ekotonam ir arī liela loma parku bioloģiskās daudzveidības pasargāšanā un nemazināšanā, aizsargājot tos no lauksaimniecībā izmantotiem pesticīdiem, kā arī tehnikas radītiem trokšņiem. Tomēr neskatoties uz Asares muižas parkā esošo augsto antropogēno ietekmi, parkā ir saglabājušā dažas nozīmīgas dabiskās dzīvotnes, kā bioloģiski senu koku rindas, dobumaini koki, kritālas, nokaltuši koki, akmeņu kaudzes, ūdenstilpes un mitras ieplakas, kā arī drupas un neapdzīvotas ēkas, kas ir ļoti nozīmīgas dzīvotnes sikspārņiem (detalizētu bioloģiskās daudzveidības novērtējuma materiālu skatīt Pielikumā Nr.3. punktos 10.1. – 10.4.).

Šī pētījuma ietvaros, visi apsekotie parki (kopā 30) ir arī vērtējami ar pietiekami augstu bioloģisko daudzveidību. Līdz ar to var secināt, ka neskatoties uz parku ainavisko, tai skaitā kultūras mantojuma kvalitāšu mazināšanos, bioloģiskā daudzveidība, īpaši pie

mazākas saimnieciskās darbības iejaukšanās, tikai paaugstinās. Nākotnē pie jebkura vēsturiskā parka attīstības, nozīmīgākais ir rast līdzsvaru starp šīm abām vērtību kategorijām. Vēsturiski, cilvēka un dabas intereses muižu ansambļos līdzsvarojās ievērojot pakāpeniskuma principu – attiecīgi muižas ēku vizuāli saskatāmākā tuvumā parka ainava veidota un regulāri kopta (piemēram, cērpot koku un krūmu vainagus, stādot ziedošas dobes, rūpīgi izkopjot celiņu tīklu, utt.), kas vairāk līdzinājās dārzam. Savukārt pakāpeniski attālinoties no muižas centra, ierīkoti meža parki un mežību platības, kas organiski pārgāja un saplūda ar dabiskiem apkārtnes biotopiem. Attiecīgi šajās teritorijās dominēja dabas raksturs un minimāli iejaucās cilvēks. Tāpat angļu ainavu parku veidošanas filozofijai ir ļoti tuva dabiskas ainavas kompozīcija, kas nozīmē, ka dabiskos biotopos sastopamie elementi kā kritālas, celmi, sausokņi ir būtiska šāda tipa ainavas sastāvdaļa. Šie elementi kopumā veido arī ainavas gleznieciskumu, līdz ar to arī muižas kompleksa centra vizuāli sasniedzamākā apkārtne, atbilstoši drošības nosacījumiem, ir saglabājami dabiskie biotopi.

5.2. Kultūras mantojuma identifikācija, autentiskuma un integritātes novērtējums

Visi četri izvēlētie parki ir vēsturiski interesanti – arhitektoniski un kompozicionāli bagātīgi ar dažādām esošās situācijas funkcijām un vizuāli estētisko kvalitāti. Asares, *Šaukēnu* un *Onuškio* muižas parki ir ar angļu ainavu parku iezīmēm un to pamatā ir dabiskas ainavas kompozīcija ar simetriskiem parādes laukumiem, ievērojama apjoma koku rindām un alejām. Savukārt Kroņvirnavas muižas parks ir 17.gs. regulāra plānojuma parks, kura baroka stila dārza struktūra ir nolasāma arī mūsdienās. Tomēr visos muižas parkos vērojamas arī 18.gs. regulāra plānojuma iezīmes. Visu parku ainava ir laika gaitā kompozicionāli vairāk vai mazāk mainījusies un mūsdienās katrā no parkiem ir identificējams kultūras mantojums, kas saglabāties augstākā vai zemākā autentiskuma un integritātes pakāpē. Katrā parkā identificētais kultūras mantojums iedalīts piecās struktūrās un elementos: reljefs, vertikālā un horizontālā struktūra, veģetācija, ūdens elementi un vietas integritāte jeb viengabalainība.

Asares muižas parka apzinātais kultūras mantojums ir unikāls ar laika gaitā dažādiem arhitektoniskiem stiliem papildinātu muižas pili, tās velvētiem pagrabiem, no kuriem vedušas pazemes ejas, parkā bijušām citām būvēm, kā dārznieka māja (tagadējais Asares novadpētniecības muzejs), siltumnīca un parka estētiskās kvalitātes neatņemama sastāvdaļa – skata līnija no pils uz Asares evaņģēliski luterisko baznīcu. Muižas pils mūsdienās gan saglabājusies tikai drupu stāvoklī un skata līnija uz baznīcu fiksējama tikai kokaugu bezlapu stāvoklī. Muižas ansamblis savdabīgs tā piebraukšanas un parādes laukuma dēļ, kas veidojas starp muižas pili, saimniecības ēkām un pārvaldnieka māju. Pagalmā pa perimetru stādītas koku rindas ar pietiekami lielām atstarpēm, kas vienlaicīgi veido telpiski noslēgtu un caurredzamu pagalma daļu. Parks daļēji veidots, izmantojot vēdekļveida principu, t.i., no viena centrālā punkta (pils) paveras ļoti tālas skatu perspektīvas – šajā gadījumā galvenā skatu līnija uz baznīcu un, iespējams arī uz dzirnavām (skatīt attēlu Nr. 8).

8.att. Asares muižas plāns, 16.gs. Skatu līnijas uz baznīcu (Avots: NKMP dokumentācijas centrs)

Tāpat savdabīgi un Latvijas muižas parkos reti sastopami elementi ir zvanu tornis un baložu būris, no kuriem saglabājušās stabveida pamatnes (skatīt attēlus Nr.9 un 10).

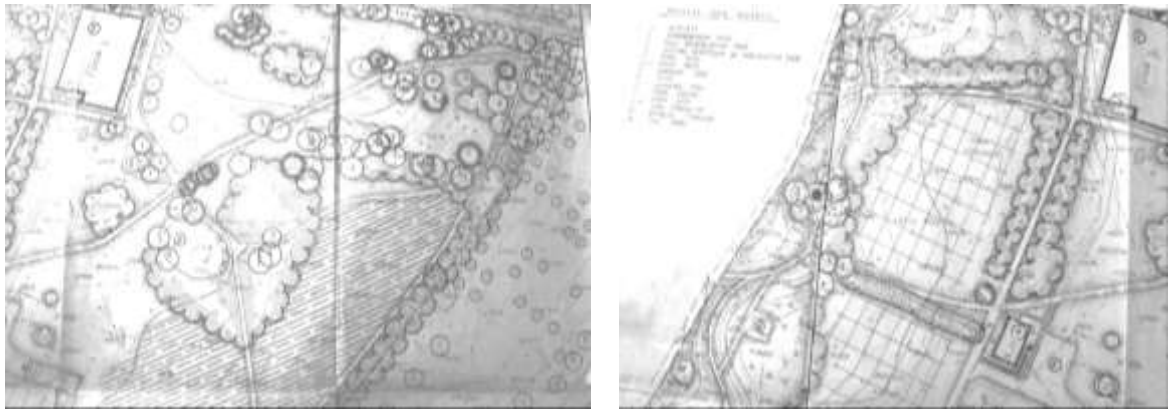
9.att. Zvanu tornis un baložu būris (Avots: Asares novadpētniecības muzejs)

10.att. Zvanu torņa un baložu būra pamatu kolonas (2019.gads)

Muižas parks ir veidots romantiskā stilā un sastāv no bagātīgas dendroloģisko stādījumu daudzveidības, kas diemžēl mūsdienās ir krasi mazinājusies. Tāpat Asares muižas parka savdabīgs vēsturiskais papildinājums ir tempļa kalns ar lapeni, lazdu alejām un mākslīgi veidotiem dīķiem, kur atpūtušies muižnieki. Diemžēl līdz mūsdienām nav saglabājusies parka ainaviskā struktūra – zudušas lauces, stādījumu kompozīcijas, oriģinālais celiņu tīkls, zudusi sasaiste ar tempļa kalnu. D daļa padomju laikā kalpojusi par vietējo iedzīvotāju saimniecisko zonu – mazdārziņiem, tas arī lielā mērā izskaidro mūsdienās šajā parka daļā izveidojušos, parka ainavai neproporcionāla mēroga, pļavu. Tāpat parks ir savā ziņā cietis tā pārbūves rezultātā, kas veikta pamatojoties uz 1980.gada izstrādāto Asares muižas apzaļumošanas plānu, ienesot tādas jaunas struktūras, kā galvenajā laucē – sporta

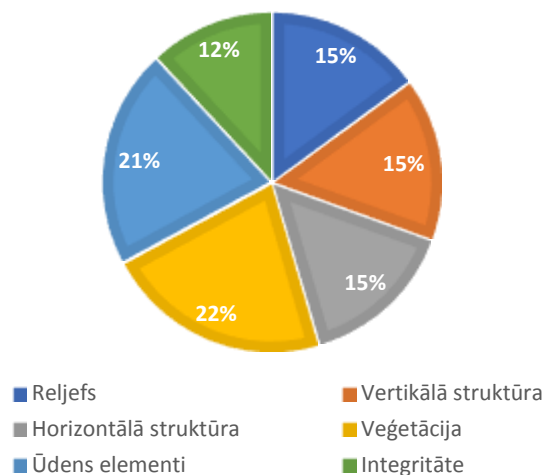
laukumus, pils R daļā autostāvlaukumu, jaunus celiņu tīklus, tualetes ēkas, rotaļu laukumus, kā arī jaunas stādījumu grupas. Projekta ietvaros plānots arī atjaunot muižas pils drupas, veidojot to par sabiedriska rakstura ēku, bet tas netiek īstenots. Diemžēl minētam apzaļumošanas projektam nav pievienots parka izpētes materiāls, līdz ar to nav skaidrs doto risinājumu vēsturiskais pamatojums. Fragmentus no 1980.gada apzaļumošanas projekta skatīt attēlā Nr. 11.;

11.att. Fragmenti no 1980.gada Asares muižas parka apzaļumošanas projekta (kopijas)

Parka vēsturiskā teritorija mūsdienās sadalīta starp vairākiem īpašniekiem, tomēr parka lielākā daļa ir Asares pagasta valdījumā, kas pie parka turpmākās plānošanas ir nozīmīgs fakts parka ainavas vienotas struktūras attīstībā.

Asares muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējumā atzīmēti un vērtēti 35 elementi un struktūras, no kuriem lielāko daļu aizņēma vertikālā struktūra. Kopumā Asares muižas parka kultūras mantojuma autentiskuma un integritātes vērtējums ir nedaudz virs vidējās pakāpes ar koeficientu 2,8. Bet salīdzinoši parkā ar visaugstāko vidējo vērtējumu novērtēta parka veģetācija (22%) un ūdens elementi (21%). Tas skaidrojams ar līdz mūsdienām parkā sastopamās dendroloģiskās daudzveidības saglabāšanos, kā arī ar vēsturisko ūdenstilpju daļēju saglabāšanos. Zemākais vērtējums ir parka integritātei (12%), sadrumstaloto īpašumpiederību dēļ un kompozicionālās fragmentācijas dēļ. Asares muižas parka struktūru salīdzinājumu skatīt grafikā Nr.1.

1. grafiks. Asares muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējums starp struktūrām

Kopējo Asares muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējuma grafisko materiālu ar novērtējuma tabulu un secinājumiem skatīt Pielikumā Nr.3. punktā 10.5..

Pamatojoties uz iegūtiem datiem, Asares muižas parka attīstības koncepcija pamatā balstāma uz autentiskām struktūrām un elementiem, kā, piemēram, daudzveidīgo dendroloģisko sastāvu un spēcīgo sasaisti ar muižas ansambļa ēkām, kam pakārtoti laikmetīgi, mūsdienu tehnoloģisko iespēju un mākslinieciskā stila atspoguļojoši elementi. Viena no parka prioritātēm, būtu atjaunots skats no pils uz baznīcu, iespējams, pēc pils drupu konservācijas darbiem izveidojot paaugstinātu platformu, izceļot vēsturiski nozīmīgo un parka ainavu plānošanā unikālo skatu līniju. Parkā atjaunojama stādījumu kompozīcija, ienesot jaunus stādījumus tukšākā parka daļā. Tāpat atjaunojams augļu dārzs ar iespējami eksotiskākiem un jaunākiem ēdamo šķirņu augļu kokiem un krūmiem, turpinot parka introducēto augu daudzveidību. Kā arī atjaunojama sasaiste ar tempļa kalniņu un izvērstas dažāds tematiskās aktivitātes tā popularizēšanai. Parka ainava ir nozīmīga vide vietējiem iedzīvotājiem, tādēļ tās atjaunošana un pilnveide būtu prioritāri jāveic saskaņā ar iedzīvotāju vajadzībām un interesēm, papildus vēsturisko vērtību aizsardzībai un saglabāšanai nākošām paaudzēm. Parkā definējamas funkcionālās zonas, kas ietver vietas dabas mantojuma izziņu un atspoguļo kultūras materiālo un nemateriālo mantojumu caur tematiskām aktivitātēm un stāstiem.

Kroņvircavas muižas parka galvenās kultūras mantojuma vērtības saistītas ar parka plānojuma vēsturisko struktūru – terases veida dīķu sistēmu un regulāriem stādījumiem, kā arī ar muižas ansambļa ēku savstarpējā plānojuma struktūru (skatīt attēlu Nr.12). Kroņvircavas muižas parkam 1931.gadā pa vienu no ģeometriskā dārza trasēm izbūvēta šoseja, līdz ar to parka ainava fragmentēta un daļēji zaudējusi savu vērtību (skatīt attēlu Nr.13.). Izbūvētā šoseja rada būtiskas izmaiņas arī vēsturisko ūdens parteru ūdens spoguļa noturībā un to savstarpējā sasaistē. Galvenā muižas ēka – pils būvēta smagnējā klasicisma stilā līdz mūsdienām saglabājusies tikai daļēji un ir kritiskā stāvoklī (skatīt attēlus Nr. 14. un 15.).

12.att. Kroņvircavas muižas zemju sadalīšanas plāns. Redzams vecais muižas ceļš pār Vircavas upīti (Avots: NKMP dokumentācijas centrs)

13.att. Jaunizbūvētā šoseja caur Kroņvircavas muižas parku (Avots: NKMP dokumentācijas centrs)

14.att. Kroņvircavas muižas pils, 1875. gads (Avots: NKMP dokumentācijas centrs)

15.att. Skats uz Kroņvircavas muižas pils saglabājušos A spārnu (2019.gads)

Vislabāk no muižas apbūves saglabājies Kavalieru nams, kur izvietojusies un veiksmīgi arī mūsdienās funkcionē Vircavas skola. Tomēr jaunienestā funkcija ieviesusi izmaiņas arī parka ainavā – D daļā izbūvējot neproporcionāli liela mēroga sporta laukumu. Parkā saglabājušies padomju laikā izvietotais labiekārtojums, kā arī pēdējos gados ienesti jauni labiekārtojuma elementi, kas diemžēl veido haotiskas un nesaskaņotas parka ainavas iespaidu (attēli Nr.16.-19.).

16.att. Strūklaka, bruģakmens taciņas un soliņš Kroņvircavas muižas ansambļa teritorijā

17.att. Skats no šosejas uz parka labiekārtojuma elementiem – kāpnēm, estrādi, soliem

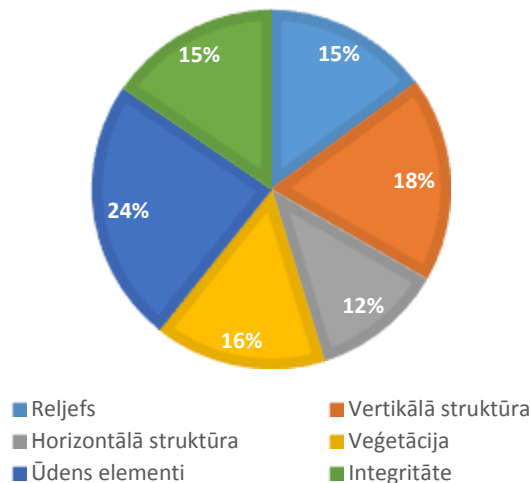
18.att. Skats no parka. Novecojuši labiekārtojuma elementi – kāpnes, atkritumu urna, estrādes soliņi

19.att. Parkā izbūvēts sporta laukums ar sēdvietām un asfaltētu skrejceļu

Izbūvētā šoseja ir ne tikai vizuāls parka struktūras sadalītājs, bet arī fizisks – gar šoseju nav izbūvētas gājēju ietves un nokļūšana parkā vai iznākšana no parka pa tam nolūkam izbūvētiem elementiem (kāpnēm) rada nozīmīgus drošības pārkāpumus. Tādēļ tuvākā nākotnē ieteicams izbūvēt gājēju ietvi parka teritorijas daļā vismaz gar vienu šosejas malu. Zudis ir arī vecais tilts pār Vircavas upi, par ko liecina tikai saglabājušies tilta vietās uzbērumi. Parkā labā stāvoklī saglabājušies galvenie ģeometriskās struktūras veidotāji – kokaugi, kas palīdz uztver šīs ainavas vēsturisko plānojumu. Parka ZA daļā novērojami arī atsevišķi koki, kas savulaik veidojuši noteiktu aplveida ritmu.

Kroņvircavas muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējumā atzīmēti un vērtēti 25 elementi un struktūras, no kuriem lielāko daļu aizņēma vertikālā struktūra. Kopumā, līdzīgi Asares muižas parka novērtējumam, Kroņvircavas muižas parka kultūras mantojuma autentiskuma un integritātes vērtējums ir nedaudz virs vidējās pakāpes ar koeficientu 2,8. Bet salīdzinoši parkā ar visaugstāko vidējo vērtējumu novērtēti parka ūdens elementi (24%) un vertikālā struktūra (18%). Tas skaidrojams ar līdz mūsdienām parkā saglabājušos ūdens parteri, kas, lai arī mūsdienās ir stipri aizaudzis un ir mainīts to ūdens līmenis, ir nozīmīgs un unikāls vēsturisko parku elements. Zemākais kopējais vērtējums ir parka horizontālai struktūrai (12%), 1931.gadā izbūvētās šosejas un neesošo ceļu tīkla dēļ. Kroņvircavas muižas parka struktūru salīdzinājumu skatīt grafikā Nr.2.

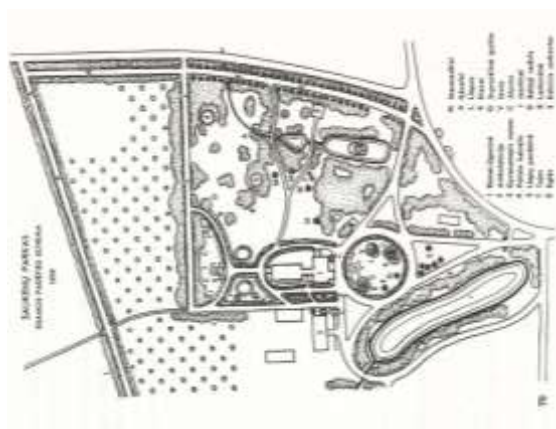

2. grafiks. Kroņvircavas muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējums starp struktūrām

Kopējo Kroņvircavas muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējuma grafisko materiālu ar novērtējuma tabulu un secinājumiem skatīt Pielikumā Nr.3. punktā 10.6..

Pamatojoties uz iegūtiem datiem, Kroņvircavas muižas parka attīstības koncepcija pamatā balstāma uz autentiskām struktūrām un elementiem – ūdens partera un muižas ansambļa ēku konservāciju un atjaunošanu. Parka dendroloģiskais sastāvs ir ievērojams ar tajā satopamo dižkoku un potenciālo dižkoku skaitu, kas viennozīmīgi atspoguļo gan parka ievērojamo vecumu, gan tā ģeometrisko plānojumu. Mūsdienās, maksimāli saglabājot parkā sastopamās vērtības, ieteicams atjaunot barokālo celiņu tīklu, balstoties uz vēsturniekiem parka plāniem un vietas arheoloģiju. Parka atjaunotais celiņu tīkls ļautu uzskatāmāk nolasīt tā barokālo plānojumu. Parkā definējamas funkcionālās zonas, kas ietver maršrutus dabas un kultūras mantojuma (parka arhitektoniskās kompozīcijas) izziņai, skatu punktus ar platformām, ērtu un drošu pieejamību no jaunizbūvētās šosejas, vecā ceļa un tilta atjaunošanu, kā arī vienotus un vēsturiskai videi atbilstoša stila jaunus labiekārtojuma elementus.

Šaukēnu muižas parka kultūras mantojuma vērtības galvenokārt saistāmas ar parka plānojumu, tajā bijušām dīķu kaskādēm, iespaidīgām ozolu un liepu alejām, un augļu dārzu. Parka plānojums ietver gan ģeometriskus ritmus, gan ainaviskas iezīmes. Izteikti ģeometriski ir parka parādes laukums un parkam pa ārējo perimetru stādītās alejas. Tāpat gan 1959.gada parka plānā, gan 1987. gada kartē skaidri nolasāmai parkā esošie ūdens spoguļi un R daļā plašais augļu dārzs (skatīt attēlus Nr.20. un 21.).

20.att. Šaukēnu muižas parka plāns, 1959.gads

21.att. Situācijas karte. Šaukēnu muižas parka apkārtnē, 1987.gads

Pēc vēsturiskie faktiem *Šaukēnu* muižas parka dīķos mitinājušies gulbji. Mūsdienās parka R daļā arī izveidots augļu dārzs, kas gan pēc koku bioloģiskā vecuma, izskatās stādīts padomju laikos. Parkā netālu no dīķu kaskādes, par ko mūsdienās atgādina tikai parka reljefs ar ieplakām, saglabājies neliels kalniņš, vēsturiskos datos minēti fakti par lapenes esamību šajā parkā – iespējams tā atradusies šajā kalniņā (skatīt attēlus Nr.22. un 23.).

22.att. Reljefs un dīķis Šaukēnu muižas parkā, 2019.gads

23.att. Kalniņš Šaukēnu muižas parkā, iespējamā lapenes atrašanās vieta, 2019.gads

Muižas galvenā ēka – pils bijusi vienkārša koka ēka. Diemžēl mūsdienās pils ir pilnībā zaudējusi tās vēsturisko veidolu. Vislabāk saglabājies zirgu stallis, kas arī mūsdienās ir atjaunots (skatīt attēlu Nr.24.). Pēc 2. Pasaules kara muižas ēkas atjaunoja un ierīkoja psihiatrisko slimnīcu pilnībā izmainot parka vēsturisko parādes laukuma daļu. Slimnīca darbojas mūsdienās un ir apjota ar masīvu betona žoga. Vēsturiskie muižas parka ieejas vārti saglabājušie ļoti labā stāvoklī un ir aicinoši (skatīt attēlu Nr.25.), tomēr pa brauktuvi virzoties caur vārtiem muižas parkā, mulsina stāvlaukuma neesamība, masīvais betona žogs un par vietu informatīvu stendu trūkums.

24.att. Atjaunots Šaukēnu muižas zirgu stallis, 2019.gads

25.att. Šaukēnu muižas parka ieejas vārti un iebraucamais ceļš, 2019.gads

Liepu un ozolu alejas mūsdienās labi nolasāmas, tomēr kokaugu lapu periodā tās ir mazāk uzskatāmas neesošā celiņa tīklojuma un zemākās veģetācijas aizaugšanas dēļ (skatīt attēlus Nr. 26. un 27.).

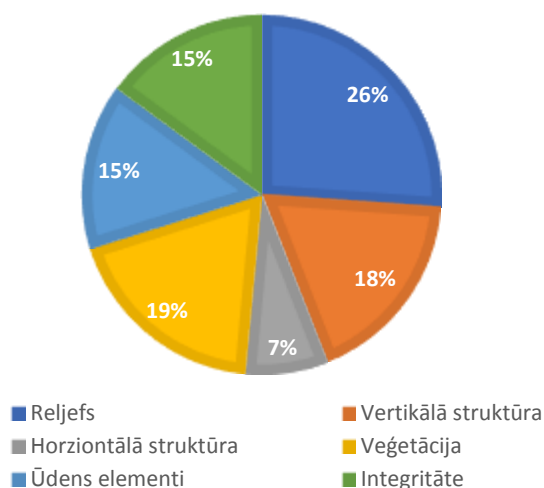

26.att. Šaukēnu muižas parka ozolu aleja kokaugu lapu stāvoklī, 2018.gads

27.att. Šaukēnu muižas parka ozolu aleja kokaugu bezlapu stāvoklī, 2019.gads

Šaukēnu muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējumā atzīmēti un vērtēti 24 elementi un struktūras, no kuriem lielāko daļu aizņēma veģetācija. Kopumā Šaukēnu muižas parka kultūras mantojuma autentiskuma un integritātes vērtējums ir nedaudz zem vidējās pakāpes ar koeficientu 2,3. Bet salīdzinoši parkā ar visaugstāko vidējo vērtējumu novērtēts parka reljefs (26%) un veģetācija (19%). Tas skaidrojams ar līdz mūsdienām parkā zemā autentiskuma pakāpē esošām pārējām struktūrām un elementiem. Līdz ar to tādas struktūras kā reljefs ir izvirzījies priekšplānā un laika gaitā saglabāties bez būtiskām izmaiņām. Savukārt veģetācija – perimetrālās un parka iekšienē esošās iespaidīgās alejas jau parka ierīkošanas laikā ir veidojušas spēcīgu vietas raksturu un identitāti, kas augstā autentiskuma kvalitātē ir saglabājušās līdz mūsdienām. Zemākais kopējais vērtējums ir parka horizontālai struktūrai (7%), parkā praktiski neesošā celiņu tīkla un pilnībā transformētā vēsturiskā parādes laukuma dēļ. Šaukēnu muižas parka struktūru salīdzinājumu skatīt grafikā Nr.3.

3.grafiks. Šaukēnu muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējums starp struktūrām

Kopējo Šaukēnu muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējuma grafisko materiālu ar novērtējuma tabulu un secinājumiem skatīt Pielikumā Nr.3. punktā 10.7..

Pamatojoties uz iegūtiem datiem, Šaukēnu muižas parka turpmākās attīstības koncepcija balstāma uz parka vēsturiskā plānojuma atjaunošanu un ēkām piešķirtās funkcijas pārvešanu parka vidē, veidojot rehabilitācijas dārzu. Lai to īstenotu, pirmkārt, jāveic žoga pārvešana pēc nepieciešamības pa parka ārējo perimetru, žogu veidojot ažūru, bet tajā pašā laikā piemērotu slimnīcas vajadzībām. Otrkārt, atjaunojot vēsturisko parādes laukumu vismaz daļēji tā vēsturiskā konfigurācijā. Treškārt, integrējot jaunienestās ēkas kopējā parka ainavā, paredzot ēku vienotus apdares materiālus un tonalitāti. Tajā pašā laikā izceļot un atjaunojot esošās, saglabājušās vēsturiskās būves kā zirgu stallis un muižas pili. Ceturtkārt, atjaunojot vēsturiskās un veidojot jaunas rehabilitācijas dārzam atbilstošas taciņas ar atpūtas vietām, tai skaitā lapenīti. Piektkārt, atjaunojot parka vēsturiskās ūdenstilpes ar terasējumu un gulbju māju. Un, sestkārt, nodrošinot vēsturisko stādījumu – aleju kopšanu un pakāpenisku atjaunošanu. Parkā definējamas funkcionālās zonas, kas ir piemērotas rehabilitācijai, tai skaitā atbilstoši uzturot un papildinot parka augļu dārzus.

Onuškio muižas parka kultūras mantojuma vērtības galvenokārt saistāmas ar muižas iespaidīgo klasicisma stila pili, kas būvēta izteikta reljefa nogāzē pastiprinot pils ieejas ar apjomīgām kāpnēm fasādes daļā un ievērojamiem pandusiem un akmens krāvumiem pagalma daļā. Reljefainais apvidus un muižas ansambla ēku novietojums uzskatāmi redzams 1984.gada apvidus kartē (skatīt attēlu Nr. 28.). No un uz pili veidotas tālas, skaistas skatu līnijas uz un no parkā esošā dīķa, kas ietverts daļēji ainavu parkā ar regulārā parka iezīmēm (skatīt attēlu Nr.29.).

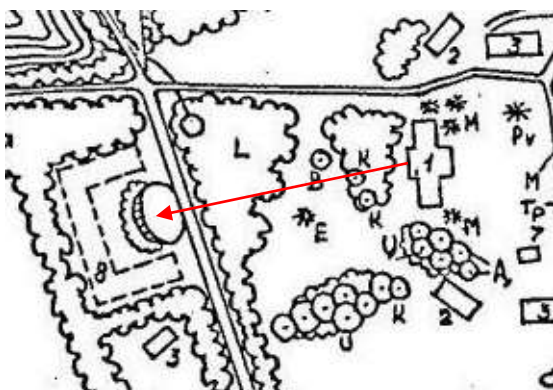

28.att. *Onuškio* muižas parks reljefa apvidus kartē, 1984.gads

29.att. *Onuškio* muižas parka akvarelis, 1875.gads
(Avots: Lietuvas kultūras vērtību reģistrs)

Pils mūsdienās saglabājusies drupu stāvoklī, kas apjozta ar žogu apmeklētāju drošībai. Pārējās muižas ansambļa ēkas lielākoties ir neapdzīvotas, tomēr to vēsturiskais veidols ir nolasām, neskatoties uz atsevišķu ēku atjaunošanas jeb dzīvošanai pielāgošanas centieniem. Savdabīga ir U veida formas ēka parka centrālajā daļā, kas novietota gandrīz uz pils centrālo asi parka daļā. Iepriekš veiktos parka inventarizācijas plānos šī ēka atzīmēta kā saimniecības ēka. Plānos arī redzams atzīmēts izteikts mākslīgs paugurs, kas skatā no pils, daļu ēkas visticamāk aizsegtu (skatīt attēlus Nr. 30. un 31.).

30.att. Fragments no *Onuškio* muižas parka plāna.
Skats no pils (1) uz U veida ēkas pamatu drupām
(8) un mākslīgi veidoto pauguru, 1982.gads

31.att. *Onuškio* muižas parkā esošais paugurs pie U veida ēkas pamatu drupām, 2019.gads

Pils parādes laukums visticamāk veidots ar pusapļa piebraucamo ceļu, kur lauces vidū ierīkotas dekoratīvo stādījumu dobes. Par to liecina vēsturiskās fotofiksācijas, kas veiktas skatā uz pils fasādes daļu (skatīt attēlus Nr.32. un 33.). Mūsdienās parādes laukuma struktūra pilnībā mainījusies – izveidojies jauns uz vienu no ansambļa ēkā virzīts īrdenā seguma ceļš. Parādes laucē saglabājušās vēsturisko krūmu sugu stādījumi (rožu un spireju šķirņu stādījumi), kā arī sliktā stāvoklī esoša veimuta priede.

32.att. *Onuškio* muižas pils fasādes daļa, 1915.gads
(Avots: Lietuvas kultūras vērtību reģistrs)

33.att. *Onuškio* muižas pils fasādes daļa, 1960.gads
(Avots: Lietuvas kultūras vērtību reģistrs)

Parka plānojumā strukturāli nolasāmi saglabājušās laukakmens žoga atliekas un sliktā stāvoklī saglabājusies parka aleja (skatīt attēlu Nr.34.). Mūsdienās šī pļava tiek aktīvi noganīta. Parka teritorijā nav no jauna ierīkotu jeb vēsturiski saglabāties celiņu tīkls, tomēr ir izstaigātas atsevišķas takas, kas pieejamas tikai šī apvidus pārzinātājiem, kokaugu bezlapu stāvoklī (skatīt attēlu Nr.35.).

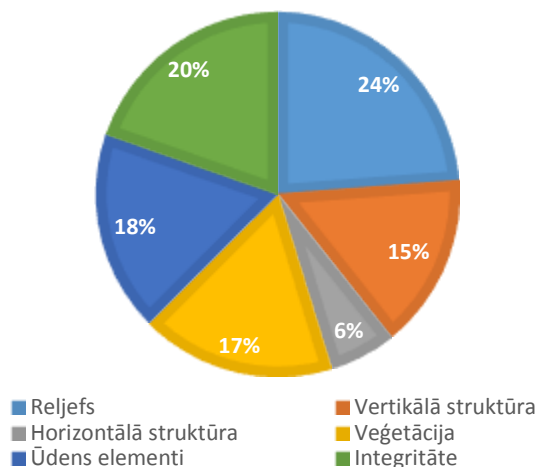
34.att. *Onuškio* muižas parka aleja un akmens žoga fragmenti, 2019.gads

35.att. *Onuškio* muižas pils fasādes daļa, 1960.gads
(Avots: Lietuvas kultūras vērtību reģistrs)

Onuškio muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējumā atzīmēta un vērtēta 31 pozīcija (elementi un struktūras), no kuriem lielāko daļu aizņēma vertikālā struktūra. Kopumā *Onuškio* muižas parka kultūras mantojuma autentiskuma un integritātes vērtējums ir nedaudz virs vidējās pakāpes ar koeficientu 2,8. Bet salīdzinoši parkā ar visaugstāko vidējo vērtējumu novērtēts parka reljefs (24%) un parka integritāte jeb viengabalainība (20%). Tas lielā mērā skaidrojams ar dabas pamatnes vērtībām – dabiska, izteikta reljefa klātesamību, ko laika gaitā ir daudz grūtāk izmainīt, nekā mēreni reljefainas vai līdzenas teritorijas. Tāpat skaidrojama augstā integritātes pakāpe – lai arī parka ainava ir stipri aizaugusi un no vizuāli estētiskā viedokļa degradējusies, tā nav cietusi no nekvalificētas un neregulāras parku kopšanas pasākumiem. Līdz ar to parka ainava ir vienlaicīgi gan daudzveidīga, gan kompozicionāli vienoti uztverama ar tajā sastopamiem daudzpakāpju stādījumiem un citiem ainavu veidojošiem elementiem. Pieminēšanas vērta ir arī augstais

autentiskuma novērtējums parka ūdens elementiem (18%), lai arī lielākais parka dīķis ir stipri aizaudzis, tā spogulis ir relatīvi viegli atjaunojams nākotnē rekonstrējot vienu no izcilākiem parka skatiem no dīķa krasta uz pili. Tāpat mazākais dīķis parka iekšienē ir ļoti viegli uztverams un tas ir lielā mērā saglabājies esošo avoksnāju dēļ, kas šajā vietā savukārt ir saglabājies neizmainīto parka ģeoloģisko apstākļu dēļ. Zemākais kopējais vērtējums – tikai 6 %, ir parka horizontālai struktūrai, parkā praktiski neesošā celiņu tīkla un vēsturiskā parādes laukuma piebraucamo ceļu transformācijas dēļ. *Onuškio* muižas parka struktūru salīdzinājumu skatīt grafikā Nr.4.

4.grafiks. *Onuškio* muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējums starp struktūrām

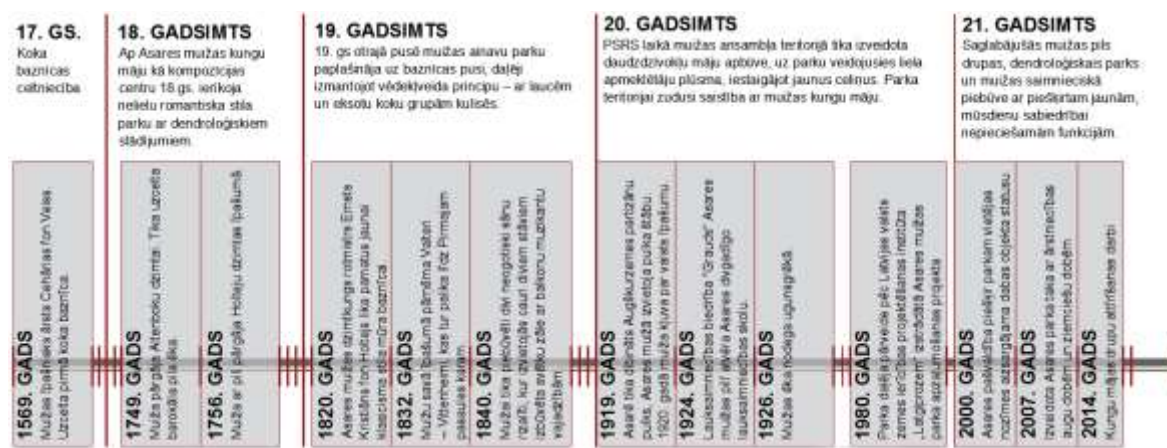
Kopējo *Onuškio* muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējuma grafisko materiālu ar novērtējuma tabulu un secinājumiem skatīt Pielikumā Nr.3. punktā 10.8..

Pamatojoties uz iegūtiem datiem, *Onuškio* muižas parka turpmākās attīstības koncepcija balstāma uz parka vēsturiskā plānojuma atjaunošanu, īpašu uzmanību pievēršot parka parādes laukuma daļai un skatu līnijām no un uz pili. Lai arī nodedzinātās pils paliekas ir drūmu notikumu atgādinājums, tā mūsdienu ainavā rada arhitektoniskā varenuma un pompozuma iespaidu, iespējams pat efektīvāku, nekā tai esot pilnvērtīgā arhitektoniskā kvalitātē pirms tās nodedzināšanas. Tādēļ viens no prioritārākiem soļiem muižas attīstības plānošanā, ir pils drupu konservācijas darbi. Iespējams, lai nodrošinātu pilnvērtīgu parka ainavas uztveri un baudīšanu, atjaunojamas būtu pils ieejas daļas, gan fasādes, gan pagalma pusē, izmantojot laikmetīgus risinājumus, maksimāli respektējot un saglabājot pils oriģinālās daļas. Nākamais plānošanas prioritāšu punkts ir parka veģetācijas kopšanas un atjaunošanas pasākumi. Tas ir sarežģīts, ilgstošs un laikietilpīgs process, kas bieži prasa pieņemt drosmīgus un nepopulārus lēmumus, tomēr, tā kā parka ainava galvenokārt sastāv no šīm zaļām un zilām struktūrām – tā mērķtiecīgi prasa cilvēka ieguldījumus tās uzturēšanā kā tas ir bijis jau no parka radīšanas brīža. Tas pats attiecināms uz parkā esošo dīķu kopšanas pasākumiem. Jaunas funkcijas parka iekšienē iespējams ienest bijušās saimniecības ēkas pamatu drupu vietā, bet tās noteikti nedrīkstētu disonēt ar kopējo parka kultūrvēsturisko mantojumu. Parkā atjaunojams vēsturiskais pastaigu celiņu tīkls, veidojamas skatu platformas, iespējas doties laivu braucienā pa lielāko dīķi, kā arī atjaunojams vēsturiskais augļu dārzs. Parka teritorijā iespējams izveidot dabas izziņas

Neskatoties uz dažādām vērtētām parka ainavām un to esošo stāvokli, parku autentiskums un integritāte ir saglabājusies tādā pakāpē, kas ļauj izvirzīt pietiekami kvalitatīvas un augstvērtīgas turpmākās attīstības prioritātes. Tādējādi aizsargājot un saglabājot vērtīgāko, vienlaicīgi izceļot vietas nozīmīgumu un unikalitāti reģionālā, valstiskā un iespējams arī starptautiskā mērogā.

Asares un *Onuškio* muižas parku zonējums balstīts uz parka, tai skaitā muižas ansambļa pamatvērtībām, kas saglabājušās cauri gadsimtiem līdz mūsdienām. Asares muižas parka gadījumā galvenās vērtības ir saistāmas ar kopējo muižas ansambļa kultūrvēsturisko vērtību – līdz mūsdienām dabā identificējamām, galvenokārt saimnieciska un garīga rakstura būvēm. Savukārt *Onuškio* muižas galvenās vērtības saistāmas ar vietas dabas pamatnes struktūru un vēlīnā klasicisma arhitektūru.

Asares muižas parka ainava, kas ietver tajā vēsturiski veidotās būves, stādījumus, to kompozīciju un skata līnijas, laika gaitā ir piedzīvojuši mūsdienās acīm redzamus, vairāk un mazāk kvalitatīvus uzslāņojumus (skatīt attēlu Nr. 36).

36.att. Asares muižas parka ainavas attīstības grafiks

79

Līdz mūsdienām ir identificējamās un dažādās kvalitātēs saglabājušās Asares muižas ansambli veidojušās būves – kā Asares evaņģēliski luteriskā baznīca, muižas vecie kapi un kapliča, tempļa kalns ar lapeni, vējdzirnavas, spirta dedzinātava, muižas krogs un zirgu stadula, kā arī jau pieminētie baložu tornis un zvana tornis. **Līdz ar to šajā pētījumā izvirzītā Asares muižas attīstības plānošanas prioritāte ir ne tikai parka ainavas attīstība tā noteiktās robežās, bet visa muižas ansambļa attīstības iespējas tūrisma pakalpojumu jomā.** Parka attīstības plānošanā jāparedz muižas parka identitāti veidojošo elementu – vēsturisko stilu daudzveidības, skatu perspektīvas un parka dendroloģiskās vērtības izcelšanu, kultūrvēsturiskā mantojuma konservēšanu un jaunu funkciju ieviešanu.

Asares muižas parka ainavas kvalitātes mērķis: Veicināt apdzīvotas vietas kompleksu attīstību, veidojot vienotu tūrisma piesaistes objektu ar dažādām aktivitāšu iespējām, sekmēt kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu un izcelšanu. Attīstīt Asares muižas parka teritoriju kā pagasta centru, atjaunojot tā vēsturisko nozīmi, piešķirot tam funkcionālo un tematisko lietderību.

Asares muižas parka teritorijā definētas sekojošas tematiskās un funkcionālās zonas:

- *Parka reprezentatīvās zonas*, kas veidojas muižas pils parādes laukuma daļā un skatu līnijā no muižas pils uz baznīcu. Šīs zonas kalpo par vietas identitātes un reprezentācijas “produktiem”.
- *Parka rekreācijas jeb atpūtas zona*, kas sadalīta trīs atsevišķās tematiskās daļās – ainavu parka daļa, pļavas daļa un augļu dārzu daļa. Ainavu parka daļu, piedāvājot atjaunot kā romantisku pastaigu un mierīgās atpūtas vietu, ar iespēju rīkot privātus pasākumus. Pļavas daļā paredzot publisku pasākumu norises vietu, kur uzstādāma brīvdabas estrāde, amatnieku tirgošanās stendi, kā arī aktīvās atpūtas stacionārais labiekārtojums – bērnu rotaļu un sporta iekārtas, un mierīgās atpūtas mobilais labiekārtojums – piknika vietas un šūpuļtīkli. Augļu dārza daļā, paredzot atjaunot vēsturiskos augļu un ogu kokaugu stādījumus.
- *Saimniecības zona*, kas izvietota parka A daļā un sevī ietver auto stāvlaukumu.

Parkā atbilstoši definētām zonām, ņemot vērā pieejamās vēsturiskās liecības un esošās ainavas analīzi, veidots celiņu tīkls un laukumi kā pamatā ir angļu ainavu parku filozofiskie principi – līkumoti pastaigu celiņi, atpūtas vietas ar skatu līnijām uz parka ainavu un tajā esošiem objektiem, ūdens spoguļu paplašināšana un straute izveide, savienojot parka vēsturiskos dīķus un piešķirot ainavai romantisma noskaņu. Parka ainava papildināta ar labiekārtojuma elementiem – vienota stila soliņiem, atkritumu urnām, velo novietnēm, informācijas stendiem un virzienu norādēm. Parka daudzveidīgai izmantošanai paredzēts stacionārs inventārs, piemēram, bērnu rotaļu iekārtas, “zaļās” klases, izglītojoši vietas izziņas punkti, sajūtu un izziņas taka, un mobils inventārs, kas izvietojams atbilstoši parkā iecerētām aktivitātēm. Parka ainavas dažādošanai iespējams periodiski izvietot īstermiņa mākslas un vides objektus, kas iesaista vietējos iedzīvotājus to radīšanā, kā arī piesaista tūristus visās sezonās. Respektēti esošie parka jaunpienesumi – ziemciešu dobes un ēkām piešķirtās funkcijas.

Parka vēsturiskai apbūvei, kas mūsdienās nefunkcionē, piešķirtas jaunas funkcijas. Pils drupas paredzēts konservēt un attīrīt no kultūrslāņa, un iekšpusē atjaunot vīziju par

vēsturisko oranžēriju. Saimniecības ēkā (Nr.3) iespējams ierīkot amatniecības centru un radošās darbnīcas. Savukārt parka centrālā daļā atjaunot siltumnīcas ēku (Nr.11) ar atsauci uz farmāciju un dažādu pasaulē ārstniecības augu audzēšanu. Nozīmīgas ir arī Augšzemē vēsturiski lielākās spirta dedzinātavas atjaunošanas iespējas, kur būtu attīstāms lauku tūrisms, piedāvājot aizraujošas ekskursijas un meistarklases.

Onuškio muižas parka ainava, kas ietver tajā vēsturiski veidotās būves, izteismīgo dabas pamatni – reljefu, stādījumus, to kompozīciju un skata līnijas, laika gaitā lielā mērā ir saglabājusi tās pirmatnējo raksturu. Muižas un parka ainavas attīstību ietekmējušas vairākas personības un politiski aspekti (skatīt attēlu Nr. 37).

37.att. Onuškio muižas parka ainavas attīstības grafiks

Muižas ainavas attīstības periodā funkcionāli un estētiski augstākais punkts ir 19.gs. vidus, kad Komaru dzimtas atvase realizē Eiropas arhitektonisko stilu tendences *Onuškio* muižas īpašumos – tiek izvēlēts vietas augstākais punkts ar skaistām un tālām skatu līnijām uz apkārtnes ainavu un uzbūvēta pompoza klasicisma stila pils, kuru papildina ainavu parks ar ūdens spoguļiem. Līdz mūsdienām identificējamās visas parku ainavā esošās būves vai to atliekas – muižas pilsdrupas, bijusī dzīvojamā ēka, trīs saimniecības ēkas, kur divām saglabājušās tikai pamatu drupas, eļļas bāze un suņkopja namiņš. Parkā atrodami trīs dīķi, no kuriem viens lielākais – stipri aizaudzis un divi salīdzinoši mazāki un neizteismīgāki. Parkā reljefa nogāzē redzams izteikts mitrums, kas veidojas no avoksnājiem. Parka ainava saglabājusi romantisma noskaņu pateicoties esošiem ūdens spoguļiem, bagātīgiem stādījumiem un vēsturisko būvju ritmam. **Līdz ar to šajā pētījumā izvirzītā parka ainavas attīstības prioritāte ir parka ainavas telpiskās kompozīcijas atjaunošana un jaunu funkciju piešķiršana, kas kalpotu gan par mierīgas un aktīvas atpūtas iespējām ikdienā un svētku brīžos.**

Onuškio muižas parka ainavas kvalitātes mērķis: atjaunot parka vēsturiskās ainavas kompozīciju ar visām tajā ietvertām struktūrām un elementiem, piešķirot parkam funkcionālu un tematisku lietderību.

Onuškio muižas parka teritorijā definētas četras sekojošas tematiskās un funkcionālās zonas:

- *Reprezentatīvā zona*, kas sevī ietver ainavu parka daļu un pils fasādes laukuma daļu. Šīs zonas kalpo par vietas identitātes un reprezentācijas “produktiem”.
- *Meža parka zona*, kas veidota parka Z galā, kur esošā situācijā laika gaitā izveidojusies platlapju mežam raksturīga vide. Zona labiekārtota nodrošinot dažādas aktīvās atpūtas un vietas izziņas iespējas.
- *Pļavas zona*, plānota parka A daļā esošā laucē. Plašā teritorija kalpo par publisku pasākumu rīkošanas vietu ar iespēju uzstādīt brīvdabas estrādi un citas iekārtas dažādu publisku pasākumu rīkošanai. Ikdienā pļavu plānots noganīt, tādējādi dažādojot gan vietas estētiku, gan ekoloģiju.
- *Saimniecības zona*, kas izvietota parka A daļā un sevī ietver auto stāvlaukumu.

Katram parkam piešķirtā tematiskā un funkcionālā zona izriet no parku vēsturiskās uzbūves un plānojuma, un no esošās situācijas – telpas optimālas lietojamības principiem.

Parkā atbilstoši definētām zonām, ņemot vērā pieejamās vēsturiskās liecības un esošās ainavas analīzi, veidots celiņu tīkls un laukumi kā pamatā ir angļu ainavu parku filozofiskie principi – līkumoti pastaigu celiņi, atpūtas vietas ar skatu līnijām uz parka ainavu un tajā esošiem objektiem, kā arī paredzēta ūdens spoguļu attīrīšana un pieejamības uzlabošana. Parka ainava papildināta ar labiekārtojuma elementiem – vienota stila soliņiem, atkritumu urnām, velo novietnēm, informācijas stendiem un virzienu norādēm. Parka daudzveidīgai izmantošanai paredzēts stacionārs inventārs, piemēram, bērnu rotaļu iekārtas un sporta iekārtas, “zaļās” klases, izglītojoši vietas izziņas punkti, izziņas takas, un mobils inventārs, kas izvietojams atbilstoši parkā iecerētām aktivitātēm. Skatu līnijā no pils pagalma fasādes pāri centrālajai laucei – ass noslēgumā uz vēsturiskā reljefa paaugstinājumu, plānots izvietot mākslas objektu. Pa centrālās lauces perimetru paredzēts atjaunot pakavveida celiņu tīklu. Parka ainavas dažādošanai iespējams periodiski izvietot īstermiņa mākslas un vides objektus, kas iesaista vietējos iedzīvotājus to radīšanā, kā arī piesaista tūristus visās sezonās.

Parka vēsturiskai apbūvei, kas mūsdienās daļēji funkcionē, piešķirtas jaunas – tūrisma veicinošas funkcijas. Pils drupas paredzēts konservēt un attīrīt no kultūrlāņa. Pils drupas papildinātas ar laikmetīga stila skatu platformām, kas ved caur pils kolonādēm gan tās fasādes, gan pagalma daļā. Tādējādi sniedzot iespēju iejusties pils un apkārtnes varenības noskaņā caur mēroga sajūtu. Veidotas skatu platformas, kas vērstas gan uz pils parādes laukuma daļu, gan uz parka ainavu ar dīķi, mērķtiecīgi nofiksējot vietu reprezentējošos skatus. Pils parādes ansambli veido vairākas ēkas, no kurām ir saglabājušās ēkas gan pilnā apjomā, gan tikai drupās. Pils abās pusēs bij. dzīvojamās ēkās (Nr.2) plānots izvietot informācijas centru un “Atpūtas māju” privātiem un nelieliem publiskiem pasākumiem, piemēram, dzejas vakariem, telpu nomaī, semināriem, lekcijām, u.c. Bij. saimniecības ēkā (Nr.3) paredzēta aitu kūts un noliktava. Bij. saimniecības ēkas vietā (tag. drupas) (Nr.4), paredzēts atjaunot ēkas apjomu, izmantojot laikmetīgus risinājumus un materiālus, un ierīkot bērnu un jauniešu atpūtas un izziņas laukumu. Savukārt parka centrālā daļā plānots atjaunot bij. saimniecības ēku (tag. drupas) (Nr.7), veidojot pergolas tipa brīvi caurstaigājamu apjomu ar atpūtas soliņiem – šūpuļkrēsliem. Plānotais apjoms apaudzēts ar daudzveidīgiem vītenaugiem un stādīti saimnieciskas nozīmes augi – garšaugi, viengadīgi

augi – pupas, zirņi un tml., ar atsauci uz ēkas vēsturisko funkciju. Atjaunotā saimniecības ēkas apjomā iespējams piedāvāt dažādas meistarklases, vadīt seminārus, kā arī rīkot privātus pasākumus. Parka teritorijā atjaunojami arī vēsturiskā laukakmens nožogojuma posmi, kas vēsturiski bija nozīmīga ainavu parka sastāvdaļa.

Asares muižas parka tematiskā un funkcionālā plānojuma grafisko materiālu skatīt Pielikuma Nr.4. punktu 11.1. lapā Nr. AS-1. Savukārt *Onuškio* muižas parka tematiskā un funkcionālā plānojuma grafisko materiālu skatīt Pielikuma Nr.4. punktu 11.2. lapā Nr. ON-1.

6.1. Asares muižas parka attīstības koncepcijas

Parka reprezentatīvās zonas attīstības koncepcija (Pielikums Nr.4. lapa Nr.AS-2)

Asares muižas parka identitāte un vietas tēls, pirmkārt, saistāms ar muižas ansambļa un ciemata centra attīstību un, otrkārt, ar parka ainavas vēsturiski arhitektonisko kompozīciju. Līdz ar to muižas parka reprezentējošās zonas definētas ar mērķi aizsargāt un saglabāt vietas identitātes raksturu caur sasaisti ar vēsturiskām muižas ēkām, šajā gadījumā – skata līniju uz baznīcu, un ainavas plānojumu – pils fasādes daļā.

Reprezentatīvās zonas attīstības koncepcijas pamatā ir divas daļas. Pirmā daļa ir parka vēdekļveida plānojuma atjaunošana – skata līnijas uz baznīcu veidošana. Esošā situācijā (skatīt 38.att.) skata līnija kokaugu bezlapu stāvoklī ir uztverama un baznīca saskatāma. Savukārt kokaugu lapu periodā (skatīt attēlu Nr.39.) baznīca praktiski nav saskatāma un ir kokaugu aizklāta. Vēsturiskās skata līnijas atjaunošanai, ieteicams veikt sekojošas aktivitātes:

- Skatu traucējošu un novērsošu elementu – bērnu rotaļu iekārtu likvidāciju vai pārvietošanu uz citu parka daļu;
- Atsevišķu, vēsturiski mazvērtīgu kokaugu likvidāciju;
- Jaunu stādījumu veidošanu – skata ietvara un kompozīcijas fiksēšanai, paredzot daudzpakāpju stādījumus – maza, vidēja un liela auguma krūmu stādījumus (piemēram, spireju, irbeņu, filadelfu, segliņu, ievu, lazdu, vilkābeļu šķirnes) un jaunu koku stādījumus (vēlams, saglabājot vietai raksturīgo dendroloģisko introductu daudzveidību), nodrošinot pakāpenisku seno kokaugu nomaiņu (skatīt 40.att.). Tādējādi maksimāli saglabājot skata līnijas ietvaru ilgtermiņā.

38.att. Asares muižas parks. Skatu līnija no pils uz baznīcu, 2019.gads, agrs pavasaris

40.att. Asares muižas parks. Skatu līnijas no pils uz baznīcu atjaunošanas priekšlikumi.

39.att. Asares muižas parks. Skatu līnija no pils uz baznīcu, 2019.gads, pavasara nogalē

- ✗ - likvidējamie apjomi – bērnu rotaļu iekārtas, potenciāli skatu aizsedzoši kokaugi;
- 🟡 - papildināmie, skata ietvaru veidojošie apjomi – daudzpakāpju stādījumi – zemo, vidējo un augsto krūmu grupas, koku stādījumi, paredzot seno koku pakāpenisku nomaiņu.

Otra reprezentatīvās zonas daļa ir pils fasādes laukums – ovālas formas aplis, kuru ietver piebraucamais ceļš un ovāla iekšējā perimetrā stādīta ozolu rinda. Pils fasādes laukums apvieno vēsturiskās ēkas – muižas pili, saimniecības ēkas un muižas pārvaldnieka māju. Parādes laukuma daļu papildina zvanu tornis un baložu tornis. Vēsturiski šī vieta kalpojusi par cilvēku pulcēšanās vietu. Esošā situācijā laukuma vidū saglabājušies 80-os gados izbūvēti sporta laukumi, kā arī muižas pils tiešā pakājē veidots asfaltbetona laukums ar taisnstūrveida dekoratīvo stādījumu dobi (skatīt attēlus Nr.41.-44.). 20.gs. nogalē šī vieta kalpojusi par vietējo iedzīvotāju pulcēšanās un atpūtas vietu, kur rīkotas zaļumballes un citi publiski pasākumi. Esošā situācijā vieta papildināta ar informācijas stendu par Asares muižas ansambli. Laukums novecojis, plānojums nav atbilstošs vēsturiskai videi. Zvanu un baložu torņiem saglabājušās tikai pamatu kolonas. Vēsturiskā pārvaldnieka mājā izvietojusies Asares pagasta pārvalde, bibliotēka un pagasta novadpētniecības ekspozīcija.

41.att. Fragments no Asares muižas parka apzaļumošanas projekta – pils parādes daļa ar plānoto sporta laukumu labiekārtojumu un asfaltbetona laukumu ar taisnstūrveida dobi pils pakājē, 2019.gada fotokopija

42.att. Skats no parādes laukuma daļas uz Asares muižas pils fasādi, 20.gs. sākums (Avots: NKMP dokumentācijas centra arhīvs)

43.att. Skats uz 80-os gados izbūvētu laukumu pils pakājē, 2019.gads

44.att. Skats uz parādes laukumu un pili. Laukumā 80-os gados izbūvētās sporta iekārtas, 2019.gads

Vietu reprezentējošu mērķu sasniegšanai, ieteicams plānot sekojošas aktivitātes:

- Muižas pils drupu konservācijas darbus un pazemes eju atjaunošanu. Iespējamu muižas pils drupu iekšpusē atjaunotu vēsturiskās oranžērijas apjomu;
- Zvanu un baloža torņu atjaunošanu, papildinot ar tūrisma saistošu interaktīvu un vietu reprezentējošu pakalpojumu klāstu;
- Likvidēt pils parādes daļā 80-os gados ienestos elementus un struktūras, saglabājot atklātu ovāla lauci un veidojot ģeometriskus stādījumus pils pakājē;
- Asfaltbetona segumu demontēšanu un tā vietā iridenā seguma celiņu un laukumu ierīkošanu. Konservēto pils drupu piekļuves nodrošināšanai, paredzot iridenā seguma celiņus ap pils drupām;
- Jaunu labiekārtojuma elementu uzstādīšanu – vienota stila soliņi, atkritumu urnas un informatīvie stendi, virzienu norādes;
- Vēsturisko saimniecības ēku atjaunošanu un jaunu funkciju piešķiršanu, piemēram, amatniecības centra un radošo darbnīcu izveidi.

Reprezentatīvās zonas attīstības koncepcija īstenojama pakāpeniski un nepārtraukti, īpaši, veidojot un uzturot skata līnijas no pils uz baznīcu telpisko kompozīciju.

Parka rekreatīvo aktivitāšu koncepcija (Pielikums Nr.4 lapas Nr. AS-3; AS-4; AS-5; AS-12)

Asares muižas parka rekreatīvo jeb atpūtas aktivitāšu koncepcijas pamatā ir vietas daudzfunkcionāla izmantošana, saglabājot tās tematisko un stilistisko vienotību. Parka ainava jau vēsturiski ir ne tikai kalpojusi kā saimniecībai nepieciešamo vajadzību ieguves vieta, bet arī kā atpūtas vieta tās saimniekiem. Līdz ar to Asares muižas parkā definētas sekojošas aktīvās un pasīvās rekreācijas iespējas atbilstoši tematiskā un funkcionālā plānojuma dalījuma – ainavu parka, pļavas un augļu dārza daļām:

- *Atpūtas maršruti* – parkā plānots celiņu tīkls, kas nodrošina daudzveidīgas pastaigas iespējas, velosipēdu izbraukumus un izjādes zirga pajūgā. Pastaigu maršruti plānoti pa parkā atjaunotiem un jaunizveidotiem celiņiem, kas papildināti ar soliņiem un atsevišķiem īslaicīgiem mākslas un vides objektiem. Velosipēdu izbraukumiem plānots maršruta loks caur parka galveno ieeju – vēsturiskiem vārtiem, gar vēsturisko siltumnīcu un dārznieka mājiņu turpinoties virzienā uz tempļa kalnu. Nākotnē šo velo maršrutu iespējams attīstīt, ierindojo visus Asares muižas ansambļa vēsturiskos objektus Sēlijas mazpilsētām izstrādātā velo maršrutā. Savukārt izjādēm piemēroti ir esošie celiņi un laukumi ap muižas pils drupām un ceļš uz tempļa kalnu. Nākotnē konservēto pilsdrupu laucē parka pusē iespējams rīkot laulību ceremonijas un citus privātus pasākumus, kas turpinās pajūga izjādē līdz pat tempļa kalniņam. Papildus ziemas sezonā iespējams ierīkot slēpošanas trasi gar parka celiņu tīklu, veidojot apmēram 800m garu distanču slēpošanas loku;
- *Pasākumu laukumi* – parka teritorijā plānotas vairākas aktīvās un pasīvās atpūtas zonas. Muižas pils A puses lauce piemērota privātiem pasākumiem, kā, piemēram laulību ceremonijām, kristībām, dzimšanas dienu piknikiem u.c. pasākumiem gada siltajās sezonās. Pasākumu nodrošināšanai galvenokārt plānots mobils labiekārtojums un dekorācijas, kas izvietojamas neizsedzot galveno parka skata līniju no pils uz baznīcu. Muižas pils D puses laucē plānota aktīvā atpūta visās sezonās – sporta un veselīgu dzīves veidu veicinošas aktivitātes, piemēram, rīta vingrošana, jogas nodarbības, krikets, šaha turnīri, nūjošanas nodarbību pulcēšanās un iesildīšanās punkts u.c. aktivitātes, kam nav nepieciešams stacionārs aprīkojums. Katras aktivitātes īstenošanai tās dalībnieki vai organizatori nodrošina ar nepieciešamo inventāru. Ziemas sezonā šajā laucē iespējams ierīkot nelielu slidotavu vietējo iedzīvotāju izklaidēm. Parka DR galā plānota lielākā parka lauce, kura paredzēta publisku pasākumu rīkošanai, kā, piemēram, pagasta svētki, gadskārtu svētki, amatniecības tirdziņi, kino vakari un citi tematiskie pasākumi visās sezonās. Šajā vietā uzstādāma pārvietojama brīvdabas estrāde, soli, nojumes, tirdzniecības stendi u.c. aprīkojums atbilstoši plānotam pasākumam. Savukārt parkā atjaunotās augļu dārza daļās (parka A un R pusēs) iespējams rīkot dažādus nelielus brīvdabas pasākumus vietējiem iedzīvotājiem un to viesiem, kā, piemēram, rudens talkas ar sulu spiešanu, gastronomiskas meistarklases, svētku piknikus (piemēram, baltā galdauta svētki), izglītojošas veselību veicinošas lekcijas, seminārus;
- *Labiekārtoti aktivitāšu laukumi* – parkā paredzēti vairāki rotaļu, sporta un izziņas laukumi. Parka R daļā paredzēti bērnu rotaļu laukumi ar dabiska materiāla un

radoša dizaina rotaļu inventāru. Viens laukums paredzēts mazākiem bērniem – vecuma grupai no 2-5 gadiem un otrs laukums lielākiem bērniem – 5-12 gadu vecuma grupai. Sporta un veselīgu dzīvesveidu veicinošs inventārs paredzēts arī parka R daļā, līdz ar to, veidojot kompleksu aktivitāšu laukumu dažādām vecuma grupām. Sporta inventārā ietilpst individuālo treniņu elementi – muskuļu tonusu, līdzsvaru un kustību veicinošas iekārtas. Iekārtas maksimāli paredzamas no dabiskiem materiāliem un toņiem. Rotaļu un sporta laukumi mērķtiecīgi izvietoti parka tālākajā daļā, tādējādi veicinot visa parka telpas ikdienas lietderīgu apgūšanu. Esošais rotaļu laukums likvidējams vai pārvietojams uz tuvākiem daudzdzīvokļu māju pagalmiem. Kā arī esošie sporta laukumi pils parādes laucē likvidējami un komandu spēļu laukumi pārvietojami uz citām ciemata tuvākām teritorijām. Papildus parka pļavas daļā, izvietoti sensoro maņu izziņas punkti, kas ļauj sajūst, sadzirdēt, saredzēt un saost. Šie inventāri ir papildinājums izglītojošām aktivitātēm, kuras pamatā tiek īstenotas parkā paredzētās stacionārās un pārvietojamās “zaļās” klasēs.

- *Ūdens tilpju labiekārtojums* – parka teritorijā saglabājušās divas esošās ūdenstilpes. Viens dīķītis atrodas parka centrālajā daļā un tiek regulāri kopts, savukārt otrs – atrodas parka D galā un ir laika gaitā stipri aizaudzis. Attīstības koncepcijas ietvaros plānots attīrīt un paplašināt esošo aizaugušo dīķīti un ar ūdensteces – neliela strautiņa palīdzību, savienot ar parka centrālo dīķīti. Tādējādi tiek nodrošināta regulāra dīķu ūdens cirkulācija, kas palīdz saglabāt atklātu ūdens spoguļi un mazina dīķa aizaugšanu. Strauta izbūve parka ainavā ienestu papildus romantisma noskaņu, kā arī dažādotu tā estētiku un ekoloģiju. Ņemot vērā vietas esošās augstuma atzīmes, strauts veidots ar kritumu no D gala dīķa uz parka centrālo dīķi. Abiem dīķiem piekļaujas pastaigu celiņi un atpūtas vietas ar soliņiem. Trīs vietās plānoti nelieli romantiski tiltiņi pār jaunizbūvēto strautiņu. Dīķus nav paredzēts izmantot peldēšanai vai laivošanai.

Tā kā Asares muižas parka teritorija nav liela mēroga, tajā netiek paredzētas atsevišķas tūrisma zonas, kas nodrošinātu, piemēram, nakšņošanu telšu vietās. Nelielu skaitu auto kempurus būtu iespējams novietot plānotā parka saimniecības zonā – auto stāvlaukumā.

Parka izglītojošo aktivitāšu koncepcija (Pielikums Nr.4 lapas AS-3; AS-6; AS-7)

Parka izglītojošo aktivitāšu koncepcija balstīta uz tajā sastopamo vērtību apzināšanu un nodošanu nākamām paaudzēm. Esošā situācijā parka ainava papildināta ar bagātīgiem un daudzveidīgiem ziemciešu stādījumiem, kam ir ne tikai estētiska, bet arī izglītojoša nozīme. Koncepcijas ietvaros plānots parkā izveidot trīs dažādu tematiku izglītojošos maršrutus:

- *Dabas vērtību izziņas maršruti* – plānoti divu veida tematiskie dabas vērtību maršruti: (1) parka veģetācijas izziņojošs maršruts – veidots parka centrālā daļā secīgi izziņot parka vēsturiskos stādījumus – retos un introducētos kokaugus, kā arī saules un ēnas ziemciešu dobes un ārstniecības augu dobes, un (2) parka bioloģiskās daudzveidības izziņas maršruts – veidots galvenokārt pa parka perimetru, apsekojot vietas dabiskās dzīvotnes. Parkā pie īpaši vērtīgiem kokaugu

un lakstaugu eksemplāriem uzstādāmas informācijas plāksnes ar kokauga nosaukumu un parametriem. Nākotnē, papildinot parka ainavu ar jauniem kokaugiem un lakstaugiem, kā arī sugu dzīvotnēm, veidojami dabas izziņas maršruti arī pārējā parka daļā un tā tuvākā apkārtnē;

- *Kultūrvēsturisko vērtību izziņas maršruti* – plānoti divu veida kultūrvēsturiskā mantojuma izziņu maršruti – lielais un mazais loks. Lielais loks ietver pastaigu vai velo maršrutu pa vēsturisko muižas ansambļa teritoriju, apsekojot visus dabā identificējamo apbūvi un objektus, kā, piemēram, vējdzirnavas, spirta dedzinātavu, magazīnas klēti, tempļa kalnu, kapliču, baznīcu, u.c. Mazais loks ietver kultūrvēsturiskā mantojuma apskati parka iekšienē un tuvākā apkārtnē, apzinot parka plānojuma struktūru, apmeklējot pils drupas un tās pazemes ejas, bij. pārvaldnieka māju, zvanu un baložu torņus, bij. dārznieka māju, siltumnīcu, u.c. objektus. Nozīmīgākiem objektiem pievienota skaidrojošo informācija uz katedra tipa stendiem;
- *Izziņu un sajūtu taka* – izvietota ar mērķi dažādot parka ainavu un rast iespējas izglītoties brīvā dabā. Taka izvietojas parka D daļā ap centrālo lauci. Takas trasē gar malām izvietotas bērnu izziņu iekārtas un stacionārā "zaļā" klase. Papildus iespējams ierīkot pārvietojamu zaļo klasi starp centrālo dīķi un atjaunojamo siltumnīcu. Izziņu un sajūtu taka laika gaitā papildināma ar dažādiem konkrētā brīdī aktuāliem īslaicīgiem vides objektiem.

Visi maršruti iestrādāti informatīvos bukletos un stendos kartogrāfiskā materiāla, kas pieejami tagadējā pagasta pārvaldes ēkā, kā arī parka teritorijā pie galvenajām ieejām. Lielāko daļu maršrutus iespējams izstaigāt un izziņāt individuāli, tomēr padziļinātākai izziņai pieaicinām vietas gids.

Funkcionālā plānojuma koncepcija (Pielikums Nr.4 lapas AS-8 – AS-13)

Funkcionālā plānojuma pamatā ir vietas vēsturiskais mantojums – struktūra, arhitektoniskā un telpiskā kompozīcija, kā arī esošās situācijas sociāli, politiskie un ekonomiskie nosacījumi. Vietas funkcionalitāti veido mobilitāte jeb kustību plūsmas un vizuāli telpiskais ietvars. Asares muižas parkā plānoti sekojoši funkcionālā plānojuma risinājumi:

- *Parka ieejas punkti un pārvietošanās sistēma* – paredzēts saglabāt gandrīz visas vēsturiski un mūsdienās izveidojušās piekļuves parka teritorijai. Ieteicams likvidēt laika gaitā izveidoto taciņu, kas šķērso parka galveno aleju – organizējot gājēju plūsmu no daudzdzīvokļu mājām caur vēsturiskiem vārtiem un gar pils drupām. Tāpat ieteicams likvidēt caurbraucamu ceļa posmu parka D galā, saglabājot piekļuvi lauksaimniecības zemēm, bet neturpinot šo ceļu cauri parkam. Vēlams veidot vienu uzskatāmu ieejas punktu parka teritorijā – šajā gadījumā caur vēsturiskiem vārtiem. Vēsturiskos vārtus ieteicams atjaunot un izvietot galveno informācijas stendu (pārvietot no pils drupām) un virzienu norādi (dizaina priekšlikumus skatīt Pielikuma Nr.4 lapā Nr. AS-5). Parka pārvietošanās sistēma organizēta, veidojot pastaigu lokus un nodrošinot piegādes un operatīvā transporta piekļuvi sabiedriskā rakstura objektiem (Shēmu skatīt Pielikuma Nr.4 lapā AS-12);

- *Vides pieejamības priekšlikumi* – parka teritorija ir līdzena bez izteikta reljefa, līdz ar to vides pieejamības jautājumi risināmi, izmantojot valsts noteiktās vadlīnijas un labas prakses piemērus. Pirmkārt, izvairoties no pakāpieniem, to vietā veidojot nelielus slīpumus, otrkārt, paredzot skaidras robežas, īpaši vietās pie līmeņu maiņām, treškārt, nodrošinot maksimāli līdzenas un stingras celiņu un laukumu pamatnes bez bedrēm un izskalojumiem, un, ceturtkārt, nodrošinot skaidri definētus maršrutus ar atbilstošu aprīkojumu – taktilām kartēm, marķējumiem, utt. Visa Asares muižas parka teritorija, ievērojot augstākminēto, ir piemērota cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Labas prakses risinājumus skatīt Pielikuma Nr.4 lapā Nr. AS-13.
- *Satiksmes kustības organizācija* – parka A pusē paredzēta saimniecības zona ar auto stāvlaukumu – kopumā 56 stāvvietām, no kurām 3 stāvvietas paredzēts cilvēkiem ar īpašām vajadzībām un 3 autobusu stāvvietas. Stāvlaukums plānots pašvaldībai piederošā teritorijā ar pieslēgumu pie pašvaldības ceļa. Parka teritorijā saglabāta transporta piekļuve pie un ap pils drupām, kā arī piekļuve pie Asares novadpētniecības muzeja. Plānotā stāvlaukumā paredzēts cietais segums no ekobruģa vai stiprināta zāliena šūnām, kas ikdienā, kad laukums nav piepildīts ar transportu, ir vizuāli mazāk uztverams un iederīgāks lauku vidē. Stāvlaukumam piekļaujas irdenā seguma gājēju celiņš, kas ved uz galveno ieeju parkā (detalizētu risinājumu skatīt Pielikuma Nr. 4 lapā Nr. AS-9). Pils parādes laukuma asfaltbetona segumu ieteicams nomainīt uz granīta bruģakmens vai irdeno segumu. Pārējā parka daļā transporta lietošanai paredzētie celiņi plānoti vismaz 3,5m platumā ar irdeno segumu (skatīt Pielikuma Nr.4 lapā AS-10);
- *Gājēju kustības organizācija* – Gājēju kustība galvenokārt organizēta no jaunizveidotā stāvlaukuma un saglabātas kustību plūsmas no dzīvojamām teritorijām. Parka teritorijā plānots būtiski paplašināt celiņu tīklu, kā arī uzlabot esošos celiņus. Veidoti jauni pastaigu maršruti aptverot visu parka teritoriju. Esošie celiņi saglabāti esošās plūsmās, bet nedaudz mainīta to konfigurācija – veidoti plastiskāki, ainavu parkam atbilstošāki. Visiem gājēju celiņiem paredzēts irdenais segums 2,2m platumā. Atsevišķās vietās, kur plānots arī velo maršruts celiņu minimālais platums ir 3,0m (skatīt Pielikuma Nr.4 lapā Nr. AS-10);
- *Nožogojuma trase* – gar parka A robežu saglabājies vēsturiskais laukakmens žogs, kas esošā situācijā ir daļēji sagruvis. Ieteicami tā konservācijas un atjaunošanas darbi, pamatojoties uz arhitektoniski mākslinieciskām izpētēm;
- *Informatīvie stendi, virziena norādes* – parkā paredzēts izvietot informatīvos stendus, katedra tipa stendus un virziena norādes. Vispārīgais informatīvais stends, kas satur informāciju par muižas apbūvi izvietojams pie parka galvenās ieejas (vēsturiskā vārtu daļā), kā arī šajā vietā uzstādāma viena no virzienu norādēm. Otra norāde izvietojama pils drupu tuvumā, maksimāli netraucējot vizuāli uztvert visu pils apjomu. Dažādas mazākas informatīvās plāksnes, tai skaitā katedras tipa stendi, izvietojami pie kultūrvēsturiski nozīmīgiem objektiem un dabas vērtībām. Informācijas plāksnēm jābūt vizuāli neuzbāzīgām un parka ainavu nesadrumstalojošām (dizaina priekšlikumus skatīt Pielikumā Nr.4 lapā Nr. AS-5);

- *Arhitektūras mazās formas* – parkā ieteicams atjaunot visas arhitektūras mazās formas – soliņus, atkritumu urnas, informācijas stendus un papildināt ar jaunām atpūtas vietām un to labiekārtojumu. Papildus parka teritorijā uzstādāmas velo novietnes (pils drupu tuvumā). Tā kā muižas ansambļa attīstībā vērojama izteikta dažādu stilu klātesamība, priekšlikums arhitektūras mazās formas veidot mūsdienīga dizaina kvalitatīvā izpildījumā, tādējādi radot jaunu stila pienesumu un vienlaicīgi kontrastējot ar vēsturiskiem objektiem. Dizaina priekšlikumus skatīt Pielikuma Nr.4 lapā Nr. AS-5).
- *Skatu līnijas un vēsturiskās lauces* – Asares muižas parka plānojuma liecības saglabājušas ļoti skopu informāciju par parka telpisko kompozīciju, līdz ar to esošā situācijā parkā identificējamās vien dažas vēsturiskās lauces un pēc vēdekļveida plānojuma principiem skatu līnija no pils uz baznīcu. Vēsturiskās un jaunās parka lauces veidojamas, balstoties uz parka esošo veģetāciju, celiņu tīkla un plānotām skatu līnijām, panākot vietas telpiskuma sajūtu. Ieteicams atbrīvot no sporta inventāra un atjaunot pils parādes laukuma ovālo lauci. Savukārt ar stādījumiem papildināmas galvenās skatu līnijas lauces, pils drupu D daļas lauce. Jaunas parka lauces veidojamas pie plānotiem bērnu rotaļu laukumiem un parka D daļā pie dīķīša. Lauču plānošanas principus skatīt Pielikuma Nr.4 lapā Nr. AS-11;
- *Senie stādījumi* – vēsturiski Asares muižas parks ir bagāts ar introducēto kokaugu daudzveidību. Arī mūsdienās parka veģetācijas daudzveidība ir turpināta caur jauizveidotām ziemciešu dobēm. Parkā satopamas seno stādījumu rindas – liepu un kļavu aleja un ozolu ovāls pils parādes laukumā. Liepu alejas posmā izkrituši vairāki koki, kas būtu nākotnē atjaunojami, kā arī veicami esošo koku vainagu kopšanas pasākumi. Parka iekšienē esošie senie stādījumi attīrāmi no sējeņiem un mazvērtīgiem kokiem, tai skaitā galvenās skatu līnijas aizsedzošiem kokiem. Atjaunojami vēsturiski introducēto koku taksoni, kā, piemēram, baltalkšņa un parastās kļavas šķirnes un krūmu šķirnes (korintes, sauserži, ceriņi, filadelfi, u.c.);
- *Jaunie stādījumi* – parka ainava laika gaitā cietusi no teritorijas izmantošanas vietējo iedzīvotāju mazdārziņu vajadzībām. Līdz ar to parka centrālā un D daļā ir izveidojies parkam neraksturīgs atvērums – plaša lauce. Ieteicams šo teritoriju papildināt ar jauniem stādījumiem, ņemot vērā plānoto celiņu tīklu un vietai piešķirtās funkcijas. Jaunie stādījumi veidojami vairākpakāpju ar ziedošiem akcentiem zemsedzē, piemēram, pavasara sīpolpuķu stādījumiem. Būtiski saglabāt parkā esošo savvaļas tulpju teritorijas, līdz ar to šajās vietās rūpīgi pārdomājama jaunu, liela auguma koku ienešanu, kas varētu veicināt lauces pārmērīgu noēnojamību. Parka dīķu tuvumā stādāmi vītoli šķirnes (*Salix sp.*) kokaugi. Kā arī jaunizveidotā strauta daļās saglabājamās ziedošās pļavas, kas pļaujama 2 reizes sezonā – vasarā pēc Līgo svētkiem un rudenī. Parka A un R daļās plānoti augļu koku stādījumi. A daļā augļu kokus jāplāno neaizsedzot galveno skata līniju no pils uz baznīcu. Ieteicamās jauno stādījumu grupas skatīt Pielikuma Nr.4 lapā Nr. AS-8.

6.2. *Onuškio* muižas parka attīstības koncepcijas

Parka reprezentatīvās zonas attīstības koncepcija (Pielikums Nr.4. lapa Nr.ON-2)

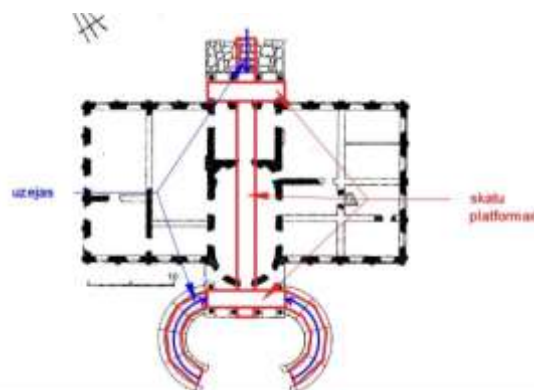
Onuškio muižas parka identitāte un vietas tēls saistāms ar iespaidīgo klasicisma pili un ar parka ainavas vēsturiski arhitektonisko kompozīciju. Līdz ar to muižas parka reprezentējošās zonas definētas ar mērķi aizsargāt un saglabāt vietas identitātes raksturu caur pils konservāciju, parādes daļas ansambļa atjaunošanu un funkciju piešķiršanu, un galvenās skatu līnijas no pils uz dīķi un otrādi, atjaunošanu.

Reprezentatīvās zonas attīstības koncepcijas pamatā ir divas daļas. Pirmā daļa ietver parka parādes daļas ansambļa atjaunošanu, tai skaitā parādes laukuma piebraukšanas plānojuma atjaunošanu, pils konservāciju un funkcijas piešķiršanu, un vēsturisko ēku atjaunošanu un funkciju piešķiršanu.

Pils parādes laukums apvieno vēsturiskās ēkas – muižas pili, dzīvojamās un saimniecības ēkas. Visas vēsturiskās ēkas vienojis piebraucamais ceļš, kas redzams arī vēsturiskajos foto attēlos (skatīt attēlus Nr. 32., 33.). Esošā situācijā parādes daļas celiņu tīkls ir pilnībā mainījies – zudis pusapļa piebraucamais ceļš pie muižas pils, tomēr saglabājušās dažas vēsturiskās krūmu grupas parādes laukuma tālākajā daļā skatā no pils (skatīt attēlu Nr. 45. un 47.). Parādes daļa papildināta ar informācijas stendu (skatīt attēlu Nr. 48.att.). Pils drupās nolasāma klasicisma stila arhitektūra ar iespaidīgām kolonām, pusloka zāli un pandusiem pagalma daļā (skatīt attēlus Nr. 46. un 49.). Esošā situācijā pils drupām ierobežota piekļuve, uzstādīts žogs un brīdinājums par bīstamību atrasties drupu tuvumā. Parādes laukumu sadrumstalojis vēsturiskai situācijai neatbilstošs piebraucamais ceļš. Vienā no dzīvojamām ēkām vērojama saimnieciskā darbība, kam attiecīgi pakārtota tuvākā apkārtnē.

45.att. Skats no augšas uz Onuškio muižas pili un parādes laukumu, 21gs.sākums (Avots: Onuškio vēstures muzejs)

46.att. *Onuškio* muižas pils plāns. (Avots: Lietuvas kultūras mantojuma centra bibliotēka). Plāns papildināts ar funkcijas piešķiršanu – atjaunota piekļuve pils iekšienē

47.att. Fragments no *Onuškio* muižas parka parādes daļas topogrāfiskā plāna, 2014.gads (Avots: *Rokiškis* rajona pašvaldības *Onuškio* muižas apsekošanas dokuments)

48.att. Skats no pils uz parādes laukumu. Kreisā pusē vermuta priede (*Pinus strobus*) ar vāju vitalitāti, centrā vēsturiskās krūmu grupas un informācijas stends, 2019.gads

49.att. Skats no pagalma daļas uz pili. Pusloka kolonāde un pandusi abpus pils galvenajai ieejai, 2019.gads

Vietu reprezentējošu mērķu sasniegšanai, ieteicams plānot sekojošas aktivitātes:

- Muižas pils drupu konservācijas darbus un mūsdienīgi risinātas skatu platformas un laipu izveidi pils ieejās un iekšpusē (skatīt attēlu Nr.46);
- Esošā piebraucamā ceļa demontēšanu un jauna pusloka piebraucamā ceļa ierīkošanu (vēlams pēc arheoloģiskās izpētes veikšanas, precīza ceļa novietnes noteikšanai). Konservēto pils drupu piekļuves nodrošināšanai, paredzot iridenā seguma celiņus ap pils drupām;
- Pils parādes daļas laucē plānotas ģeometriskas formas ziemciešu un citu dekoratīvo stādījumu dobes;
- Vēsturisko seno stādījumu pakāpenisku atjaunošanu – jaunas Veimuta priedes stādīšanas darbus, u.c.;
- Jaunu labiekārtojuma elementu uzstādīšanu – vienota stila soliņi, atkritumu urnas, velo novietnes un informatīvie stendi, virzienu norādes;
- Vēsturisko dzīvojamo un saimniecības ēku atjaunošanu un jaunu funkciju piešķiršanu – informācijas centra, “Atpūtas mājas”, bērnu un jauniešu atpūtas un rotaļu vietas izveidi.

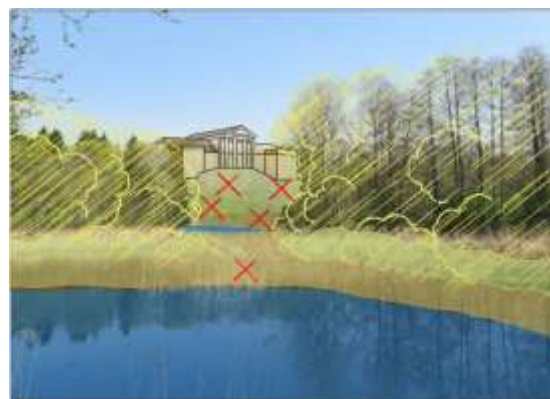
Otra reprezentatīvās zonas daļa ir skatu līnija no pils uz lielo parka dīķi un skatu līnija no dīķa uz pili. Esošā situācijā skatu līnija minimāli nolasāma kokaugu bezlapu stāvoklī

(skatīt attēlu Nr.50), savukārt kokaugu lapu stāvoklī skats ir pilnībā zudis no un uz pili (skatīt attēlu Nr. 51.). Parkā sliktā stāvoklī saglabājies lielais dīķis – pilnībā zudusi un nav saskatāma tajā vēsturiski esošā saliņa, dīķis stipri aizaudzis. Parka mazais dīķis labi saglabājies, vērojama izteikta avoksnāju klātesamība. Parka ainava atjaunojama, atverot vēsturiski nozīmīgo skatu no dīķa uz pili (skatīt attēlu Nr. 52.). Skata atjaunošanai veicamas sekojošas darbības:

- Skata līnijas trasē visu mazvērtīgo kokaugu likvidāciju, saglabājot tikai dendroloģiski nozīmīgus eksemplārus. Skata attīrīšanu veikt tikai pēc vietas topogrāfiskā uzmērījuma un detalizētas dendroloģiskās inventarizācijas;
- Jaunu stādījumu veidošanu – skata ietvara un kompozīcijas fiksēšanai, paredzot daudzpakāpju stādījumus – maza, vidēja un liela auguma krūmu stādījumus (piemēram, spireju, irbeņu, filadelfu, segliņu, ievu, lazdu, vilkābeļu šķirnes) un jaunu koku stādījumus, nodrošinot pakāpenisku seno kokaugu nomaiņu;
- Dīķu tīrīšanas pasākumus – attīrot krastus no apauguma, nodrošinot pieejamību un veidojot reprezentatīvo skatu fiksējošas platformas;
- Celiņu tīkla atjaunošanu, pils tuvākā apkārtnē nodrošinot vides pieejamību.

50.att. Onuškio muižas parks. Skatu līnija no pils uz dīķi. Nav saskatāmi vēsturiskie ūdens spoguļi. 2019.gads, agrs pavasaris, kokaugi bezlapu stāvoklī

52.att. Onuškio muižas parks. Skatu līnijas no lielā dīķa uz muižas pili atjaunošanas priekšlikumi.

51.att. Onuškio muižas parks. Skatu līnija no pils uz dīķi. Nav saskatāmi vēsturiskie ūdens spoguļi. 2019.gads, pavasara nogalē, kokaugi pumpuru un

✗ - likvidējamie apjomi – kokaugi;
 ☁ - saglabājamie un papildināmie, skata ietvaru veidojošie apjomi – daudzpakāpju stādījumi – zemo, vidējo un augsto krūmu grupas, koku stādījumi, paredzot seno koku pakāpenisku nomaiņu.

Reprezentatīvās zonas attīstības koncepcija īstenojama pakāpeniski un nepārtraukti, īpaši, veidojot un uzturot skata līnijas no pils uz dīķi un otrādi telpisko kompozīciju.

Parka rekreatīvo aktivitāšu koncepcija (Pielikums Nr.4 lapas Nr. ON-3; ON-4; ON-5; ON-12)

Onuškio muižas parka rekreatīvo jeb atpūtas aktivitāšu koncepcijas pamatā ir vietas daudzfunkcionāla izmantošana, saglabājot tās tematisko un stilistisko vienotību. Parka ainava jau vēsturiski ir ne tikai kalpojusi kā saimniecībai nepieciešamo vajadzību ieguves vieta, bet arī kā atpūtas vieta tās saimniekiem. Līdz ar to *Onuškio* muižas parkā definētas sekojošas aktīvās un pasīvās rekreācijas iespējas atbilstoši tematiskā un funkcionālā plānojuma dalījuma – ainavu parka, meža parka un pļavas zonām:

- *Atpūtas maršruti* – parkā plānots celiņu tīkls, kas nodrošina daudzveidīgas pastaigas iespējas, velosipēdu izbraukumus un izjādes zirga pajūgā (pils parādes daļā). Pastaigu maršruti plānoti pa parkā jaunizveidotiem celiņiem, kas papildināti ar soliņiem un skatu platformām pie dīķa. Velosipēdu izbraukumiem plānots maršruta loks caur parku, kas pieslēdzas esošam *Rokiškis* apriņķa muižu velo maršrutam. Velo maršruts veidots pa parka perimetru ar noslēgumu pils parādes laucē. Savukārt izjādēm piemēroti ir celiņi un laukumi muižas pils parādes daļā un pļava parka A pusē. Izjādes vajadzībām piemērojama bij. saimniecības ēkā, kur plānota kūts un noliktavas telpas. Nākotnē, konservēto pils drupu parādes laucē, iespējams rīkot laulību ceremonijas un citus privātus pasākumus. Parka izteiktā reljefa dēļ ziemas sezonā piemērojamas aktivitātes, kā, piemēram, distanču slēpošana nav ieteicama. Tomēr citas “ziemas prieku” baudīšana aktivitātes – slidošana, kamaniņu nobraucieni, gadskārtu svētki, u.c. iespējams sezonāli rīkot, papildinot vietas piedāvājumu klāstu arī nesezonās;
- *Pasākumu laukumi* – parka teritorijā atbilstoši definētām zonām, plānoti vairāki aktīvās un pasīvās aktivitātes laukumi. Muižas pils parādes daļa starp pils drupām un plānoto “Atpūtas māju” piemērota privātiem pasākumiem, kā, piemēram laulību ceremonijām, kristībām, dzimšanas dienu piknikiem u.c. pasākumiem gada siltajās sezonās. Pasākumu nodrošināšanai galvenokārt ārtelpā plānots mobils labiekārtojums un dekorācijas, savukārt pasākumiem iekštelpās izmantojamas “Atpūtas mājas” telpas. Muižas pils ZR daļā – meža parka zonā, plānota aktīvā atpūta visās sezonās – laukums sporta un veselīgu dzīves veidu veicinošām aktivitātēm, piemēram, bumbu spēlēm, jogas nodarbībām, nūjošanas nodarbību pulcēšanās un iesildīšanās punkts u.c. aktivitātēm, kam nav nepieciešams stacionārs aprīkojums. Katras aktivitātes īstenošanai tās dalībnieki vai organizatori nodrošina ar nepieciešamo inventāru. Parka DR – reprezentatīvās zonas ainavu parka daļā, atjaunotā dīķa salīnā, iespējams plānot muzikālus priekšnesumus, kā arī gastronomiskus pasākumus uz ūdens. Lauce, skatu līnijā no pils uz dīķi, piemērota skatītāju un klausītāju sēdvietām, kas izvietotas uz konkrēto pasākuma laiku. Parka A daļā – pļavas zonā saglabāta plaša lauce, kura kalpo par dažādu publisku pasākumu vietu, kā arī nepieciešamības gadījumā – telšu vietu. Parka lauce

piemērota publisku pasākumu rīkošanai, kā, piemēram, pagasta svētki, gadskārtu svētki, amatniecības tirdziņi, kino vakari un citi tematiskie pasākumi visās sezonās. Šajā vietā uzstādāma pārvietojama brīvdabas estrāde, soli, nojumes, tirdzniecības stendi u.c. aprīkojums atbilstoši plānotam pasākumam. Ikdienā lauci plānots noganīt, to ierobežojot ar nelielu sētu;

- *Labiekārtoti aktivitāšu laukumi* – parkā paredzēti vairāki rotaļu, sporta un izziņas laukumi. Lielākais bērnu un jauniešu rotaļu un atpūtas laukums, paredzēts bij. saimniecības ēkas drupu vietā, veidojot ēkas apjomu atjaunojošu objektu, kurā integrētas dažādas rotaļu un atpūtas iekārtas ar vietu izzinošiem elementiem. Laukums piemērots vecuma grupai no 8-15 gadiem. Savukārt parka ZR daļā paredzēti punktveida bērnu rotaļu laukumi ar dabiska materiāla un radoša dizaina rotaļu inventāru vecuma grupām no 2-12 gadiem. Sportisko aktivitāšu un veselīga dzīvesveida veicināšanai, kā arī atsaucei uz sportiskiem muižas īpašniekiem, meža zonas daļā plānota atlētiem veltīta trase ar punktveidā izvietotiem inventāriem – improvizētu lodes grūšanas sektoru, augstlēcšanas inventāru, spēka un līdzsvara pārbaudes inventāru;
- *Ūdens tilpju labiekārtojums* – parka teritorijā saglabājušās trīs vēsturiskās ūdenstilpes. Lielākais parka dīķis atrodas parka R daļā, savukārt pārējie divi – mazāka mēroga dīķi atrodas no pils kreisajā un labajā pusē. Lielākais dīķis laika gaidā stipri aizaudzis. Lai nodrošinātu ainavas estētiku un vietas vēsturiskās funkcijas, veicami dīķa tīrīšanas un paplašināšanas darbi. Dīķi atjaunojama salīņa. Pa lielā dīķa perimetru plānota pastaigu taciņa ar atpūtas soliņiem un skatu fiksējošām platformām – dīķa DR un ZA daļās. Lielais dīķis paredzēts arī laivošanai. Mazākos dīķus nepieciešams iztīrīt un atjaunot ūdens spoguļus.

Parka izglītojošo aktivitāšu koncepcija (Pielikums Nr.4 lapas ON-3; ON-6; ON-7)

Parka izglītojošo aktivitāšu koncepcija balstīta uz tajā sastopamo vērtību apzināšanu un nodošanu nākamām paaudzēm. Koncepcijas ietvaros plānots parkā izveidot dabas un kultūras vērtību izglītojošos maršrutus:

- *Dabas vērtību izziņas maršruti* – plānoti divu veida tematiskie dabas vērtību maršruti: (1) parka veģetācijas izzinošs maršruts – veidots parka centrālā daļā secīgi izzinot parka vēsturiskos stādījumus – senos un introducētos kokaugus, un (2) parka bioloģiskās daudzveidības izziņas maršruts – veidots neatkarīgi no plānotā celiņu tīkla, apsekojot vietas dabiskās dzīvotnes. Parkā pie īpaši vērtīgiem kokaugu un lakstaugu eksemplāriem uzstādāmas informācijas plāksnes ar kokauga nosaukumu un parametriem. Nākotnē, papildinot parka ainavu ar jauniem kokaugiem un lakstaugiem, kā arī sugu dzīvotnēm, veidojami dabas izziņas maršruti arī pārējā parka daļā un tā tuvākā apkārtnē;
- *Kultūrvēsturisko vērtību izziņas maršruts* – ietver kultūrvēsturiskā mantojuma apskati parka teritorijā, apzinot parka plānojuma struktūru, apmeklējot pils drupas, bij. saimniecības un dzīvojamās ēkas, bij. suņkopja namiņu, parka aleju, u.c. objektus. Nozīmīgākiem objektiem pievienota skaidrojošo informācija uz katedra tipa stendiem;

Maršruti iestrādāti informatīvos bukletos un stendos kartogrāfiskā materiāla, kas būtu pieejami plānotā informācijas centra ēkā, kā arī parka teritorijā pie galvenās ieejas. Lielāko daļu maršrutus iespējams izstaigāt un izzināt individuāli, tomēr padziļinātākai izziņai pieaicināms vietas gids.

Funkcionālā plānojuma koncepcija (Pielikums Nr.4 lapas ON-8 – ON-13)

Funkcionālā plānojuma pamatā ir vietas vēsturiskais mantojums – struktūra, arhitektoniskā un telpiskā kompozīcija, kā arī esošās situācijas sociāli, politiskie un ekonomiskie nosacījumi. Vietas funkcionalitāti veido mobilitāte jeb kustību plūsmas un vizuāli telpiskais ietvars. *Onuškio* muižas parkā plānoti sekojoši funkcionālā plānojuma risinājumi:

- *Parka ieejas punkti un pārvietošanās sistēma* – paredzēts saglabāt galvenos piekļuves punktus parka teritorijai – galvenokārt, ZA un A daļās. Ieteicams likvidēt laika gaitā izveidoto piebraucamo ceļu pār pils parādes laukumu, tā vietā organizējot trīs jaunas ieejas, kas vēsturiski veidojušas parādes daļas piebraucamos ceļus. Likvidējama taciņa, kas parka R daļā šķērso vēsturisko laukakmens nožogojumu, kā arī taciņu parka DR daļā, kas turpinās ārpus parka teritorijas. Vēlams veidot vienu uzskatāmu ieejas punktu parka teritorijā – šajā gadījumā ieeja, kas veidojas uz muižas pils centrālo asi. Pie galvenās ieejas uzstādāms stends ar informāciju par vietas vēsturisko attīstību (pārvietot esošo stendu) un virzienu norāde (dizaina priekšlikumus skatīt Pielikuma Nr.4 lapā Nr. ON-5). Parka pārvietošanās sistēma organizēta, veidojot pastaigu lokus un nodrošinot piegādes un operatīvā transporta piekļuvi sabiedriskā rakstura objektiem (Shēmu skatīt Pielikuma Nr.4 lapā ON-12);
- *Vides pieejamības priekšlikumi* – parka teritorija ir ar izteiktu reljefu, līdz ar to vides pieejamības jautājumi risināmi, atzīmējot teritorijas, kur vides pieejamība tiek nodrošināta pamatojoties uz valsts noteiktām vadlīnijām un labas prakses piemēriem. Pirmkārt, izvairoties no pakāpieniem, to vietā veidojot nelielus slīpumus, otrkārt, paredzot skaidras robežas, īpaši vietās pie līmeņu maiņām, treškārt, nodrošinot maksimāli līdzenas un stingras celiņu un laukumu pamatnes bez bedrēm un izskalojumiem, un, ceturtkārt, nodrošinot skaidri definētus maršrutus ar atbilstošu aprīkojumu – taktilām kartēm, marķējumiem, utt. *Onuškio* muižas parka teritorijā, ievērojot augstākminēto, vides pieejamību ir iespējams nodrošināt muižas ansambļa parādes laukuma daļā (Pielikumā Nr.4 lapā Nr.ON-8 – vides pieejamības zona). Pārējās teritorijas apmeklēšanai cilvēkiem ar īpašām vajadzībām jānodrošina pavadonis. Labas prakses risinājumus skatīt Pielikuma Nr.4 lapā Nr. ON-13.
- *Satiksmes kustības organizācija* – parka A daļā, vēsturiskā augļu dārza teritorijā, paredzēta saimniecības zona ar auto stāvlaukumu – kopumā līdz pat 120 stāvvietām, no kurām 3 stāvvietas paredzēts cilvēkiem ar īpašām vajadzībām un 3 autobusu stāvvietas. Stāvlaukums plānots pašvaldībai piederošā teritorijā ar pieslēgumu pie pašvaldības ceļa. Saimniecības laukumā plānotas 10 stāvvietas ikdienas auto novietošanai un vidēji 120 stāvvietas pasākumu laikā. Ikdienas

stāvvietām paredzēts ekobruģa segums, savukārt pārējā daļā – stiprināta zāliena segums, kas ir vizuāli mazāk uztverams un iederīgāks lauku vidē, kad automašīnas stāvlaukumā netiek novietotas. Stāvlaukumam piekļaujas irdenā seguma gājēju celiņi, kas ved uz parku. Detalizētu stāvlaukuma risinājumu skatīt Pielikuma Nr. 4 lapā Nr. ON-10. Parka teritorijā saglabāta transporta piekļuve pie un ap pils drupām, kā arī piekļuve pie bij. saimniecības ēkas (tag. pergolas) parka centrā. Parka braucamiem celiņiem ieteicams irdenais segums, vismaz 3,5m platumā (skatīt Pielikuma Nr.4 lapā ON-9);

- *Gājēju kustības organizācija* – Gājēju kustība galvenokārt organizēta no jaunizveidotā stāvlaukuma un saglabātas vēsturiskās kustību plūsmas no pieslēgumiem pie pašvaldības ceļa. Parka teritorijā pārplānots viss celiņu tīkls. Likvidēti visi esošie gājēju celiņi un taciņas, izņemot taciņas, kas ved no alejas uz bij. saimniecības ēku un ap lielo parka dīķi. Esošā situācijā taciņas veidojošās no mērķtiecīgas gājēju kustības, saglabājot vizuāli saskatāmu nomīdītas zemsedzes joslas. Jaunie pastaigu maršruti veidoti, aptverot visu parka teritoriju. Celiņi parka teritorijā veidoti plastiski, ainavu parka filozofijai atbilstoši. Plānotās pergolas (bij. saimniecības ēkas) teritorijā visā apjomā ieteicams paredzēt cietā – granīta bruģakmens vai laukakmens seguma laukumus. Visiem gājēju celiņiem paredzēts irdenais segums 2,2m platumā. Atsevišķās vietās, kur plānots arī velo maršruts celiņu minimālais platums ir 3,0m (skatīt Pielikuma Nr.4 lapā Nr. ON-9);
- *Nožogojuma trase* – gar parka ZR robežu saglabājies vēsturiskais laukakmens žogs, kas esošā situācijā ir drupās. Ieteicami tā konservācijas un atjaunošanas darbi, pamatojoties uz arhitektoniski mākslinieciskām izpētēm;
- *Informatīvie stendi, virziena norādes* – parkā paredzēts izvietot informatīvos stendus, katedra tipa stendus un virziena norādes. Vispārīgais jeb lielais informatīvais stends, kas satur informāciju par muižas apbūvi, izvietojams pie parka galvenās ieejas (muižas pils ass). Kopumā parka teritorijā paredzētas trīs virzienu norādes. Viena virziena norāde izvietojama pils drupu tuvumā, maksimāli netraucējot vizuāli uztvert visu pils apjomu. Otra – pie ieejas parkā no plānotā stāvlaukuma un trešā – pastaigu celiņu krustojumā pie lielā dīķa. Dažādas mazākas informatīvās plāksnes, tai skaitā katedras tipa stendi, izvietojami pie kultūrvēsturiski nozīmīgiem objektiem un dabas vērtībām. Informācijas plāksnēm jābūt vizuāli neuzbāzīgām un parka ainavu nesadrumstalojošām (dizaina priekšlikumus skatīt Pielikumā Nr.4 lapā Nr. ON-5);
- *Arhitektūras mazās formas* – parkā plānotas atpūtai piemērotas arhitektūras mazās formas – soliņi, atkritumu urnas, velo novietnes, skatu platformas un laipas. Tā kā parka centrālā daļā novērojams izteikts mitrums avoksnāju dēļ, šajos celiņu posmos ieteicams uzstādīt koka laipas. Lielā dīķa krastā un uz saliņas plānota neliela laipa laivas piesiešanai. Soliņu dizains iespējams atšķirīgs ainavu parka un meža parka daļās. Ainavu parka daļā izvietojot romantiska dizaina soliņus – gan stacionārus gar pastaigu celiņa malām, gan brīvi stāvošus atpūtas krēslus, kas novietoti laucēs. Savukārt meža parka daļā soliņiem un atpūtas vietām izvēlēts dabiskai videi iederīgāks dizains. Lielā dīķa D galā paredzētas skatu platformas, veidotas no koka un iespējams papildinātas ar skatu fiksējošu rāmi. Dizaina priekšlikumus skatīt

Pielikuma Nr.4 lapā Nr. ON-5. Parka centrālā daļā uz vēsturiska paaugstinājuma plānots izvietot mākslas objektu. Mākslas objekta radīšanā maksimāli piesaistot sabiedrības uzmanību vietas attīstības līdzdarbībā;

- *Skatu līnijas un vēsturiskās lauces* – *Onušķio* muižas parka plānojuma liecības saglabājušas ļoti skopu informāciju par parka telpisko kompozīciju, līdz ar to esošā situācijā parkā identificējamas vien dažas vēsturiskās lauces un skatu līnija no dīķa uz pili. Vēsturiskās un jaunās parka lauces veidojamas, balstoties uz parka esošo veģetāciju, celiņu tīkla un plānotām skatu līnijām, panākot vietas telpiskuma sajūtu. Kvalitatīvu skatu nodrošināšanai no muižas pils, ieteicams atbrīvot pils parādes laukumu sadrumstalojošo ceļu un atjaunot vēsturisko piebraukšanas ceļu un ovālo lauci ar dekoratīviem stādījumiem. Parka teritorija laika gaitā ir stipri aizaugusi. Atjaunojot ainavu parkam raksturīgo kompozīciju, paredzēts veidot vairākas jaunas lauces – meža parka zonā un ainavu parka zonā. Meža parka zonā paredzētas mazāka mēroga lauces, maksimāli saglabājot platlapju mežam raksturīgo vidi. Savukārt ainavu parka zonā plānots pilnībā no apauguma attīrīt galveno lauci un vēsturisko skata līniju uz dīķi, veidojot plaša mēroga lauces. Papildus veidotas mazākas lauces, atverot skatu līnijas no parka zemākās daļas uz dīķi. Skatu līnijas fiksēšanai celiņu malās paredzēts izvietot soliņus. Lauču plānošanas principus skatīt Pielikuma Nr.4 lapā Nr. ON-11;
- *Senie stādījumi* – vēsturiski *Onušķio* muižas parks ir apstādījumiem bagāta teritorija. Parkā satopamas seno stādījumu rindas – liepu aleja parka D daļā un gar lielo dīķi apšu un melnalkšņu rindas. Liepu alejas posmā labajā pusē izkrituši daudzi koki, iespējams šeit vēsturiski stādīta liepu rinda tikai gar vienu ceļa pusi. Parka iekšienē esošie senie stādījumi attīrāmi no sējeņiem un mazvērtīgiem kokiem, tai skaitā galvenās skatu līnijas aizsedzošiem kokiem. Atjaunojami vēsturiski introducēto koku taksoni, kā, piemēram, veimuta priedes, lapegles un krūmu šķirnes (korintes, sauserži, ceriņi, filadelfi, u.c.);
- *Jaunie stādījumi* – parka ainava laika gaitā stipri aizaugusi un uzsākot parka apsaimniekošanas darbus, pirmkārt, veicama mazvērtīgo kokaugu izzāģēšanas darbi. Tikai pēc kokaugu likvidēšanas plānojami jauni stādījumi, galvenokārt, skatu ietvara veidošanai un esošo seno kokaugu pakāpeniskai nomaiņai. Parka parādes laukumā plānota ģeometriskas formas dekoratīvo stādījumu – ziemciešu dobe. Pārējā parka daļā jaunie stādījumi veidojami vairākpakāpju, galvenokārt gar skata līniju ietvaru malām. Parka dīķu tuvumā stādāmi vītoli šķirnes (*Salix sp.*) kokaugi. Atsevišķās parka daļās – meža parka zonā iespējams veidot ziedošās pļavas, kas pļaujamās 2 reizes sezonā – vasarā pēc Līgo svētkiem un rudenī. Parka A daļā kā atsauce uz vēsturisko augļu dārzu, plānoti augļu koku stādījumi, kas pildītu vienlaicīgi arī plānotā stāvlaukuma aizsegšanu no parka daļas. Atjaunotā dīķa salīnā vēlams paredzēt tikai zemu krūmu vai ziemciešu stādījumus, lai nodrošinātu reprezentatīvās skatu līnijas neaizsegšanu. Plānotās pergolas teritorijā parka centrālā daļā, paredzami dažādu sugu un šķirņu vītēnaugi un saimnieciska rakstura viengadīgi augi. Ieteicamās jauno stādījumu grupas skatīt Pielikuma Nr.4 lapā Nr. ON-8.

7. Vadlīnijas piļu un muižu parku attīstības plānu uzsākšanā un izstrādē

Šī pētījuma ietvaros dotas piļu un muižu parku attīstības plāna uzsākšanas un izstrādes vadlīnijas, pamatojoties uz pētījumā iegūtajiem rezultātiem – pētījuma teritorijās identificētiem parkiem, dabā apsekoto parku esošo situāciju, to funkcionalitāti, vizuāli estētisko kvalitāti un apsaimniekošanas principiem. Balstoties uz pētījuma gaitā veikto parku identifikāciju, apsekošanu un atsevišķu parku detalizētu analīzi, iespējams izvirzīt sekojošu parku dalījums grupās, kurām attiecīgi ir saistoši visi vai atsevišķi doto vadlīniju soļi:

- **I grupa** – *degradētas vai ilgstoši neapsaimniekotas teritorijas*. Parasti parki, kuros galvenās muižas ansambļa ēkas ir vai nu drupu stāvoklī, vai arī ir zaudējušas to funkcijas. Parku vēsturiskā struktūra ir ievērojami transformējusies – zudusi parka vēsturiskā viengabalainība jeb integritāte, ienākuši jauni, neiederīgi būvapjomi un struktūras, piemēram, lauksaimniecības zemes, notiek nepiemērota, vietas vērtību degradējoša saimniekošana. Parka ainava ir ilgstoši neapsaimniekota un nefunkcionējoša. Kā piemēri minami Vārenbrokas muižas parks un *Diktariškiu* muižas parks;
- **II grupa** – *funkcionāli daļēji aktīvas un neregulāri apsaimniekotas* parka teritorijas. Šajā grupā ierindoti parki, kuros tikai kādā no parka daļām notiek regulāras aktivitātes, kā arī parki, kuros vēsturiskā struktūra ir laika gaitā zaudējusi tās vērtības un ir pakļauta jaunām funkcijām, neskatoties uz parku pietiekami intensīvo apsaimniekošanu. Tāpat šajā grupā iekļaujami parki, kuros kādā no tām daļām, tai skaitā būvēm, ir īstenoti atjaunošanas darbi. Kā piemēri minami Vecbebru muižas parks un *Salochiu* muižas parks;
- **III grupa** – *mērķtiecīgi attīstīti objekti* – funkcionāli aktīvas un regulāri apsaimniekotas parka teritorijas. Šajā grupā ierindoti parki, kuros notiek regulāras aktivitātes gan ikdienā, gan svētku brīžos visās sezonās. Parki, kuros tiek aizsargātas un saglabātas to vēsturiskās vērtības, un īstenota parka ainavas atjaunošana. Piemēram, Rundāles pils parks un *Ilzenbergo* muižas parks.

Iedalītās grupas ir relatīvas, jo katra parka ainava ir unikāla un neatkārtojama, un katrs konkrētā parka pārvaldītājs un īpašnieks ierindo savu īpašumu tajā grupā, uz kuru būtu konkrētā brīdī attiecināmas iedalīto grupu definējums.

Muižu un parku attīstības plānu uzsākšanā un izstrādē, pirmkārt, ņemamas vērā kultūras un dabas mantojuma aizsardzībai, saglabāšanai un attīstībai pasaulē izdotās hartas un konvencijas, kas apskatītas šī pētījuma 3.4. punktā. Kultūras un dabas mantojuma hartas, konvencijas, rekomendācijas un citi standarti ir jāuzskata kā vadošus vadlīniju principus, nosakot atbilstīgu reakciju uz vēsturisko parku konservācijas jautājumiem, nevis kā tūlītējus un visaptverošus rīkojumus. Minēto dokumentu pamatā ir sekojoši nozīmīgākie faktori:

- prasības veikt vēsturiskās vides **visaptverošu izpēti**, kas ietver vēsturisko faktu – dokumentācijas, arhīvu materiālu, mutvārdu materiālu apkopošanu un izpēti, ar vietas attīstību saistīto notikumu un cilvēku izpēti, utt.;
- veikt **vietas telpisko analīzi**, kas ietver ne tikai, piemēram, parka telpisko analīzi tā esošās vai vēsturiskās robežās, bet arī tuvākās apkārtnes telpisko analīzi;
- veikt identificēto vērtību **autentiskuma novērtējumu**, ietverot turpmākās rīcības un apsaimniekošanas principus;
- **minimāli iejaukties** identificētās vēsturiskās struktūras, elementos, detaļās un materiālos;
- cieņa pret **visu laiku periodu devumu**, kas ir īpaši nozīmīgs faktors vēsturisko vietu attīstības plānošanā, izvirzot tās attīstības mērķus, tai skaitā ainavas kvalitātes mērķus;
- **precīza dokumentācija** – sistematizēta vispārīgas vai detalizētas informācijas apkopojums ar atsaucēm uz iegūtiem un izmantotiem materiāliem.

Vadlīniju pamatā ir nepārtraukti cirkulāra trīs galveno faktoru – identificēto **vērtību**, izvirzīto **mērķu** un plānotās **attīstības** mijiedarbe (skatīt shēmu Nr.1.). Jebkurā parka attīstības ciklā būtiski ir saglabāt visu mijiedarbē iesaistīto faktoru esību.

1.shēma. Vēsturiska parka attīstības vadlīniju pamatfaktoru mijiedarbe

Vadlīnijas parku attīstības plānošanā iedalāmas divos etapos – *plānošanas uzsākšana un plāna izstrāde*. Plānošanas *uzsākšanas etapā* būtiskākie ir **vērtību** apzināšanas un **mērķa** izvirzīšanas faktori. Savukārt *plāna izstrādes etapā*, pamatojoties uz apzinātām vērtībām un izvirzītiem mērķiem, vietas **attīstības** plāna izstrāde (skatīt shēmu Nr.2). Iedalītām trīs parku grupām plānošanas *uzsākšanas etaps* ir saistošs I un II grupai, pieņemot, ka III grupas jeb veiksmīgi attīstītie parki, šo plānošanas uzsākšanas etapu ir jau veikuši individuāli. Tāpat arī dotās *plāna izstrādes etapa* vadlīnijas III grupai var būt saistošas tikai daļēji.

2.shēma. Parku attīstības plāna uzsākšanas un izstrādes vadlīniju soļi

Plāna uzsākšanas etaps – 1.SOLIS – VĒRTĪBU apzināšana

I un II grupā esošiem parkiem attīstības plānošana uzsākama, veicot pilnu parka un tās apkārtnes vēsturiskās un esošās situācijas izpēti, tātad vietas **vērtību** apzināšanu. Lai šī izpēte būtu pilnvērtīga, sākotnēji izstrādājams vietas (parka) *topogrāfiskais plāns*, fiksējot sekojošo:

- reljefu, tai skaitā visus paugurus un pakalniņus ar augstuma atzīmēm pie vertikālām un horizontālā struktūrām un elementiem;
- kokus virs vidējā stumbra apkārtmēra 20cm, atzīmējot katra koka stumbra apkārtmēru un dodot apzīmējumu ģints līmenī;
- atsevišķi stāvošus krūmus un krūmu grupas;
- dekoratīvo stādījumu dobes;
- pļavas un lauces;
- drupas, tai skaitā akmeņu kaudzes;
- celiņus, taciņas un laukumus ar irdeno vai cieto segumu;
- iestaigātas taciņas;
- vienkāršus apaugumus;
- mitras vietas, ieplakas, avotus, strautus, dīķus, dabiskās ūdenstilpes, to krastus;
- grāvjus, akas, caurtekas;
- visas parka būves un mazās arhitektūras formas, kā arī to atliekas. Piemēram, tiltiņus, tēlniecības objektus, lapenes, stabiņus, utt.

Kvalitatīvi izstrādāts topogrāfiskais plāns ir galvenais pamatrīks parka turpmākā attīstības plānošanā. Pirmkārt, topogrāfiskais plāns palīdz analizēt vietas vēsturisko attīstību kontekstā ar identificētiem vēsturiskiem faktiem, otrkārt, plānā atzīmētais parka dendroloģiskā sastāva ritms, apjomus un izmērs, ļauj vieglāk nolasīt iespējamās vēsturiskā plānojuma kompozicionālās struktūras, piemēram, alejas, koku rindas, aplū, pusaplū,

senāko koku izvietojumu vietas, u.c. Un, treškārt, plāns ir precīzs vietas esošās situācijas atspoguļojošs dokuments, kas kalpo par pamatu jebkurām turpmākām vietā plānotām pārmaiņām, tādējādi arī precīzi fiksējot parka attīstības procesus.

Atbilstoši vietas pārvaldītāja, tai skaitā īpašnieka finansiālām un izpētei veltāmā laika iespējām, interesēm un zināšanām, attīstības plāna uzsākšanas etapā jau sākotnēji vai procesā pieaicināmi atbilstošu jomu speciālisti (skatīt zemāk).

Vietas vērtību apzināšanu var iedalīt divās daļās – esošās situācijas izpēte un ar vietu saistītās dokumentācijas, tai skaitā arhīva materiālu izpēte. Abas izpētes veicamas gan biroja apstākļos, gan lauka pētījumos, vairākas reizes atkārtoti salīdzinot abās pētījuma vietās iegūtos datus un materiālus. Esošās situācijas izpēte ietver sekojošas rīcības:

- Vietas apsekošanas un tās situācijas izpēte dabā, veicot fotofiksācijas visos gadalaikos, iespējami no viena un tā paša skatu punkta;
- Parka un piegulošo teritoriju zonējuma analīze, fiksējot un analizējot parka esošo un apkārtnes zonu identifikāciju;
- Teritorijas funkcionālā analīze – gājēju un transporta plūsma, intensitāte, to pamatojuma analītisks raksturojums.

Savukārt ar vietu saistītās dokumentācijas un arhīva materiālu izpētē jāietver sekojošas darbības:

- Arhīva materiālu un iepriekš veikto vēsturisko liecību izpētes materiālu apkopojums un analīze;
- Iepriekš veikto dendroloģisko inventarizāciju un bioloģiskās daudzveidības novērtējumu apzināšana un apkopojums;
- Informācijas apkopojums par projekta teritoriju skarošiem teritorijas plānojumiem, konkursiem un plenēriem, būvprojektiem, veiktajām pirmsprojekta izpētēm, sadarbības projektiem, attīstības programmām un jebkurām citām dokumentētām aktivitātēm;
- Informācijas apkopojums par parka esošiem apsaimniekošanas un pārvaldības procesiem – vai un kā objekts tiek apsaimniekots mūsdienās – kādi saistošie standarti un iekšējie normatīvo akti ir pielāgojami, finansiālo avotu un cilvēkresursu raksturojums;
- Informācijas apkopojums par parka teritorijas izmantošanu sociālekonomisko aktivitāšu realizācijai – piemēram, mākslas plenēri, pilsētas svētki, gadskārtu svētki, tradīciju un amatnieku prasmju demonstrējumi, ziemas aktivitātes.

Informācija par parka vēsturiskām vērtībām meklējama Valsts vēstures arhīvā, Valsts pieminekļu aizsardzības institūcijās un pārvaldēs, valsts, reģionālos un vietējos muzejos un bibliotēkās, vietējās pašvaldības arhīvos. Mūsdienās liela loma ir arī digitālai „pasaulei”, kur ir iespēja atrasts ļoti vērtīgu informāciju citu valstu digitalizētos arhīvos un personīgi veidotās vietnēs gan par pašu vietu, gan ar to saistītiem cilvēkiem. Interneta vietnē meklēšanā pēc atslēgas vārda ievadāms gan vietas esošais nosaukums, gan vēsturiskais (šajā gadījumā – vāciskais). Savukārt ar vietas attīstību saistītā dokumentācija galvenokārt meklējama vietējās pašvaldībās – novadu un pagastu centros.

Arhīva materiāli var saturēt nozīmīgu informāciju gan par konkrētās teritorijas apvidu, gan par pašu teritoriju. Būtiski ir vērst uzmanību uz kartogrāfiskā materiālā nolasāmo vēsturiskā muižas apjomu un tās robežām, kā arī dabas pamatnes niansēm – reljefu, pieguļošo meža masīva apjomu, vecumu, robežām, ūdensteču un tilpju esamību, kā arī uz urbanizētām un infrastruktūrām – apdzīvotības blīvumu, ceļiem, u.c. tehniskiem un industriāliem objektiem. Papildus vērtīgi ir veikt salīdzinošo analīzi starp vēsturiskām un mūsdienu kartēm, tādējādi fiksējot visas izmaiņas, kas attiecināmas gan uz apvidu, gan pašu teritoriju. Savukārt arhīva materiālos, kur fiksēta esošā vieta fotoattēlos vai aprakstīta dažādās inventarizācijas lietās, var norādīt uz īpašām vietas kultūrvēsturiskām un dabas vērtībām, kas atrodas tuvākā muižas parka apkārtnē. Tādējādi var atklāt vēsturiski nozīmīgus dabas, kultūras un arheoloģiskos objektus, kas ir būtiski vietas identitātes aizsardzībai un saglabāšanai, piemēram, nākotnē kalpojot par nozīmīgu tūrisma objekta sastāvdaļām.

Kad veikta parka esošās situācijas apsekošana un analīze, kā arī apkopoti saistošie dokumenti un arhīva materiāli, padziļinātai vietas izpētei pieaicināmi tādu jomu, kā vēsture, ainavu arhitektūra, arhitektūra, arheoloģija, dendroloģija, bioloģiskā daudzveidība, ekoloģija, mārketinga, sociālantropoloģija, ekonomika, u.c. jomu pēc nepieciešamības speciālisti un eksperti. Svarīgākais, pirms speciālistu piesaistes, neveikt nekādas rīcības, kas var tieši vai netieši ietekmēt vietas esošo situāciju. Tas attiecināms arī uz vienkāršiem parka ainavas kopšanas pasākumiem, kā talkām, atsevišķu objektu pārvietošanu, utt.

Pieaicināto jomu speciālisti ir atbildīgi par tādām vēsturiskā parkā identificējamām vērtībām kā:

- Vēsturisko notikumu vērtības – hronoloģiskā secībā analizētas un apzinātas vietas attīstība, ietverot tās telpisko mainību, uzslāņojumus, ietekmes (atbildīgie speciālisti – vēsturnieks, ainavu arhitekts);
- Parka telpiskās vērtības – vēsturiskais plānošanas stils un arhitektoniskā kompozīcija, piemēram, baroka dārzs, angļu ainavu dārzs (atbildīgie speciālisti – vēsturnieks, ainavu arhitekts);
- Arhitektoniskās vērtības – parkā esošo ēku, tai skaitā ēku interjera un arhitektūras mazo formu, piemēram, rotundas, soliņi, u.c. vēsturiskais stils, izmantotie materiāli, funkcijas (atbildīgie speciālisti – vēsturnieks, arhitekts);
- Mākslas vērtības – tēlniecības objekti – skulptūras, pieminekļi (atbildīgie speciālisti – vēsturnieks, arhitekts, tēlnieks);
- Cilvēkvērtības – ar vietas attīstību saistītās personības, to nodarbošanos, izglītību, etnisko piederību, sasniegumiem un ietekmēm (atbildīgie speciālisti – vēsturnieks, sociālantropologs);
- Nemateriālās vērtības – nostāsti, leģendas, paražas, tradīcijas, vietējo iedzīvotāju stāsti un notikumi (atbildīgie speciālisti – vēsturnieks, sociālantropologs);
- Arheoloģiskās vērtības – izrakumi, uzslāņojumi, kulta vietas (atbildīgais speciālists – arheologs);

- Dendroloģiskās vērtības – parka veģetācija, tās vecums, kompozīcija, daudzveidība (vietējās un introducētās sugas) (atbildīgie speciālisti – dendrologs, arborists, ainavu arhitekts);
- Bioloģiskās daudzveidības vērtības – parka sastopamās dzīvotnes un sugas (atbildīgie speciālisti – sugu un biotopu eksperts, ainavu arhitekts);
- Hidroloģiskās vērtības – parka ūdenstilpes un ūdenstece gan dabiskās, gan mākslīgi veidotās (atbildīgie speciālisti – hidrologs, ainavu arhitekts);
- Tehniskās un industriālās vērtības – muižas laikos radīti objekti dažādu saimniecisko darbību nodrošināšanai, kā, piemēram, Sējas muižas ūdenstornis (atbildīgie speciālisti – vēsturnieks, arhitekts);
- Un iespējams vēl citas individuāli unikālas vērtības.

Turpmākos vērtību apzināšanas soļos, būtiski veikt identificēto vērtību novērtējumus, piemēram, nosakot to autentiskumu. Vēsturisko parku autentiskuma noteikšanas definīcijas un metodes aprakstīts šī pētījuma 2. un 5. punktā.

Plāna uzsākšanas etaps – 2.SOLIS – MĒRKA izvirzīšana

I un II grupā esošiem parkiem nākamais solis pēc vērtību apzināšanas un novērtēšanas, ir attīstības **mērķa** izvirzīšana. Veiksmīga vēsturiskā parka attīstība lielākoties ir saistāma ar tā vairāk vai mazāk intensīvu un jēgpilnu lietošanu, kur galvenā loma tiek piešķirta cilvēkam – vienai vai tas ir vietējais iedzīvotājs vai tās viesis. Līdz ar to parku attīstības mērķim ir jābūt saskaņā ar ainavas kvalitātes mērķi, kas ir Eiropas Ainavu konvencijas (EAK) izvirzīts definējums un *specifiskai ainavai nozīmē kompetentu publisko iestāžu formulētas sabiedrības vēlmes attiecībā uz viņu apkārtnes ainavas raksturozīmēm*. Šajā gadījumā, uzsākot parku attīstības plāna izstrādi, pamatojoties uz vietas ārējiem un iekšējiem faktoriem, izvirzāms ainavu kvalitātes mērķis – tāvad definīcija kādu mēs vēlamies šo teritoriju redzēt ilgtermiņā un ar kādiem paņēmieniem tas būtu panākams.

Sekojo EAK kopējām nostādnēm, ainavas kvalitātes mērķim jābalstās uz detāliem ainavu izpētes materiāliem, vienlaicīgi uzmanību veltot ainavu veidošanās gaitai, tāvad vēsturiskiem aspektiem, kā arī situācijas telpiskai un sociālai izpētei mūsdienās. Ainavas kvalitātes mērķa pamatā galvenokārt ir esošo vērtību aizsardzība, saglabāšana un izcelšana ilgtermiņā.

Turpmākais solis mērķa definēšanai ir sabiedrības iesaiste un vēsturiskā parka rekreācijas potenciāla noskaidrošana. Rekreācijas potenciāls ir galvenais parka turpmākās funkcionalitātes dzīvotspējas radītājs – kam, kāpēc, kādam nolūkam šī vieta varētu būt saistoša? Būtiskākie jautājumi rekreācijas potenciāla noteikšanai ir:

- *Kādos nolūkos parks tiek lietots šobrīd? Tāvad, kas lieto – vietējie iedzīvotāji, netālās izglītības iestādes mācību nolūkos, utt., kādiem nolūkiem, piemēram, kā tuvākais caurstaigājamais ceļš citu konkrētu objektu sasniegšanai, meža velšu ievākšanai, pastaigām, atpūtai, utt., kāds ir lietošanas biežums – cik šī vieta ir populāra? kam ir svarīga tā lietošana – vietējā pašvaldībai, valsts pieminēkļu aizsardzības pārvaldēm, u.c. vai nelietošana – nav jāuzņemas rūpes un atbildība par parka uzturēšanu, utt.?* Kuras ir populārākās apmeklējuma vietas, ceļi, takas pa

kuriem visbiežāk notiek pārvietošanās? Vai ir izveidojušie kādi būtiski konflikti attiecībā uz vietas šī brīža lietošanu atpūtas vajadzībām? Lai noskaidrotu minētos jautājumus, ir jāveic vietas apsekošana, jāaptaujā vietējie iedzīvotāji un sastaptie vietas apmeklētāji, jākonsultējas ar vietējām pašvaldībām (ja īpašums pieder privātpersonai), ar pieguļošo teritoriju īpašniekiem. Tādējādi noskaidrojot lietotāja profilu (ierašanās mērķus, distanci, biežumu, sezonalitāti, pavadāmo laka ilgumu, u.c.).

- *Cik esošā parka funkcijas, tajā sastopamās vērtības un plānotie attīstības mērķi, ir saderīgi ar iespējamo rekreācijas funkciju?* Piemēram, vai šeit ir sastopamas īpaši jutīgas, retas sugas, nozīmīgi arheoloģiskie atradumi, kultūras mantojums, utt. – jebkādi indikatori, kam varētu būtiski mainīties kvalitāte pie apmeklētāju plūsmas palielināšanās vai arī rīcības, kas varētu būtiski mainīt nākotnē vēlmi šo vietu apmeklēt (piemēram, augsta maksa par vietas apmeklējumu).
- *Kas ir parka pievilcības atslēga?* Daudzās valstīs, kas ir bagātas ar vēsturiskiem parkiem, to resursi un vērtības ir vairākos slāņos – tie ir vērtīga ekosistēma (gan no ekonomiskā, gan ekoloģiskā, gan estētiskā skatu punkta) un tajos ir augsta ainavas estētiskā kvalitāte, kuru veido arhitektoniski telpiskās kompozīcija un unikāli objekti, kā arī vēsturiskie parki ir nozīmīgas vietas ar interesantiem notikumiem, ar to ir saistāmas kādas noteiktas leģendas, nostāsti, utt.
- *Kas būs potenciālais vēsturiskā parka apmeklētājs / lietotājs?* Dabiskas vides rekreācijā piedalās ļoti plašas lietotāju grupas, kas izvēlas un pārstāv tikpat dažādas aktivitātes. Pat vienā ģimenē vai draugu lokā var būt pārstāvētas dažādas intereses, piemēram, vecāki vēlas vienkārši atpūsties no ikdienas spriedzes, dodoties garākās pastaigās – pārgājienos, savukārt bērni vairāk vēlas rotaļāties tam piemērotās vietās. Līdz ar to definējot mērķi, jāizvērtē, vai būs un vai ir nepieciešams apmierināt visas lietotāja intereses.
- *Vai pastāv kādi potenciāli draudi?* Ir jābūt ļoti uzmanīgiem šajā jautājumā, jo tas var lielā mērā noteikt rekreācijas veidu un iespējas. Potenciālie draudi var būt saistīti ar dabas struktūrām kā nestabila pamatne (purvi), stāvas nogāzes, bīstami koki, kā arī ar mākslīgām struktūrām kā bīstami atkritumi, militārais mantojums (mīnas), bedres (ierakumi). Draudi var būt saistīti arī ar vietas pārlietu antropogēno noslodzi – nekontrolētu kultūras mantojuma vērtību mazināšanu vai biotopu nomīdīšanu.
- *Cik liela nozīme ir parka atrašanās vietai?* Parka atrašanās vietai ir ļoti liela un noteicoša loma rekreācijas plānošanā – tā noteiks gan rekreācijas veidu, gan lietošanas intensitāti. Piemēram, vislielākais pieprasījums pēc atpūtas iespējām parkā ir urbanizētu teritoriju, īpaši lielpilsētu, tuvumā. Šīs teritorijas pamatā apmeklē ģimenes pastaigām un piknikiem svaigā gaisā, kas pamatā ir nedēļas nogalēs un citās brīvdienās, savukārt ikdienā tās ir suņu pastaigu vietas, sportošanas (skriešana, riteņbraukšana, nūjošana, slēpošana) vietas. Tāpat parka rekreācijas potenciāls ir saistīts ar blakus vai netālu esošām citām atpūtas iespējām, kuras viena otru papildina, piemēram, dažādojot pastaigu maršrutu, piedāvājot augstākas kvalitātes infrastruktūru, labiekārtojumu, iespējas iegādāties uzkodas, dzērienus, nodrošinot sabiedrisko transportu, utt.. Parks potenciāli var būt arī kā sasaistes koridors garākiem tūrisma maršrutiem – sasaistot vairākas atpūtas vietas, tūrisma objektus.

- *Vai ir nozīme parka platībai?* Parka platības nozīme ir lielā mērā atkarīga no tā atrašanās vietas, piemēram, ja parks ar mazu platību atrodas pilsētas tuvumā un tas ir vienīgais tāda rakstura dabas objekts, kur ir iespējams atpūsties, tad tā rekreācijas potenciāls ir ļoti augsts. Bet pamatā, jo lielāka ir parka platība, jo lielāks ir tās rekreācijas potenciāls. Parks var uzņemt lielu daudzumu apmeklētājus, nezaudējot tā pamatbūtību un vērtības, tomēr arī šajā jautājumā ir būtiski noteikt limitus, kas lielā mērā ir saistīti ar meža vides nenoplicināšanu un mežistrādes nodrošināšanu. Protams, lielākas platības parkam būs arī lielāka kapacitāte. Lielākas platības parka teritorijas ir iespējams zonēt, lai neradītu konfliktus starp apmeklētāju interesēm un vajadzībām, kā arī nosakot jūtīgākās zonas.
- *Vai vēsturisks parks ir piemērots tikai kādai vienai konkrētai aktivitātei?* Viss ir atkarīgs no parka ainavas rakstura, tajā sastopamām vērtībām, kā arī ēkās izvietotām funkcijām. Piemēram, parku teritorijas ar izteiktu reljefu būs piemērotas tālu, skaistu apkārtnes skatu vērošanai, dinamiskām pastaigām un riteņbraukšanai. Parki ar unikālu kultūras mantojumu – interesantiem vēsturiskiem objektiem, kā, piemēram, grotas, tējas namiņi, atjaunots parādes laukums, u.c. būs interesanti vēstures izziņas tūristiem. Izteikti seni vēsturiskie parki ar dabisku, mežaparkam līdzīgu ainavu, būs interesantāki apmeklētājiem, kas vēlas izzināt dabas vērtības, tā faunu un floru, piemēram, vērojot putnus, dzīvniekus, iepazīstoties ar retiemi biotopiem, augiem, utt..
- *Vai parks jau ir labiekārtots?* Labiekārtojumam ir liela nozīme parka rekreācijas plānošanā un apsaimniekošanā. Labiekārtojuma līmeņi var būt ļoti dažādi, sākot no primitīvas infrastruktūras kā nelielas taciņas vienkāršām pastaigām, līdz modernam servisam kā apmeklētāju centram, konferenču zālēm, kafejnīcām un izgaismotiem pastaigu maršrutiem. Tāpat parkos var būt izveidots specifisks labiekārtojums – putnu vērošanas torņi, skatu platformas, laipas, makšķerēšanas piestātnes, utt. Būtiski ir fiksēt cik lielā mērā parks jau ir labiekārtots, vai labiekārtojums ir iederīgs vēsturiskā vidē, vai tas ir kvalitatīvs, vai tas ir pietiekams, vai to būtu nepieciešams papildināt, paplašināt. Tāpat vai tas ir atbilstošs rekreācijas iespējām? Svarīgākais ir parka rekreācijas sākuma un beigu punktu labiekārtojums – tas norāda uz iespējām pārējā parka teritorijā, piemēram, apmeklētāju centrā ir ierīkots sanitārais punkts cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, tad tas nozīmē, ka arī pārējā parka infrastruktūra un labiekārtojums ir piemērots pastaigām, cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Ne vienmēr to var realizēt parku dabas pamatnes dēļ (piemēram, izteiktā reljefa dēļ), bet tādos gadījumos vismaz atsevišķiem maršrutiem ir jābūt piemērotiem un tiem jābūt norādītiem gan maršruta kartēs, gan marķētiem dabā.

Sabiedrības līdzdalība parka rekreācijas potenciāla noteikšanā ir ļoti būtiska. Jo vairāk būs iesaistītās puses, jo kvalitatīvāks būs gala rezultāts. Sabiedrības kā vietējo iedzīvotāju, pieguļošo teritoriju īpašnieku, vietējās pašvaldības, dažādu ieinteresēto organizāciju, iesaistīšana notiek plānojot sanāksmes, kurās tiek izstrādāti reāli priekšlikumi vēsturiska parka attīstībai, veidotas darba grupas, uzklausi viedokļi, utt.

Attiecīgi pēc arhīva materiālu analītikas, sociālās aptaujās iegūto datu un atbilžu apkopošanas uz izvirzītiem rekreācijas potenciāla jautājumiem, definējams konkrētās *ainavas kvalitātes mērķis*. Tātad, tiek noteiktas vēlamās robežas ainavas attīstībai, kas ir

saskaņā ar teritorijas pārvaldnieka vispārīgiem mērķiem, vietas vērtībām (mantojumu) un sabiedrības interesēm.

Plāna izstrādes etaps – 3. SOLIS – ATTĪSTĪBAS plāns

Parku **attīstības** plāna vai kāda no tā sadaļas izstrāde ir saistoša visām pētījumā iedalītām grupām, tātad **I, II un III grupai**. Parka attīstības plāns iedalāms divās savstarpēji neatdalāmas daļās: (1) *Parka attīstības darbības stratēģija* un (2) *Parka attīstības pārvaldības plāns*. Attīstības plāna uzsākšanas etapā, svarīgi pieņemt lēmumu par vietas stratēģiskās attīstības dokumenta izstrādi pirms reāla parka ainavas plānošanas izstrādes.

(1)*Parka attīstības darbības stratēģija* ir plānošanas un vadības dokuments, kas vēl pirms reālām darbībām vēsturiskās vides aizsardzībā un atjaunošanā, liek nostiprināt un apzināties jebkuru turpmāk plānoto izmaiņu iespējas, vajadzības, kā arī sekas un draudus. Latvijas valstī ir izstrādāta Kultūras ministrijas metodiku “Objekta darbības stratēģijas izstrādes metodika kultūras mantojuma objektam 3.4.3.2. aktivitātes „Sociālekonomiski nozīmīgu kultūras mantojuma objektu atjaunošana” projektu iesniegumu sagatavošanai”. Attīstības stratēģijas pamatā ir teritorijas dzīvotspējas un publiskās funkcijas tālākās nodrošināšanas nosacījumi, lai garantētu ieguldīto investīciju ilgtspēju, aprakstot plānotos kultūras pasākumus, telpu noslogojumu, vadības modeli, organizatoriskās struktūras, u.c. darbības, kas pamato projekta saistību ar Eiropas savienības reģionālās politikas, nacionālā līmeņa un citiem plānošanas dokumentiem kultūras mantojuma aizsardzības un saglabāšanas jomā.

(2)*Parka attīstības pārvaldības plāns* ir viens no nākotnes risinājumiem, kas ir efektīvs rīks aizsardzības un saglabāšanas uzdevumu integrācijai ainavas apsaimniekošanas darbībās, kā arī plānošanas un dokumentēšanas darbībās. Parka attīstības pārvaldības plānam jāveicina sekojošas aktivitātes:

- vēsturiskā parka māksliniecisko, arhitektonisko un filozofisko izpausmju, kā arī ainavu ekoloģiskās nozīmības popularizēšanu;
- specializētu dārzkopības prakšu, vietējo izglītības iestāžu iesaistīšanu, kā arī sabiedrības līdzdarības veicināšanu;
- turpmāko vēsturisko parku arhitektonisko elementu un struktūru bojājumu aizkavēšanu un veģetācijas panīkumu;
- sabiedrības drošības un veselības nodrošinājumu gan tiešā veidā, rūpējoties par vēsturisko parku elementu un struktūru tehnisko stāvokli, gan netiešā veidā, veicinot un atbalstot aktīvās un pasīvās atpūtas iespējas, tai skaitā kultūras pasākumus.

Parka attīstības pārvaldības plāns ietver vairākas pēc nepieciešamības izstrādājamas sadaļas:

- parka arhitektonisko, mākslas un tēlniecības objektu mākslinieciskās izpētes, konservācijas vai restaurācijas projektus;
- parka arheoloģiskās izpētes projektus;
- parka ainavas projektus;

- apsaimniekošanas rīcības plānus, projektētās attīstības ieviešanas periodam un ilgtermiņa (vismaz 50 gadu periodam).

Visi iepriekšminētie projekti ir valsts atbildīgo institūciju saskaņots dokumenti, kas pamatojas uz attīstības *plāna uzsākšanas etapā* veiktām vietas izpētēm, identificētām vērtībām un izvirzīto *ainavas kvalitātes mērķi*.

7.1. Piemērs. Parka ainavu projekta sastāvs

Viena no svarīgām parka attīstības plāna sadaļām ir ainavu projekts jeb plāns. Tas ir izstrādāts būvprojekts, kas atbilst valsts noteiktiem būvnormatīviem un kurā vēlams ietvert sekojošus parka plānus ar dotiem risinājumiem:

- *Teritorijas tematiskā un funkcionālā zonējuma plānu* – Plānojot aktivitātes vēsturiskā parkā, to vēlams sadalīt tematiskās un funkcionālās zonās – tas nozīmē, ka teritorija tiek sagrupēta pēc vienlīdzīgiem tajā sastopamo vērtību kritērijiem vai arī pēc vēlamo aktivitāšu veidiem. Tādējādi tiek nodrošināta optimāla vērtību aizsardzība un saglabāšana, vietai piemērotas rekreācijas veida ieviešana un atbilstoša labiekārtojuma ierīkošana. Vienā parka daļā, atkarībā no tā platības un sastopamām vērtībām, var atzīmēt vismaz trīs atšķirīgas zonas, piemēram, mierīgās atpūtas zona, pasākumu zona un dabas izpētes zona. Teritorijā iespējams veidot mazāku un lielāku platību zonas – viss ir atkarīgs no tā, cik daudzveidīgi ir iespējams šo teritoriju izmantot. Jo vairāk zonas, jo lielāka iespēja piesaistīt apmeklētājus ar dažādām rekreācijas vēlmēm un vajadzībām. Zonējums palīdz orientēties iespējamo atpūtas aktivitāšu klāstā konkrētā teritorijā. Tāpat zonējums maksimāli nodrošina izvairīties no konfliktiem starp atšķirīgu atpūtas veidu vajadzībām un interesēm.
- *Labiekārtojuma plānus*, kas izstrādājami gan visai parka teritorijai kopumā, gan detalizēti atsevišķi katrai parka zonai. Labiekārtojuma plāns ietver celiņu tīklu, laukumu (tai skaitā autostāvvietu), atpūtas vietu novietnes risinājumus un arhitektūras mazo formu jeb vertikālās struktūras (soliņu, galdu, atkritumu urnu, informācijas zīmju u.c.) vispārīgus dizaina risinājumus. Detalizēti mazās formās risinātas tehniskos rasējumos (sk. nākamo punktu).
- *Labiekārtojuma elementu detalizācijas*, kas ietver arhitektūras mazo formu tehniskos rasējumus. Tajos doti mazo formu parametri, konstruktīvie risinājumi, materiālu un detaļu specififikācijas. Parasti objektiem, kas atrodas vēsturiskā vidē, tiek piedāvāti individuāli risinājumi atsevišķām labiekārtojuma elementu grupām, līdz ar to labiekārtojuma detalizāciju rasējumi ir ļoti svarīga projekta sastāvdaļa. Vides objektu radīšanā parasti tiek pieaicināts atbilstošās jomas speciālists – mākslinieks, tēlnieks un ne reti šie objekti top tikai kā ieceres skices bez papildus tehniskiem rasējumiem. Šajā gadījumā nozīmīgākais ir vietas telpiskais mērogs, kurā objekts tiks izvietots un to var fiksēt tikai esot dabā uz vietas.
- *Segumu plāns* – ir plāns, kurā atspoguļoti mežā plānotās transporta, gājēju un riteņbraucēju infrastruktūras detalizēti novietnes un dizaina risinājumi. Pie seguma plāna pieskaitāmas visas horizontālās struktūras kā, piemēram, tiltiņi, laipas, platformas, pakāpieni. Šajā plānā doti detalizēti risinājumi – šķērsgriezumi un šķērsprofili laukumiem, ceļiem, takām, to seguma veidiem, parametriem,

konstruktīviem risinājumiem, izmantotiem materiāliem, utt. Dodot risinājumus sarežģītākiem elementiem kā, piemēram, tiltiņiem, būtisks ir vietas uzmērījumus, jo šajā gadījumā svarīgi ir konstrukcijas laidumu parametri, stiprinājumi, utt., kas lielā mērā ir atkarīgi no pārvaramā šķēršļa precīziem parametriem, kā arī augšnes īpatnībām.

- *Apstādījumu plāns* ietver parka ainavā sarežģītākās un svarīgāko pamatstruktūru – veģetāciju. Šajā gadījumā ir ne tikai svarīgi dot risinājumus jaunu stādījumu plānošanā, tai skaitā to novietnei, sortimentam, kompozīcijai, bet arī rūpīgi izvērtēt un dot risinājumus esošās veģetācijas estētiskai apsaimniekošanai, ņemot vērā parkā esošo koku vecumu, blīvumu, sugu daudzveidību, ekoloģiskās un estētiskās vērtības, u.c. lielumus. Apstādījumu plānā būtiski atspoguļot ainavas kompozicionālos veidošanas risinājumus (sk. punktu 4.3.2.), īpaši vietās, kur ir nozīmīgi ilgtermiņā nodrošināt pievilcīgas skatu līnijas, tāpat arī atpūtas vietās – laucēs, utt.

Kopējā projekta detalizācija ir atkarīga no rekreācijas veida un vēlamā labiekārtojuma līmeņa. Jo vienkāršākas rekreācijas iespējas, piemēram, pastaigas, jo vienkāršāki ir projektu risinājumi – iespējams pietiek tikai ar nepieciešamo rīcību aprakstu. Savukārt jo sarežģītākas, daudzpusīgāks un kompleksās ir atpūtu piedāvājums, jo detalizētāka ir projekta izstrāde. Tāpat plānu detalizācija ir atkarīga no parkā sastopamām vērtībām. Gandrīz visos plānos ir jāatspoguļo iespējamās konfliktsituācijas, piemēram, augšnes erozijas vai vandālisma iespējamība.

Projekts ir jāsalāgo ar reāliem tā izpildes termiņiem gan laika griezumā, gan finansiālām iespējām. Tāpat tajā ir jābūt aprakstītām gan darbībām, kas ir īstenojamas nekavējoties, tātad prioritārie darbi, gan darbības, kas ir sasniedzamas ilgtermiņā.

Parka ainavu projekts izstrādājams uz topogrāfisko plānu. Atsevišķos gadījumos, ja plānojamā teritorija ir ar ļoti lielu platību (piemēram, virs 20 ha) un rekreācijas pakalpojumu klāsts ir primitīvs (piemēram, paredzēts izbūvēt vienu pastaigu maršrutu ar atpūtas vietu), tad par izejas materiāliem var izmantot esošās pieejamās kartes, veicot topogrāfisko uzmērījumu tikai noteiktām labiekārtojamām vietām. Jebkurā gadījumā, jo precīzāks ir izejmateriāls, jo precīzāk ir iespējams dot ar rekreācijas pakalpojumiem saistītos risinājumus atbilstoši vietas reālai situācijai. Tai skaitā tiek nodrošināta precīzāka vietas pārvaldība gan objektu ierīkojot, gan ilgtermiņā apsaimniekojot.

Atsevišķos gadījumos, ja parka teritorijā jau tiek realizēts noteiktu rekreācijas pakalpojumu piedāvājums, kuru plānots papildināt ar jaunām aktivitātēm, izstrādājams projekts tikai plānotām iecerēm. Projektēšanas darba uzdevuma piemērs:

- Rekonstruēt 250 m garu vēsturisko taku, kas ir savienots jau ar esošām parka takām;
- No kokmateriāla izveidot vienkāršotu koka laipu par nelielu grāvi;
- Uzstādīt 2 soliņus un 1 norādi visas jaunizbūvējamās taciņas garumā.

Attiecīgi izvirzītiem uzdevumiem, sākotnēji tiek izstrādāts projekts un tad tas tiek precīzi realizēts dabā pēc dotiem projekta risinājumiem. Tādējādi arī nākotnē, pie jebkurām citām plānotām vai arī neplānotām izmaiņām, ir iespējams precīzi fiksēt nepieciešamās darbības situācijas risināšanai.

Dotās vadlīnijas vēsturisko parku attīstības plāna uzsākšanā un izstrādē galvenokārt piemērojamas I un II grupas parkiem, kā arī daļēji III grupas parkiem, pieņemot, ka šāda līmeņa plānošanas dokumenti jau ir vai pakāpeniski tiek izstrādāti.

8. Pielikums Nr.1

- 8.1. LV pētījuma teritorijā identificēto parku atrašanās vietas kartē
- 8.2. LV pētījuma teritorijā identificēto parku konspektīvs apraksts
- 8.3. LT pētījuma teritorijā (Paņevežu apriņķī) identificēto parku atrašanās vietas kartē
- 8.4. LT pētījuma teritorijā (Paņevežu apriņķī) identificēto parku konspektīvs apraksts
- 8.5. LT pētījuma teritorijā (Šauļu apriņķī) identificēto parku atrašanās vietas kartē
- 8.6. LT pētījuma teritorijā (Šauļu apriņķī) identificēto parku konspektīvs apraksts
- 8.7. Tabula Nr. LV-1 (LV identificēto parku saraksts)
- 8.8. Tabula Nr. LV-2 (LV apsekoto parku saraksts)
- 8.9. Tabula Nr. LV-3 (LV identificēto parku potenciāls)
- 8.10. Tabula Nr. LV-4 (LV identificēto parku NKMP arhīvs)
- 8.11. Tabula Nr. LT-1 (LT identificēto parku saraksts)
- 8.12. Tabula Nr. LT-2 (LT apsekoto parku saraksts)
- 8.13. Tabula Nr. LT-3 (LT identificēto parku potenciāls)
- 8.14. Labas prakses apsaimniekošanas un aktivitāšu piemēri

9. Pielikums Nr.2

- 9.1. LV pētījuma teritorijā apsekoto parku grafiskais materiāls
- 9.2. LT pētījuma teritorijās apsekoto parku grafiskais materiāls

10.Pielikums Nr.3

- 10.1. Asares muižas parka dendroloģiskā un bioloģiskās daudzveidības apsekojuma dati un novērtējums
- 10.2. Kroņvircavas muižas parka dendroloģiskā un bioloģiskās daudzveidības apsekojuma dati un novērtējums
- 10.3. *Šaukēnu* muižas parka dendroloģiskā un bioloģiskās daudzveidības dati un novērtējums
- 10.4. *Onuškio* muižas parka dendroloģiskā un bioloģiskās daudzveidības apsekojuma dati un novērtējums
- 10.5. Asares muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējuma grafiskais materiāls
- 10.6. Kroņvircavas muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējuma grafiskais materiāls
- 10.7. *Šaukēnu* muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējuma grafiskais materiāls
- 10.8. *Onuškio* muižas parka autentiskuma un integritātes novērtējuma grafiskais materiāls

11.Pielikums Nr.4

- 11.1. Asares muižas parka funkcionālā un tematiskā zonējuma (konceptijas) grafiskais materiāls (AS-1 – AS-13)
- 11.2. *Onuškio* muižas parka funkcionālā un tematiskā zonējuma (konceptijas) grafiskais materiāls (ON-1 – ON-13)

1.pielikums

8. Jelgavas novada muižas parki:

33. Abgunstes muižas parks
34. Berķenes muižas parks
35. Bērvircavas muižas parks
36. Blankenfeldes muižas parks
37. Boļu muiža
38. Bramberģes muiža
39. Ciemaldu muiža
40. Elejas muižas parks
41. Franksesavas jeb Prankas muiža
42. Jaunsvirlaukas muiža
43. Kroņvircavas muižas parks
44. Lielplatones muižas parks
45. Lielsešavas muiža
46. Lielvircavas muiža
47. Līvberzes muiža
48. Staļģenes muižas parks
49. Svētes muiža
50. Vilces muižas parks
51. Zaļenieku muižas parks

5. Dobeles novada muižas parki:

18. Annasmuižas apbūve un parks
19. Ālaves muižas parks
20. Bērzes muižas apbūve jeb Bērzes ūdensdzirnavas
21. Bij. Reņģu muižas parks (Zebrenes centra parks)
22. Bikstu muižas parks
23. Dobeles pils parks
24. Lustes pils drupas
25. Upesmuižas apbūve un parks
26. Vācu mācītājmuiža un parks
27. Vecapguldes muižas parks
28. Virkus muižas parks

3. Auces novada muižas parki:

4. Bēnes muižas parks
5. Īles muižas parks
6. Lielauces muižas parks
7. Stīnas muižas parks
8. Vecauces muižas parks

20. Tērvetes novada muižas parki:

79. Mežmuižas parks
80. Pālena muiža
81. Rehabilitācijas centrs "Tērvete" un parks
82. Vecstēgules muižas kungu māja

9. Jelgavas pilsētas muižas parki:

52. Jelgavas pils ar parku
53. Valdekas pils
54. Villa Medem

6. Iecavas novada muižas parki:

29. Dzimtņisas muiža
30. Gaiļu muiža
31. Iecavas (Lieliecavas) muižas parks

15. Ozolnieku novada muižas parki:

66. Cenas muiža
67. Teteles jeb Tetelmindes muižas parks

21. Vecumnieku novada muižas parki:

83. Ānes-Mēmeles muiža
84. Kurmenes katoļu baznīca un muižas parks
85. Saules muiža
86. Skaistkalnes muižas parks

19. Skrīveru novada muižas parki:

80. Skrīveru dendroloģiskais parks jeb Skrīveru muižas (pils) parks

1. Aizkraukles novada muižas parki:

1. Aizkraukles muižas parks

12. Koknese novada muižas parki:

58. Kokneses muižas ansamblis
59. Kokneses viduslaiku pilsdrupas
60. Vecbebru muižas apbūve ar parku

16. Pļaviņu novada muižas parki:

68. Odzienas muižas parks
69. Stukmaņu muižas parks

13. Krustpils novada muižas parki:

61. Marinzejas muižas parks

11. Jēkabpils pilsētas muižas parki:

56. Kena muiža un parks
57. Krustpils pils un parks

18. Salas novada muižas parki:

75. Biržu muiža jeb Biržu mācītājmuiža
76. Līkumu muiža
77. Vecsēlpils muiža

10. Jēkabpils novada muižas parki:

55. Zasas muižas parks

2. Aknīstes novada muižas parki:

2. Asares muiža un parks
3. Gārsenes muiža

17. Rundāles novada muižas parki:

70. Bornsmindes ainavu parks
71. Kaucmindes muižas parks
72. Mazmežotnes muiža
73. Rundāles pils parks
74. Svitenes muižas parks

4. Bauskas novada muižas parki:

9. Bauskas pilsdrupas un parks
10. Bērmuižas kungu māja un parks
11. Bruknas muiža
12. Codes muiža
13. Derpeles muižas parks
14. Garozas muižas parks
15. Jumpravmuižas parks
16. Mežotnes muižas parks
17. Vecsaules muiža un parks

14. Neretas novada muižas parki:

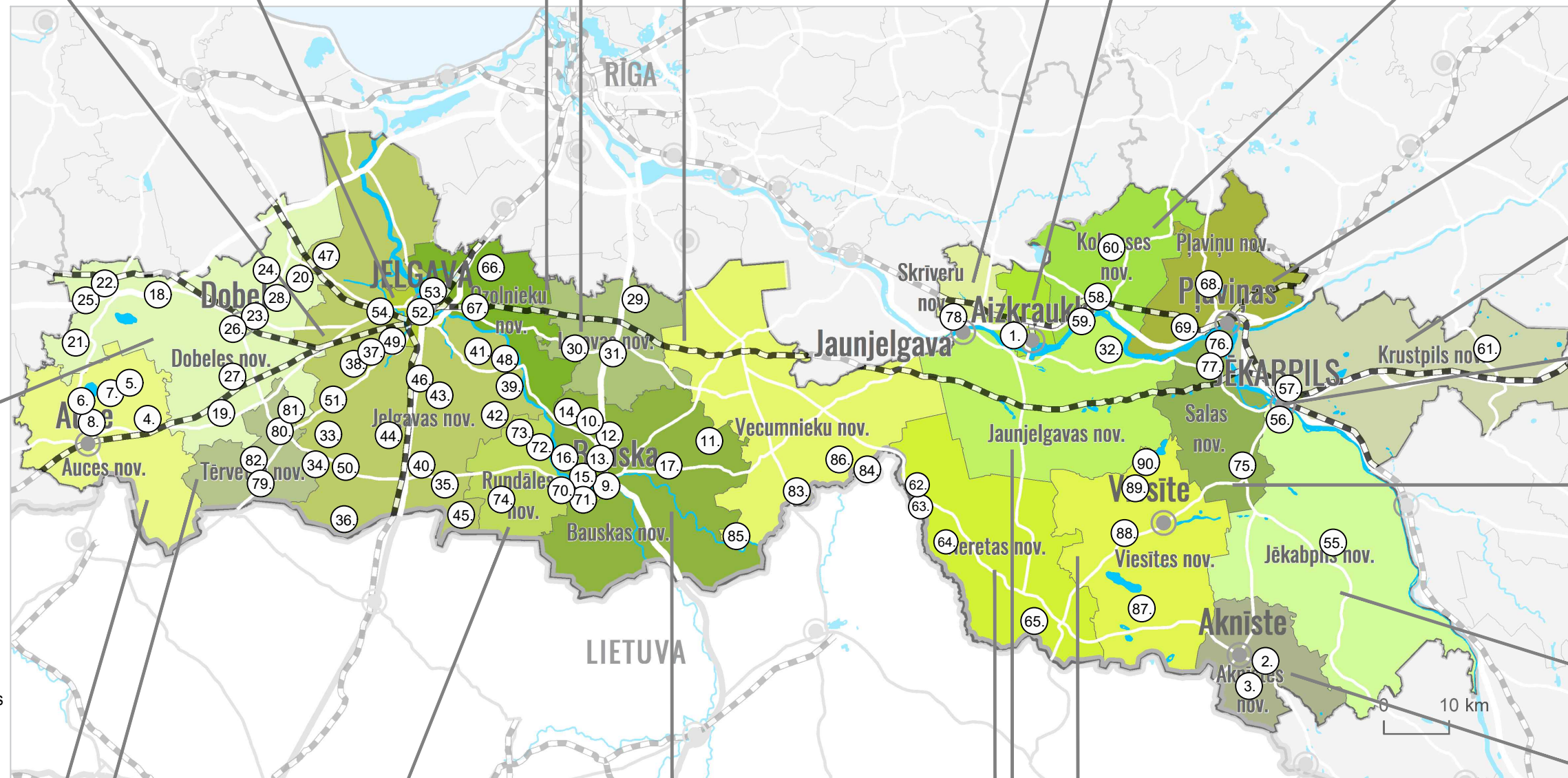
62. Ērberģes muižas parks
63. Lielmēmeles muiža
64. Neretas muižas parks
65. Pilkalnes muižas parks

7. Jaunjelgavas novada muižas parki:

32. Vigantes muižas parks

22. Viesītes novada muižas parki:

87. Cīruļmuižas parks
88. Eķengrāves muižas kungu māja
89. Vārenbrokas muiža
90. Vecā Stendera mācītājmuižas parks jeb Sūnākstes mācītājmuižas parks

19. Muižas parka atrašanās vieta kartē un kārtas numurs

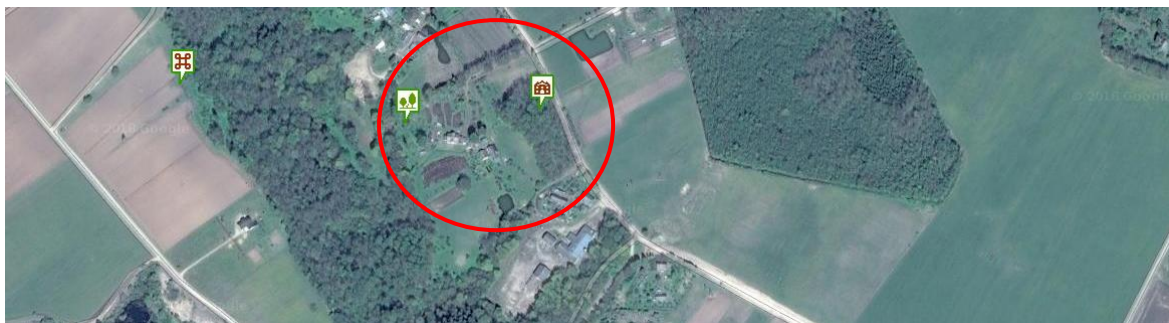
SIA "Veido vidi" Reģ. Nr.: LV43603058426 Adrese: Asteru iela 14a-49, Jelgava, LV-3001 Tālrunis: +371 22007585 e-pasts: kristine.dreija@gmail.com	"Pētījums par pīļu un muižu parkiem Zemgales plānošanas reģionā un Pārgauju un Šauļu apriņķos" "Aizraujošs ceļojums muižu parkos četros gadalaikos" Nr.LL-313		Lapas nosaukums		ZPR pīļu un muižu parki	
			Mērogs		Lapu sk.	Lapas Nr.
			-			1

8.2. Piļu un muižu parki Zemgales plānošanas reģionā

Aizkraukles novada muižas parki

1. Aizkraukles muižas parks (Aizkraukles pagasts)

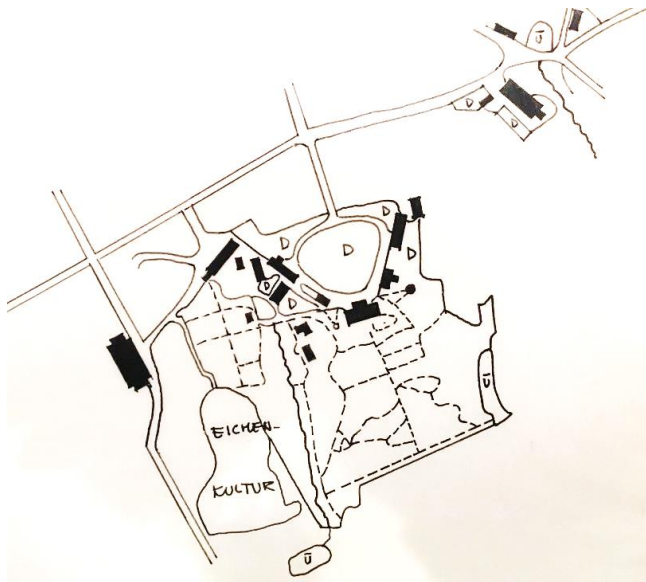
18. gadsimta vidū celtā kungu māja bija divstāvu ar mansarda jumtu un augstu cokolstāvu. Tās īpašnieks bija barons K.F. Šulcs fon Ašerādens, pēc kura ieceres Aizkraukles muižas kungu māja vairāk līdzinājās Vidzemes lauku mājai, nevis saturēja pilnīgu raksturīgas iezīmes. Muižas centra apbūvi veidojušas 15 ēkas un būves. Aiz kungu mājas atradās parks ar pastaigu celiņiem un ūdenskrātuvēm. Aizkraukles muižas apbūve gandrīz pilnībā tika iznīcināta Pirmā pasaules kara laikā. Līdz mūsdienām saglabāties sešstūru torņa formas dārza paviljons (19. gs. 2. puse), ar diviem stāviem un kupolveida jumtiņu. Pirmajā stāvā logaiļu vietā ir tikai nišas. Aizkraukles muižas dārza paviljons ir vietējas nozīmes arhitektūras piemineklis.

1.att. Aizkraukles muižas parks, aerofoto

2.att. Aizkraukles muižas kungu māja, 20. gs. sākuma foto

3.att. Aizkraukles muižas 1905. gada plāns: D – dārzs, Ū – ūdenskrātuve (Aizkraukles muižas 1905. g. plāns ir kopija no 1872. – 1875. g. Vidzemes Bruņniecības mērnika K. Bēkmaņa izgatavotā šīs muižas zemju plāna)

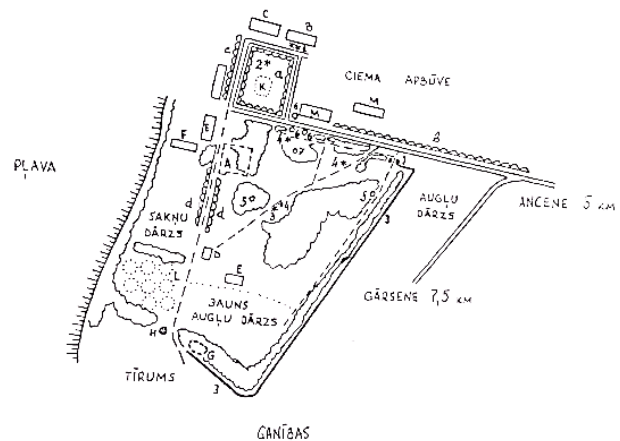
Aknīstes novada muižas parki

2. Asares muižas parks (Asares pagasts)

Muiža pazīstama jau kopš 16. gadsimta, muižas apbūvi veido vairākas ēkas - augļu klēts, kalpu māja, smēde, klēts, pārvaldnieka māja, saimniecības ēka, krogs, kapliņa, vecais brūzis, jaunais brūzis, brūža saimniecības ēka, kūts, brūža pārvaldnieka māja, Asares evaņģēliski luteriskā baznīca. Ansambļa centrā atrodas muižas īpašnieku dzīvojamā māja – viens no vecākajiem neogotikas pieminekļiem Augšzemē. Ēka celta ap 1749. gadu, neogotiskā piebūve celta 1840.g. Muižas ēka nodeg ugunsgrēkā 1926. gadā. Tagad muiža pieder Aknīstes novada pašvaldībai. Kungu māja ir pārvērtusies par drupām, bet labi atspoguļo laika arhitektūras tendences, pārvaldnieka un kalpu māja ir atjaunotas un pielāgotas pašvaldības vajadzībām. Ap Asares muižas kungu māju, kā kompozīcijas centru, 18.gs. ierīkoja nelielu romantiska stila parku ar dendroloģiskiem stādījumiem. 19.gs. otrā pusē to paplašināja uz baznīcas pusi, daļēji izmantojot vēdekļveida principu – ar laucēm un introducētu koku grupām kulisēs. Asares parks ir īpašs ar to, ka tas ir viens no nedaudziem Latvijas vecajiem parkiem, kura centrālā skatu perspektīva virzīta no pils uz baznīcas torni. Teritoriju ietver laukakmeņu mūris. Parkā sastopamas 24 vietējās un 28 introducēto koku un krūmu sugas, piemēram, Sibīrijas baltegle, Eiropas lapegle, duglāzija, Pensilvānijas osis, Amūras vīnkoks, Švedlera kļava, u.c. Liepu alejā aug divas dižliepas. Parkā ir atjaunota lapene un izveidota veselības taka. Kopējā muižas parks platība ir 6.7 ha. 1991.g. 3. oktobrī veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, u.c. Aprakstā secināts, ka parka vērtība ir lielas vietējo koku sugas un atsevišķi eksoti, un parks saglabājams aizsargājamo objektu sarakstā.

4.att. Asares muižas parks, aerofoto

5.att. Situācijas plāns: A-pilsdrupas; B-ciema padome; C-dzīv. māja 'Tempļi'; D-medpunkts; E-saimniecības ēka; F-dzīv. māja 'Pilskalni'; G-sauss diķis; I-vārtu stabs; J-akmens žogs; K-sporta laukums

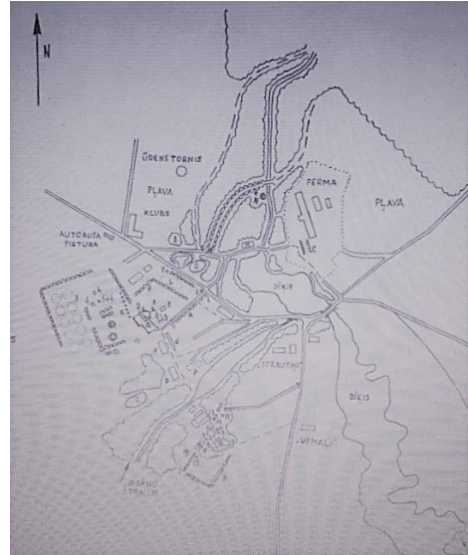
3. Gārsenes muižas pils (Gārsenes pagasts)

Muižas pils pabeigta ap 1856. gadā, pārbūvēta 1939. gadā. Gārsenes muižas kungu māja ir būvēta neogotikas stilā. Pilī atrodas Gārsenes pamatskola un novadpētniecības muzejs, kurā var apskatīt ekspozīciju par Budbergu dzimtu un pils vēsturi. Gārsenes muižas pils priekšā atrodas vārtu stabi. Saimniecības ēkas grupējas ap parādes pagalmu, blakus pilij ir sena klēts un stallis

ar lieveņa arkādi. Pāri bruģētajam ceļam atrodas dzirnavas. Muižas kompleksā ietilpst arī brūzis ar strādnieku māju un kalpu māja. Gārsenes meža parkā ir izveidotas dabas takas. Kā arī parkā atrodama ošu aleja, veidota muižas laikos, koku vidējais vecums ir 80-90 gadu, alejas garums-250m, koku skaists alejā – 65. Deviņdesmitajos gados veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā minēts, ka pie pils stādījumi kādreiz veidoti ģeometriski, taču nav saglabājušies, kā arī uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, u.c. Aprakstā minēts, ka parks ir 11 ha liels.

6.att. Gārsenes muižas apbūve ar parku, aerofoto.

7.att. Situācijas plāns: A-pils; B-mežniecība; C-skābbarības tvertnes; D-koka tiltiņš; E-baseins; F-piemiņas akmens; G-dīķi; H-skolas darbnīca; I-tualete; J-augļu dārza atliekas; K-akmens stabu rinda; L-sporta laukums; M-bijušās dzirnavas

Auces novada muižas parki

4. Bēnes muižas parks (Bēnes pagasts)

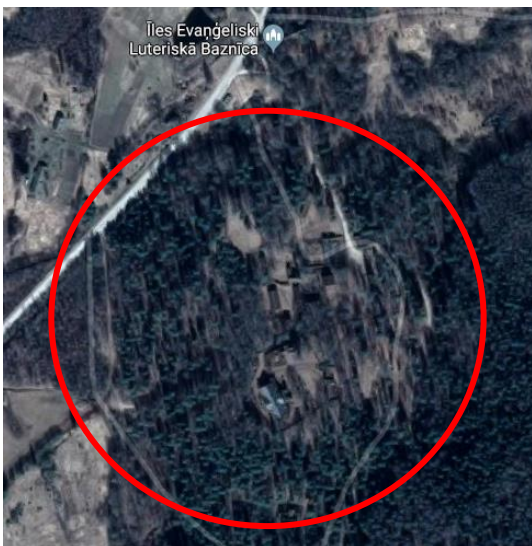
Bēnes muiža izveidota 16. gadsimtā, līdz mūsdienās saglabājusies kungu māja, kas celta no 1876. līdz 1878.gadam kā villas tipa neogotiska būve, bet vēlākos gados daļēji pārbūvēta. 1905.gadā muižas kunga ēka tika nodedzināta, vēlāk atjaunojot kļuvusi nedaudz mazāka un vienkāršāka. Saglabājušās arī citas muižas kompleksa ēkas – kūts, lielā klēts, ūdens un tvaika dzirnavas, kalpu māja. Bēnes muižas kungu māja ir vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis. Šobrīd muižas ēkas piebūves daļā atrodas Bēnes tautas nams, bet pašā muižas ēkā pagasta pārvalde. Turpat blakus atrodas jaunā Bēnes estrāde un tek Auces upīte, kurai pāri ved vēsturiskais mūra tilts. Gar ceļu līdz kungu mājai ir aizsargājama liepu aleja.

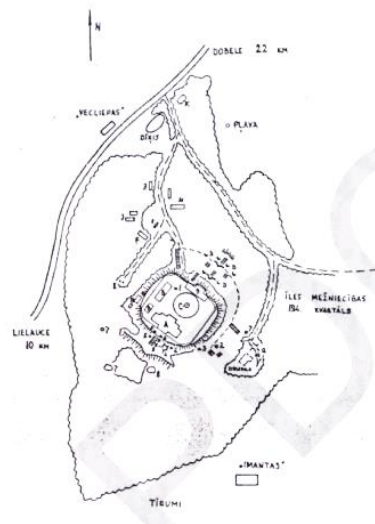
8.att. Bēnes muižas parks, aerofoto

5. Īles muižas parks (Īles pagasts)

Pirmās ziņas par muižu saistās jau ar 16. gs. 18. gs. sākumā – Ziemeļu kara un mēra laikā muiža tika izputināta, tādēļ ēkā vēlāk nācās būvēt, praktiski, no jauna. Tagadējo muižas ēku uzcēla Krimas kara laikā (1854.-1856.) kā simetriskas villas tipa ēku ar diviem torņiem. Gotisku stilu ēkai piedod ornamenta frīze uz ēkas fasādes un logu specifiskais spraišļojums. Torņi bija efektīgs ainavas risinājums, kas no tālienes Immes kalnā esošajai ēkai piešķīra valdonības auru. 1923. gadā Īles muižas pili piešķīra plaušu slimību ārstam Ludvigam Kalniņam sanatorijas ierīkošanai. 1929. gada 23. aprīlī Īles pili nodeva Tuberkulozes Apkarošanas Biedrībai, tur bija paredzēts izveidot tuberkulozes sanatoriju. No 1930. līdz 1931. gadam pils tika pielāgota sanatorijas vajadzībām, tādēļ nojauca pils torni pie terases jeb tā sauktā ziemas dārza. Sanatorijas laikā tika uzceltas abas palīgēkas – ārstu māja un slimnieku vajadzībām ēka ar guļamo lieveni pretī pilij, kā arī ierīkota strūklaka pils galvenās ieejas priekšā. Līdz 2010. gadam Īles muižā bijis Sociālās aprūpes centrs, bet tagad tā ir pamesta. Īles muižas apbūve un parks ir valsts nozīmes arhitektūras pieminekļi.

9.att. Īles muižas apbūve ar parku, aerofoto

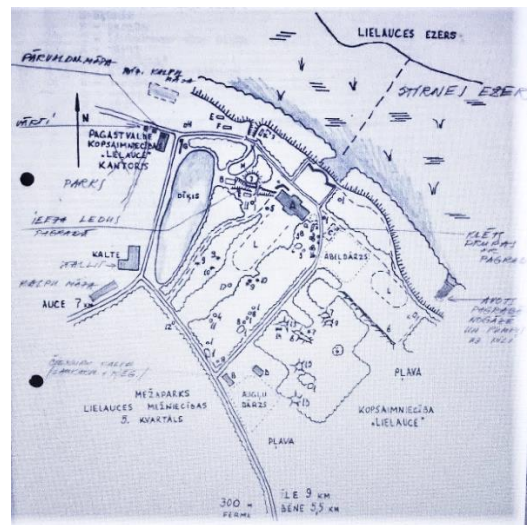
10.att. Situācijas plāns: A-pils; B-saimniec. ēkas; C-bij. strūklakas; D-terases, dekoratīvi mūrējumi

6. Lielaucē muižas parks (Lielaucē pagasts)

Lielaucē muižas apbūves ansamblis veidojies 19. gadsimta sākumā, pils celta ampīrā stilā. Muiža izvietojas gleznainā Lielaucē ezera krastā. Muižas dzīvojamā ēka ir Valsts nozīmes arhitektūras piemineklis. Vēsturiski muižas kompleksā ietilpa kungu māja, kalpu ērberģis, klēts, laidari, staļļi un rija. 1903.gadā apkārtējie zemnieki un kalpi muižu nodedzinājuši, bet jau tūlīt ir sākusies ēkas atjaunošana. Ēkas atjaunošana izvērtās par tās pārbūvēšanu. No vecās muižas pils nepārbūvēta saglabājusies viena no gala fasādēm. Neatņemami ainavas elementi ir divi tiltiņi – viens pāri saimniecības ejai, otrs – pāri grāvim no dīķa uz ezeru, kurš ļoti stipri cietis kara laikā. Ap pili ir 13.8 ha liels brīvā plānojuma parks, kas stādīts grāfa Mēdema laikā. Tajā aug dažādu sugu koki, arī Usūrijas baltegle, Japānas ciprese, Japānas korķozols, Kanādas un Mandžūrijas riekstkoks, Īve, kā arī mūsdienās iecienīts krāšņumaugs – efeja. Pils priekšā atrodas plaša lauce ar skatu uz ezeru, izbūvēta terase. Aiz pils ir gara lauce ar abās pusēs stādītām svešzemju sugu grupām. Parka teritorijā atrodas divi dīķi. Lielākais dīķis nodala pagasta centru no parka. Šā dīķa otrā krastā atradies grāfa zirgu stallis, uz to vedis speciāls tiltiņš pāri dīķim. 1922.gadā Lielaucē muižas pils ar tai pieguļošo parku un ezeru tiek nodota Latvijas Lauksaimniecības universitātes pārziņā. LLU iznomā pili sabiedriskajai organizācijai “Falks”. Organizācija pakāpeniski veic pils restaurācijas darbus. Pilī notiek kultūras pasākumi, tiek rīkotas viesības, tā atvērta tūristu apskatei. 1991.g. 16. jūlijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, dižkoki, u.c. Aprakstā par vērtību atzīts labi saglabāties ainavu parks ezera krastā ar bagātīgiem retu sugu stādījumiem.

11.att. Lielaucē muiža ar parku, aerofoto

12.att. Situācijas plāns: A-pils; B-saimniecības ēka; C-drupas; D-dzīv. māja; E-šķūnis; F-garāža; G-laukakm. mūra siena; H-vārti

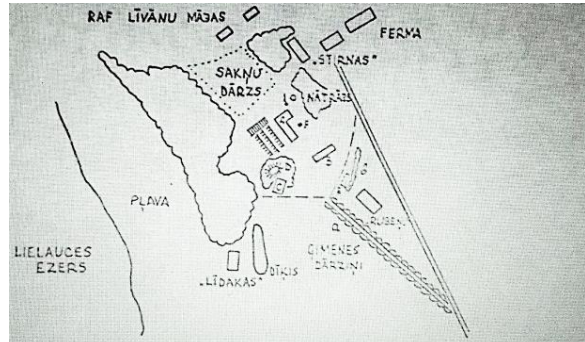
7. Stirnas muižas parks (Īles pagasts)

Stirnu pils ir V.L.N.Bokslafa viens no agrīnajiem darbiem. Vēlāk gan tā ir pārbūvēta. Ap 1893.gadu te saimniekoja Auguste Ucke, bet no 1903. gada - Dr. Phil. Arnolds Ucke. Viņa vārds atrodams saistībā ar Latviešu literāro biedrību (*Lettisch-literärische Gesellschaft*). 1920-os un 30-os gados te bijusi Auces virsmežniecība, kas 1938.gadā pārdēvēta par Īles virsmežniecību. Laima Muktupāvela 2005.gada rakstā delfi.lv raksta, ka te bijis arī veco laužu pansionāts. Vecīši turpat blakus esošajā Stirnu kapsētā arī glabāti. Jāsaka, ka kapsēta mūsdienās vairs pat redzama nav. Parks, kurā kādreiz bijusi strūklaka un no ēkas lejup uz to vedušas skaistas kāpnes, kļuvis par necaurejamiem brikšņiem. Bet vēl pansionāta laikā tur bijis arī rožu

dārzs. Parks atrodas Lielaucē ezera krastā. Teritorijā ievēd liepu aleja un no pils uz ezera pusi bijusi lauce ar kādreizējām terasēm. 1991.g. 19. jūlijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, dižkoki, u.c. Aprakstā secināts, kā parks saglabājies, kā skaistas pils apstādījumu teritorija, kurā, galvenokārt, sastopamas vietējās sugas.

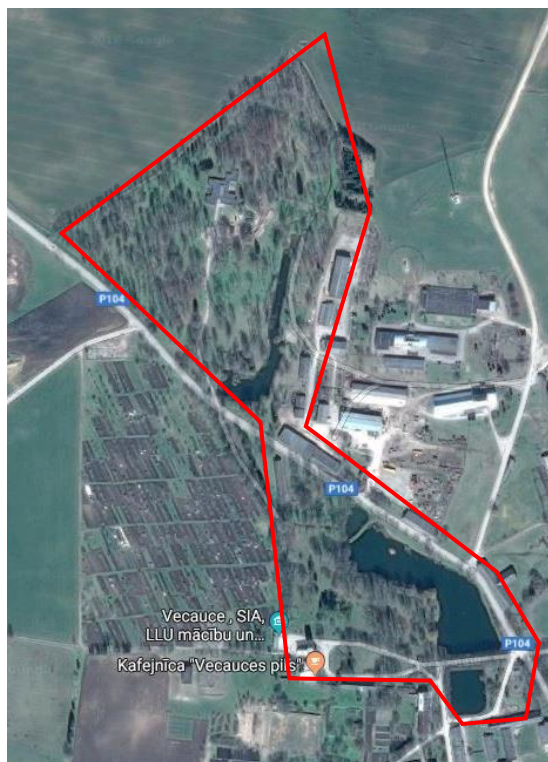
13.att. Stirnas muižas parks, aerofoto

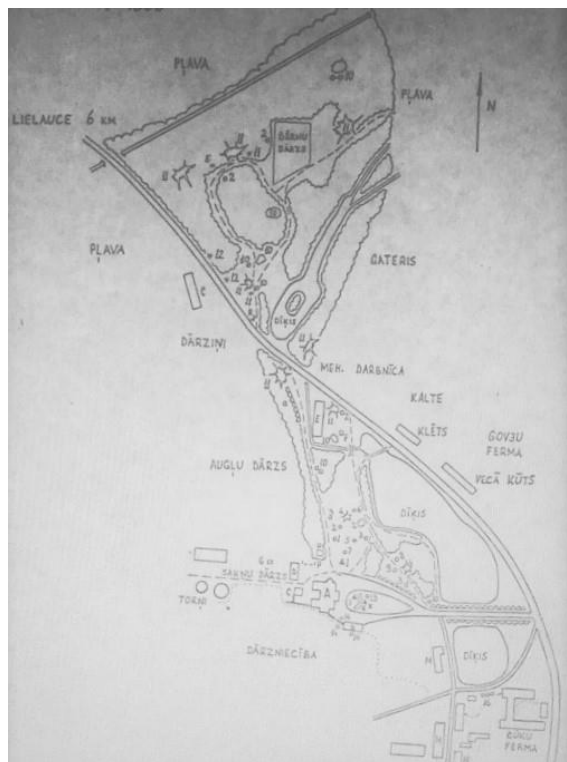
14.att. Situācijas plāns: A-pils; B-saimniecības ēka; C-pirts; D-pagrabs ar uzkalniņu; E-garāža

8. Vecauces muižas parks (Vecauces pagasts)

Vecauces muižas pils celta laikā no 1842. līdz 1845. gadam pseidogotiskā angļu-sakšu stilā pēc Berlīnes eklektiķa Fridriha Štīlera meta. Tās īpašnieks bija vācu grāfs Johans Fridrihs fon Mēdems. Vecaucē viņam piederēja 400 hektāri lauksaimniecībā izmantojamās zemes un vēl dažas muižiņas tuvējā apkārtnē - Jaunaucē, Ķevelē, Vītiņi, Bēnē, kā arī Elejas muiža. Ap pili plešas 13 ha liels un daudzu vietējo iedzīvotāju iecienīts ainavu parks ar vairākiem dižiem, svešzemju koku un krūmu stādījumiem, pastaigu celiņiem un pieminekļiem – pirmajam mācību un pētījumu saimniecības "Vecauce" vadītājam Jānim Bergam un profesoram Jānim Apsītim, kā arī Pirmajā pasaules karā kritušo vācu un krievu karavīru kapi. Pils priekšā regulārs plānojums, tālākā daļa ainaviska. Stādījumi veidoti brīvā plānojumā ar koku rindām, alejām, laucēm un grupām. 1990. gadā tika izstrādāts dokuments ar nosaukumu "Vecauces parka inventarizācija", kurš sastāv no paskaidrojuma raksta, kokaugu apraksta un dendroloģiskās inventarizācijas tabulas, kā arī plānu materiāliem. Dokuments pieejams VKPAI arhīvā. 1991.g. 16. jūlijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, u.c.

15.att. Vecauces muižas parks, aerofoto

16.att. Situācijas plāns: A-pils; B-vecā klēts; C-saimniecības ēkas; D,E-dzīv. māja; F-sūkņu māja; H-Pirmā Pasaules karā kritošo kapi; I,J-piemīņas akmeņi

Bauskas novada muižas parki

9. Bauskas pilsdrupas ar parku (Bauskas pilsēta)

Pils celta 15. gadsimtā. 1860. gadā Bauskas pilsēta nodibināja dārza komiteju, kas 1869. g. rudenī uzsākusi koku stādīšanu vaļņu grāvja abās pusēs. 1873. gadā tika vākti ziedojumi apstādījumu paplašināšanai. Kaimiņos dzīvojošie mežziņi bez maksas sagādāja koku stādījumus. Entuziasti pierunāja atteikties no piešķirtajām ganībām pie pils. Apstādījumi sevišķi turpināti un kopti, kad Bauskas pilsmuižu ar Mazmežotnes pili un pie Mūsas atrodošās kroņa zemes pārņēma pilsētas pārvalde.

Viena pils daļa rekonstruēta 2008. gadā un ir viens no izcilākajiem manierisma stila arhitektūras pieminekļiem Latvijā. Rekonstruētajās pils daļās ir izveidots Bauskas pils muzejs, lielākajā tornī atrodas skatu laukums. 19. gadsimta beigās ap pili tika izveidots ainavu parks, tā nosaukums ir Pilskalns parks, tur izbūvēta arī brīvdabas estrāde.

staļļa pamati, otrā pusē atradies parks ar regulāriem stādījumiem. 20. gs. 60. gados izmainīta iebraucamā ceļa un Iecavas upes tilta atrašanās vieta, degradējot muižas centra plānojumu un ainavu. Bruknas muižas dzīvojamā ēka celta 1755. gadā un pārbūvēta 19. gs. vidū. No pirmā celtniecības perioda saglabājušies pagrabi un atsevišķas sienas. 19. gs. pils tika pilnīgi pārbūvēta, piešķirot tai mūsdienās redzamo veidolu. Muižas dzīvojamā ēka sastāv no divstāvu centrālā korpusa un vienkāršā sānu korpusiem abos galos. Centrālā korpusa fasādes rotā plakani portiki ar četriem joniskā ordera pilastriem. Muižas dzīvojamā ēka ir tipiska un vienkārša 19. gs. vidus ampīra stila nelielas lauku muižas īpašnieku dzīvojamā ēka. Bruknas muižas parku ar regulāriem stādījumiem sāka veidot 18. gs. vidū. Līdz 20. gs. 90. gadu sākumam bija saglabājušies liepu aleja dzīvojamās ēkas ziemeļu pusē, kas tagad izzāgēta, lai stādījumus atjaunotu, otra aleja bija izveidota paralēli, tuvāk Iecavas upei. Precīzu ziņu par parka plānojumu nav, lielākā daļa no stādījumiem gājusi bojā. Kopš 2001. gada muižā darbojas sabiedriska organizācija "Kalna svētību kopiena", kuras struktūra veidota pēc narkomānu atveseļošanas sistēmas "Cenacolo" parauga. 2011. gadā "Kalna svētību kopiena" veica Hipotēku un zemes bankas finansēto projektu "Renesanses dārza atjaunošana Bruknas muižā" un Eiropas Savienības Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) finansēto projektu "Bruknas muižas vienkāršotās renovācijas pasākumi". Dārzā izveidoti ģeometriski stādījumi – parteris, labirints, stādīti kociņi, ievietotas dažādas skulptūras un akmens veidojumi, pārsvarā, Bībeles sižeta skulptūras. Bruknas muižā ir iespējams izīrēt telpas banketiem un pasākumiem, katru gadu te notiek Renesanses svētki un mākslas plenēri. Netālu no Bruknas muižas Caunēnu kapos atrodas 1780. gadā būvēta Korfu dzimtas kapliča, vienkāršu paviljons ar 4 kolonām un doriska ordera frontonu no katras puses. Mūsdienās kapliča ir izpostīta.

19.att. Bruknas muižas apbūve ar parku, aerofoto

20.att. Bruknas muižas vēsturiskā karte

12. Codes muiža (Codes pagasts)

Muižas kompleksa celtniecība sākās 18. gs. 40-ajos gados, kad muižā saimniekoja Ulrihs fon Bēks. Muižas galvenā ēka saglabājusi savu sākotnējo apjomu kā vienkāršu koka guļbūve. Muižas ēka ir Valsts nozīmes arhitektūra piemineklis, saglabājušies zāles griestu rokoko apdare un kokgriezumiem rotātas durvis. Muižas ēka ir atjaunota un tur ierīkots viesu nams. Muižas parks nav saglabājies, iespējams, saglabājušies atsevišķi vecie koki. Viesu nams atrodas apdzīvotā vietā Code.

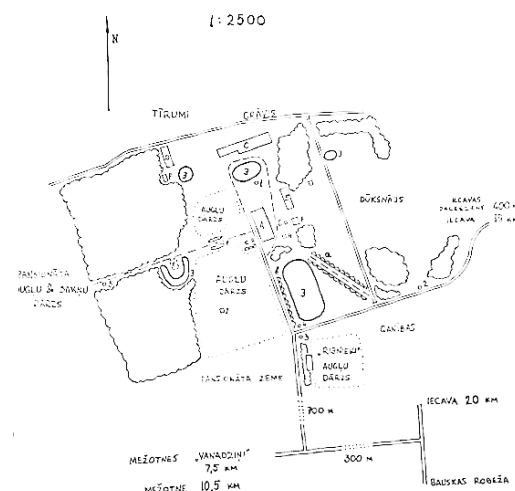
21.att. Codes muiža, aerofoto

13. Derpeles muižas kungu māja (Codes pagasts)

Muižas zeme zināma jau kopš 16. gs. beigām, taču Derpeles muižas dzīvojamā ēka, šķiet, būvēta 19. gs. 1936.gadā muižas dzīvojamā ēkā iekārtoja veco ļaužu pansionātu. Arī pašlaik ēka apskatāma tikai no ārpuses, jo tajā joprojām atrodas veco ļaužu pansionāts. Muiža un tās iemītnieki īpaši lepojas ar saviem rožu stādījumiem. 1991.g. 5. jūlijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā minēts, ka parka plānojums ir izzudis, iespējams, tas bijis barokāls, kā arī uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, dižkoki, u.c. Aprakstā secināts, ka parks ir vidēji liels – 4.6 ha, ar lielām vietējo koku sugām un 4 dižiem, parkam nepieciešami sakopšanas darbi un nepieciešams nedaudz pārveidot apstādījumus, lai pansionāta iedzīvotājiem izveidotu patīkamu atpūtas parku.

22.att. Drepeles muižas apbūve ar parku, aerofoto

23.att. Situācijas plāns: A-pils-pansionāts; B-saimniecības ēka; C-noliktava un kūts; D-malkas šķūnis; E-drupas; F-pagrabi; G-piena māja; H-aka; I-sūkņu māja

14. Garozas muižas parks (Mežotnes pagasts)

Garozas muižā bijuši augļu un sakņu dārzi, bet jau 1791.g. inventārā aprakstīts baroka laikmetam raksturīgs atpūtas dārzs ar paviljoniem, tiltiņiem pār strautiņiem un eremīta namiņu, kas liecina par romantisma ietekmi mazo dārza arhitektūras formu izveidē. Parku pilnveidoja dārznieks Ģederts 1837.g., un jau pēc pieciem gadiem apkārt labiekārtotajai teritorijai tika uzstādīts virpotu spāņu reliņu dārza ārējais žogs. 1907.g. muižas parka izmēri bija 2,5 ha, kas plānā bija trapeces plānojuma ar paplašinājumu virzienā pret kungu māju, bet Z pusē atradās

līdzīga izmēra augļudārzs. Parku visā tā platībā, strauji līkumojot, šķērso strauts, bet pie muižas iebrauktuves, abpus ceļam gandrīz simetriski atrodas dīķi, kuros atspoguļojas kungu māja. Līdz mūsdienām sākotnējās parka ēkas nav saglabājušās, redzamās arhitektūras formas un tiltiņi ir datējami ar 20.gs. 2.p., parka DA stūrī atrodas brīvdabas estrāde. No agrākā parka izveides posma Garozas parkā saglabājies 4,5 m augsts piramidāls uzbērums – t.s. parka kalniņš, kas izveidots kā skatu platforma un paviljona vieta, jo šajā līdzenuma daļā trūka dabiski izteiksmīga reljefa. Pastaigu taka vedusi gar parka A malu, ļaujot vērot gaišu lauku ainavu kontrastā ar blīvu parka stādījumu apjomu, kas ir savam laikam populārs Zemgales parku kompozīcijas paņēmieni.

24.att. Garozas muižas parks, aerofoto

15. Jumpravmuižas apbūve ar parku (Mežotnes pagasts)

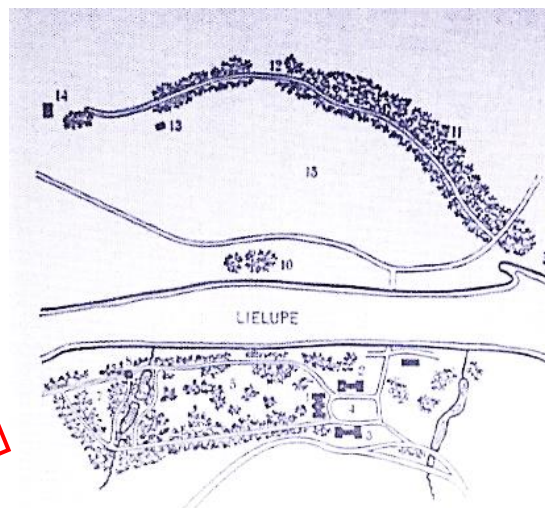
Pirmoreiz Jumpravmuiža rakstos minēta 13. gs., kad tur tika dibināts klosteris. Muiža nopostīta I Pasaules kara laikā. Jumpravmuižas apbūves kompleksā ietilpst bijušais muižas parks - romantisks ainavu parks, kura veidošana uzsākta 18. gs. beigās. Parka ierīkošanā veiksmīgi izmantots Zemgales līdzenumam neparastais reljefs – dolomīta klintis Lielupes krastā, grava, strauts. Parkā saglabājušies romantisma estētikai atbilstoši arhitektūras elementi – 18. gs. beigās būvētas mākslīgās pilsdrupas, kapella (19.gs. b.), parka paviljons (19.gs. s.) un muižas īpašnieku Līdinghauzenu-Volfu ģimenes kapi (19.gs.). Jumpravmuižas parks uzskatāms par izcilu 18. gs. beigu/ 19.gs. sākuma romantisko ainavu parku paraugu, kas kopā ar pretējā krastā esošo Bornsmindes muižu veido izcilu ainavisku kompleksu. Parka platība ir 8.2 ha. Parks un mākslīgās pilsdrupas ir Valsts nozīmes arhitektūras pieminekļi, Līdinghauzenu-Volfu dzimtas kapi ir Valsts nozīmes mākslas piemineklis, kapella un parka paviljons ir Vietējās nozīmes arhitektūras pieminekļi. 1991.g. 4. jūlijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, dižkoki, u.c.

16. Mežotnes muižas parks (Mežotnes pagasts)

Muižas pili klasicisma stilā pēc Pēterburgas galma arhitekta Džakomo Kvarengi meta uzcēla Johans Georgs Ādams Berlics 1798. - 1802. gados. Netālu atrodas bijušās muižas ēkas - kalpu māja, staļļi, pārvaldnieka māja un klētis. Pils atrodas Bauskas novadā Lielupes labajā krastā. Pilī ir atjaunota kupola zāle, krodziņš, restorāns un viesnīca. Notiek arī dažādi pasākumi, piemēram, koncerti, tematiskās balles vai klasiskās dejas. Mežotnes lepnums ir angļu stila ainavu parks. Parkam ir trīs daļas – parādes pagalms, vasaras parks un ziemas parks. Parka vidū ir dabiska grava, kas norobežo vasaras parku no ziemas parka. Viens no galvenajiem celiņiem ved gar skaisto Lielupi. Otrs celiņš vijas gar parka austrumu pusi, un tā vidusdaļā ir neliels paugurs, kas rada optisku parka paplašinājuma ilūziju. Agrāk Mežotnes muižas parkā atradies paviljons, tā vēsturiski foto ir atrodami VKPAI arhīva materiālos, līdz mūsdienām no paviljona saglabāties tikai podests. Taču tā ir tikai daļa no 17 ha lielās muižas teritorijas, muižai pieguļ arī ganību zeme Lielupes pretējā krastā. Tālā skatu perspektīvas nelielajā ainavu parkā rada plaša parka iespaidu, dažas skatu perspektīvas stiepjas pāri Lieluvei. 1991.g. 2. jūlijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, u.c.

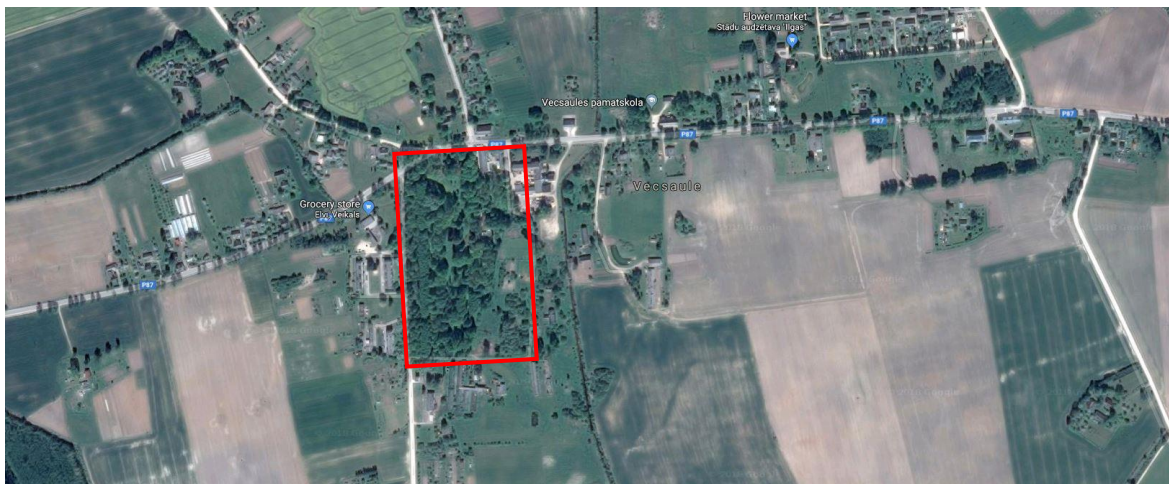
27.att. Mežotnes muižas parks, aerofoto

28.att. Situācijas plāns: A-pils; B-bij. pārvaldnieka māja; C-bij. staļļi

17. Vecsaules muiža un parks (Vecsaules pagasts)

Vecsaule sākumā piederēja Livonijas ordenim, bet pēc tam Kurzemes hercogam. Vēlākos periodos te saimniekojis gan Heinrihs fon Rautenfelds, gan barons Brandenburgus. Muižas plānojums bijis vienkāršs – ceļa malā atradās muižas pils, bet aiz tās parks, uz austrumiem no parka atradās vairums saimniecības un ražošanas ēkas. Muižas dzīvojamā ēka vairs nav saglabājusies. Arī parka platība uz pusi samazinājusies. Ir saglabājušies atsevišķi senie stādījumi. Nesen atjaunota viena no muižas klētīm. 2012.gadā Bauskas un Radvilišķu pašvaldību vadītāji atklāja šo restaurēto ēku, kas ir Lietuvas dāvana Latvijai un kalpos ka saieta nams un Lietuvas kultūras centrs. Šis ir pirmais Lietuvas kultūras centrs, kas vērīs durvis Latvijā.

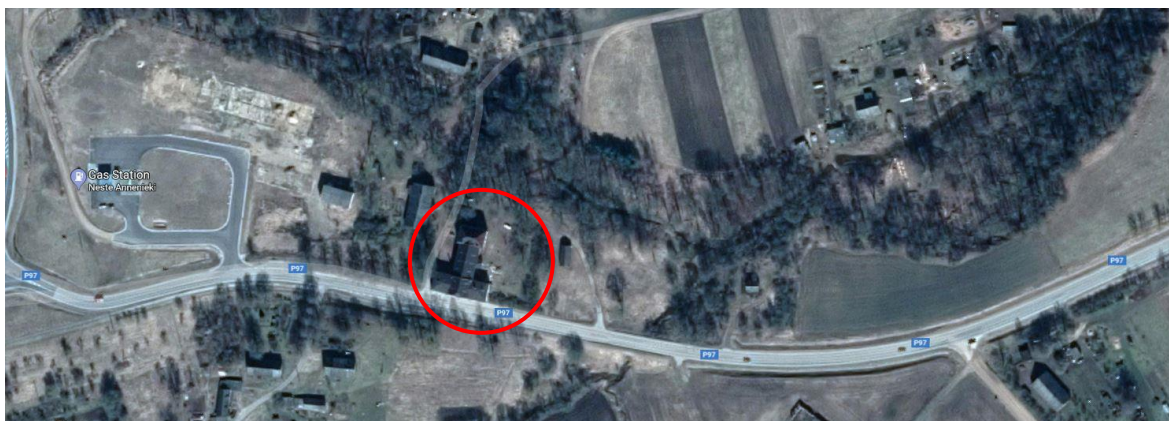

29.att. Vecsaules muižas parks, aerofoto

Dobeles novada muižas parki

18. Annasmuižas apbūve un parks (Annenieku pagasts)

Ap 1800. gadu barona fon Rekes dzimta uzsāk Annas muižas apbūvi. Tiek celta pati muiža un tai piederošās saimniecības ēkas. 1850. gadā Annas muižā uzsāk darbu vietējā skoliņa, kuru vada Irlavas skolotāju semināru beigušais skolotājs Fr. Veinbergs. 1920. gadā Annas muižu zemes tiek sadalītas jaunsaimniecībām. Ar 1920. gadu Annas muižas teritorija tiek pārdēvēta par Anneniekiem. Pirmās brīvvalsts laikā Annenieki veidojas kā kultūras centrs. 1930. gadā pie vecās muižas klēts tiek piebūvēts Tautas nams (daļēji par iedzīvotāju saziņotiem līdzekļiem). Šobrīd no muižas klēts pārbūvētais Tautas nams stāv tukšs. Tajā kādu laiku ir bijis veikals. Aiz Tautas nama var vērot muižas parka atliekas.

30.att. Annasmuižas apbūve un parks, aerofoto

19. Ālaves muižas parks (Penkules pagasts)

Ālaves muiža celta 19. gadsimtā. Tā ir koka guļbūve, kas apšūta ar spundētiem dēļiem. Apakšā ir lieli pagrabi. Ēka kādreiz bijusi krāsota pelēkzila, bet detaļas – baltas. Kādreiz muižas apkārtnē bijis arī liels un skaists parks ar retu sugu kokiem, bet tagad tas ir aizaudzis. Ap visām muižas durvīm bijuši skaisti kokgriezumi. Muižas ēka pašlaik ir sliktā stāvoklī. Ālaves muižas ēkas ir vietējas nozīmes arhitektūras piemineklis.

31.att. Ālaves muižas parks, aerofoto

20. Bērzes muižas apbūve, Bērzes ūdensdzirnavas (Bērzes pagasts)

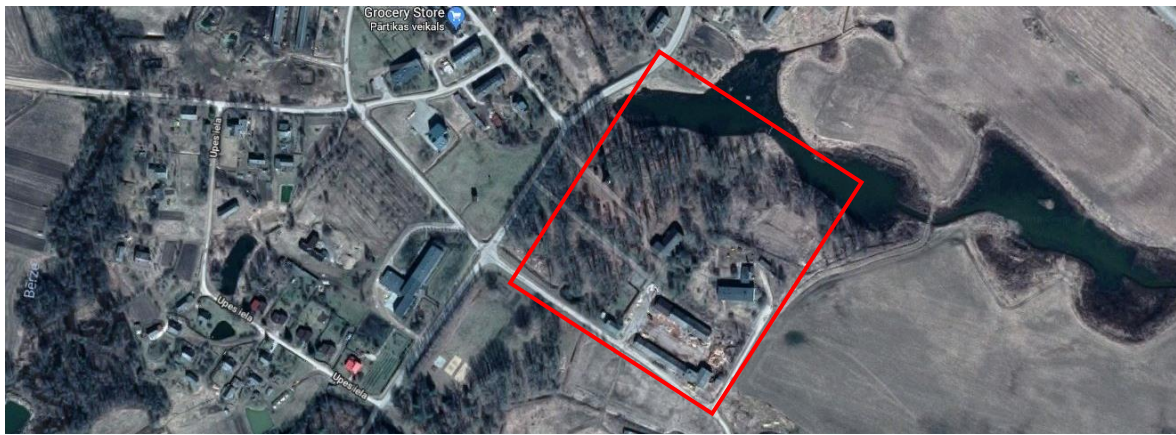
No vecās Bērzmuižas ēkām līdz šodienai ir saglabājušās muižas klēts paliekas. Domājams, ka klēts ir celta 18. gs. vidū. Bērzes ūdensdzirnavas saistītas ar Bērzes muižu. Pirmsākumi meklējami Kurzemes hercoga Jēkaba valdīšanas laikā (no 1643. - 1684. gadam), kad Bērzes muižā uz Bērzes upes tika ierīkotas vadmalas un buraudekla austuves, no kurām vēlāk attīstījās Bērzes upes aizsprosts un ūdens dzirnavas. Dzirnavu pašreizējais īpašnieks ir Orvils Heniņš, kurš jau vairākus gadus atjauno un nostiprina upes aizsprostu un bez graudu malšanas nodarbojas arī ar elektrības ražošanu Bērzes dzirnavās. Bērzes dzirnavas ir valsts nozīmes kultūras piemineklis. Šāds ūdensdzirnavu komplekss šobrīd ir vienīgais vecākais darbojošais vēstures piemineklis Latvijā, kurā var praktiski redzēt un iepazīties ar 100 gadu vecām labības pārstrādes tehnoloģijām un tradīcijām, izmantojot ūdens spēku. Bērzes ūdensdzirnavu kompleksa būvniecība notikusi 19. gs. vidū un pabeigta 1863. gadā. Ūdensdzirnavu komplekss sastāv no 55 m gara aizsprosta uz Bērzes upes, 600 m gara derivācijas un 200 m gara izteces kanāla, dzirnavu ēkas ar darba mašīnām un hidrotehniskām iekārtām un kūts - ratnīcas. Līdz 1940. gadam dzirnavas aktīvi strādāja un sniedza pakalpojumus plašā reģionā. Pēc 1940. gada nacionalizācijas līdz 1972. gadam dzirnavas darbojās, taču šajā periodā valdošās saimnieciskās sistēmas dēļ dzirnavu komplekss pakāpeniski tika nolietots un ūdens sistēma sagrauta. Divdesmit gadu dīkstāves periodā dzirnavu vērtības tika izlaupītas un būves novestas līdz sabrukumam. 1991. gadā denacionalizācijas rezultātā dzirnavas tika atgrieztas likumīgajiem mantiniekiem un uzsākts renovācijas process. Uz dzirnavu kompleksa bāzes 1994. gadā tika izveidota Z/S "Dzirnavas", kura arī šobrīd sniedz graudu pārstrādes pakalpojumus un ir nozīmīgs sadarbības partneris vietējiem lauksaimniecības produkcijas ražotājiem.

32.att. Bērzes ūdensdzirnavas, aerofoto

21. Bijušais Renģes muižas parks, tagad Zebrenes centra parks (Zebrenes pagasts)

Vecajā parkā vēl joprojām sastopamas retas un savdabīgas koku sugas. Parkā atrodas piemineklis sarkanā terora upuriem un 2. pasaules karā kritušajiem nacionālajiem cīnītājiem. Tas uzstādīts 1995. gadā par apvienības "Daugavas Vanagi" ārzemju latviešu saiziedotajiem līdzekļiem, lai atgādinātu nākošajām paaudzēm par 1941. un 1949. gada represijām pret Zebrenes pagasta iedzīvotājiem. 2018. gada vasarā pie parka atklāta sajūtu taka, kuras izveidē brīvprātīgi iesaistījās Zebrenes iedzīvotāji. Taka papildināta ar ugunskura vietu, labo domu svētnīcu un dažādām spēlēm – pieturām.

33.att. Zebrēnes centra parks, aerofoto

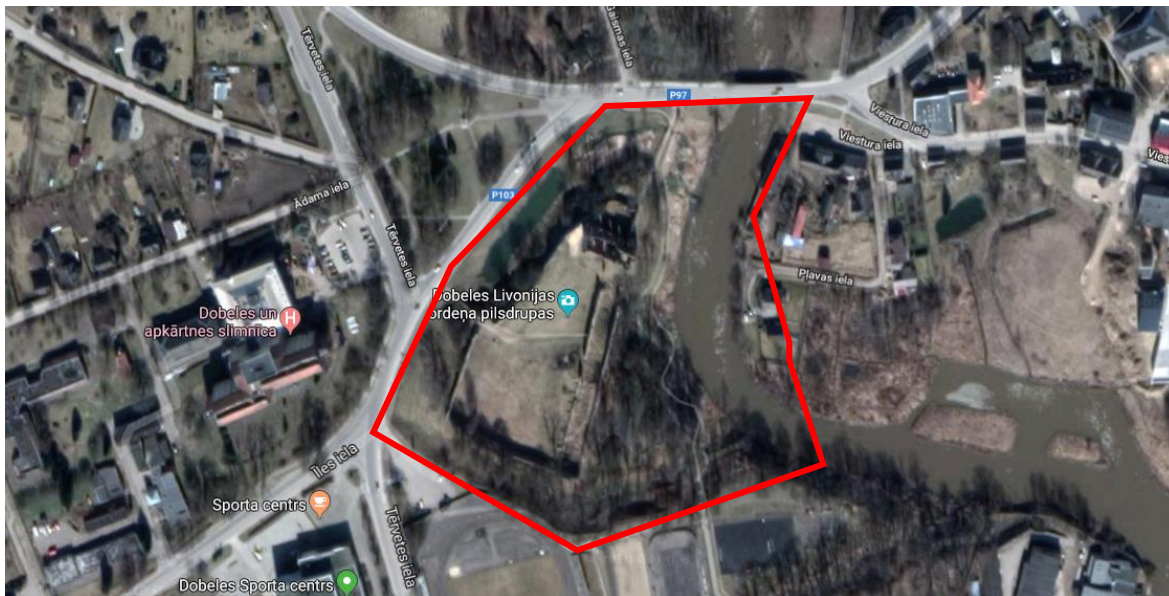
22. Bikstu muižas parks (Bikstu pagasts)

Muižas pils celta 1847. gadā eklektisma stilā, klasicisma formās. Ir nostāsts, ka vecajā Bikstu pilī, kas ir senāka par 1847.g. būvēto, bijis klosteris, kurā dzīvojušas 7 mūķenes kopa ar priekšnieci. Viņas te dzīvojušas līdz mūža galam un apglabātas tepat muižas parkā. Jaunā Bikstu muižas kungu māja nosacīti saistāma ar neogotiku. Pārbūvju rezultātā ēka zaudējusi sākotnējo izskatu un proporcijas. Muižas apbūves ansamblī ietilpst arī kalpu dzīvojamās ēkas, laidars, kūtis, klēts un stallis. Kopš 1945. g. pilī atrodas skola. Muižas apbūve ir Valsts aizsargājams kultūras piemineklis. Ēkas mākslinieciskā vērtība ir balkona un verandas režģu ķelta lēmumiem. Pie muižas 19. gadsimta vidū ierīkots plašs ainavu parks ar retām koku sugām, kurš aizņem 18.2 ha lielu platību. Parks atrodas līdzenā vietā pie dīķa un kanāla, kas savienos ar Bikstupīti. Z daļā atrodas plaša ainaviska lauce ar koku grupām, kas veido skatu perspektīvu elementus, A daļa veidota ar tālām perspektīvām, šajā parka daļā ir daudz gaismas un plašuma. Parkā bijuši 280 stādīti koki. 1991.g. 23. jūlijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, u.c. Aprakstā secināts, ka parka vērtība ir lielas vietējo koku sugu un lapegļu grupas, un parks saglabājams aizsargājamo objektu sarakstā.

Hand-drawn map of the Biskuplje area. The map shows a network of roads and paths. Key locations and distances are marked:

- Top:** 3 KM (scale bar)
- Top Center:** BISKUPE
- Top Right:** PLAVA
- Right:** SAKNU DŽEZI
- Bottom Right:** PLAVA
- Bottom Center:** BISKUPE STACIJA 200 M
- Bottom Left:**
 - UZ BISKUPE - GRUNDĒS CĒLU
 - LIVIL
 - UNIKAT
 - TUKUMA CĒLS 300 M
 - KALNČIEMA BĒRĒDA 3,2 KM
 - ZEBRENE 12 KM

The map also includes various numbered points (1-12) and letters (A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, W, X, Y, Z) marking specific locations or landmarks.

36.att. Dobeles pils parks, aerofoto

24. Lustes pils drupas (Jaunbērzes pagasts)

Lustes pils celta 1775. gadā un tolaik bija viena no greznākajām Kurzemes un Zemgales hercoga Pētera pilīm ar franču dārzu un plašu medību parku. Arhitekts Severīns Jensens. Ap pili kādreiz ir bijis estētisks parks ar vairākām eksotisko augu sugām un ar mūri norobežotu zvēru dārzu medībām. Šobrīd no pils ir palikušas tikai iespaidīgas ārsienas, tā stāvējusi bez jumta un pārsegumiem jau kops 1950. gadiem, tādēļ stipri cietusi no laikapstākļu ietekmes. Pavasarī pils pakājē zied aizsargājamās savvaļas tulpes. Pakāpeniski tiek sakopta apkārtnē. Pie pils iebraucamā ceļa atrodas zemnieku saimniecības ēkas, kas degradē vidi un bojā pils vizuālo uztveri.

37.att. Lustes pils drupas, aerofoto

25. Upesmuižas apbūve un parks (Bikstu pagasts)

Upesmuižas apbūve un kungu māja ir vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis. Apbūve radusies 19.gadsimta pirmajā pusē. Līdz mūsdienām saglabājušās saimniecības ēkas, kungu māja un parks, taču teritorija ir pamesta.

38.att. Upesmuižas parks, aerofoto

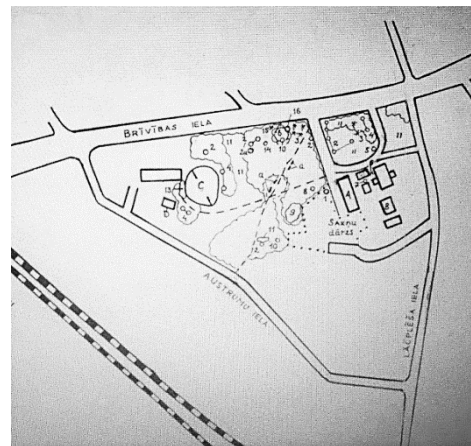
26. Vācu mācītājmuiža (Dobeles pilsēta)

Vācu mācītājmuižas apbūve datēta ar 19.gs sākumu. To veidoja mācītāja dzīvojamā māja ar plašu pagalmu. No 1867. līdz 1905.gadam mācītājmuižā dzīvoja vācu draudzes mācītājs, ievērojamais latviešu valodas un etnogrāfijas pētnieks Augusts Bīlenšteins (1826 - 1907). Pateicoties viņa apņēmībai un enerģijai, 19.gs. otrajā pusē tīcis izveidots muižas parks ar dažādu koku stādījumiem, kuri vesti ne vien no tuvās apkārtnē, bet arī no tālienes. Kad Augusts

Bīlenšteins kļuva par Dobeles vācu draudzes mācītāju, viņa lielākā aizraušanās bija iekārtot dārzu un kopt laukus. Tā tapa "maza paradīze, kas gan tēvam, gan bērniem un mājas draugiem allaž ir bijis prieka, pacēluma un laimes avots". Mācītāja dārzs bijusi izcila retu augu un koku vāktnīca, kas tolaik pārstāvēja pat botānikas speciālistus. Parku veido brīva plānojuma stādījumi virzienā uz dīķi. Līdz mūsdienām no vācu draudzes mācītājmuižas senās apbūves saglabājusies koka dzīvojamā ēka, laukakmeņu mūra klēts, labības klēts (20.gs. 30.gados pārbūvēta par dzīvojamo ēku), pārbūvētā saimes māja un parks. Parka ainavu bagātina dīķis. Vācu mācītājmuižas apbūve un parks ir vietējās nozīmes arhitektūras pieminekļi. Muiža apskatāma no ārpuses. 1999.g. 27. jūlijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, dižkoki, u.c.

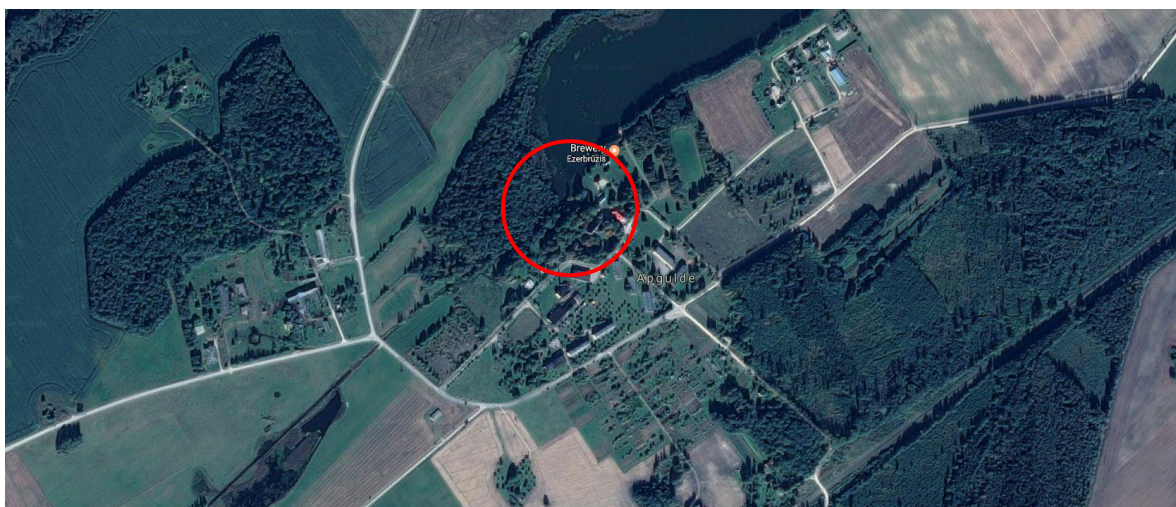
39.att. Vācu mācītājmuiža, aerofoto

40.att. Situācijas plāns: A-mācītājmuiža; B-saimniecības ēka; C-dīķis

27. Vecapguldes muižas parks (Naudītes pagasts)

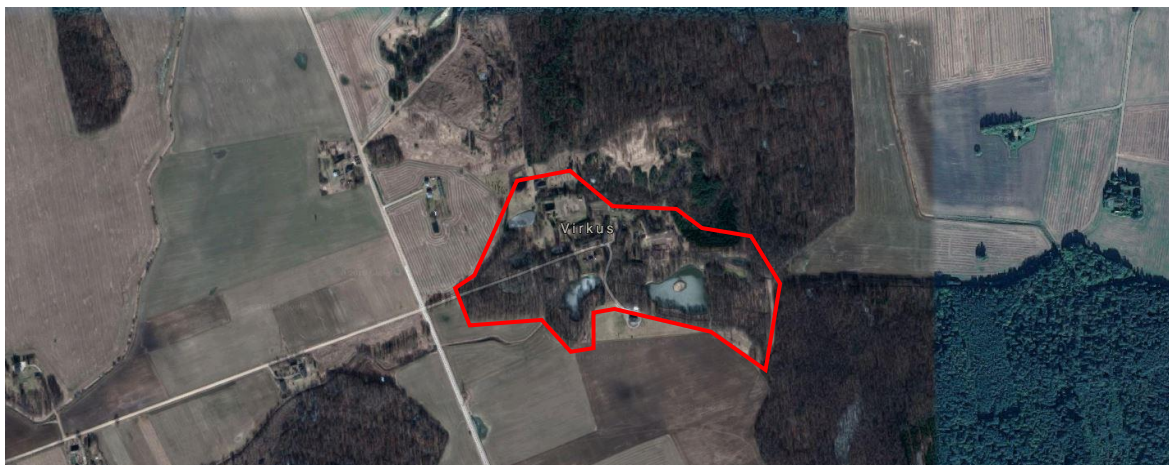
Muižas apbūve datējama ar 18.gadsimta beigām. Muižas teritorijā saglabājušās arī dažas saimniecības ēkas. Pēckara periodā celtnes stipri pārbūvētas un degradētas, tomēr to oriģinālsubstance ir saglabājusies. Šobrīd Vecapguldes muižas apbūves komplekss ir apdraudēts kultūrvēsturiski nozīmīgs objekts. Pašlaik muižas ēkas ir privātpersonas īpašums, tur norit restaurācijas darbs. Saglabājies arī muižas parks, kas arī veidojies 18. gadsimta beigās.

41.att. Vecapguldes muižas parks, aerofoto

28. Virkus muižas parks (Bērzes pagasts)

Virkus muižas apbūve un parks ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis. Apbūve veidojusies ap 18./19. gadsimtu un parks ap 18.gadsimta beigām. Kungu māja pārvēršas drupās, bet citas ēkas apdzīvotas. Blakus atrodas parks, lielākā daļa teritorijas ir privāts īpašums. Muižā 20.gs sākumā nodarbojās ar netradicionālo lauksaimniecību audzinot fazānus un palaižot to dabā medību nolūkos.

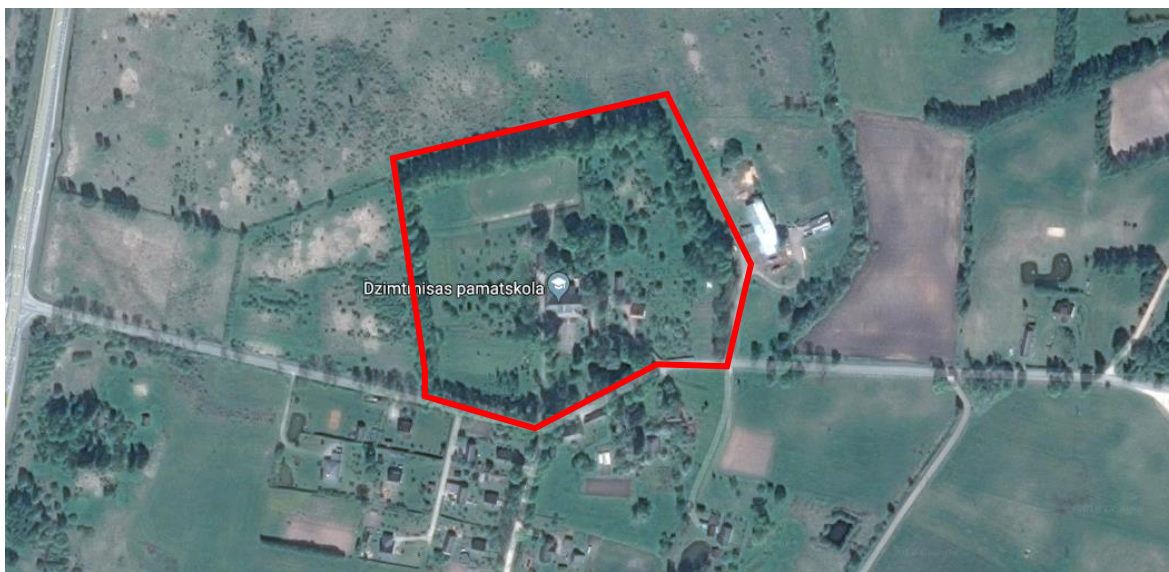

42.att. Virkus muižas parks, aerofoto

Iecavas novada muižas parki

29. Dzintmīšas muiža (Dzintmīsa)

Dzintmīšas muižas kungu māja ir varena koka ēka, kas sākotnēji celta 1560. gadā. Ēkai pirmsākumos bija divslīpš dakstiņu jumts, tad jumtu pārbūvēja un izveidoja savdabīgu, neogotikas stila jumtu ar diviem simetriskiem dzeguļotiem torņiem. Līdzās kungu mājai 19.gs. ierīkots parks ar dīķi. No 1920. gada muižas ēkā atrodas skola. Skolas saime rudenī organizē Muižas dienas Dzintmīšā, kur var satikt muižkundzi un muižkungu. Teritorijā ap muižas ēku ir neliels veģetācijas, bet izskatās, ka no vēsturiskā parka maz kas ir saglabājies, vai arī, parka nemaz nav bijis.

43.att. Dzintmīšas muižas apbūve ar parku, aerofoto

30. Gaiļu muiža (Iecavas pagasts)

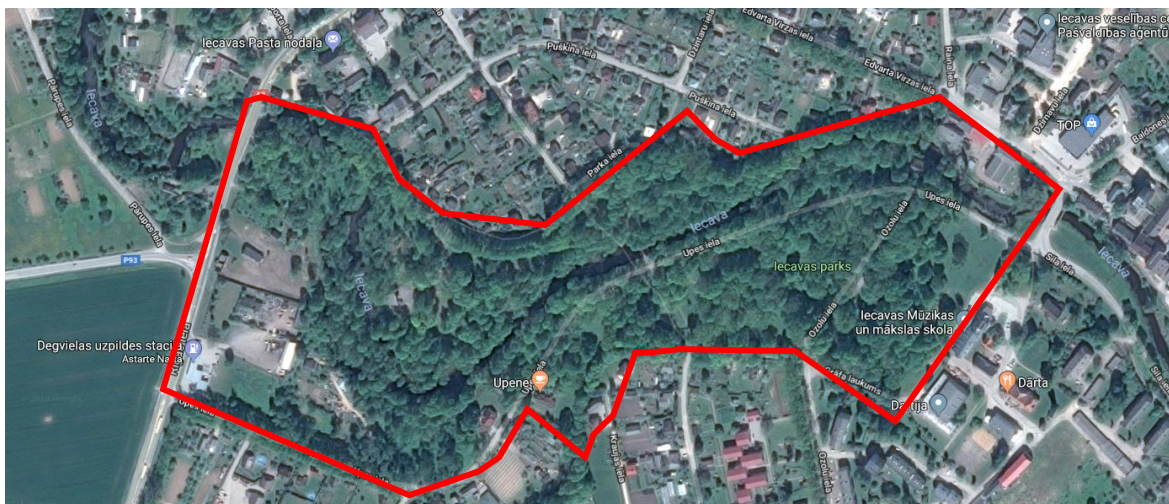
Celta ap 1880.gadu. 1905.gadā revolucionāri nodedzina daļu no ēkas. 1907.gadā atjauno nodedzināto ēku, bet mūra vietā top koka celtne. 1929.gada maijā advokātam Aleksandram Brīviņam pret izpirkuma naudu nodod Gaiļu muižu mūža lietošanā ar mantošanas tiesībām. Kopš tā laika mainīts nosaukums "Brīviņi". 1944.gada oktobrī saspridzina veco Zālītes skolu, kas bija pie Grienvaldes dzirnavām un skolu pārceļ uz „Brīviņiem”, jo Brīviņu ģimene, vācu armijai atkāpjoties, dodas emigrācijā. 1968.gadā uzceļ jauno Iecavas vidusskolu, tā uzņem tuvākās apkārtnes, arī Zālītes 8-gad. skolas skolēnus. Vienlaikus tiek lividēta Bruknas sākumskola ar 2 palīgskolas klasēm, to pārceļ uz bijušās Zālītes 8-gad.skolas telpām un nodibina Zālītes palīgskolu. Tagad - Zālītes speciālā internātpamatskola.

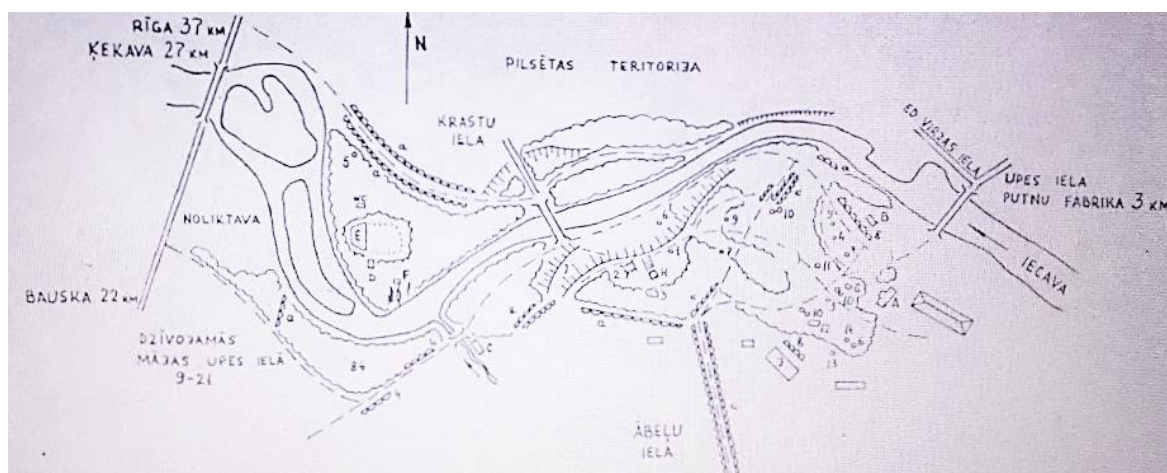
44.att. Gaiļu muiža, aerofoto

31. Iecavas (Lieliecavas muiža) muižas apbūve ar parku (Iecava)

Iecavas muižas kompleksā saglabāties 1908. gadā celtais pils bibliotēkas korpuss, 18.gs. otrās puses klēts ar vējradītāju jumtgalē, 19.gs.beigās celtie staļļi (pašlaik – viesu nams “Dārta”), vārtu sargu namiņi pie iebraucamajiem ceļiem un parks. Iecavas muižas apbūve ar parku ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis. Tas veidots vienlaicīgi ar muižas kompleksa izbūvi laikā no 1795. līdz 1800. gadam, naturālistiskā angļu ainavu parka stilā. Parka kopējā plātība ir 16,6 ha, tam raksturīga liela lapu koku daudzveidība, pārstāvētas daudzas introducēto koku sugas. Koku vecums - līdz pat 130 gadiem. 17.gs. parks eksistējis kā dekoratīvais dārzs ar daudziem labirintiem, vēlāk pārveidots par ainavu parku. Parkā ir daudz lauces, introducēto kokaugu un to grupas, alejas un koku rindas. Cauri parkam izveidots asfaltēts ceļš, pa kuru brauc auto transports, ir uzlikts ātruma ierobežojums – 30km/h. Parkā 1936. gadā atklāts tēlnieka P.Bandera veidotais piemineklis Latvijas Brīvības cīņās kritušajiem. Parkā atrodas brīvdabas estrāde, kur notiek dažādi pasākumi. 1991.g. vasarā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, dižkoki, u.c.

45.att. Iecavas (Lieliecavas muiža) muižas apbūve ar parku, aerofoto

46.att. Situācijas plāns: E-estrāde; F-vācu karavīru kapi; G-Otrā pasaules kara pieminēklis; H-atbrīvošanās cīņu pieminēklis

Jaunjelgavas novada muižas parki

32. Vīgantes parks (Staburaga pagasts)

Senāk arī Liepavota parks - Daugavas kreisā krastā, 0,2 km uz ziemeļiem no Staburaga, pie bijušās Vīgantes muižas. Parks izveidots Vīgantes muižas laikā 19.gs. un 20.gs. sākumā. Parkā auguši 64 sugu koki, bet barona fon Bēra lepnums bijis rožu laukums. 20.gs. 20. gados, kad bijusī muiža un parks nonāca Latvijas valsts īpašumā, bija paredzēts izveidot vienotu Staburaga un Vīgantes parka ansambli, tas nenotika, tomēr vasarās parks kļuva par iecienītu un plaši pazīstamu brīvdabas sarīkojumu vietu. Sākot ar 1920.g. te notiek dažādi pasākumi. Ir ziņas, ka jau 1923.g. Vīgantes parkā notikuši Dziesmu svētki, kuru virsdiriģents bijis vietējais sēlpilietis no „Ādmiņiem” Jānis Apsalons. Šo svētku rīkošana kļuva par Vīgantes parka nākamo tradīciju un tos parasti rīkoja Jāņu dienā. 20.gs. parks smagi cietis – pirmoreiz – II pasaules karā, kad vācieši atkāpjoties nozāgēja daudzus lielus kokus, otro reizi Vīgantes parku izpostīja sešdesmitos gados kad pēc Pļaviņu HES uzcelšanas izveidojās Pļaviņu ūdenskrātuve. Parka daļā, kuru skāra applūduma josla, nocirta kokus. Bojā aizgāja parka lepnums - estrāde un amfiteātra veidā izkārtotās skatītāju sēdvietas. 1977. gadā pārpalikušais parks tika ņemts valsts aizsardzībā. Parka platība ir 10 ha un tajā aug 41 eksotisku koku sugas: Sveķu lazdas, sarkanais ozols, riekstkoks, Sibīrijas baltegle, Ziemas ozols. Parkā uzstādīta kādreizējās skulptūras

"Daina" kopija, ko A. Briede atjaunoja 1978.g., palikušas kāpnes Daugavas krastā, kas vedušas uz vietu, kur atradusies 'Dainas' skulptūra, tikai tagad tās ieved pašā likteņupē. Parkā ir brīvdabas estrāde, laivu piestātne, kā arī 2011. gadā uzstādītās Janča un Marča skulptūras no V. Zālīša grāmatas "Staburaga bērni". Parkā saglabājušies 3 dīķi vēl no Vīgantes muižas laikiem. Šobrīd Vīgantes parks ir saposts - ar kārtīgām taciņām, kāpnītēm, tiltiņiem. Atdzimst arī Vīgantes parka dziesmotās tradīcijas. 1991.g. 27. septembrī veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, dižkoki, u.c.

47.att. Vīgantes parks, aerofoto

48.att. Situācijas plāns: A-pils pamatu drupas; B-skulptūra; C-estrāde; D-dīķis; E-akmens žogs; F-saimniecības ēkas;G-dzīv. māja

Jelgavas novada muižas parki

33. Abgunstes muižas parks (Zaļenieku pagasts)

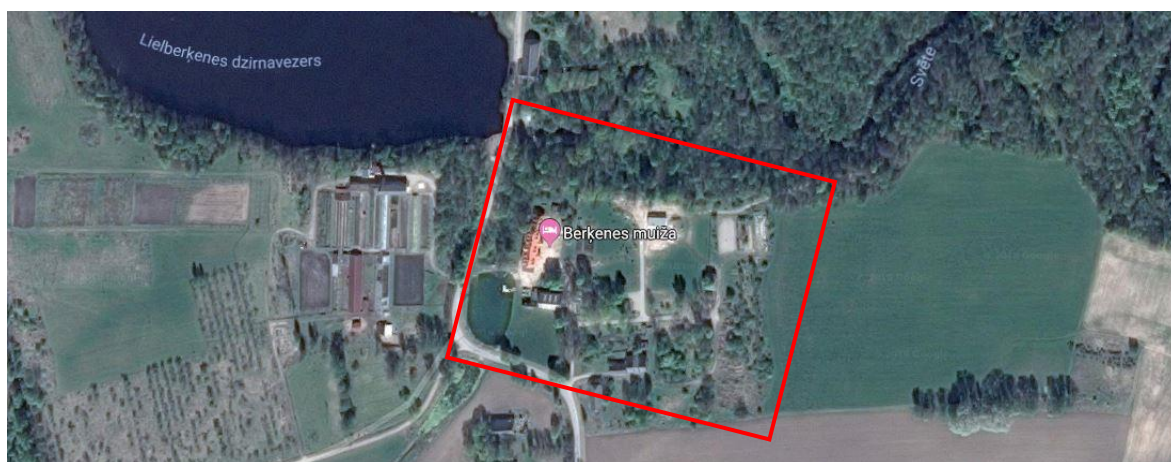
Muižas apbūve veikta ap 1780.g., bet nemieru laikos tā nodedzināta. Ēkas atjaunošanu uzsāka pēc 1908.g., no sākotnējā koka kungu nama tolaik saglabājušies bija tikai mūra pamati pagraba līmenī. Pils atjaunošanas darbi tika pārtraukti, un vēlāk 1929.-1931.g. rekonstrukciju nolēma pabeigt pagasta padome, lai ierīkotu muižā Abgunstes pamatskolu. Pēc skolas likvidācijas 1971.g. ēkā tika ierīkoti dzīvokļi. Lielā apjomā saglabājušies logi, ar atsevišķiem zudumiem saglabājušās 1929./31.g. durvju vērtnes, kā arī saglabājušās divas koka kāpnes, kas izbūvētas skolas vajadzībām – šie elementi būtiski paaugstina ēkas kultūrvēsturisko vērtību. Šodien muiža ir privāts īpašums un te tiek veidota radoša vide mākslas simpozijiem, piedāvātas telpas pasākumiem, izstādēm, semināriem, naktsmītne vasaras periodā. Sākot ar 2017.gada rudeni darbojas atvērtās amatniecības darbnīcas. Muižai piešķirts Valsts aizsargājamā kultūras pieminekļa statuss. Parks ir vidēja lieluma, nolasāmas koku rindas, iespējams, arī alejas. Teritorijā ir četri dīķi.

49.att. Abgunstes muižas parks, aerofoto

34. Berķenes muiža (Vilces pagasts)

Muiža pieminēta jau kopš 15. gadsimta, taču mūsdienās redzamā kungu māja būvēta 1820. gadā. 2004. gadā Berķenes muižu un zemi iegādājās Ilze un Aldis Melgalvji un sāk muižas ēku atjaunošanu, un izstrādā projektu lauku rezidences attīstībai. Šobrīd kungu māja un saimniecības ēkas ir atjaunotas un teritorija ir labiekārtota, izveidotas atpūtas vietas, muižā pieejamas naktsmītnes, telpas svinībām un semināriem. Berķenes muiža ir Vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis.

50.att. Berķenes muiža, aerofoto

35. Bērvircavas muižas kungu māja un parks (Sesavas pagasts)

Bērvircavas muižas kungu māja celta 17. gadsimtā. Pēc arhitektoniski mākslinieciskās izpētes materiāliem noskaidrots, ka tā ir vecākā koka kungu māja Latvijā, iespējams, arī Baltijā. Saglabājušās unikālas 17. gs. beigās - 18. gs. pirmajā pusē apgleznotas griestu sijas, lai gan māja stipri nopostīta. 1923.-1924. gadā muižas zeme tika ieskatītas Valsts zemes fondā un sadalīta 17 saimniecībās. Muižas kungu māja kopā ar parku ir vietējas nozīmes arhitektūras piemineklis. Latvijas valsts vēstures arhīvā atrodams 19. gadsimta muiža apkārtnes plāns. Tajā fiksēts gan ēku izvietojums, gan regulārais dārzs aiz kungu mājas, sakņu dārzs, ainavu parks upītes krastos. Kungu mājas priekšā bija taisnstūra formas pagalms ar tajā iekomponētu ovālu apstādījumu zonu, kuras centrā iezīmēta koka lapotne. Laika gaitā muižas ēka ir pārveidota, 1920.tajos gados pašvaldība nojauca dārza pusē esošo korpusu materiāliem, bet pašā ēkā sadalot lielās telpas tika izbūvēti dzīvokļi. 20. gadsimta otrā pusē nojauca lieveni un, domājams, veicot

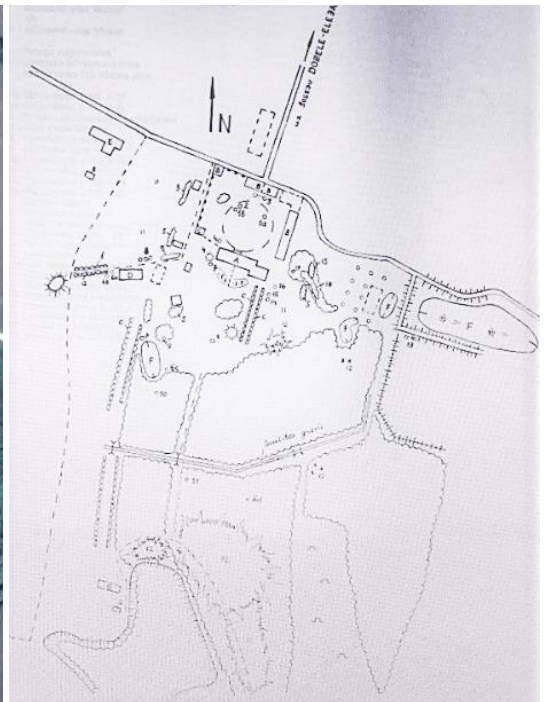
(A-kungu māja, B-kopsaimniecības “Avangards”
kantoris, klubs, C-šķūnis, D-dzīvojamās mājas, E-
ēdnīca, veikals, F-gateris, G-pasts, H-autostāvvietā,
I-žāvētava, J-mašīnu estakāde ar celtniecības
materiālu noliktavas laukumu, K-sporta laukums,
L-lapene, M-sauss apstrādāts koks ar Bērvircavas
uzrakstu, N-dīki)

36. Blankenfeldes muižas parks (Vilces pagasts)

Pašreizēja muižas apbūve veidojusies 18. gadsimta vidū. Kungu mājas priekšā ir slēgts pagalmis, ko ietver vārtu māja, stallis, mūra žogs un trīs mazi paviljoni, kas celti 19. gadsimtā. Kungu māja būvēta atturīgās baroka formās. Muižas apbūvei piemīt Latvijā reti sastopama arhitektūras mazo formu bagātība – iebraucamie vārti, mazi paviljoni, vītņu kāpnes. Pie muižas jau 18. gadsimta bijis regulāras formas dārzs. Muižas kompleksa ēkas kompozicionāli saistītas ar piebraucamā ceļa aleju un parka centrālo lauci, kas izvietoti uz vienas ass. Ainavu parks veidots 19.gs. vidū ar lauci, kuru ietver svešzemju sugu stādījumi – Krievijas lapegle, Balzāma baltegle, u.c. Aiz ainavu parka daļas atrodas mežaparks. Parks veidots angļu klasicisma stilā, teritorijā ir arī nelieli dīķīši. Parka kopējā platība ir 12.7 ha. Pašreiz muižas saimnieki ir SIA “JVB”, kas kops 2007. gada veic muižas apsaimniekošanu. 1998.g. 4. septembrī veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, dižkoki, u.c. Aprakstā secināts, ka parka vērtība ir pils un parka veidotais vienotais komplekss, kā arī atsevišķi sastopamie vērtīgie svešzemju koki, lapegļu audze un lieli vietējo sugu koki, un parks iekļaujams aizsargājamo objektu sarakstā.

54.att. Blankenfeldes muižas parks, aerofoto

55.att. Situācijas plāns-A-pils; B-stallī; C-paviljons; D-klēts; E-dzīvojamā māja; F-dīķi; G-dzīvojamā māja

37. Boļu muiža (Svētes pagasts)

Ap 1704.gadu tā pieder hercogiem. Šobrīd palikušas tikai dažas saimniecības ēkas, bet tās jauki sakoptas un apdzīvotas. Vienā no muižas ēkām šobrīd atrodas Svētes pagasta pārvalde. Vērojams arī nedaudz veģetācijas un lieli koki ar ēku. Atrašanās vietas koordinātas: 56.589825, 23.651997.

56.att. Boļu muiža, aerofoto

38. Bramberģes muiža (Glūdas pagasts)

Bramberģes (Brandenburg) muižas kungu māja būvēta 17.gadsimta Pirmajā pusē, pārbūvēta 18.gadsimta 40. gados, vārtu tornis būvēts 17.gadsimta vidū, par klēti pārbūvēts 1764. gadā. Šobrīd kungu māja un vārtu tornis pamests. Bramberģes muiža 17. gadsimta vidū piederēja Kurzemes hercoga Jēkaba sievai Luīzei Šarlotei, līdz ar to tā pastāv kā kroņa īpašums līdz 20. gadsimta sākumam. Sākotnēji muiža ir bijusi hercogistes īpašumā, bet, pēc tās likvidēšanas, kļūst par Krievijas kroņa muižu. Nomnieki Regulāri mainās. 20. gadsimta 20.,30. gados Bramberģu muižas pilī atradās pagasta valde un pasta nodaļa. Kādu laiku muižā bija arī skola un dzīvokļi. Padomju okupācijas laikā muižas kompleksā atradās aptieka un kopmītnes. 1980. gados Bramberģu muižas komplekss piederēja kolhozam "Nākotne". Patreiz tas, kas palicis pāri no muižas, skaitās privātipašums. Tur valda posts. Aerofoto vērojama paliela parka teritorija, kur šobrīd ir aizaugusi.

57.att. Bramberģes muižas parks, aerofoto

39. Ciemaldu muiža (Jaunsvirlaukas pagasts)

Par muižu ļoti maz informācijas. Atrāsšanās vietas koordinātas ir 56.507457, 24.018935. Teritorijā ir vairākas ēkas, izskatās interesanta, paliela parka teritorija. Muižas struktūra zudusi, bet parka teritorija saistoša.

58.att. Ciemaldu muižas teritorija, aerofoto

40. Elejas muižas parks (Elejas pagasts)

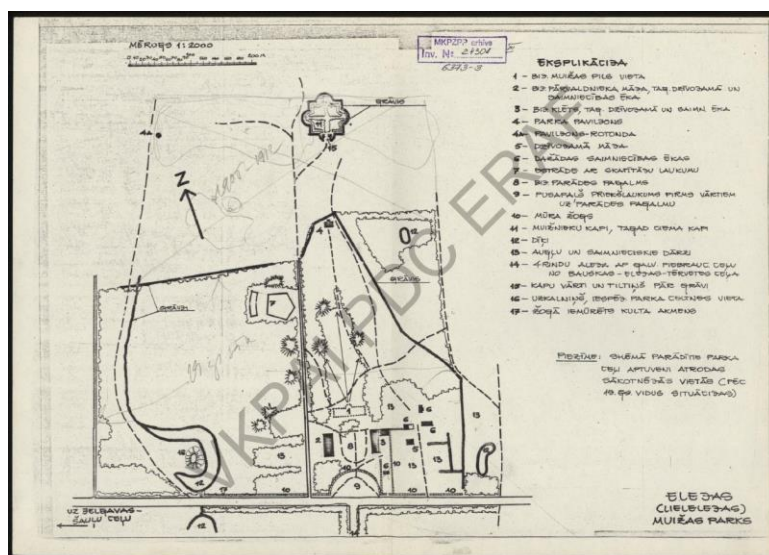
Līdz 1806. gadam Elejas muižas centru veidoja muižas īpašnieku koka dzīvojamā māja, kalpu māja un saimniecības ēkas. Elejas pils ir pirmais nobriedušā klasicisma piemērs, par ko liecina antīko kolonnu portiks un romantiskais angļu parks ar rotondu. Muižas kompleksu no ceļa atdala laukakmeņu žogs ar arkādēm, kas celts 19. gs. 20ajos gados. Parādes pagalmu gar ceļu noslēdza 1,5m augsts mūra žogs, kura vārtus rotāja sfinksas. No klasicisma stilā celtās kungu mājas ēkas saglabājušies vien pirmā stāva sienu fragmenti, akmenī kaltie portika kolonu kapiteļi un bāzes. Elejas muižas parkā uz Z no bij. pils atstiepjas gara, plaša lauce ar atsevišķām skujkoku grupām kulisēs. Parku šķērso aleja ar tai pieguļošām gleznainām laucēm, bet pašā DR malā atrodas garš līkumots dīķis. Uz Z no parka atrodas simetriski plānota baronu kapsēta. 1991.g. veiktā parka inventarizācijā konstatēti 28 vietējās un 45 introducētas sugas. Parks plešas vairāk kā 17 ha platībā, kur sastopamas Veimuta priedes, Holandes liepas, Sibīrijas baltegles un vilnainās irbenes. Muižas parks glabā noslēpumus un leģendas. Parkā aug 15 dižkoki, un no bioloģiskās daudzveidības viedokļa tā ir saudzējama vides „pērle” Latvijas un Eiropas mērogā.

59.att. Elejas muižas apbūve ar parku, aerofoto

60.att. Parka rekonstrukc. un paplašin. projekts, 1905. g.

61.att.Situācijas plāns: 1-bij. pils; 2-bij. pārvaldnieka māja; 3-bij.klēts; 4-parka paviljons

41. Franksesavas muiža jeb Prankas muiža (Jaunsvirlaukas pagasts)

Celta 18.gadsimta 2.pusē, pārbūvēta 19.gadsimta 2.pusē. No saimniecības ēkām saglabājusies klēts. Muižas teritorija ir stipri izmainījusies, bet agrāk galvenais iebraucamais ceļš ar koka tiltiņu ozolu alejas nobeigumā pār Sesavas upīti pavēris aptuveni 80 metru garu skatu līniju uz muižas gleznaino parku. Līdzās ceļam pie parka bijusi izvietota graudu klēts ar stāvu sarkano kārniņu jumtu un baltu kaļķu javas apmetuma sienām. Līdzās klētij – sarga namiņš ar nelielu tornīti četrslīpju jumta nobeiguma daļā. Nelielās koka ēkas pompozitāti pastiprinājis dēlīšu apšuvums un dekoratīvi kokgrebuma elementi. Pagalma vietu iezīmējusi plaša ziedoša pļava, ko ieskāvušas ceriņu grupas un ziedoši krūmi, bet ziemeļu daļā bijis iegarenas formas dīķis. Ainavisko parku perimetrālī noslēgusi grāvju sistēma, kas savienota ar Sesavas upīti. Parkam gleznainumu piešķīrusi varena ozolu rinda rietumu daļā ar

sudrabvītoliem pie bijušā dīķa parka dienvidrietumu stūrī. Iespējams, ka vēsturiski parka dīķim ir bijis arī koka tiltiņš, jo dīķa iegarenajā formā atstāta neliela romantiska saliņa. Jāņem vērā, ka Franksesavas muiža bija dzimtas īpašums un tā tika uzturēta daudz rūpīgāk nekā tā saucamās kroņa jeb lēņu muižas. Savukārt aptuveni 400 metru attālumā austrumu virzienā atrodas dzimtas kapsēta. Šobrīd ir izzudusi lielākā daļa no vēsturiskās apbūves, taču ainaviski kompozicionālā telpa ir nolasāma. Parks ir stipri aizaudzis, un tā atjaunošanai nepieciešama īpaši rūpīga vēsturiskā izpēte. Pašlaik muiža ir privātīpašums un vismaz parka ielokos zāle ik vasaru tiek izplauta. Lai arī celtnes šobrīd ir sliktā stāvoklī, to sākotnējais tēls nav zudis un vēl ir iespējams tās kvalitatīvi un profesionāli atjaunot. LLU arhitektūras zinātņu doktore Aija Ziemeļniece šeit veikusi zinātniskās izpētes darbus.

62.att. Franksesavas muižas parks, aerofoto

42. Jaunsvirlaukas muiža (Jaunsvirlaukas pagasts)

Muiža veidojusies 19.gadsimta vidū. Jaunsvirlaukas muižas kungu māja ir vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis. 19.gs. 60 gados lietuviešu ārsts Petrs Smuglevičs iznomāja Jaunsvirlaukas muižu un, pametis dienestu Pēterburgā, pārcēlās uz dzīvi muižā un Jaunsvirlaukas muiža kļuva par lietuviešu intelektuālās darbības centru, kur uzturējās arī lietuviešu vēsturnieks, rakstnieks un folklorists Simons Daukants (1793-1864). Vēlāk muižā atradās aptieka, pasts un bibliotēka. Šobrīd muiža izskatās pamesta. 2016.gadā tika organizēta talka Jaunsvirlaukas muižas teritorijā. Atrāšanās vietas koordinātas: 56.504119, 23.930828.

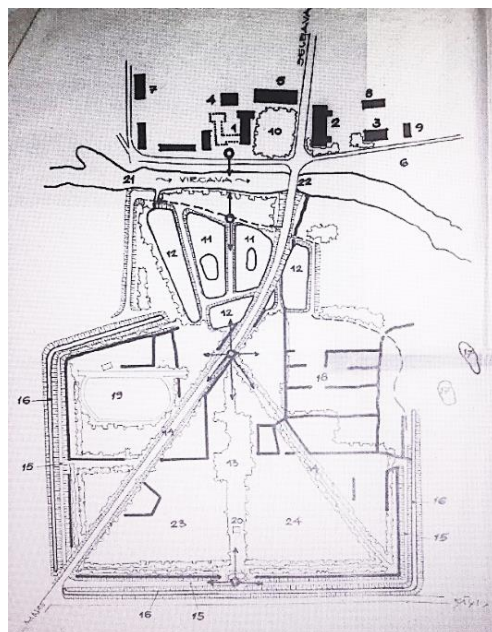
63.att. Jaunsvirlaukas muižas parks, aerofoto

43. Kroņvircavas muižas parks jeb Vircavas muižas parks (Vircavas pagasts)

Kroņvircavas jeb Vircavas muižas parks atrodas Vircavas upītes labajā krastā, bet muižas apbūves centrs – kreisajā, kas liek domāt, ka varēja būt vēl kāds senāks dārzs, kurš ir atradies kopā ar muižas apbūves centru upītes kreisajā krastā. Pašreizējā vietā dekoratīvais augļu un sakņu dārzs ir atradies jau 17. gs. beigās. 18. gs. dārzs rekonstruēts, iespējams, ka tieši tad tajā iestādītas liepu alejas. Vēlāk tas kļuvis plānojumā vienkāršāks. Ap 1931. g. caur parku, pa vienu no tā radiālajiem ceļiem izbūvēta šoseja, vēlāk parkā iebūvēts stadions un šautuve. Tā visa rezultātā nosprostota virsūdens notece un parks pārpurvojies. Parks veidots kā divi dažāda lieluma četrstūri, kas novietoti uz muižas pils simetrijas ass. Centrālajai pastaigu un skatu alejai abās pusēs atrodas pa diviem dīķiem, piektais dīķis novietots šķērsām alejai, šie dīķi uzskatāmi par savdabīgu ūdens parteri. Aiz ūdens partera, uz pils un parka kopīgās simetrijas ass atrodas skatu punkts četrām galvenajās skatu perspektīvā – pa trim radiālajiem ceļiem parka dziļumā un atpakaļ uz pili. Parka lielo četrstūri aptver četru rindu aleja, valnis un kanāls, uz vaļņa vēsturiski bijis vilkābeļu dzīvžogs. Vispilnīgāk no kompleksa ēkām saglabājusies Kavalieru nams, kur pašlaik darbojas skola. 1991.g. 22. jūlijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, u.c. Barokālais parks tiek uzskatīts par lielu vērtību.

64.att. Kronviru muiža ar parku, aerofoto

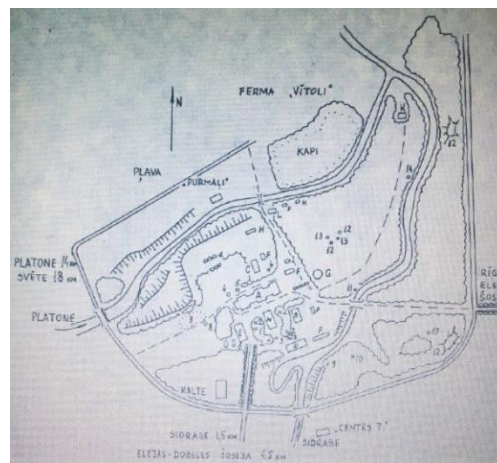
65.att. Situācijas plāns: 1-fragments no Viru muižas pils; 2-Viru vidusskola, bij. Klaviermāja; 3-ciema izpilddomiteja; 4-palīgēka; 5-bijusi manēža; 6-skvērs ar bij. kūts pagrabiem; 7-pārbūvēta vecā dzīv. māja; 8-saimniecības ēka, bij. kūts; 11-dīķi ar salinām; 12-pārējie parka dīķi; 13-centrālā pastaigu aleja

44. Lielplatones muižas parks (Lielplatones pagasts)

Muižas kungu māja celta 1845.-1860. gadā. Kompleksā ietilpst 11.1 ha liels parks, kalpu māja, vešūzis, kapela, dīķis, Hānu dzimtas kapi. 2018. gadā atjaunots vešūzis – autentiska 18./19. gs. veļas māja, kurā pieejama seno veļas mazgāšanas tradīciju izziņas programma. Vešūzim ir trīs stāvi, katrs no tiem ir iekārtots atbilstoši to vēsturiskajām funkcijām. Muižas parādes pagalmā ieved koku alja. Parādes daļa regulāra plānojuma ar cirptiem dzīvžogiem un koku rindām. Dalvenais parka masīvs – plašs brīva plānojuma parks ar atsevišķām laucēm un svešzemju koku un krūmu grupām. Tagad ēkā atrodas pagasta pārvalde, bērnudārzs, bibliotēka un tūrisma informācijas punkts, ir iespēja pieteikties ekskursijām. 1991.g. 21. jūnijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, dižkoki, u.c. Par vērtību atzīts brīvā plānojuma parks ar regulāra plānojuma parādes daļu, vērtīgām svešzemju sugām un lieliem ozoliem.

66.att. Lielplatones muižas parks, aerofoto

67.att. Situācijas plāns: A-pils; B-feldšeru punkts; C-dzīvojamā ēka; E-saimniecības ēka; F-šķūnis; G-kurtuve; H-kūtiņas

45. Lielsesavas muiža (Sesavas pagasts)

Muižas kungu māja celta ap 1655.gadu. Tagadējo izskatu tā ieguva jau pēc hercoga laikiem – 1802.gadā. Lielsesavas muižas kungu mājā tagad iekārtoti dzīvokļi un uz ceļa nav ne mazākās norādes par šo vēstures objektu. Ap muižu saglabāties arī neliels parciņš. Atrāšanās vietas koordinātas: 56.356827, 23.813814.

68.att. Lielsesavas muižas parks, aerofoto

46. Lielvircavas muiža (Platones pagasts)

Vecā muižas kungu māja celta laika posmā no 1803. līdz 1808. gadam. 1920. gadā muiža pārgāja valsts īpašumā un tika sadalīta jaunsaimniecībās, bet kungu māju nodeva pagasta pašvaldībai, kura te ierīkoja izrīkojumu telpas un no 1924. gada pagasta 4-klasīgo pamatskolu. Šobrīd kungu mājā izveidota izstāžu zāle un ekspozīciju telpas. Muižai piešķirts Valsts aizsargājamā kultūras pieminekļa statuss un tas ir Vietējas nozīmes kultūras piemineklis. Pie muižas pils ierīkots parks, taču par to ir ļoti maz ziņu. Var novērot stādītas koku rindas gar ceļiem, plašus zāliena laukumus, cauri teritorijai plūst Vircavas upe.

69.att. Lielvircavas muižas parks, aerofoto

47. Līvērzes muiža (Līvērzes pagasts)

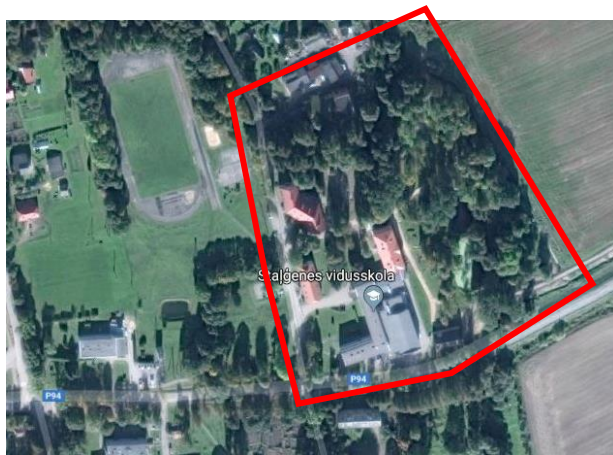
Muiža radusies jau pirms 18. gadsimta. 18. gadsimtā pils paplašināta, tai ticis piebūvēts garais koka korpus, šķērskorpusa pārējā daļa turpinājusi veco mūru apjomus, tā radot simetrisku ēkas plānu T burtā izskatā. Augstais mansarda jumts un atsevišķas dekoratīvas detaļas atšķirā pieticīgo kungu namu no saimniecības ēkām. 1774. gadā pabeidza vārtu torni ar pulksteni, kas kļuva par Līvērzes muižas pazīšanas zīmi. Tornī atradās divi zvani, ko darinājis Jelgavas zvanu lējējs Ernsts Fridrihs Fehters. Bez kungu mājas muižas kompleksā ietilpa vēl 16 koka, mūra un kleķa ēkas ar izteiksmīgiem pildrežģu frontoniem un stāviem kārņiņu jumtiem. Tas esot bijis īsts Kurzemes-Zemgales celtniecības brīnums. Latvijas agrārā reforma atsavināja īpašniekiem Līvērzes muižu, tās centrs tika iznomāts sabiedrībai "Lopkopis". Kā liecina atskaites, nomnieki centušies kaut ko darīt kungu mājas sakopšanai. Otrā pasaules kara beigās muižas ēkas tika izpostītas, pēc tam kungu namā mitinājās tuvējās *GULAG 317*. pārvaldes labošanas un piespiedu darbu kolonijas darbinieki. Kungu ēkai noplēsa kārņiņu jumtu, iebūvēja bēniņu stāvu un pilnīgi pārbūvēja iekštelpas, tika iznīcināta arī skaista rokoko stila keramikas podiņu krāsns (apmēram no 1774.gada). Tornis padomju laikos nojaukts, lai pagalmā varētu iebraukt kolhoza kravas mašīnas, kā arī padomju laikā ēkā atradušies 18 dzīvokļi, no kuriem pāris bijuši apdzīvoti vēl 2013.gadā. Ēka laika gaitā stipri pārbūvēta. Tagad tā ir pamesta un pamazām sagraust. Saglabājies parks ap muižas kungu māju, taču tajā kādā brīdī tikuši izcirsti daudzi koki. Atrāšanās vietas koordinātas: 56.717044, 23.495322.

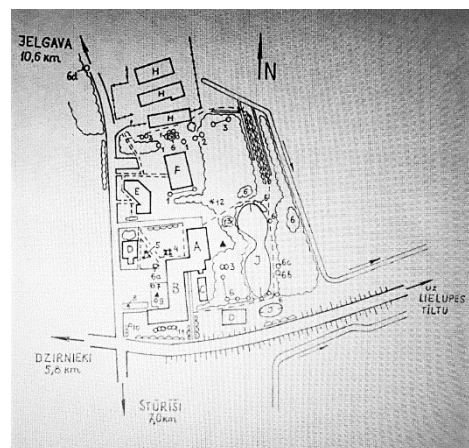
70.att. Līvērzes muižas parks, aerofoto

48. Staļģenes muiža ar parku (Jaunsvirlaukas pagasts)

Muiža veidojusies 16. gs. kā Kurzemes un Zemgales hercoga dominē. Pils celta 1797.gadā klasicisma stilā pēc arhitekta Severina Jensena projekta, pie tās ierīkots parks. 1866. - 1921. g. muiža piederēja Repenaku dzimtai. Ēka ir interesanta Latvijas arhitektūrā būvtehniskā ziņā. Tās pirmais stāvs būvēts no ķieģeļiem un apmests, bet otrais stāvs - no guļšķautņiem - neapmests. Laikā no 1866.-1921.g. Staļģenes muiža piederēja fon Repenaku dzimtai. Pašreizējais muižas komplekss pamatā veidojies 18.gs.beigās, līdz mūsdienām tajā arī atsevišķas saimniecības ēkas. 19. gs. 60. gados ēka paplašināta ar piebūvēm abos galos. 1921. g. muižas pils pārbūvēta un pielāgota Staļģenes pamatskolas vajadzībām un līdzarto pārveidots arī parādes pagalmi. Līdz mūsdienām saglabājusies muižas kungu māja, klēts un parks ar savstarpēji saistītiem dīķiem un liepu rindu fragmentiem. Staļģenes muižas apbūve ar parku ir vietējās nozīmes kultūras piemineklis. 1998.g. 16. septembrī veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, dižkoki, u.c. Parkā izveidots Holandes liepu aplis un lapene, kā arī sastopami lieli ozoli, oši, pelēcīgās apses.

71.att. Staļģenes muižas parks, aerofoto

72.att. Situācijas plāns: A-pils; B-jaunā skolas ēka; C-malkas šķūnis; D,H-saimniecības ēka; F-bērnu rotaļu laukums; G-lapene, J-dīķi

49. Svētes muiža (Svētes pagasts)

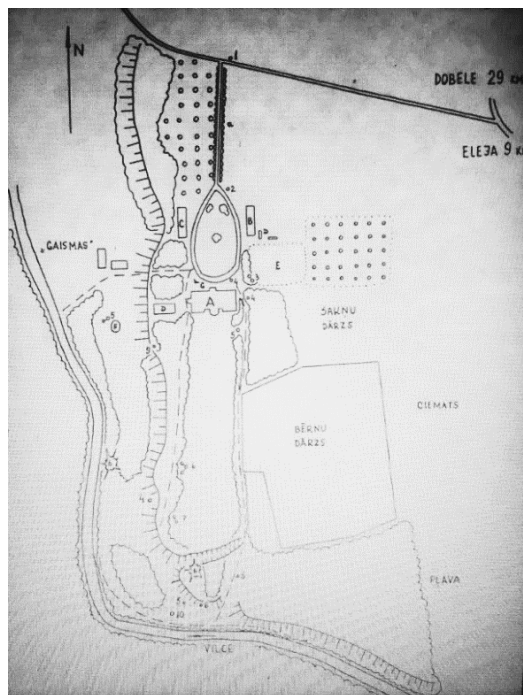
1774. gadā uzbūvēja galma arhitekts Severīns Jensens. Pili armijas vajadzībām pilnībā pārbūvēja no 1876. līdz 1878. gadam. Mūsdienās pamestās kazarmu ēkas pēc PSRS armijas izvākšanās pārvērtušās graustā. Pie pils bija stallis un kalpu mājas, kā arī parks. 2018.gadā izpostīto Svētes muižu nopirkuši Artūrs Blumfelds un Mārīte Bahromkina – jauna ģimene no Jelgavas novada Svētes pagasta, kas pilī un tai piegulošajā aptuveni trīs hektāru lielajā teritorijā sākusi tās sakopšanas un atjaunošanas darbus.

50. Vilces muižas parks (Vilces pagasts)

Vilces upes gleznainajā krastā 18. gs. 50. gados muižas kompleksu uzcēla viens no baronu Mēdemu dzimtas pārstāvjiem – Kristofs Dītrihs fon Mēdems, kurš bija laulājies ar grāfa Keizerlinga meitu Annu fon Keizerlingu. Pateicoties šīm laulībām līdz pat šodienai Vilces muižas ieejas portālu rotā Mēdemu - Keizerlingu alianses ģerbonis. Vilces muiža tika pārbūvēta 19. gs., kad muiža kļuva par Johana Frīdriha Vilhelma fon Hāna īpašumu. Pēc agrārās reformas, kad muižkungiem bija jāpamet savas muižas, 1921. gadā Vilces muižas ēkā iekārtojās Vilces pamatskola, tā darbojas līdz pat mūsdienām. Šobrīd Vilces muižā atrodas skola, tūrisma informācijas punkts un vēstures ekspozīcija. Muižu ieskauj 7.5 ha liels ainavu parks ar atsevišķiem regulāriem elementiem. Centrālajā daļā atrodas gara lauce. No divām pusēm parku apņem upīte. Muižas parks tālāk ieved dabas parkā "Vilce" 144 ha platībā ar Zemgalei neraksturīgo pauguraino reljefu. Dabas parka senatnīgā daļa robežojas ar Vilces upītes stāvkrastiem, kur var veldzēties pie Lielmātes avotiņa, pavasaros priecāties par zilo un balto vizbulīšu paklāju, vasarās sajust liepu ziedu smaržu, rudenos meklēt ozolzīles un kastaņus, bet ziemās baudīt dabas balto skaistumu. Šeit var izjust un priecāties par katra gadalaika pārvērtībām, izstaigāt Barona taku līdz senajam Vilces pilskalnam, izpētīt Rukūzes un Vilces upes krastus, kuros pavīd smilšakmens atsegumi, bet pilskalna pakājē, kur plešas Zaķu pļava, atpūsties sportiskās aktivitātēs. 1991.g. 24. jūlijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, dižkoki, u.c. Par vērtību tiek uzskatīts samērā labi saglabājies ainavu parks ar regulāru parādes pagalmu, atsevišķām vērtīgām un lielām svešzemju un vietējām koku sugām.

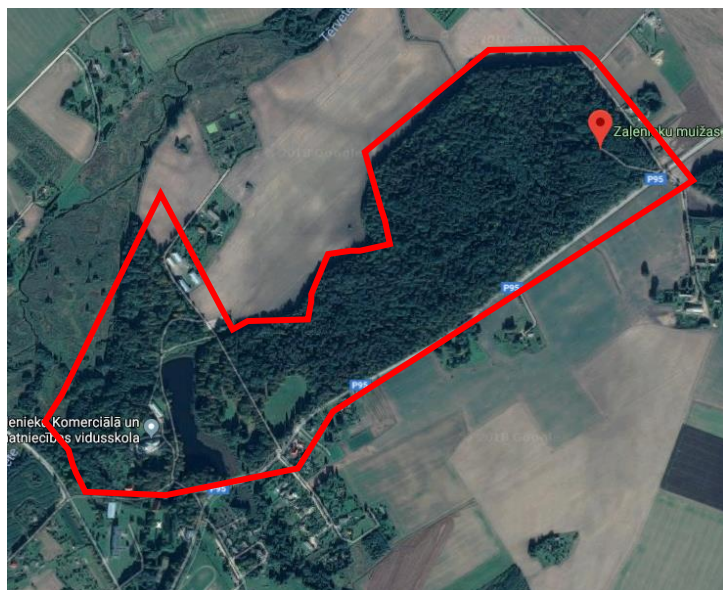
74.att. Vilces muiža ar parku, aerofoto

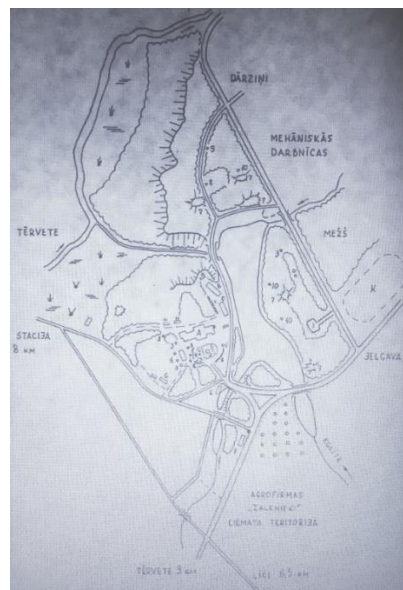
75.att. Situācijas plāns: A-pils – Vilces vidusskola; B-dzīvojamā māja; C-skolas internāts; D-saimniecības ēkas; E-sporta laukums; F-dīķis; G-piemiņas akmens

51. Zaļenieku muižas parks (Zaļenieku pagasts)

Zaļās muižas jeb Zaļenieku muižas bijusī kungu māja atrodas Zaļenieku pagasta Zaļeniekos. Tā tapusi pēc Kurzemes hercoga Ernesta Johana Bīrona pasūtījuma kā medību pils laikā no 1767. līdz 1775. gadam. Pili projektējis arhitekts Frančesko Bartolomeo Rastrelli, taču tās celtniecību realizējis Severīns Jensens, piešķirot tai klasicisma iezīmes. Tagad muižā saimnieko Zaļenieku arodvidusskola. 1925. gadā muižas apbūves inventarizācijas dokumentos minētas vairāk nekā 30 dažādas ēkas, to vidū dažas visai neparastas — puķu māja, vīna māja, firziķu ēka, kā arī tradicionālās — staļļi, kalpu mājas, kūti un citas ēkas. Pils apkārtnē ir 24.1 ha liels ainavu parks, no kura 3 ha aizņem ezers un dīķi. Tā kompozīcijas pamatā ir dekoratīvais dārzs jeb, 18. gadsimta terminoloģijā, izpriecu, augļu un virtuves dārzi. 1991.g. 19. jūlijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, dižkoki, u.c. Par vērtību uzskatāms labi saglabājies ainavu parks ar lielu uzpludinātu dīķi un regulāra plānojuma parādes pagalmu, parkā ir atsevišķas vērtīgas svešzemju sugas un lielas vietējo koku sugas.

76.att. Zaļenieku muiža ar parku, aerofoto

77.att. Situācijas plāns: A-pils; B-mācību korpuss; C-katlu māja; D,E,F,G-dzīv. māja; H-šķūnīši; I-brāļu kapi; J-bij. strūklaka; K-sporta laukums

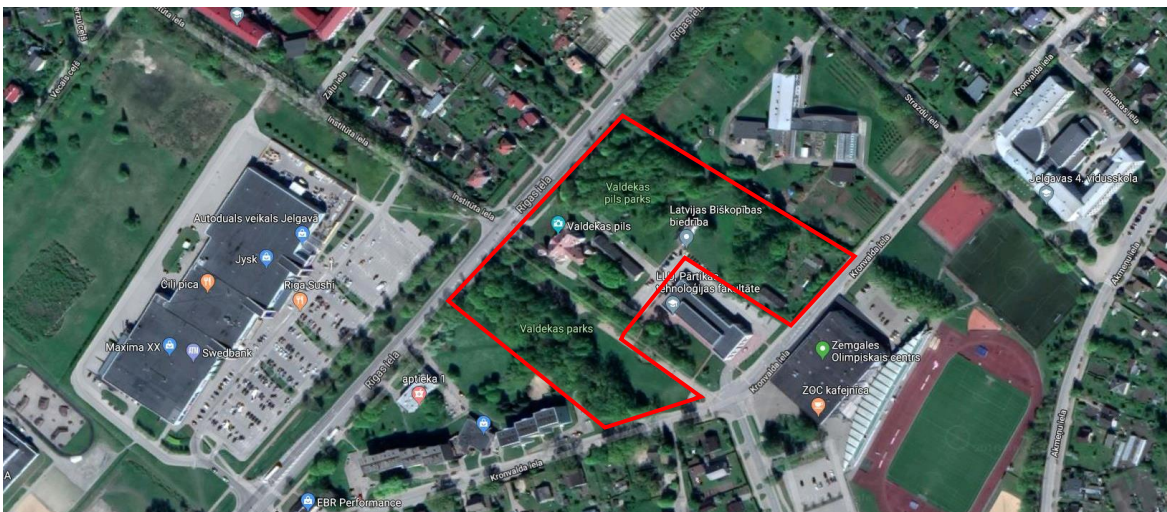
Jelgavas pilsētas muižas parki

52. Jelgavas pils ar parku (Jelgavas pilsēta)

Pils celtniecība sākta 1738.g., tā turpinās līdz 1772.g. 19.gs. sākumā tiek nojaukti vecie cietokšņa vaļņi. Jelgavas pils parku sāka veidot 1817. gadā agrāko pils vaļņu vietā. Pili projektējis F.B. Rastrelli. Sākotnējā projektā bija paredzēts līdzenumu lejpus pils uzpildīt un ierīkot izpriecas dārzu. Taču šo projektu Bīrons noraida un nākošā pils projektā dārzs vairs nebija paredzēts. 1829.g. izbūvē ceļu no pilsētas uz pili, to apstāda ar papelēm. Ceļš saglabājies līdz mūsdienām. Pils parks atrodas starp Lielupi un Driksu. Parkā ir romantiski kanāli, tiltiņi, vairākas pils ēkas un Gubernatora saliņa, kas padara to par vienu no skaistākajiem parkiem Jelgavā. Stādījumu pamatā ir lieli vietējo sugu koki, kas laiku gaitā papildināti ar svešzemju kokiem un krūmiem. Pils parkā aug daži dižkoki – divas zirgkastaņas, piramidālais ozols, pelēcīgā apse. Rīgas ceļa labajā malā pie Driksas kādreiz bija 1913.gadā celtā Pils teātra ēka, kas pēc Otrā pasaules kara tika noārdīta. Jelgavas pils ir bijusī Kurzemes hercogu rezidence Jelgavā. Mūsdienās tā ir viena no nedaudzām tā laika pilīm, kas atjaunota sākotnējā izskatā.

A detailed architectural plan of the Temple of Bel at Palmyra. The plan shows the temple complex, including the main temple building with a large central courtyard and a circular feature, and the surrounding walls. The city of Palmyra is shown in the background, with its characteristic palm tree symbols. The plan is oriented with North (N) at the top. The title 'TEMPLE OF BEL' is written vertically on the right side. The plan is drawn in black ink on a light-colored background.

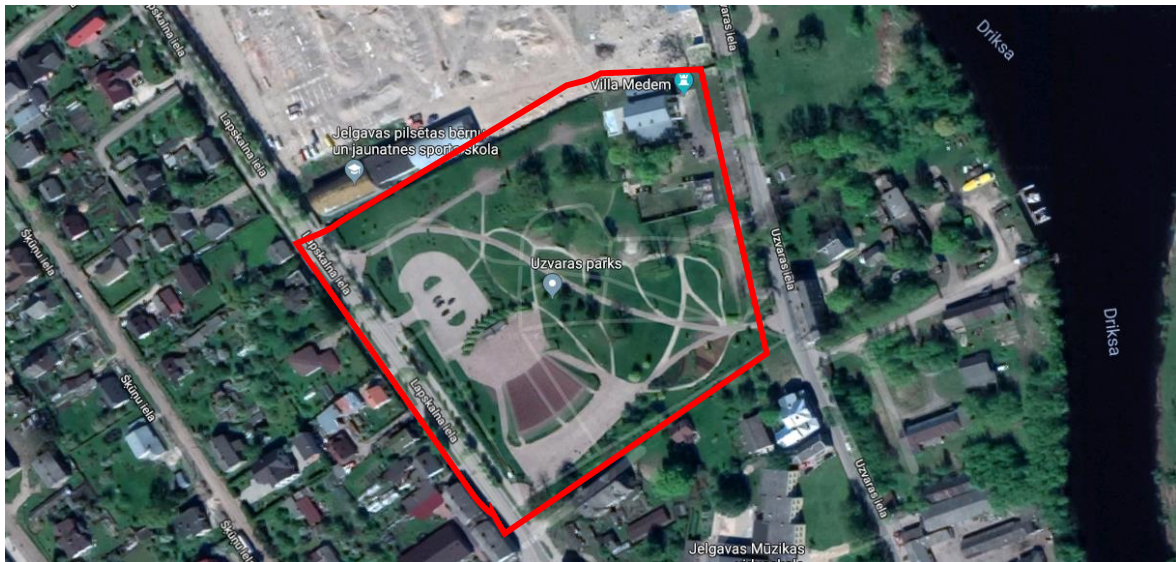
Celta kā Valdeķu muižas kungu māja klasicisma stilā, iespējams, ka nosaukta par godu Valdeķas princesei Luīzei Karolīnai, ko 1765. gadā apprecēja Pēteris Bīrons. 1848. gadā to savā īpašumā ieguva Rekes dzimta. Pēc garāmejošās Rīgas—Jelgavas šosejas izbūves pabeigšanas (1857) tika nolemts ēku pārbūvēt par medību pili. Tādēļ 19. gadsimta 70. gados to Kurzemes guberņas arhitekts Ādolfs Vinbergs to pārbūvēja neogotikas stilā. 1920. gada zemes reformas laikā Ozolmuižu ar Valdeķu pusmuižu sadalīja 252 vienībās 1299 ha kopplatībā un 1927. gadā Valdeķas pils apkārtni iekļāva Jelgavas pilsētas teritorijā. Pēc rekonstrukcijas 2014. gadā Valdeķas pili iekārtota Latvijas Lauksaimniecības universitātes Vides un būvzinātņu fakultātes Ainavu arhitektūras un plānošanas katedra. Pie romāņu – gotu arhitektūras stilā celtās pils ir arī parks.

80.att. Valdekas pils parks, aerofoto

54. Villa Medem (Jelgavas pilsēta)

Dzīvojamā ēka celta 1818. gadā klasicisma stilā. Ēku projektējis arhitekts Johans Georgs Ādams Berlics. Pie muižas atrodas dārzs. 1881. gadā villu un parku iegādājās Jelgavas Latviešu biedrība, kas tur rīkoja koncertus un teātra izrādes. 1908. gadā to nopirka blakus esošās Jelgavas linu manufaktūras īpašnieks Hoffs. Bermontiādes laikā pilī atradās Rietumkrievijas armijas štābs, pēc Jelgavas atbrīvošanas pils parku nosauca par Uzvaras parku. Tagad pils un parks ir 2 atšķirti īpašumi. Parks pieder pašvaldībai un tajā notiek dažādi pasākumi un pilsētas aktivitātes. Parks ir valsts nozīmes arhitektūras pieminekļa "Villa Medem" dārza daļa. 1895. gada 15. jūnijā no šīs vietas sākās Jāņa Čakstes organizēto IV Vispārējo latviešu Dziesmu un mūzikas svētku gājiens, kam par godu 2008. gadā parkā tika uzstādīts piemiņas akmens "Dziesmu vainags". 1998.g. 3. septembrī veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, u.c.

81.att. Villa Medem muiža ar atjaunotu pilsētas parku, aerofoto

Jēkabpils novada muižas parki

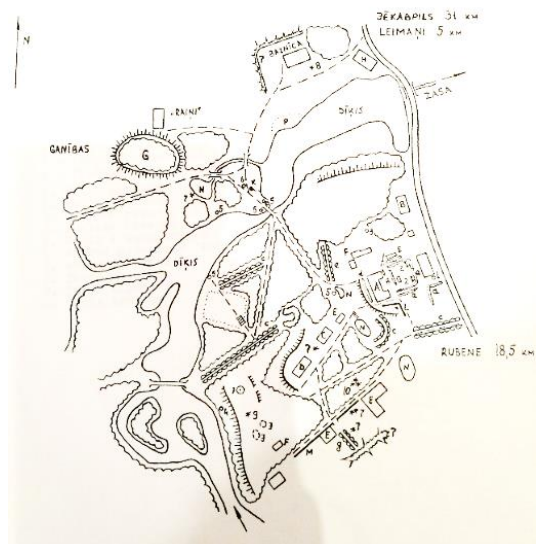
55. Zasas muižas parks (Zasas pagasts)

Parks (19.4 ha) iesākts veidot barona Zasa (17. gs.) un pabeigts barona Greja laikā. Cauri Zasas parkam plūst Zasas upe, kas sākas Salu mežā ietek mazajā Susējā. Uz upes parka teritorijā ar dzirnavu dambja palīdzību izveidota triju dīķu sistēma un piecas saliņas. Šī upes daļa iesaukta par Dzirnupīti. Parka teritorijā, pie taciņas uz peldvietu un baznīcu, atrodas seno sēļu svētvieta: svētavots, kas tek austrumu virzienā. No avota Māras dienā pirms saullēkta pasmelts ūdens dziedinot dažādas kaites. Zasas upes labajā krastā aiz vecā doktorāta, pie ozolu birzs ir Velnakmens - upurakmens. Aiz celiņa uz parku - pretī Baltajam dīķim - arī liels akmens, kuru pazinēji sauc par Dziedniecības akmeni. Dzirnupītes kreisajā krastā Zasas parkā nozīmīga vieta ir mākslīgi veidots paugurs Cukurkalniņš. Tas riņķveidīgi vairākās kārtās apstādīts ar liepām; vidējā riņķī - astoņas, ārējā - sešpadsmit. Apkārt tām aug lapegles, baltegles, lazdas, bērzi, alkšņi un citi koki. Cukurkalniņš savu nosaukumu mantojis no tā, ka te barons mīlējis sēdēt un kopā ar ciemiņiem dzert tēju vai kafiju ar cukuru. Viens no tiltiņiem pretī Cukurkalniņam ved pāri upei uz pili un liepu aleju. Uzkalniņā, Dzirnupītes kreisajā krastā, paceļas simtgadīga ozolu

birzs. Parkā ir ierīkotas ugunsgrābekļa vietas, deju laukums, peldvieta. Parkam piešķirts vietējās nozīmes īpaši aizsargājamā objekta statuss. Kompozīcijā ievērotas 18.gs. ainavu parka romantiskā virziena iezīmes. Muižkungs lielu vērbu pievērsa svešzemju kokiem – sudrabapsēm, balteglēm, sudrabvītoliem un valriekstkokiem. Parkā bijis daudz lapegļu, daudzas no tām, diemžēl, izsalušas. Te aug ciedri, melnā un Veimuta priele un sarkanie kārķi. 1991.g. veiktā parka inventarizācijā konstatēti 25 vietējās un 53 introducētas sugas, dižkoki nav atrasti. No lakstaugi konstatētas galvenokārt mitrumu mīlošās augu sugas – Sahalīnas sūrene, lielziedu pulkstenīte, zemā kapmirte, teleksija un citas. Lakstaugi stādīti lielās grupās parka kompozīciju centrā, apmalēs un pļaviņās. Upē zied baltā ūdensroze.

82.att. Zāses muiža ar parku, aerofoto

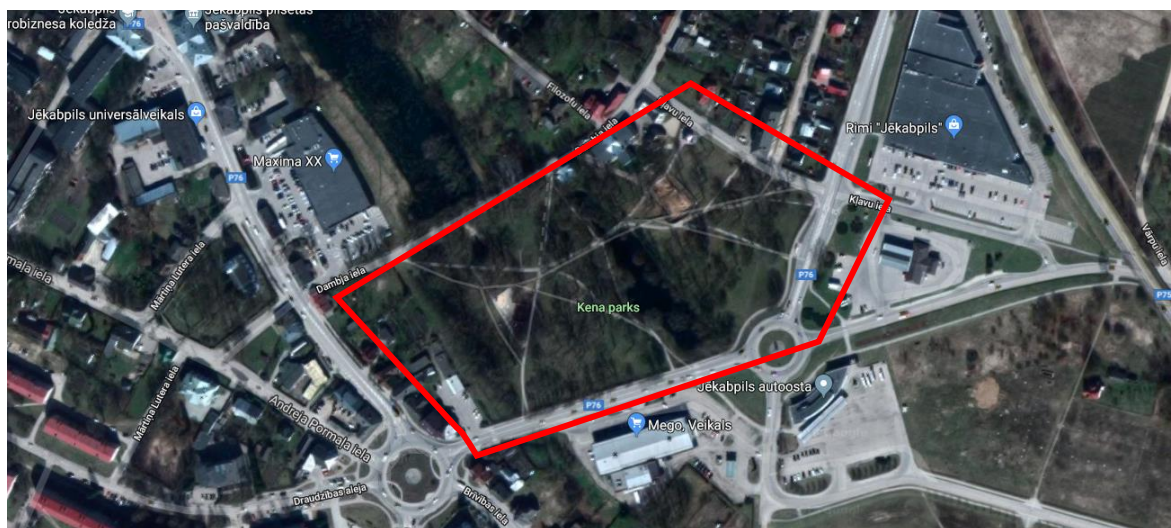

83.att. Situācijas plāns: A-pils; B-apteka; E-dzīv. māja; F-saimn. ēka; G-stādīta ozolu birzs; H-pamestas dzirnavas; I-strūklaka un estrāde; J-drupas; K-avots; L-akmens terase ar piemiņas akmeni skolai; M-mūra žogs; N-dīķi

Jēkabpils pilsētas muižas parki

56. Kena muiža un parks (Jēkabpils pilsēta)

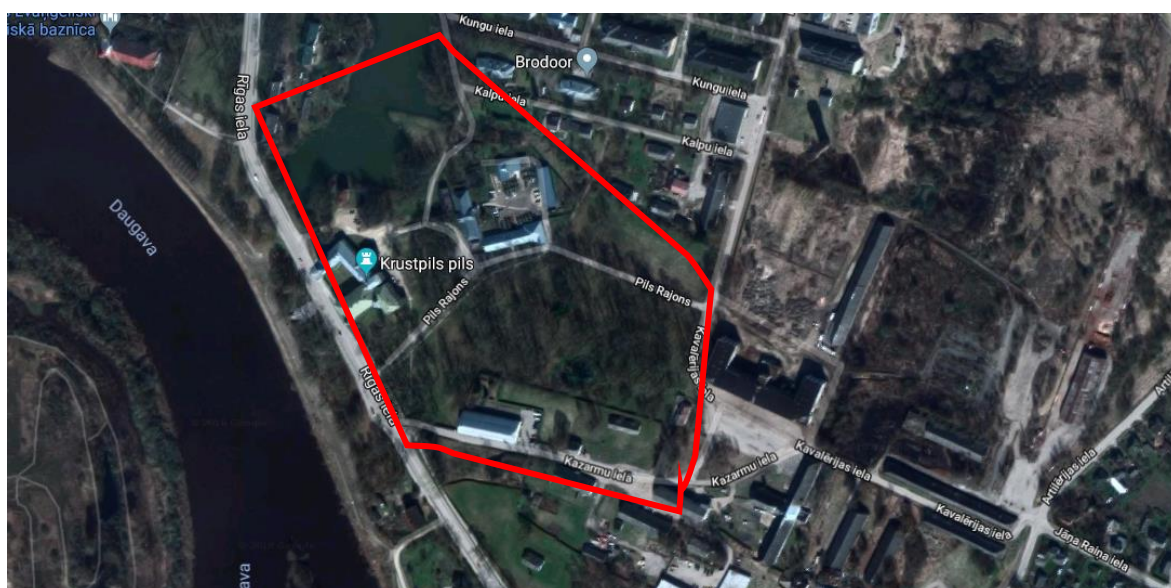
Ar nosaukumu “Kena muiža” tiek apzīmēta Kena liķiera fabrikas “Joh. Kenn” apbūve. Fabriku tās īpašnieks A. Kēns pārcēla no Stukmaņiem 1871. vai 1873. gadā uz Jēkabpili. 1900. gadā celta Kena muižas jaunā kungu māja, kas tika pārbūvēta 20. gs. 70. gados. Muižas apbūvē saglabājusies koka vecākā dzīvojamā ēka, celta 19. gs. 70. gados, stallis un šķūnis. Muižas ansamblis ietver parku, kas mūsdienās ir labiekārtots un kalpo par Jēkabpils pilsētas parku. Muižas ēka ir pamesta, atrodas parka stūrī. Kena muižas dzīvojamā ēka ir vienīgā neogotikas celtnē Jēkabpils pilsētā. Padomju varas gados, veicot nama pārbūvi, ēka zaudējusi savu romantisko mansarda jumtu, taču celtnē ir saglabājusī vērtību pilsētas apbūvē ar saviem mazajiem tornīšiem, tipiskajām dzegām un zobīņveida karnīzēm, smailo arku pārsedzēm virs logiem, kā arī pašas dzīvojamās ēkas novietojumu Kena parka vienā galā. Pašlaik Kena muižas kompleksa ēkas apsaimnieko Jēkabpils mākslas skola. Parkā stādīti tikai Latvijā sastopamu sugu kokaugi. Parku rotā arī valsts nozīmes dižkoks – Eiropas lapegle.

84.att. Kena muiža ar parku, aerofoto

57. Krustpils pils (Jēkabpils pilsēta)

Krustpils pils jeb Krusta pils ir viduslaiku pils Daugavas ielejas labajā krastā Jēkabpilī. 20.gs tajā tika izvietotas Latvijas Republikas un PSRS karaspēka daļas. Kopš 1996. gada Krustpils pilī atrodas Jēkabpils Vēstures muzejs. Krustpils pili veido četrstūrainis iekšējais pagalms, kuram trīs sānos atrodas divstāvu ēkas un vārtu tornis. Pagalmu noslēdz mūra sēta, kurā 19. gadsimtā izbūvēja lielus vārtus saimnieciskām vajadzībām. Blakus pilij atrodas arī parks, ko sauc par Krustpils muižas parku. Parks veidots ne agrāk par 1870. gadu, reizē ar jaunu pils piebūvju celtniecību. Stādītie koki atrodas tuvu parka malām, kas liek domāt, ka te bijusi viena liela liekta vai trīs mazas lauces. Parkā ir arī dīķis, kurš izveidots dārzu laistīšanai. Parkā stādītas pārsvarā vietējās koku sugas. Stādījumi, lauces, celiņi veido brīva plānojuma ainavu parku. Tikai pie pašas pils ir simetriska kārtojuma dārzs ar strūklaku centrā.

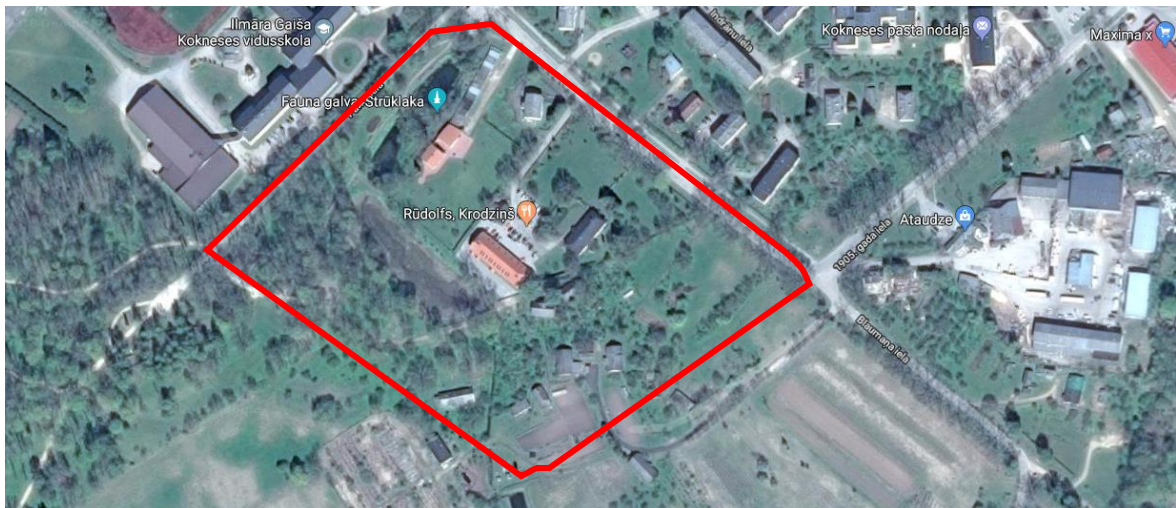

85.att. Krustpils pils ar parku, aerofoto

Kokneses novada muižas parki

58. Kokneses muižas ansamblis (Kokneses pagasts)

Netālu no Kokneses pilsdrupām 15. gs. sāka veidoties Kokneses muiža apbūve. 19. gs. vidū tā jau bija izkopta un ievērības cienīga. Tomēr 19. gs. beigās Kokneses muiža īpašnieku baronu O. Fon Lēvenšternu vairs neapmierināja esošā dzīvojamā ēka un viņš Rīgas arhitektam K. Neiburgeram pasūtīja pārbūves projektu, kurš šo darbu veica 1894. gadā. No vecās Kokneses muižas kungu mājas jaunajā tika iekļautas tikai dažas sienas. Būtībā uzcēla jaunu ēku, veidojot asimetrisku daudzapjomu kompozīciju. Ēkas apjoms bija izstiepts un apvienoja reprezentācijas, saimniecības, ikdienas dzīvošanas un citas telpas. Muižas ēkai bija iespaidīgi izmēri, taču būvformu smalkums, izjustās proporcijas, bagātīgais renesanses formās veidotais fasāžu dekors ēku padarīja rotaļīgi vieglu. Kokneses jaunā pils, kā to sāka dēvēt, 1905. gadā bija revolucionāro notikumu degpunktā. 1915. gadā karadarbības rezultātā pils ēka tika daļēji sagrauta. Ēkas priekšpusē atradies parks ar mūra tiltiņu. Pili ar staciju savienoja 1862. gadā par godu ķeizaram Aleksandram II stādīta apšu aleja. 1931. gadā apšu vietā iestādīja ozolus, kas saglabājušies līdz mūsdienām. 1933. gadā teritorijā uzstādīta piemiņas plāksne Rūdolfam Blaumanim, kurš muižā dzīvojis no 1885. līdz 1887. gadam. Mūsdienās Kokneses (Alaines) muižas ansamblis veido muižas pārvaldnieka māja, laukakmeņu mūra stallis ar sarkano ķieģeļu arkādi centrā un bijusī muižas veļas mazgātava, kur šobrīd saimnieko Vidusdaugavas mežsaimniecība. Apkārtnē izveidots dārzs. Pie augiem pielikti latviskie un latīniskie nosaukumi.

86.att. Kokneses muižas ansamblis, aerofoto

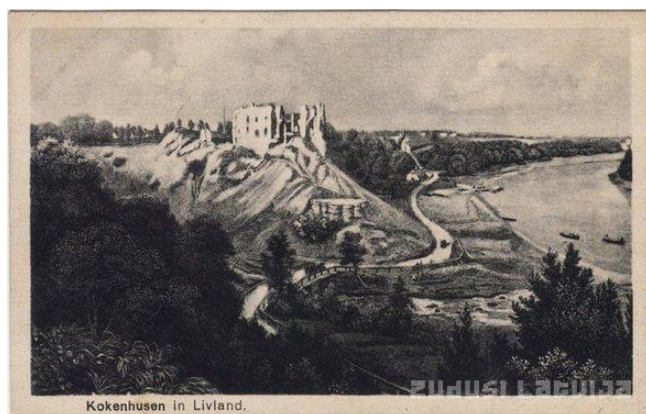
59. Kokneses viduslaiku pilsdrupas (Kokneses pagasts)

Viena no lielākajām un nozīmīgākajām viduslaiku pilīm Latvijas teritorijā bija Kokneses pils. Rīgas arhibīskapa mūra pils celtniecība šeit uzsākta 13. gs. sākumā. Ceļot Kokneses mūra pili, ir ticis saglabāts senās latgaļu pils trīsstūrveida plānojums. Pils ir celta gotiskā stilā, vizuāli askētiska, bez izteiktiem rotājumiem. Kokneses pils bija varena divstāvu mūra ēka. Pilij bija 5 torņi, no kuriem 3 atradās rietumu pusē un garākais no tiem bijis nosaukts arhibīskapa Henninga vārdā. Pili no priekšpils atdalīja ap 3 m dziļš grāvis, pār kuru bija uzvelkamais tilts. Viduslaiku cietokšņos nebija parka teritorijas, no divās pusēm pilsdrupas sargā Daugava, no mugurpuses mežs. Pilsdrupas ir Valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis. Pilsdrupas ļoti labi papildina ainavu un iekļaujas tajā, taču vēsturiski ainava šajā vietā bijusi pavisam citāda, tā stipri izmainījusies Pļaviņu HESa darbības rezultātā, kad Daugavas ūdens līmenis tika mākslīgi

pacelts, un arī mūsdienās ainava mainās atkarībā no ūdens līmeņa, kas atkarīgs no HESa darbības.

87.att. Kokneses muižas ansamblis, aerofoto

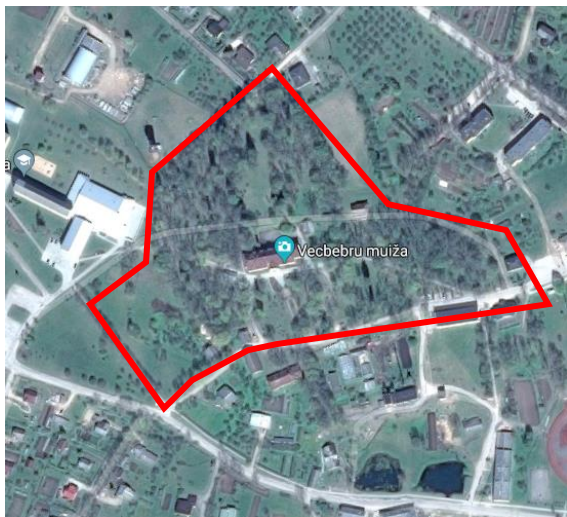
88.att. Kokneses pilsdrupas, vēsturisks foto

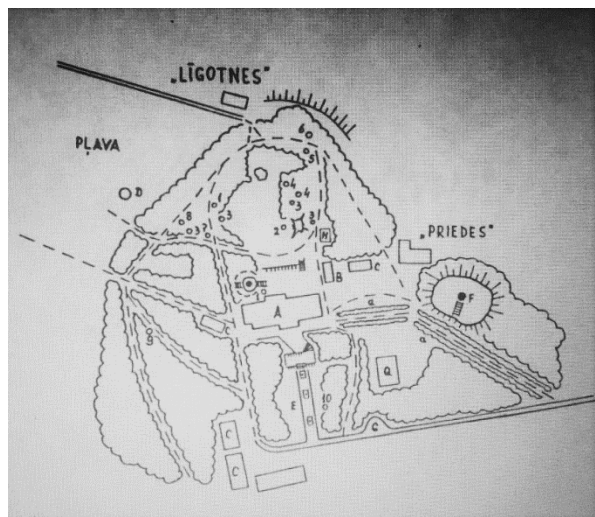
89.att. Kokneses pilsdrupas, mūsdienās

60. Vecbebru muižas apbūve ar parku (Bebru pagasts)

19. gs. 1. pusē celtā barona F. Meijendorfa dzīvojamā māja 1905. gadā tika nodedzināta, atjaunota pēc arhitekta V. Bokslafa projekta, tās arhitektūrā jūtama jūgendstila ietekme. Muižas ansamblī ir arī vairākas saimniecības ēkas – klēts, stallis, pagrabs. Dabas aizsardzības objekts ir Vecbebru parks (pl. 4,2 ha), tajā aug 21 vietējo un 64 introducēto sugu augi un krūmi. Parks atrodas paugurā ap pili un ir brīva plānojuma. Pils priekšā ir regulāra plānojuma daļa, tur vērojamas renesances iezīmes – bijušas terases, strūklakas, kaskādes, rožu dobes. Līdz 1982. gadam Vecbebru biškopības tehnikums atradās Vecbebru muižā. 1991.g. 24. jūlijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, u.c. Brīva plānojuma parks ar regulāriem elementiem un renesanses stila iezīmēm un vērtīgiem svešzemju koku stādījumiem tiek uzskatīts par vērtību.

90.att. Vecbebru muiža ar parku, aerofoto

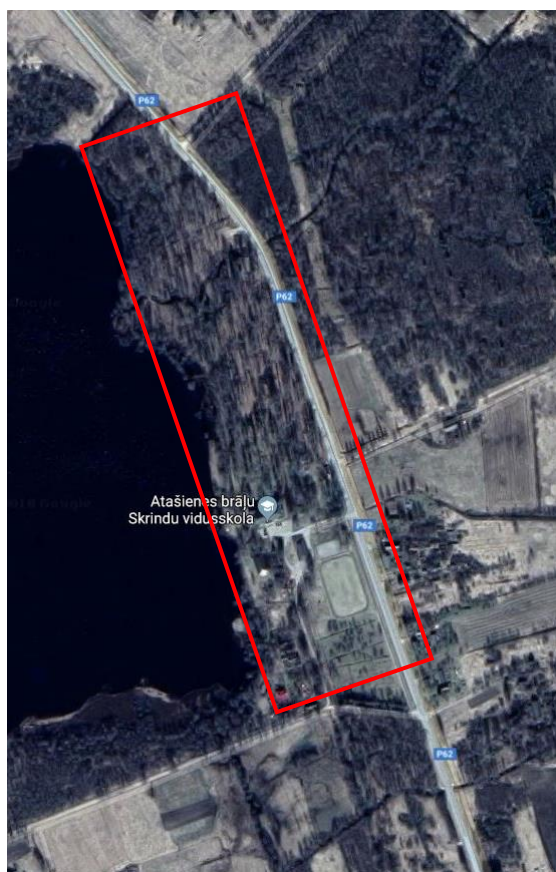

91.att. Situācijas plāns: A-pils; B-darbnīcas; C-saimniecības ēkas; D-ūdenstornis; E-baseins ar bij. strūklakām

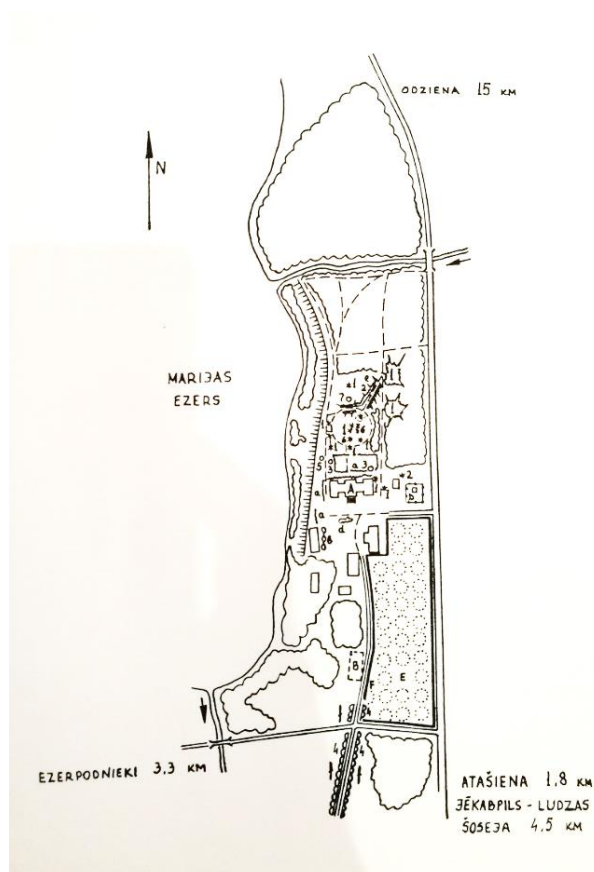
Krustpils novada muižas parki

61. Marinzejas muiža un muižas parks (Atašienes pagasts)

Marinzejas muiža ir 19. gadsimta vidū celta muižas kungu māja Atašienes pagastā, kas būvēta klasicisma stilā. Mūsdienās tajā atrodas Brāļu Skrindu Atašienes vidusskola. Muižas pilij ir bijis skatu tornītis jeb belveders virs centrālās daļas, bet Otrā pasaules kara laikā tas nopostīts un vairs nav atjaunots. Saglabājušās krāsnis, daļēji arī interjeru apdare. Gar ezeru aiz pils iekārtots ainavu parks, kas pāriet mežaparkā. 6,5 ha lielais parks izvietojas gari stiepts gar Marijas ezera krastu ar laucēm un eksotu koku stādījumiem. Skolas priekšā daudz klinteņu dzīvžogu. Lauces aizstādītas ar jaunām liepiņām un Sibīrijas balteglēm. Parka tālākā daļa pāriet mažaparkā. Reljefs nolaidens pret blakus esošo Marijas ezeru. Parkā atrodas II Pasaules karā kritušo Sarkanarmijas karavīru kapi. 1991.g. veiktā parka inventarizācijā konstatēti 2 dižkoki, 15 vietējās un 24 introducētas sugas.

92.att. Marinzejas muiža un muižas parks, aerofoto

93.att. Situācijas plāns: A-pils; B-saimn. Ēkas drupas; C-II.p.k. kritušo kapi; D-sūkļa mājiņa, E-augļu dārzs

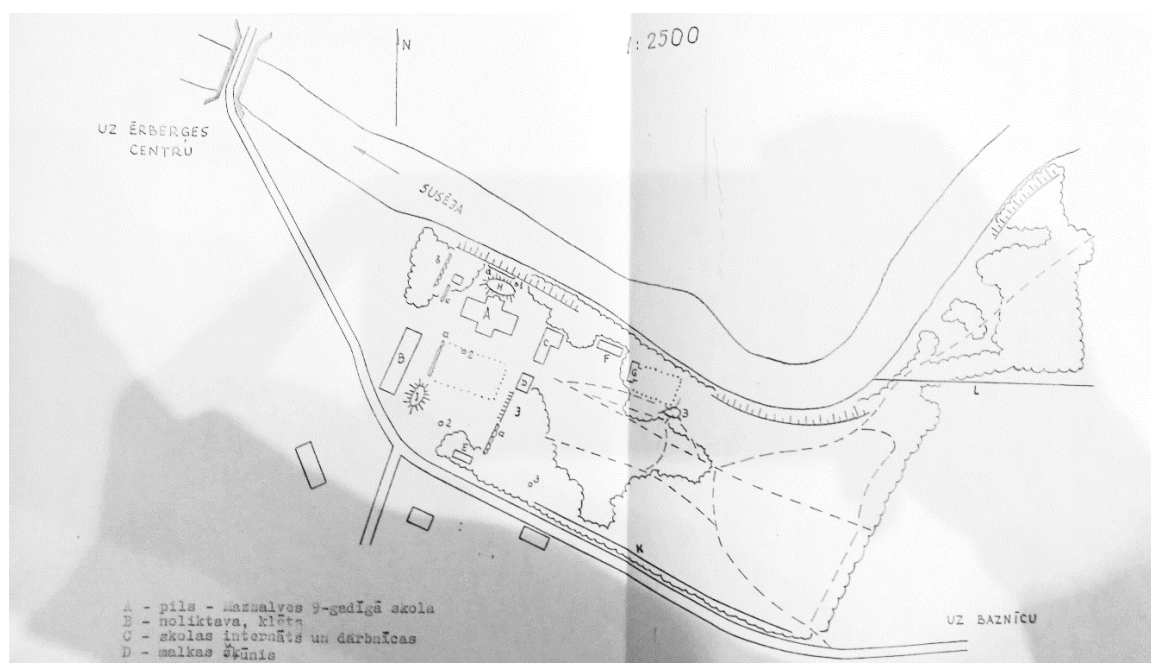
Neretas novada muižas parki

62. Ērberģes muiža (Mazzalves pagasts)

Līdz mūsdienām ir saglabājusies Ērberģes muižas kungu māja (1868), kurā atrodas Mazzalves pamatskola, klēts, veļas mazgātava (1875), kalve, ūdensputnu kūtiņa (1823) un divi pagrabi (ap 1876). Agrāk muižas centrā bija arī spirta brūzis, rija, muižas kalpu māja, cūku kūts un zirgu stallis ar dzīvokļiem, govju kūts ar siena šķūni. Parks veidots kā ainavu parks Susejas krastā ar plašu lauci un skatu perspektīvām uz upi un pretējo krastu. Aiz pils (skolas) upes krastā terase ar kāpnēm. E daļā mežaparks ar lielām vietējo koku sugām (liepas, bērzi, oši, kļavas). 1991.g. veiktā parka inventarizācijā konstatēti 2 dižkoki, 18 vietējās un 23 introducētas sugas. 7,8 ha lielajā muižas parkā tagad ir izveidota "Zilās Dāmas taka". Muižas ēkas priekšpusē aug ļoti skaists dižozols, vairāk kā 300 gadus vecs.

94.att. Ērberģes muižas apbūve ar parku, aerofoto

95.att. Situācijas plāns: A-pils; B-noliktava, klēts; C-skolas internāts un darbnīcas; D-malkas šķūnis; E-noliktava; F-pagrabs; G-estrāde; H-terases; K-akmens žogs

63. Lielmēmeles muiža (Mazzalves pagasts)

Līdz mūsdienām ir saglabājusies Lielmēmeles muižas kungu māja Mēmeles upes līkumā, kurā iekārtots Specializētais valsts sociālās aprūpes centrs "Mēmele". Kungu māja celta skaistā vietā Mēmeles upes līkumā. No pagalma paveras plašs skats uz upes pretējo krastu - Lietuvas teritoriju. Kungu māja celta 19. gadsimta otrajā pusē un sākotnēji tā bijusi vienstāva celtnē, vēlāk vairākkārt pārbūvēta. Tagadējai ēkai ir 2 stāvi. Tās centrā rīzāls ar trijstūra frontonu, bet stūrus rotā rusti. Muižas kompleksā saglabājusies kungu māja, saimniecības ēkas, staļļi, kalpu māja, rija un vēl dažas citas. Ēkas būvētas no plēstajiem laukakmeņiem, ar sarkano ķieģeļu apdari. Kungu mājā tagad ir sociālās aprūpes iestāde, staļļi - sociālās aprūpes centra saimniecības ēka, rijā - pagrabs. No parka palikuši pāri tikai mūra žoga fragmenti un daži veci

koki. Pēdējā īpašniece bijusi Meta fon der Ostenzakena. No 1930.gada ēkā dzīvoja Latvijas robežsargi. 1944.gada jūlijā te ierīkoja vācu armijas štābu un lazareti. 1946.gadā te bija Mēmeles pagasta nespējnieku māja, bet 1951.gadā mašīnu un traktoru stacija. 1959.gadā atkal ierīko veco ļaužu mītni, pēc tam psihoneiroloģisko pansionātu, ko 1997.gadā pārdēvē par sociālās aprūpes centru invalīdiem ar garīgas attīstības traucējumiem. Pie aprūpes centra tagad ir skaisti sakopti apstādījumi, simetriski krūmu stādījumi.

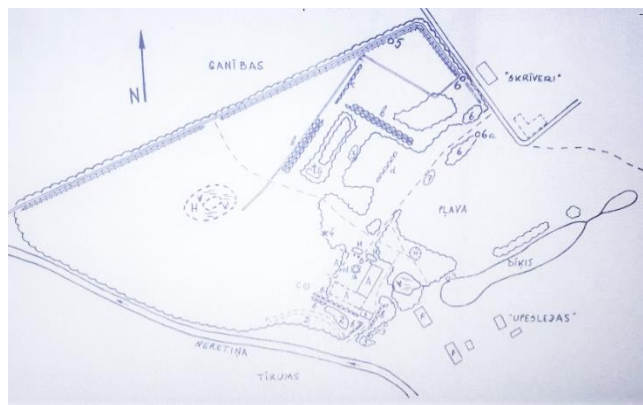
96.att. Lielmēmeles muiža, aerofoto

64. Neretas muižas parks (Neretas pagasts)

Līdz mūsdienām ir saglabājusies vecā Neretas muižas kungu māja, celta 16. gadsimtā, ar 18. - 19. gadsimta interjera elementiem. No bijušās U veida kungu mājas vislabāk saglabāties tikai viens korpuss. No pārējām muižas ēkām ir saglabājušās vienīgi drupas. Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas Neretas muižu privatizēja. Iztīrīja muižas parku, sakopa alejas, vecajā kungu mājā daļēji nomainīja logus un aizmūrēja caurumus sienā, iztīrīja pārējo ēku drupas. Projektu “Neretas muižas apbūves glābšanas programma” atbalstīja Kultūrkapitāla fonds un Vides aizsardzības fonds. Muiža piedalījās akcijā “Apceļosim Latvijas pili!”. Tomēr muižas centra atjaunošanas plāni nav īstenojušies un šobrīd gan muižas ēkas, gan parks ir atstātu novārtā, parks aizaudzis. Vēsturē parku rotājis paviljons - rotunda. Atrāšanās vietas koordinātas - 56.154722, 25.296667. Neretas muižas parks, 10.1 ha platībā, ir Valsts nozīmes arhitektūras piemineklis. Ap muižas pili kādreiz bijis regulāra plānojuma dārzs, no kura pagalmā saglabāties liepu aplis un liepu alejas fragmenti, kā arī divi simetriski dīķīši pils priekšā, kas šobrīd ir sausi, un viens paliels dīķis. 1995.g. 6. septembrī veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, dižkoki, u.c.

97.att. Neretas muižas parks, aerofoto

98.att. Situācijas plāns: A-pils un saimniecības ēku drupas; B-vārtu stabi; C-aka; E- šķūnītis; F-saimniecības ēkas; G- 1914.g. kritušo vācu karavīru kapi; H-pārpurvojušies un tukši dīķi

65. Pilskalnes muiža (Pilskalnes pagasts)

Pilskalnes muižas kungu māja gāja bojā 2. pasaules kara laikā. Līdz mūsdienām no muižas kompleksa saglabājusies kalpu māja, kas ir vecākā ansambļa celtne, graudu kalte un daļēji stallis. Visas 18. gadsimtā celtas ēkas 20. gadsimtā tika apmūrētas ar dzelteniem ķieģeļiem. Uz vecās muižas kūts pamatiem no veciem materiāliem uzbūvēta saimniecības ēka. Muižas klētī var apskatīt Latvijā retu, unikālu graudu kalti un graudu žāvēšanas krāsni, jeb plauktu graudu kalti. Būves ieskauj parks ar vairākiem dižkokiem.

99.att. Pilskalnes muižas parks, aerofoto

Ozolnieku novada muižas parki

66. Cenas muiža (Cenu pagasts)

Cenas muiža atrodas 6 km no Dalbes stacijas, lielceļa malā, Misas upes krastā. Tā celta ap 1823. gadu ampīra stilā ar skatu tornīti virs jumta. Pēdējais īpašnieks bija Otto fon Keizerlings. Cenas pils nodegusi Pirmā pasaules kara laikā, tās attēlu var redzēt Rundāles pils muzeja izdotajā katalogā publicētajā F. Krauzes litogrāfijā. No pils ir palicis tikai neliels apaudzis pauguriņš. Kā vēsta teika, pils ziemeļu spārnā iemūrēta dzīva sievietes. Vairāku spoku dēļ pils esot iesaukta par “Nāves bedri”. Kādreizējo skatu no pils dārza pāri Misai muižas īpašnieks

sauca par Cenas muižas pērli. Muižas parka teritorijā 1927. gadā būvēta Liepiņu dzīvojamā māja. No parka apstādījumiem saglabājusies lapegļu rinda, balzama papeles. Netālu no muižas vietas izpostītā veidā saglabājušies baronu kapi.

100.att. Cenas muiža, aerofoto

101.att. Cenas muiža, 19. gs.

102.att. Cenas muižas fasādes drupas, 1929. g.

67. Teteles jeb Tetelmindes muižas parks (Cenu pagasts)

Teteles jeb Tetelmindes muiža celta 18. gadsimtā, bija historisma koka arhitektūras paraugs. 19. gadsimta pirmajā pusē muižas saimnieks bija Ulrihs Frīdrihs fon Bērs. Pirmā pasaules karā muiža cietusi, tomēr dažas ansambļa ēkas saglabājušās. Tostarp pašā upes krastā no plienakmeņiem mūrēts neorenesanses stila skatu tornis. 20. gadsimta vidū muižas teritorijā uzcēla Teteles pamatskolu, kas funkcionē arī mūsdienās.

103.att. Teteles muižas parks, aerofoto

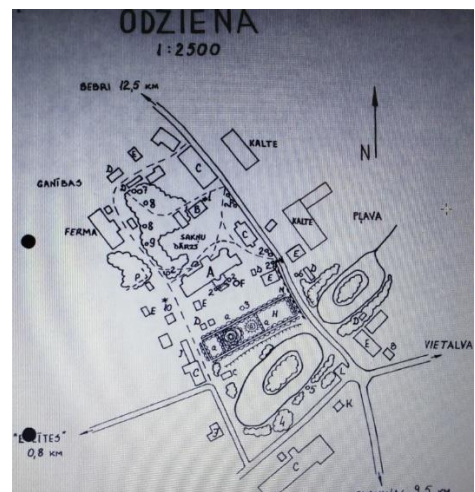
Plaviņu novada muižas parki

68. Odzienes muižas parks (Vietalvas pagasts)

Odzienes muižas pirmsākumi skaitāmi jau no 1455.gada, kad tā (*Odensee*) pirmo reizi minēta rakstītajos avotos. Pašreizējā muižas pils ēka ir celta 19.gs. vidū Rūdolfa Fridriha Adriana fon Brimmera laikā, par to liecina tās arhitektoniskās un telpiskās uzbūves īpatnības. Tas ir viens no ievērojamākiem neogotiskas pieminekļiem Latvijā, kurā parādās romantisma un klasicisma iezīmes. Pilij līdzīgi neogotikas pieminekļi sastopami kaimiņzemēs, piemēram Vācijā (Kittendorfas pils), Polijā (Bedlevo pils). 1905.gada nemieros pils tika nodedzināta, un vēlāk līdz galam nekad netika atjaunota. Pils atrodas plaša saimnieciskā kompleksa centrā, no kura vecākās ēkas – stallis un klēts celti klasicisma stilā. Stādījumi saglabājušie portera abās pusēs. Aiz pils uz DA nogāzē taisnstūris, ko ietver kādreiz cirptu liepu dubultrindas. Taisnstūru centrā uz paaugstinājuma bijusi lapene. Zemākā terasē dīķis ar saliņu, ko pa perimetru ietver koku un krūmu grupas. Pils priekša asfaltēta. Parkā ievad grantēts ceļš, tas ir daļēji kopts. Parkā sastopamas tādas svešzemju sugas, kā Japānas lapegles, Asās egles, Lauku kļavas, Kokveiga karagānas, Tatārijas sausserži, balzampapeles, trauslie vītoli, Holandes liepas, Kanādas irbenes. 20.gs. 30.gados vienā pils daļā ierīkoja dzīvokļus, citā – sarīkojumu telpas, taču daļa ēkas tā arī palika neizbūvēta, un pakāpeniski turpināja iet bojā. Odzienes muižas saimnieciskais komplekss bijis vērienīgs - savulaik tajā ietilpa pat vairāk kā 30 dažādu ēku. Šobrīd pilnībā rekonstruētas trīs – senais krogs, mantu klēts un brūzis. Divās ēkās jau notiek aktīva saimnieciskā darbība. Pašlaik Odzienes pilī ir rekonstruētas vairākas zāles, ar iespēju uzņemt plašākas – līdz pat 200 cilvēku lielas viesības. Vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis.

104. att. Odzienes muiža, aerofoto

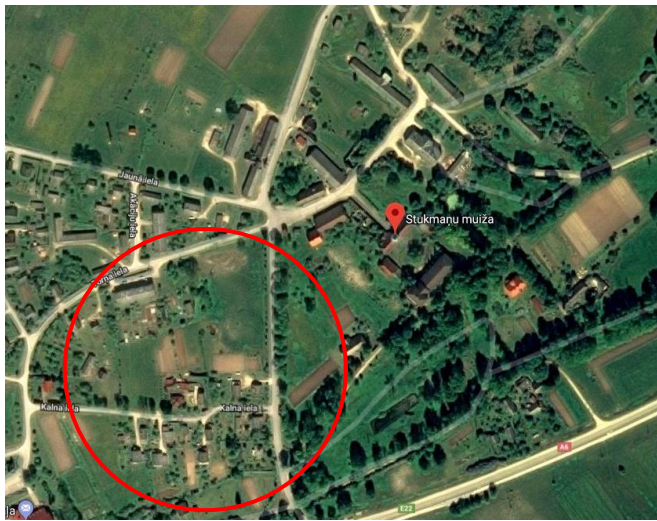

105. att. Odzienes muiža, 20. gs. situācijas plāns (A-pils un pilsdrupas, B-veikali, C-saimniecības ēkas, D-šķūņi, E-dzīvojamās mājas, F-ūdenstronis, G-pamati, H-volejbola laukums, I-pasts, banka, J-dzirnavas, K-svari, L-autostāvvietā, M-vārtu stabs, N-zems mūrītis, P-drupas)

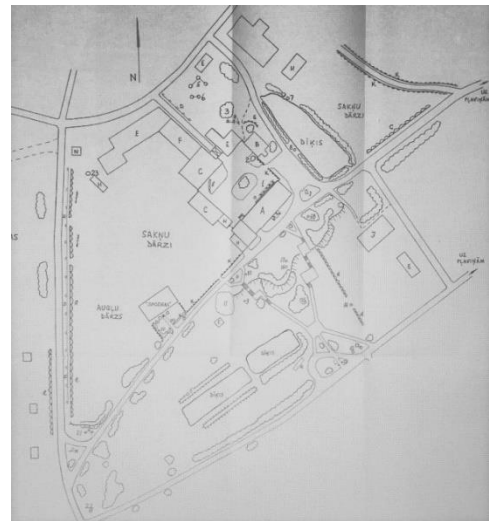
69. Stukmaņu muiža (Klīntaines pagasts)

Stukmaņu muiža celta 16.gs. apskatāma no ārpuses, tikai daļēji saglabājusies agrākā apbūve. Muižas centra apbūvi veido vairākas ēkas. Ap iekšējo kvadrātveida pagalmu grupējas ēkas, kas kopā veido cietokšņa kontūrai līdzīgu apbūvi. Par vecāko muižas ēku uzskata Sikadelī, kura celta 17. gs. otrajā pusē. 1795.g. uzcelta jauna pils baroka stilā, tā vairākas reizes

nodedzināta pasaules karu laikā. Parks veidojies reizē ar jaunās pils būvniecību. 18.gs. Stukmaņa muižas parks bijis regulāra plānojuma parks, taču līdz mūsdienās tas nav saglabājies. J.K.Broce ir zīmējis Stukmaņu muižu un tās barokālo dārzu 1795. gadā. Šis arhitektūras piemineklis ir drupu stāvoklī un iekļauts Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas sagatavotajā materiālā 100 apdraudētākie kultūrvēsturiski nozīmīgie objekti Latvijā. Domājams, ka ēka nav bijusi paredzēta dzīvošanai, bet gan saimnieciskām vajadzībām. Stukmaņu muižas apkaimē izveidota pārgājienu taka, kas ved uz Vīnkalnu-pilskalnu, kur atrodas muižnieku kapi. Taka ved arī pa Mūra Buļļu ceļu, ved pie vecās pils Sikadeles, Zirgu manēžas. 1995.g. 4. septembrī veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, dižkoki, u.c. Aprakstā kā parka vērtība minēts muižas ēku kompleksa veidotais kultūrvēsturiskais ansamblis.

106.att. Stukmaņu muižas parks, aerofoto

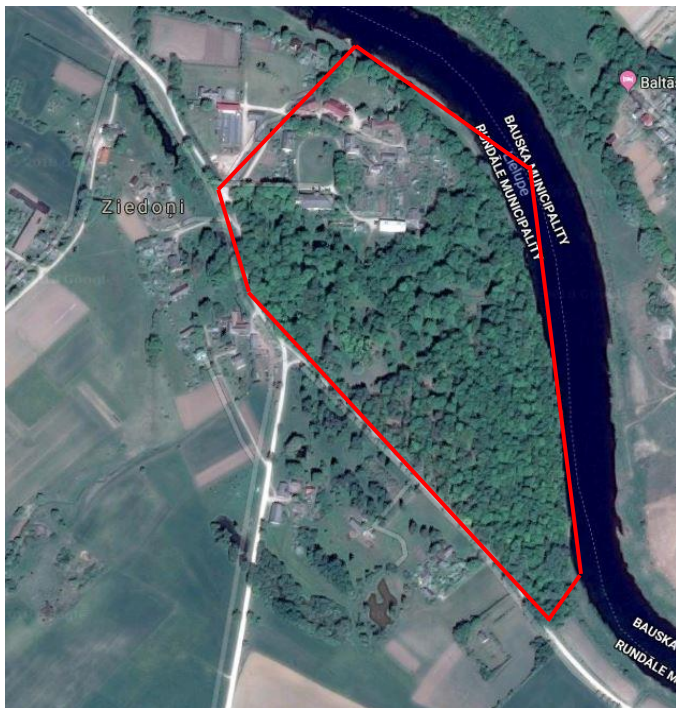
107.att. Situācijas plāns: A-pils; B-dzirnavas; C-klēts; D-sēta; E-saimniecības ēkas; F-saimniecības ēku drupas; G-akmens sienas nostiprināta siena; H-šķūnīši

Rundāles novada muižas parki

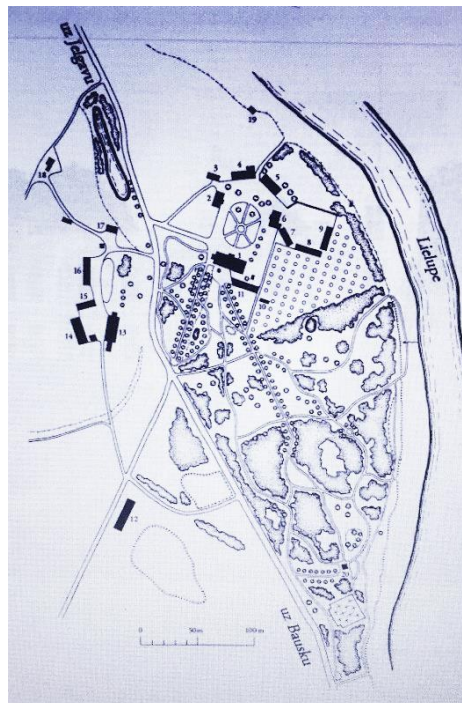
70. Bornsmindes muižas apbūve ar parku (Rundāles pagasts)

Muiža pazīstama kopš 16. gadsimta, to vairākkārt pārbūvēja, pēdējo reizi -1962. gadā, kad ēka ieguva pašreizējo izskatu. 18.gs. otrajā pusē izveidots arī pils pagalma plānojums un apbūve – abās pusēs pagalam simetriski uzbūvētas divas kalpu mājas. 20. gadsimta 50. un 60. gados ēkā izvietotas Valsts Saulaines lauksaimniecības tehnikuma kopmītnes. No 1967. līdz 1992. gada vidum muižā bija tuberkulozes slimnīca. 1993. gada jūlijā Bornsmindes muiža nonāca Rundāles pagasta pašvaldības īpašumā, 2000. gadā privatizēta. Muižas apbūves kompleksā ietilpst arī parks, kas ierīkots Lielupes krastā. Parka regulārā daļa, iespējams veidota 17.gs, bet ainavu parks – 19.gs. Parkā ir vērojams pastaigu celiņu veiksmīgs izkārtojums ar pārdomātu stādījumu grupu izvietojums, lai mazā teritorijā panāktu lielu ainavisko dažādību, veidotu garas un izteiksmīgas skatu perspektīvas. Dažas vēl šodien nolasāmās koku rindas un alejas, nesaskan ar pašreizējās pils novietojumu, tas liek domāt, ka parka senākā daļa bijusi orientēta pret vecās pils ēku. Muižas atrašanās vietas koordinātas - 56.4125, 24.106667. 1991.g. 1. jūlijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā

uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, dižkoki, u.c. Aprakstā secināts, ka plašā ainaviskā parka vērtības ir vecas un lielas vietējo un introducēto kokaugu sugas, plašas lauces, lieliskas skatu perspektīvas, un parks saglabājams aizsargājamo objektu sarakstā. Mūsdienās, muiža iet bojā, diemžēl, iedzīvotāji visu vērtīgo ir iznesuši un īpašnieka attieksme pret īpašumu ir vienaldzīga.

108.att. Bornsmindes muižas apbūve ar parku (Ziedoņa ainavu parks), aerofoto

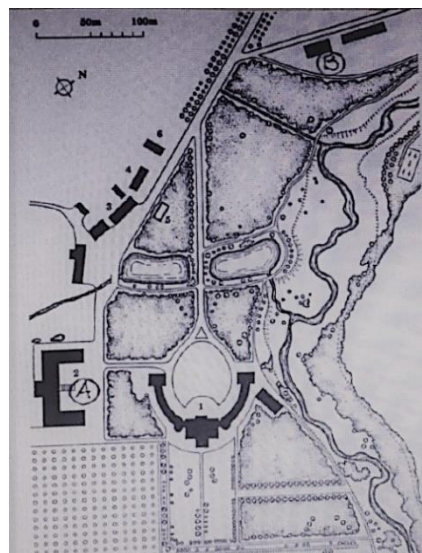
109.att. Situācijas plāns: 1-pils; 2-pārvaldnieka māja; 3-malkas šķūnis; 4-stallis un ratnīca; 5-vecā kungu māja; 6-kalpu māja; 7-kūts; 8,9-lietu vāgūzis; 10-siltumnīca; 11-dārznieka māja; 12-18-saimnieciskais komplekss; 19-pirts; 20-ķīniešu paviljons

71. Kaucmindes muižas parks (Rundāles pagasts)

Pils kopā ar stalli un klēti būvēta ap 1780. gadu agrīnā klasicisma stilā, domājams, pēc arhitekta S. Jensena projekta. Laidars un kalpotāju ēkas uzbūvētas kompleksa vienā malā pie ceļa. Pili ar apkārtējām ēkām vienotā pusloka apvienoja no 1909. līdz 1912. gadam pēc L. Reinīra projekta, uzbūvējot caurbrauktuves starp ēkām. 1923. gadā pili un daļu muižas saimniecības nodeva jaundibinātai Kaucmindes mājturības skolai, kur galvenokārt saimnieku meitas mācījās rokdarbus, virtuves un galda kultūru, lopkopības, dārzkopības un pat zemkopības vadīšanu. Pili ieskauj divi dārzi: viens regulārais dārzs, ko veidojis dārznieks K. Savickis 1780. gados, bet otrs ir ainavu parks, kas veidots laika posmā no 19. gadsimta sākuma līdz 19. gadsimta vidum un aptver Kauces upītes gravu. Šobrīd pils ir pamesta un atrodas ārkārtas stāvoklī. 2017. gadā tehnikuma audzēkņi kopā ar skolotājiem esot sakopuši regulāro dārzu. Pašreiz Kaucminde ir juridisko pakalpojumu sniedzēju, uzņēmuma "Cvir" īpašums. Šo īpašnieku veikums ir portika jeb ieejas daļas nostiprināšana un mēģinājumi kaut ko darīt ar jumtu, kā arī 2017. gadā būvvaldē tika iesniegts restaurācijas projekts. Pils kopš 1998. gada Kaucmindes muižas muižnieka dzīvojamā ēka ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis.

110.att. Kaucminde muižas apbūve ar parku, aerofoto

111.att. Situācijas plāns: 1-pils; 2-laidars; 3,4-kalpu māja; 5-'Baltā māja; 6-smēde

72. Mazmežotnes muiža (Rundāles pagasts)

Mazmežotnes muižas dzīvojamā ēka (18. gs.) raksturīga eklektisma stila Šveices jeb vasarnīcu stilam, to raksturo koka konstrukcijās būvētas ēkas ar lielām jumta pārkarēm, rotātiem spāru galiem un saišķiem, verandām, terasēm, lodžijām, retāk galerijām, kas papildinātas ar dekoratīvi veidotām margām. Dekorā izmantotas t.s. koka mežģīnes – ornamentāli siluetteida izzāģējumi koka dēļos. No vēsturiskās Mazmežotnes muižas saglabājušās tikai pāris relikvijas. 2007. – 2015. gadam muižā veikta rekonstrukcija. Tika atjaunota Kungu māja, siernīca, pirts, labības šķūnis, mazā kūts. No 2007. līdz 2010. gadam notika apkārtnes sakopšanas darbi 15 ha platībā. Piedaloties un gūstot atbalstu LAD projektā “Viesu nama rekonstrukcija un labiekārtošana”, Mazmežotnes Kungu mājā no 2011. gada līdz 2014. gadam norisa rekonstrukcijas darbi.

112.att. Mazmežotnes muižas parks, aerofoto

113.att. Mazmežotnes muižas neatsavināmā daļa, 1923. gads

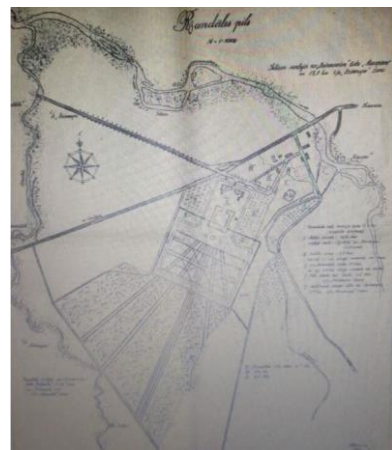
73. Rundāles pils parks (Rundāles pagasts)

Pils ansambļa teritorija aizņem 85 hektārus. Tajā atrodas pils ar kariešu pagalmu un staļļu kompleksu, baroka dārzs, mežaparks, bijušās Rundāles muižas vieta ar senās Grothusu pils pamatiem un mūsdienās ierīkotajām auto stāvvietām, kroga ēka ar saimniecības pagalmu, augļu

dārzi, kokaudzētava, kanāli ar dīķi, kā arī piebraucamie ceļi. Viens no nedaudziem Eiropas vēsturiskiem baroka dārziem, kas saglabājis sākotnējo plānojumu bez būtiskām izmaiņām līdz pat atjaunošanas darbu sākumam 1975. gadā. F. B. Rastrelli izstrādātais situācijas plāns (1735/1736) rāda nelielu franču baroka dārzu pils dienvidu fasādes priekšā, kuru ietver kanāls, un lielu mežaparku ar starveida alejām. Rundāles pils mežaparks aizņem 32 ha. Frančesko Rastrelli projektā redzams, ka sākotnēji tas bijis daudz lielāks, jo Rundāles pils bija gan hercoga vasaras rezidence, gan medību pils. Pašlaik Rundāles pils parkā atjaunoti visi tipiskie baroka dārza elementi: ornamentālais parters, dzīvžogu ietverti bosketi, Zaļais teātris, lapeņu ejas jeb pergolas un paviljoni.

114.att. Rundāles pils parks, aerofoto

115.att. Rundāles pils parks, vēsturiskā karte

74. Svitenes muižas parks (Svitenes pagasts)

Svitenes muižas pils celta 19.gs. sākumā. Tā ir viena no skaistākajām klasicisma pilīm Zemgalē, kuras parādes telpās daļēji saglabājusies greznā interjera dekoratīvā apdare. Svitenes muižas apbūves ansamblī veido Svitenes pils, klēts, kalpu ēka, kapliņa, 10.2 ha plašs Svitenes parks ar 80 - 200 gadu veciem kokaugiem. Šobrīd pilī darbojas pamatskola, mākslas un mūzikas skola. Parka malā atrodas neogotiska muižas īpašnieku kapliņa. Parkā notiek dažādi kultūras pasākumi.

116.att. Svitenes muižas parks, aerofoto

Salas novada muižas parki

75. Biržu muiža jeb Biržu mācītājmuiža (Salas pagasts)

Biržu muiža (*Groß-Buschhof*) izveidojusies nozīmīgu ceļu krustojumā (koordinātas: 56.41503, 25.77735). Tā bija fon Rautenfeldu īpašumā. Pie Biržu muižas piederēja arī Dzelzsma (*Eisenhammer*) un Bērzgales (*Behrsgall*) pusmuižas. Pirmā pasaules kara laikā Biržu muiža tika nopostīta un vairs netika atjaunota. Ap muižas atrašanās vietu 1930 – to gadu sākumā uzbūvēja Biržu lauksaimniecības skolas ēku, kura mūsdienās kļūdaini tiek dēvēta par muižas ēku. Vēlāk skolas ēkā iekārtoja dzīvokļus. Mūsdienās ēka ir daļēji apdzīvota. Pie bijušās skolas ēkas aug lapegle, kuras apkārtnē ir 3.21 m. Blakus atrodas Podvāzes upīte un atjaunotas Biržu ūdensdzirnavas, kurās ir ierīkots viesu nams. Līdz mūsdienām ir saglabājušas dažas Biržu mācītājmuižas dzīvojamās un saimnieciskās ēkas. Muižas ansambļa teritorijā atrodas parks.

117.att. Biržu muiža, aerofoto

76. Līkumu muiža (Sēlpils pagasts)

Līkumu muiža atrodas Daugavas kreisajā krastā pretī Pļaviņām. Tās apbūvi veidoja kungu māja, kas celta 18. gadsimtā un pārbūvēta 19. gadsimtā, leduspagrabs, pagrabs, kūtis un lielais mūra šķūnis, ko uzcēla 19. gadsimta vidū. Vēlākajos gados kungu māja pārbūvēta, ieliekot logus un durvis, tomēr tās sākotnējais veidols ir saglabājies. Apkārt muižas ansambļa ēkām atrodas liels parks, kas 20. gadsimta 1930. gados kalpoja kā brīvības sarīkojumu vieta. 1937. gadā muižas vietā izveidoja sociālās palīdzības un veselības nostiprināšanas iestādi. Muižas teritorijā daļēji saglabājusies muižas īpašnieka Rumpes ģimenes kapa vieta. Tagad kompleksa teritorijā atrodas bāreņu nams „Līkumi”.

118.att. Līkumu muiža, aerofoto

77. Vecsēlpils muiža (Sēlpils pagasts)

Vecsēlpils muiža (*Alt-Selburg*) bija kroņa muiža, kuru Krievijas cars Aleksandrs II 1876. gadā uzdāvināja kamerkundzei Flotovai. Pēc Pirmā pasaules kara Vecsēlpils muižā darbojās pagastmāja un Vecsēlpils pamatskola. 1920. gadu sākumā Vecsēlpils muižas klēti savā īpašumā ieguva Salas - Sēlpils lauksaimniecības biedrība "Sakne". Tās biedri, vācot ziedojumus un ieguldot savu darbu, klēti pārbūvēja par biedrības namu ar ļoti labu lielās zāles akustiku. Pēc Otrā pasaules kara biedrības namā darbojās Sēlpils ciema kultūras nams "Ausma". Biedrības namā uzstājās daudzi izcili Latvijas teātru mākslinieki, dzejnieki, notika teātru izrādes un koncerti. Vēlāk biedrības namā (Raiņa klubā) izveidoja Sēlpils un Staburaga pagastu vēstures ekspozīciju. 2004. gadā par Eiropas Savienības, Latvijas Republikas un Sēlpils pagasta pašvaldības finanšu līdzekļiem Raiņa klubs - muzejs tika renovēts un tajā atjaunota Sēlpils un Staburaga pagastu vēstures ekspozīcija, tika rīkotas mākslas darbu izstādes un notika valsts mēroga kultūras pasākumi. 2014. gadā Salas novada domē tika pieņemts lēmums par Sēlpils novadpētniecības muzeja (Raiņa kluba) slēgšanu. Informācija par tagadējo situāciju muzejā nav pieejama. Koordinātas: 56.588536, 25.659401.

119.att. Vecsēlpils muiža, aerofoto

Skrīveru novada muižas parki

78. Skrīveru dendroloģiskais parks jeb Skrīveru muižas (pils) parks (Ziedugravas)

Dendrārijs izveidots uz Daugavas krasta divām terasēm. Maksimāli ainaviski stādījumi. Stādīts pēc floristiski ģeogrāfiskā principa. Skrīveru svešzemju koku stādījumos un dendrārijā ir vienreizēja iespēja redzēt vairāk nekā 300 koku sugu no visas Ziemeļu puslodes. 1991.g. veiktā parka inventarizācijā konstatēti 46 vietējās un 267 introducētas sugas kā arī vairākas reto aizsargājamo augu atradnes. Dendroloģiskajā parkā var iepazīt citu zemju tradicionālo mežu ainavu, nepametot Latvijas teritoriju. Dendrārijs un Skrīveru svešzemju koku stādījumi, kas atrodas šosejas otrā pusē, ir unikāli Eiropas nozīmes meža vēstures objekti. Parka stādījumu plānu izstrādājis un dēstījumus īstenojis Skrīveru muižas īpašnieks Maksimilians Siverss 1891.gadā piedaloties ainavu arhitektam V. Engelhartam un dārzkopības inženierim F. Lodem. Skrīveru muiža jeb Rāmera muiža līdz Pirmajam pasaules karam atradās Daugavas labajā krastā lejpus Skrīveriem. Tā celta no 1881. līdz 1887. gadam neoromānikas stilā. Muižas pili iznīcināja 1915. gadā. Pēc kara tā vairs netika atjaunota. Muižas parks saglabājies kā Skrīveru dendroloģiskais parks.

120.att. Skrīveru dendroloģiskais parks, aerofoto

121.att. Skrīveru dendroloģiskā parka vēsturiskais plāns

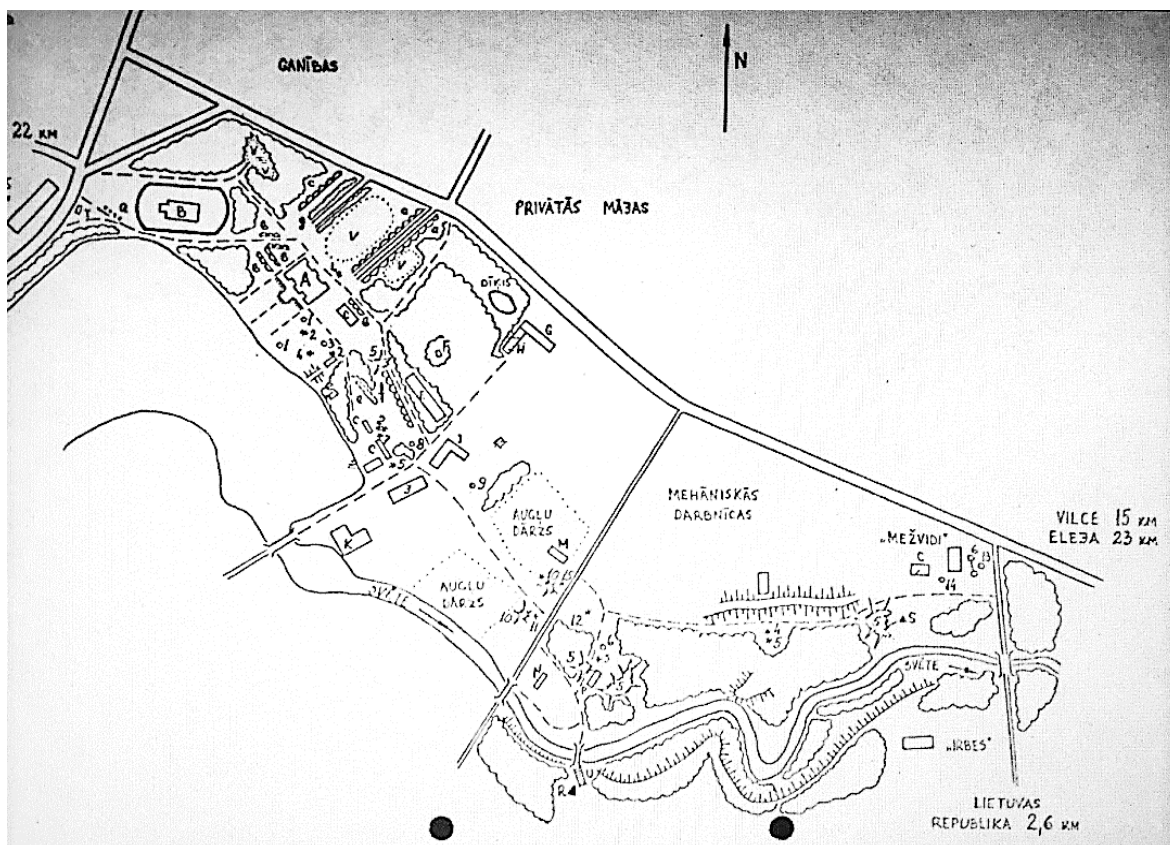
Tērvetes novada muižas parki

79. Mežmuižas parks (Augstkalnes pagasts)

Muiža būvēta 19. gs. beigās, pilnībā pabeigta tikai 1912. gadā. No 1954. gada pilī atrodas Augstkalnes vidusskola. Muižas parks ar 46 koku sugām, kura platība ir 12 ha, ir neatņemama pils sastāvdaļa. Pils, atzīdamās Dzirnavezera lēzenajā krastā, no vienas puses iezogota ar veco parku, no otras ar Ketlera laikā celto baznīcu un vecās kapsētas lielajiem kokiem. Ēkas pamatapjoms, ko raksturo simetriski sānu rīzāli un uzsvērtā ēkas centrālā daļa, šeit bija ietērpts pusgotiskās dekorācijās. Samērā eklektisko, nekonkrēto logailu formas un pārējo elementu dēļ ēkas stilistiskā identitāte gan nosacīti saistāma ar neogotiku. Rakstnieks Roberts Sēlis celtni raksturojis kā “vienkāršā vācu renesanses stilā” celtu ēku, piebilstot, ka tā “izstaro savādu, romantiska noguruma nokrāsu”. Pie pils bija liels zirgu stallis, kurā barons audzējis izjādes zirgus. Muižai tuvu lielie sili, kur viņš vasaras pavadījis medījot un izpriecās. 1981. gadā uz muižas zirgu stallu pamatiem uzcēla skolas sporta zāli un internātu. Skolas zālē notiek visi skolas un pagasta kultūras pasākumi. Teritorijā pie pils vērojamas simetriska plānojuma iezīmes, DA pusē pie upītes atrodas brīva plānojuma mežaparks. 1991.g. 18. jūlijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, mazās arhitektūras formas, u.c. Aprakstā secināts, ka parks ir labi kopts, sastopamas lielas vietējo un vērtīgas introducēto koku sugas.

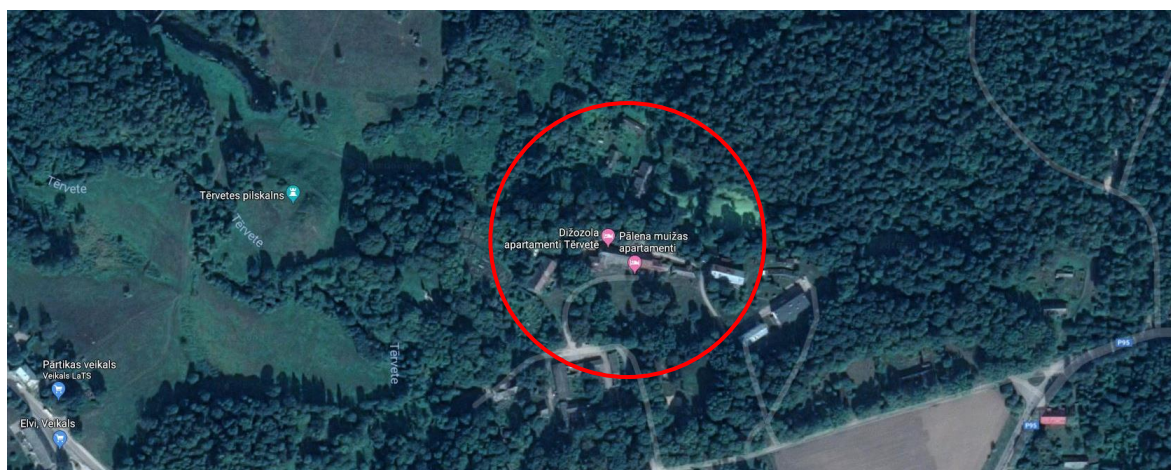
122.att. Mežmuižas parks, aerofoto

123.att. Situācijas plāns: A-pils; B-baznīca; C-malkas šķūnis; D-nojume; E-daudzstāvu dzīvojamā māja; F,H-šķūnis; G-saimniecības ēka

80. Pālena muiža (Tērvetes pagasts)

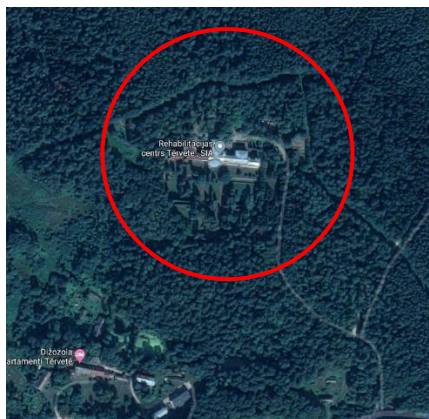
Muižas ēka būvēta 1900. gadā. Šobrīd Pālena medību muižas ēku kompleksā saglabājušās vairākas ēkas: spirta dedzinātava (bijusi arī pienotava), divstāvu plēsto laukakmeņu klēts, vairāk kā piecu metru dziļais ledus pagrabs ar plēsto laukakmeņu ieejas daļu, divas akmens kalpu mājas ielejās pie muižas ēkas, kā arī koka gulbūves muižas pārvaldnieka māja. Muižu skauj arī parks. Muižas ieejas vārtu vietu joprojām sargā divas čuguna lauvas skulptūras. Kalnu nogāzē, stāvēt uz koka tiltiņa var apjaust bijušo uzpludināto trīslīmeņu muižas dīķu kompleksu diženumu, kuru gultne klāta šķeltiem laukakmeņiem. Kādreiz dīķa malā tika izbūvēta rotāta gulbju mājiņa, kura gan vairs nav. Laukakmeņu ēku arhitektūra liecina par tā laika amatnieku izsmalcināto gaumi un bagāto iztēli, veidojot skatam pievilcīgas ēkas.

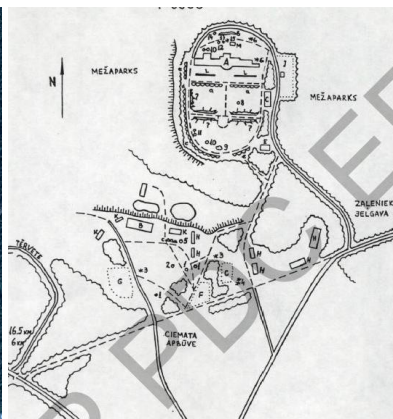
124.att. Pālena muiža, aerofoto

81. Rehabilitācijas centrs “Tērvete” un parks (Tērvetes pagasts)

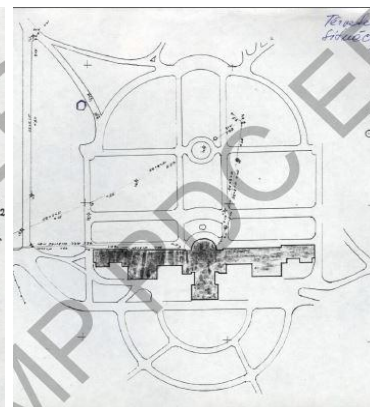
SIA RC "Tērvete" galvenie darbības virzieni ir medicīniskā rehabilitācija pulmonoloģisko un neiroloģisko saslimšanu pacientiem un pacientiem ar kustību-balsta aparāta patoloģiju, kā arī sociālā rehabilitācija. Vieta nav izraudzīta nejauši – aplēsts, ka tieši tur ir vislielākais saulaino dienu skaits gadā. Arī skujkoku audzes ap ēku bijis būtisks nosacījums tuberkulozes pacientu ārstēšanā. Rehabilitācijas centra atrašanās Tērvetes dabas parkā psihoemocionāli veicina pacientu atveseļošanos, kā arī dod iespēju saturīgi pavadīt brīvo laiku pastaigās Rūķu mežā, Raganas silā uzkāpt Tērvetes pilskalnā, kā arī apmeklēt A.Brigaderes muzeju "Sprīdīši", grāmatniecības muzeju "Ķipi" un Tērvetes senvēstures muzeju "Jērumi". Silā ir daudz ogu un sēņu, bet makšķernieki var iznomāt laivu un pamēģināt laimi Gulbju ūdenskrātuvē. Aktīvās atpūtas cienītāji var izmantot apkārtnes orientēšanās sporta kartes, ziemā Tērvete ir ideāla vieta distanču slēpošanai. Tērvetes sanatorijas dārza viduslaiku kapsēta ir vietējās nozīmes pieminekļa statusā. 1991.g. 17. jūlijā veikta parka inventarizācija un izveidots detalizēts parka apraksts – pieejams NKMP arhīvā, kurā uzskaitītas parkā sastopamās kokaugu sugas, plānojuma īpatnības, dižkoki, u.c. Aprakstā minēts, ka pie sanatorijas ēkas ir regulārs plānojums ar simetrisku ceļu tīklu. Uz ziemeļiem no centrālās ēkas alpinārijs un baseins. Pie vecās muižas ēkas aug lieli ozoli, vīksnas un atsevišķi introducēto sugu koki.

125.att. Rehabilitācijas centrs "Tērvete" un parks, aerofoto

126.att. Situācijas plāns: A- sanatorija; B-muižas ēka; C-sporta laukums; E-paviljons

127.att. Galvenā sanatorijas ēka un ceļu tīkls tai piegulošajā teritorijā

82. Vecstēgules muižas kungu māja (Tērvetes pagasts)

Vecstēgules muižas kungu māja celta 18. gadsimta 2. pusē, tā atrodas Tērvetes upes krastā. Vecstēgules muižas kungu māja ir vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis. Mūsdienās muižas kungu māja ir atjaunota un apdzīvota. Muižas teritorijai pieguļ lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas. Netālu no Vecstēgules muižas atrodas vecie Vecstēgules kapi. Piekļuve kapiem ir sarežģīta, nav taku, pa kurām būtu iespējams ieiet. Kapi ir nekopti un aizauguši.

128.att. Vecstēgules muižas kungu māja, aerofoto

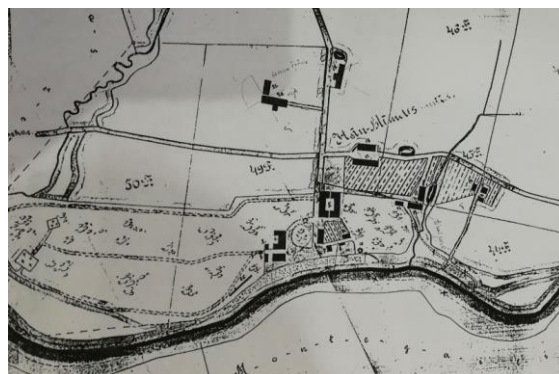
Vecumnieku novada muižas parki

83. Ānes-Mēmeles muiža (Skaistkalnes pagasts)

Dzīvojamā māja celta 1840. g. Tā ir divstāvu ēka ar mezonīnu un nelielu rezalītu ēkas centrālajā daļā. Fasāžu dekoratīvā apdare ir daļēji saglabājusies. Starp ēkas pirmā un otrā stāva dzegām, starpstāvu joslā atrodas pieci ciļņi, kuru plastikā izmantots augu un ziedu motīvs. Pirmā stāva logus augšdaļā noslēdz frontoni. Ainavu parks iekārtots 19. gs. Mēmeles parkā var vērot dendroloģiskos stādījumus. Kungu māju savulaik arhitekts H.Pīrangs atzinis par spožu vietējās celtniecības paraugu. Šī 1840.gadā Vilhelma fon Hāna laikā celtā ēka tika pārbūvēta 1860.gadā, kad muižu no tēva mantoja Francis fon Hāns. 21. gadsimta sākumā muižā atradās veikals un dzīvokļi. Tagad pamesta un laika apstākļu ietekmē un nesaimnieciskuma dēļ drūp tās fasāde.

129.att. Ānes-Mēmeles muižas parks, aerofoto

130.att. Ānes-Mēmeles muižas parks, 19.gs. situācijas plāns

84. Kurmenes katoļu baznīca un muižas parks (Kurmenes pagasts)

Baznīca celta 1870.gadā, to rotā Sv. Pētera skulptūra. Muižas parks veidots kā ainavu parks, ar atsevišķiem reangulāra plānojuma elementiem, diviem dīķiem un 19. gs. pirmajā pusē

būvētām mākslīgām pilsdrupām, kurās iekārtota estrāde. Baznīcu ieskauj dārzs, ko noslēdz vienu metru biezs un pusotru metru augsts dolomīta akmeņu žogs ar dakstiņu jumtu.

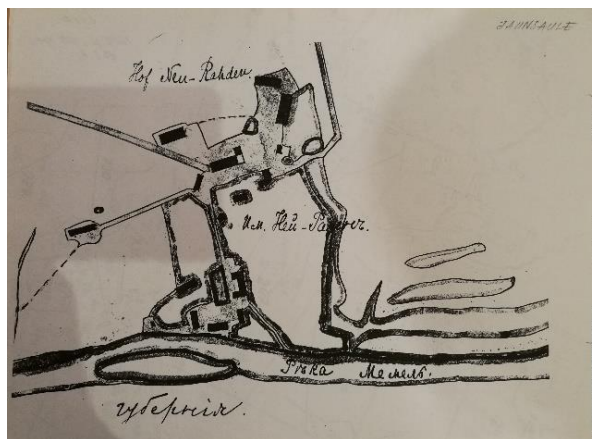
131.att. Kurmenes katoļu baznīca ar muižas parku, aerofoto

85. Saules muiža (Skaistkalnes pagasts)

Saules (*Jaunsaules muiža, Neu-Rahden*) muižas kungu māja būvēta kā villas tipa ēka un piederēja baroniem Hāniem. Celta 1881.gadā un izmaksājusi 60 tūkstošus rubļu. Vēlāk šī muiža bija kolhoza Jaunsaule pārziņā, kurā bija saviesīgs klubs un tā bija sadalīta vairākos dzīvokļos. Blakus atradās govju ferma, bet tā nodega. Tagad muižas ēka skaisti atjaunota, ar nelielu modernu piesitienu, bet ļoti harmoniski. Ap muižas centru izveidojies dzīvojamais ciematiņš, maz veģetācijas.

132.att. Jaunsaules muižas parks, aerofoto

133.att. Vēsturisks muižas zemes plāns

86. Skaistkalnes muiža (Skaistkalnes pagasts)

Meklējama Skaistkalnes dienviddaļā, Mēmeles labajā krastā, Skolas ielā 5. Vietvārds Šēnberga tulkojums no vācu valodas nozīmē „Skaistais kalns”. No sarkanajiem ķieģeļiem celtā divstāvu muižas pils (historisma stils) tapusi ap 1894. g. (arhitekts Pauls Makss Berči). Ēkā ir saglabājušies dekoratīvās apdares elementi un iespaidīgs kamīns (vienīgais tāds Latvijā), uz kura atainota dzimtbūšanas atcelšanu Latvijā. Kamīnzālē atrodas pirms četriem gadiem atjaunotais griestu plafons. Muižas pilī atrodas Skaistkalnes vidusskola. Muižu ietver parks, kurā atrodas citas ar muižu saistītās ēkas. Ļoti maz veģetācijas, teritorija pielāgota skolas vajadzībām.

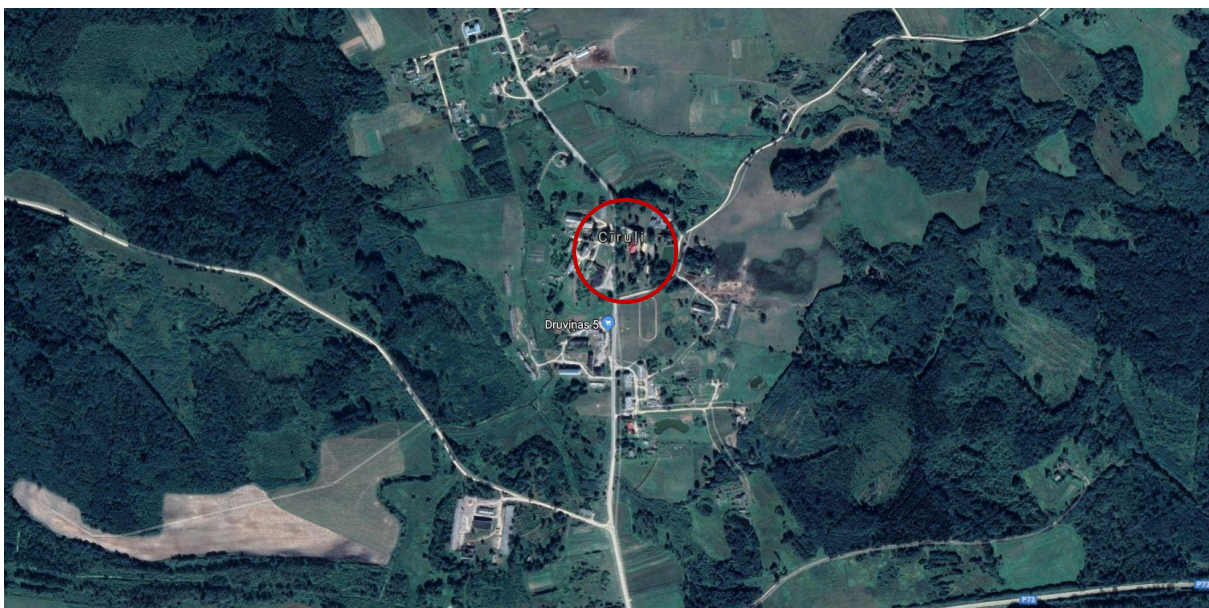

134.att. Skaistkalnes muižas teritorija, aerofoto

Viesītes novada muižas parki

87. Cīruļmuižas parks (Rites pagasts)

Cīruļmuiža jeb Cīruļīšu (*Zirulischek*) pusmuižas pils celta 19. gs. pirmajā pusē, pēc Otrā pasaules kara bija padomju saimniecības «Druva» centrs. Mūsdienās ir saglabājušās Cīruļu muižas pils, vairākas ansambli veidojošas ēkas un dīķis. Parkā aug vairāki dendroloģiski vērtīgi koki.

135.att. Cīruļmuižas parks, aerofoto

88. Eķengrāves muižas kungu māja (Viesītes pagasts)

Eķengrāves muižas kungu māja atrodas Viesītes novada, Eķengrāvē, netālu no Viesītes (koordinātas: 56.3345892, 25.5172734). Norādes par muižu pie Sēlpils - Saukas ceļa ir kopš 1477. gada. 1622. gadā muiža pirmo reizi pieminēta kā *Eichengrabe* ("Ozolgrava"), kas 1633. gadā pārgāja Andreja Manteifela - Cēges īpašumā. 1783. gadā muižā bija pierakstīti 402 cilvēki. 1872. gadā muižu īpašumā ieguva Johans Rehenbergs – Lintens un muižas zemi uz 99 gadiem izrentēja apmēram 70 zemnieku saimniecībām. 1910. gadā viņš to atdāvināja savam dēlam Johanam, kas sāka iznomātās zemes pārdot dzimtīpašumā un pēc Latvijas Republikas nodibināšanas muižas neatsavināmo daļu atdāvināja savai meitai Irēnai Rehenbergai – Lintenai. Viņa 1926. gadā Jelgavā apprecējās ar Nikolaju Līvenu un dzīvoja Latvijā līdz vācbaltiešu izceļošanai 1939. gadā. Muižas kungu mājas izskats bija pieticīgs. Tā bija gara, dzeltenas krāsas ēka. 20. gadsimta otrajā pusē muižas ēkā atradās meliorācijas uzņēmuma kantoris. Mūsdienās

ir saglabājušas dažas Eķengrāves muižas ansambli veidojošas ēkas, kas izskatās degradētas un pamestas. Muižas teritorijā atrodas dīķis un parkam līdzīgs kokaugu apaugums.

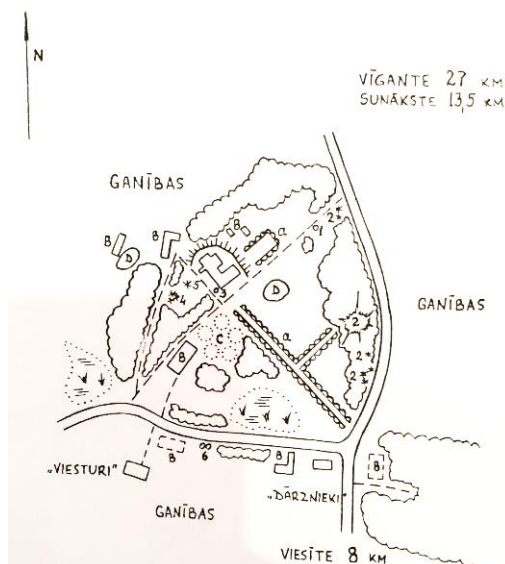
136.att. Eķengrāves muiža, aerofoto

89. Vārenbrokas (Vārnavas) muiža ar parku (Viesītes pagasts)

Vārenbrokas muižas kungu māja ir unikālā klasicisma stila koka būve. Tā celta 19. gs. pirmajā pusē un šobrīd ir apdraudēts kultūrvēsturiski nozīmīgs objekts. Ēkas centru rotā četrkolonnu portīks. 19. gs. beigās tā paplašināta, taču jaunā sarkano ķieģeļu piebūve netraucē uztvert vecāko apjomu. Muižas ienākumi bijuši no lauksaimniecības, piensaimniecības un dārzkopības, tai piederēja liels augļu dārzs, siltumnīcas, ķieģeļu un kaļķa ceplis. Muižas ansambļa teritorija ietver parku, kas atrodas Austrumlatvijas zemienē, Sēlijas valnī, trīsstūrī starp 2 ceļiem. Kādreiz tas bijis ainavisks parks ar skatu perspektīvām no kungu mājas. Saglabājušās atsevišķas liepu alejas un rindas, lielas vietējo koku sugas un atsevišķi eksoti, vairāki lieli ozoli. 1991.g. veiktā parka inventarizācijā konstatēti 2 dižkoki, 17 vietējās un 17 introducētas sugas. Arhitektūras mazo formu nav, ir 3 dīķi, bet aizauguši. Arī parks bijis ilgstoši nekopts. Taču šobrīd entuziastu grupa uzsākusi sakopšanu un atjaunošanu.

137.att. Vārenbrokas muiža ar parku, aerofoto

138.att. Situācijas plāns: A-pils; B-saimniecības ēkas vai to drupas; C-bij. augļu dārzs; D-dīķis

90. Vecā Stendera mācītājmuižas parks “Ģederti” (Viesītes pagasts)

Pirms vairāk nekā divsimt gadiem Stendera laikā parkā izveidota unikāla terasveida dīķu kaskāde. Padomju gados gan uzplūdinājums pārregulēts atbilstoši to laiku saprašanai. Mācītājmuižā agrāk bijuši deviņi avoti. Divi no tiem pašlaik iztīrīti un atklājušies zemē ierakti simtgadīgi ozolkoka grodi. Gadsimtu gaitā ūdenī mirkdami, tie jau pārvērtušies par melnozolu. Acīmredzot tam piemīt antibakteriālas īpašības, jo daudzi pat no tālienes brauc uz avotiem smelt dzeramo ūdeni. Parkā atrodas Vecā Stendera dzimtas kapi, bet blakus Stendera īpašumiem – Vārenbrokas muiža, kuras saimnieks finansiāli palīdzējis atjaunot mācītāja īpašumu pēc postošas ugunsnelaimes. Mācītājmuižas dzīvojamā ēka ar arhīvu nodega 1860. gadā 11. maijā. Līdz 1863. gadam to uzcēla no koka baļķiem. Pirmā pasaules kara laikā 1917. gadā vācu armijas karavīri izdemolēja mācītājmuižas ēkas. No vecās kapsētas līdz bijušajai mācītājmuižas vietai izveidota Stendera ābece takas. Mācītājmuižas parkā sastopami vairāki potenciālie dižkoki: melnalksnis, parastais ozols, Mācītājmuižas osis.

139.att. Vecā Stendera mācītājmuižas parks “Ģederti”, aerofoto

4. Pasvalys rajona pašvaldības muižu parki:

- 25. Ažuolpamūšes muižas parks
- 26. Balsiņu muižas parks
- 27. Barklainiņu muižas parks
- 28. Dagilīnēs muižas parks
- 29. Daučkēnų muiža
- 30. Gulbinēnų muižas parks
- 31. Joniškēlis muižas parks
- 32. Kalneliškių (Didžiųjų Grūžių) muižas parks
- 33. Pajiešmeniņu muižas parks
- 34. Raudonpamūšes muižas parks
- 35. Salociņu muižas parks
- 36. Škilināmūšio muižas parks
- 37. Žilpamūšio muižas parks

3. Panevėžys rajona pašvaldības muižu parki:

- 10. Alančių muižas parks
- 11. Aukštadvario muižas parks
- 12. Bistrampolis muižas parks
- 13. Butautų muižas parks
- 14. Jotainiņu muižas parks
- 15. Liberišio muiža
- 16. Linkavičių muižas parks
- 17. Mitrūnų muižas parks
- 18. Naudvario muižas parks
- 19. Pajuostės (Pajuosčio) muiža
- 20. Paliūniškio muižas parks
- 21. Puziniškis muižas parks
- 22. Ūdrų muiža
- 23. Vadaktėlių muižas parks
- 24. Vadaktų muižas parks

1. Biržai rajona pašvaldības muižu parki:

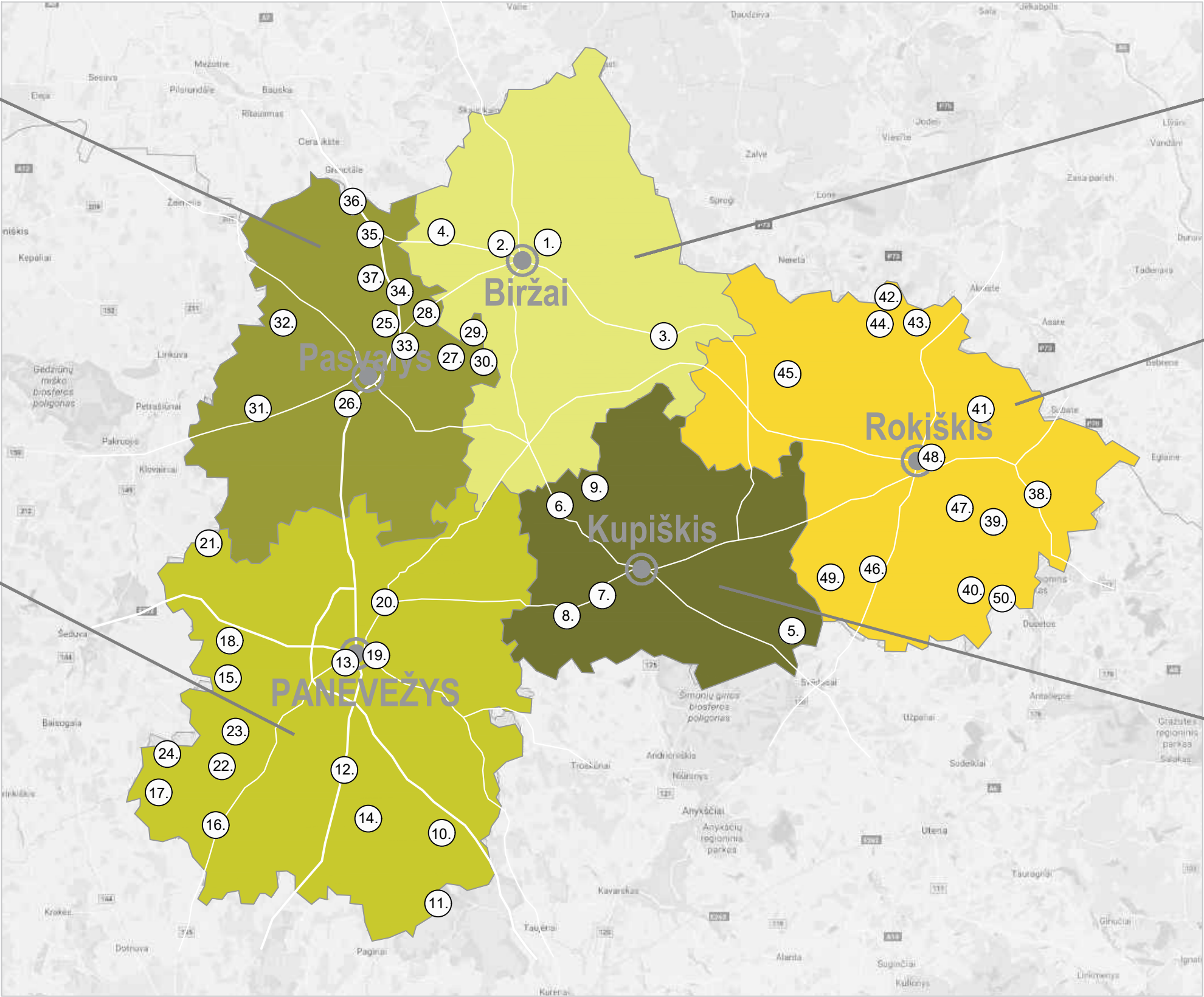
- 1. Astravo muižas parks
- 2. Mantagailiškių muižas parks
- 3. Parovėjos muižas parks
- 4. Toliūnų muižas parks / ūdens dzirnavas

5. Rokiškis rajona pašvaldības muižu parki:

- 38. Antanašės muižas parks
- 39. Bagdonišio muižas parks
- 40. Gačionių muižas parks
- 41. Ignotišio muižas parks
- 42. Ilzenbergas muižas parks
- 43. Kraštu muižas parks
- 44. Onušio muižas parks
- 45. Panemunio Komar muižas parks
- 46. Petrošiškio muiža
- 47. Rokiškėlių muižas parks
- 48. Rokiškio muižas parks
- 49. Salų muižas parks
- 50. Tarnavos muižas parks

2. Kupiškis rajona pašvaldības muižu parki:

- 5. Adomynė muižas parks
- 6. Antašavos muižas parks
- 7. Noriūnų muižas parks
- 8. Palėvenės muižas parks
- 9. Salamiesčio muižas parks

19. Muižas parka atrašanās vieta kartē un kārtas numurs

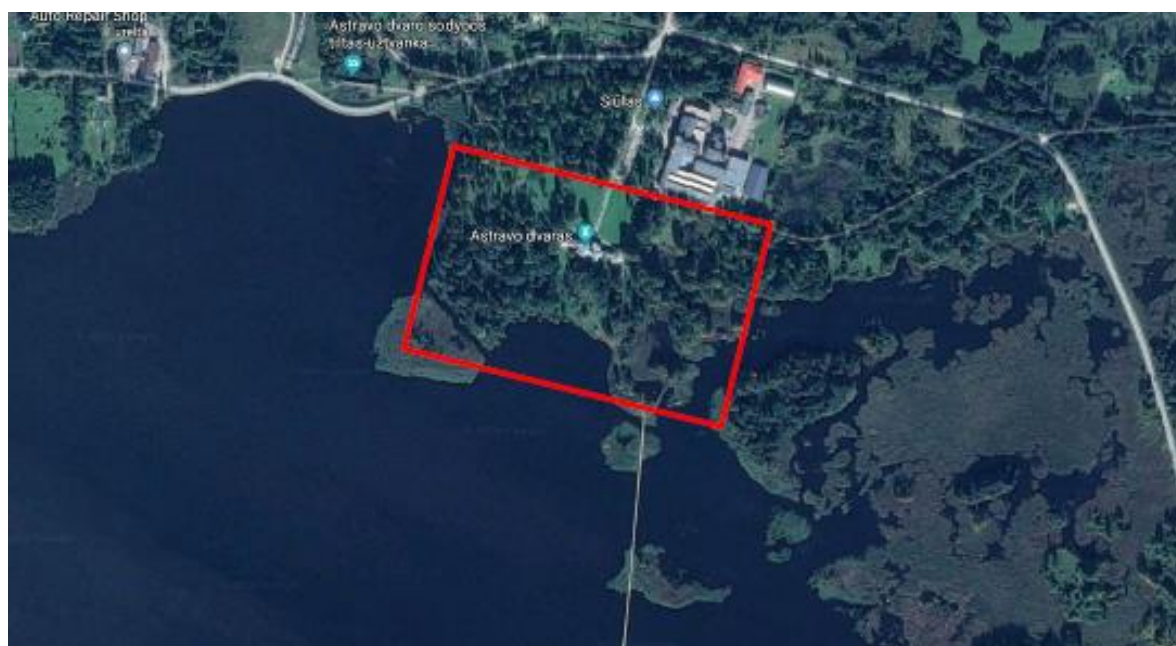
SIA "Veido vidi" Reģ. Nr.: LV43603058426 Adrese: Asteru iela 14a-49, Jelgava, LV-3001 Tālr.: +371 22007585 e-pasts: kristine.dreja@gmail.com	"Pētījums par pīļu un muižu parkiem Zemgales plānošanas reģionā un Šauļu apriņķos" "Aizraujošs ceļojums muižu parkos četros gadalaikos" Nr.LL-313	Lapas nosaukums	Paņevēžu apriņķa pīļu un muižu parki		
			Mērogs	Lapu sk.	Lapas Nr.
			-		3

8.4. Piļu un muižu parki Paņevežu apriņķī

Biržai rajona pašvaldības muižu parki

1. Astravo muižas parks (*Astravas, Biržu*)

Muiža atrodas *Širvenos* ezera krastā, ēka tika uzcelta 1842.gadā un pārbūvēta 1862.gadā. Pie ieejas ēkā novietotas divas autentiskas lauvu skulptūras. Muižas ēka būvēta Itālijas villas stilā un ir viena no skaistākajām romantisma laikmeta rezidencēm Lietuvā. Pils komplekss sastāv no pils, staļļiem, katedžas, dzirnavām, saimniecības ēkas, kā arī 18ha liela jauktā stila parka. Parkā aug tikai vietējo sugu koki – egles, parastās liepas, priedes. No pils parka pāri ezeram ir izbūvēts tiltiņš, kas aizved līdz Biržu pilsētai pretējā krastā. Muiža ir atjaunota ir piemērota tūrisma vajadzībām.

1.att. Astravo muižas parks, aerofoto

2. *Mantagailiškių* muižas parks (*Mantagailiškis, Širvėnos senūnija*)

Muiža dibināta 17.gs. Muižu skauj unikāls, liels parks ar veciem kokiem un lielu dīķi. Parks tiek pieminēts kā pagānu svētvietā *Gojus (Gao)*. Muižas ēkas ir pārvērtušās par drupām. Padomju laikos muižas ēkas postīja cilvēki, 1994.gadā īpašumu atdeva mantiniekiem – brāļu Dučinskams mantiniekiem. Vēlāk to nopirka *Sigitas Kalkys* (Sigita Kalkiņa). Šobrīd tur ir aktīvas atpūtas punkts - „Monteball“ *Mantagailiškio dvaro žaidimas* uzņēmums. Tā ir bumbas spēle, kurā ar futbola bumba, sperot ar kāju, jātrāpa bedrītē. Fotofiksācijās redzams, ka šī izklaide ir ļoti pieprasīta. Muižas atrašanās vietas koordinātas - 56.214898, 24.681438.

2.att. Mantagailiškių muižas parks, aerofoto

3. *Parovėjos* muižas parks (*Parovėja*, *Parovėjos* senūnija)

Muiža zināma jau kopš 16. gadsimta. Tā atrodas *Paroveja* ciematīnā. No ēkām izdzīvojušas ir lauku māja, dzirnavas un noliktava. Ļoti maz informācijas par šo objektu, muižas ēkām pieguļ neliels parks. Nav zināma šī brīža kompleksa funkcija un īpašumtiesības, iespējams tā ir privāta, apdzīvota muiža ar saimniecību.

3.att. *Parovėjos* muižas parks, aerofoto

4. *Toliūnų* muižas parks / ūdens dzirnavas (*Toliūnai*, *Pušaloto* senūnija)

Muiža dibināta 16. gadsimtā. Atrodas lauku vidē, *Leuvo* upes krastā. Te bijusi destilācijas rūpnīca, ūdensdzirnavas un alus brūvētava. 20. gadsimta sākumā muižas savrupmāja un kapela tika nodedzinātas. Līdz mūsdienām saglabājusies ūdens dzirnavu būve upes krastā, būvēta 19. gadsimta vidū, un parks. Ēka šobrīd ir tukša un nav skaidrs vai īpašums šobrīd pieder privātpersonai vai kādai organizācijai. Ir informācija, ka *Toliūnu* dzirnavu iekārtu izveidošanai un uzstādīšanai tikai aicināti inženieri no Latvijas. Uz dzirnavām pakal ļaudis un miltiem braukuši ļaudis pat no Paņevežu. 2008. gadā dzirnavas tika iekļautas Lietuvas Kultūras mantojuma sarakstā. Atrāšanās vietas koordinātas - 55.966389°, 24.299167°.

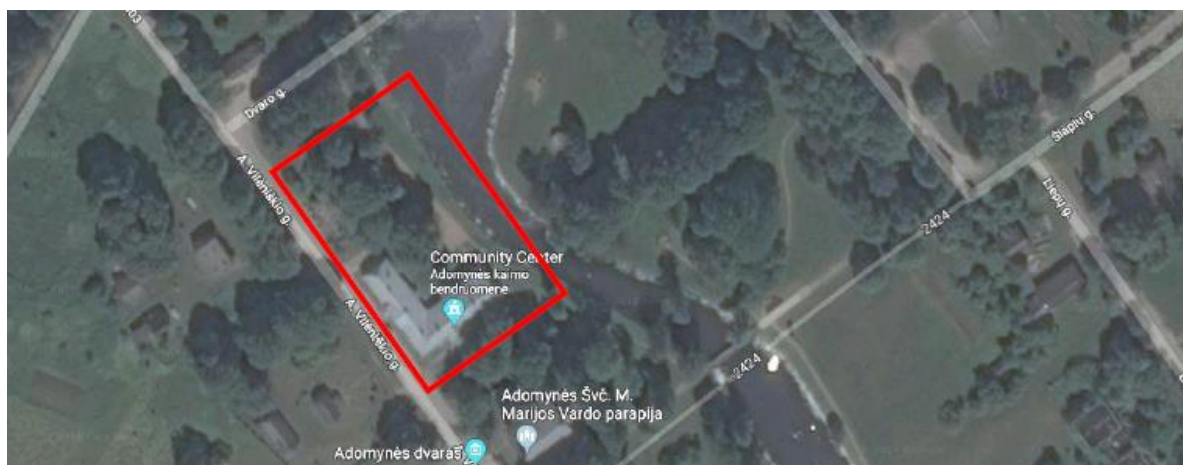

4.att. Toliūnų muižas parks / ūdens dzirnavas, aerofoto

Kupiškis rajona pašvaldības muižu parki

5. Adomynės muižas parks (A. Vilėniškio g. 4, Adomynė)

Atjaunota koka muiža pilsētā pie ceļa, atrodas nelielā kalna nogāzē, blakus upei, skauj neliels parks. Muiža dibināta 1810. gadā. Adomynės muiža ir skaists un reti sastopams romantiskā klasicisma koka arhitektūras piemineklis, kas iekļauts Lietuvas kultūras mantojuma reģistrā. Muižas ēkā atrodas medicīnas punkts vietējiem iedzīvotājiem, notiek kultūras pasākumi.

5.att. Adomynės muižas teritorija, aerofoto

6. Antašavos muižas parks (Antašava, Kupiškio senūnija)

Divstāvu, taisnstūra formas, klasicisma stila muižas ēka. Pirmās muižas ēkas bija koka, 19.gs sākumā uzbūvē mūra celtnes. Ansamblī ietilpst pirtīņa, augļu noliktava, pagrabs un klēts, mūrēta no laukakmeņiem. Muižas komplekss - valsts aizsargājams arhitektūras piemineklis, parks - dabas piemineklis. Saskaņā ar Kupiškio etnogrāfisko muzeju 1988.gadā arhitekts Ž. Mačionienė sagatavoja arhitektūras ansambļa rekonstrukcijas projektu. 2003.g. īpašumu iegādājās jauni īpašnieki. 2015.gadā tiek izstrādāts tehniskais projekts ar mērķi, lai atjaunotu muižas ēku un klēti un pielāgotu muižas kompleksu tūrisma vajadzībām, bet nav ziņu vai projekts ir izstrādāts šobrīd un vai atjaunošanas darbi ir uzsākti. Parkā sastopamas 27 kokaugu

sugas, 12 no tām svešzemju. Daudz liepu, bērzu, ozolu. Parks ir garens, 6.1ha liels, ar centrālo lauci, ir divi dīķīši. Muižas ēka ir labi saglabājusies un kalpo par labu arhitektūras piemēru.

6.att. Antašavos muižas parks, aerofoto

7. *Noriūnų* muižas parks (*Noriūnai*, *Noriūnų* seņūnija)

Muiža dibināta 17.gs, atrodas pilsētā, blakus atrodas industriāla teritorija. Arhitektūras piemineklis, ansamblis sastāv no muižas, skursteņa, saimniecības ēkām un gleznaina 10 ha liela parka. Parkā izteikts reljefs, upītes ieleja, ūdenskritums. Nav īsti skaidra ēkas funkcija, ēka labā stāvoklī, bet nav atjaunota. Līkloču taciņas parkā, galvenā aleja ir taisna. Stādījumos dominē vietējās sugas, ir arī svešzemju kokaugi, tādi, kā Eiropas lapegle, Balzama baltegle, Pelēkais riekstkoks. 1960.gadā vienā no muižas ēkām ir izveidota septiņu gadu skola. Šobrīd teritorijā atrodas uzņēmums AS "Nodama", kas nodarbojas ar dažāda veida celtniecības darbiem.

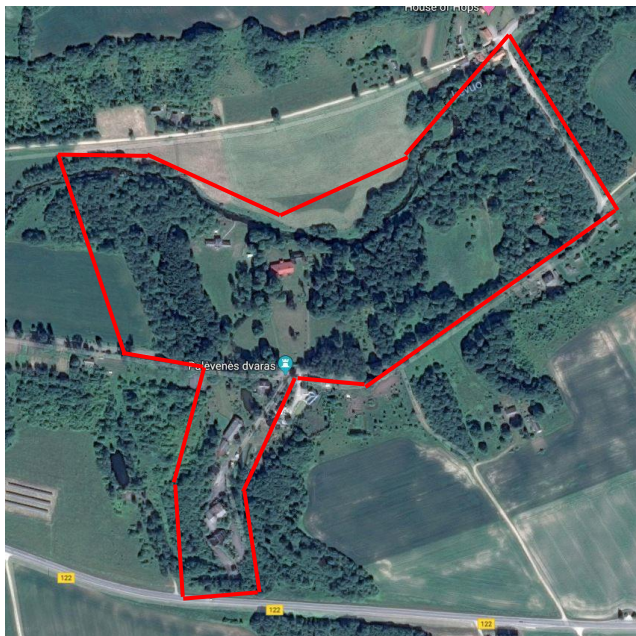

7.att. *Noriūnų* muižas parks, aerofoto

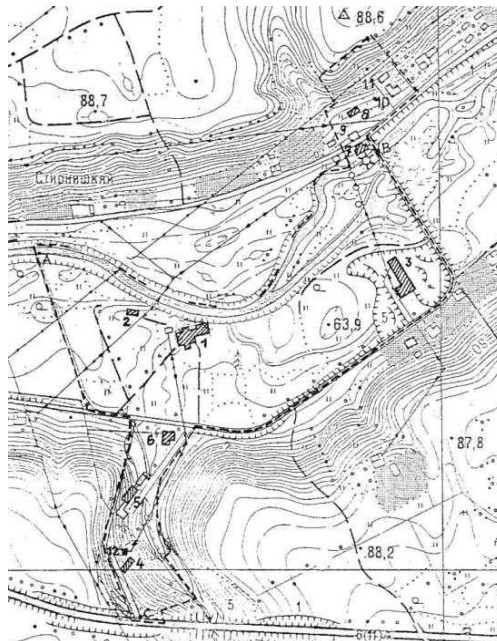
8. *Palėvenės* muižas parks (*Dvaro g. 7*, *Stirniškiai*)

Muižas teritorija zināma jau kopš 15. gadsimta beigām. Muižas ēka pārbūvēta 18. gadsimtā. Muižas ēku ieskauj 2ha liels angļu stila parks ar ļoti veciem un daudzveidīgiem kokiem. Vēsturiski te bijusi liela saimniecība, arī ūdensdzirnavas un spirta rūpnīca. Muiža ir arhitektūras un dabas piemineklis. Muiža daudz cietusi Otrā pasaules kara laikā, tāpēc maz kas ir saglabājusies un muižai piegulošā teritorija ir sarukusi, taču daļa muižas ir atjaunota un daļa ir saglabāta

drupu veidolā, kas uzsver vietas vēsturisko nozīmi. Blakus muižai atrodas ģeoloģiskais piemineklis – dolomīta atsegums, kā arī parkā atrodamas dažādas koku sugas. Muižas parkā aug reta lapegles suga – *“Stirniškių kurilinis maumedis”* (Stirniškes cirtainā lapegle), tas ir viens no diviem šādiem kokiem visā Lietuvā un tam piešķirts dabas pieminekļa statuss. Sastopamas arī simtgadīgas liepas, bērzi, kļavas, Sibīrijas lapegles, egles, priedes, Baltās papeles.

8.att. Palėvenės muižas parks, aerofoto

9.att. Situācijas plāns

9. *Salamiesčio muižas parks (Vytautų g. 3, Salamiestis)*

Muiža celta 19. gadsimtā, atrodas apdzīvotā ciematiņā. Muižas ēka būvēta klasicisma stilā, pavisam vienkāršā, to rotā kolonnas pie ieejas. Ēka ir novietota tieši ceļu krustojumā, tās teritorija ir papildināta ar apstādījumiem, koku rindām un aleju gar piebraucamo ceļu. Maz informācijas par objektu, vizuāli izskatās vājš piemērs gan arhitektoniski, gan no ainaviskā viedokļa. 2012. gada fotofiksācijās ēka izskatās labā stāvoklī, taču pamesta. Nav informācijas par to kāds ir muižas liktenis šobrīd.

10.att. Salamiesčio muižas parks, aerofoto

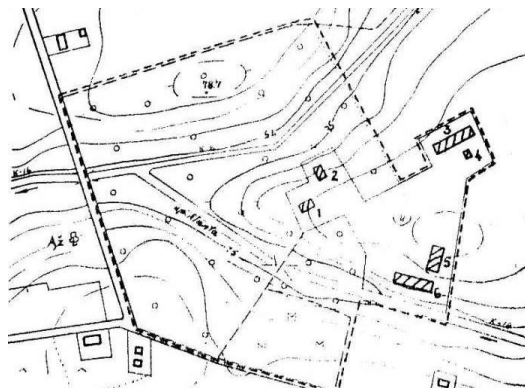
Panevėžys rajona pašvaldības muižu parki

10. *Alančių* muižas parks (*Alantės, Vadoklių* seņūnija)

Muiža dibināta 19. gs. Neoklasicisma stila būve, no kuras pāri palikušas tikai drupas, diemžēl. Vēsturiski muižas komplekss sastāvējis no 15 ēkām, tagad atlikušas tikai 6. Cauri parka teritorijai plūst *Alanta* upīte. Parkā aug 13 vietējās un 7 ievestas kokaugu sugas, visbiežāk sastopamie ir Ozols, Melnā priede, Eiropas lapegle, Platlapu liepa. Teritorija ir pamesta un degradēta, parks pāraudzis, no ēkām pāri palikušas tikai drupas. Šis būtu interesants tūrisma objekts, ja ēku drupas iekonservētu un nodrošinātu to drošību tas būtu labs neoklasicisma arhitektūras paraugs, arī vēsturiski atjaunojot parku varētu piesaistīt tūristus.

11.att. *Alančių* muižas parks, aerofoto

12.att. Situācijas plāns : 1 - Muižas ēka; 2 – palīgēka; 3 – klēts; 4 – manēža; 5 – šķūnis; 6 – stallis

11. *Aukštadvario* muižas parks (*Aukštadvaris*)

Muižas vēsture sākas jau 16.gs beigās. Atrāšanās vietas koordinātas - 55.443392, 24.302100. No muižas ļoti maz ir palicis pāri, galvenā ēka ir pārvērtusies drupās un degradē ainavu, ap ēku ir neliels parciņš, ir nolasāmas atsevišķas koku rindas. Muižas teritoriju ieskauj lauksaimniecības zemes. Vājš piemērs, nav potenciāla.

13.att. *Aukštadvario* muižas parks, aerofoto

12. Bistrampolis muižas parks (*Bistrampolis, Kučiai*)

Muižas komplekss atrodas lauku vidē. Muižas komplekss ir pilnībā atjaunots, tagad tur ir vesels atpūtas komplekss ar dažādām iespējām. Muižas atjaunošanas darbi tika uzsākti 2006.g ar Eiropas finansējuma palīdzību. Muižas centrālajā ēkā izveidoja tūrisma informācijas centru un muzeju. Arī parka daļa tika organizēta - izveidots parteris 400 m² liels, ierīkota laistīšanas sistēma, apgaismojums, organizētas autostāvvietas, izveidots skulptūru parks, saistīts ar vēsturiskiem notikumiem, ēkā izvietota viesnīca, restorāns, konferenču zāles. 2010.g tika atjaunots un pārveidots zirgu stallis *Norwegian financial mechanism* - „*The restoration of the former stud farm of Bistrampolis manor and its adaption for conferences and tourism information needs*” projekta ietvaros, šobrīd tur ir mūsdienīga koncertzāle, kas var uzņemt līdz 400 cilvēku. Katru vasaru šajā vietā notiek *Bistrampolis* festivāls. *Bistrampolis* muiža ir lielākais kultūras mantojuma objekts Paņevežas rajonā, kurš tika atjaunots.

14.att. *Bistrampolis* muižas parks, aerofoto

13. Butautų muižas parks (*Butautų, Pačeriaukštės senūnija*)

Muiža atrodas lauku vidē, pie Latvijas robežas. Pieminēta jau 18.gs, taču sarkano ķieģeļu muižas ēka uzcelta 20.gs. Muiža ir privāts īpašums, te atrodas alus muzejs, jo vēsturiski šī muižiņa ir saistīta ar alus darīšanu.

15.att. *Butautų* muižas parks, aerofoto

14. Jotainių muižas parks (*Jotainiai, Vadoklių senūnija*)

Muiža dibināta 16.gs. Maz ziņu, muižas ēkas ir atjaunotas un šobrīd te izveidoti sociālās aprūpes centri. Ir dīķis ar tiltiņu, tiltiņš nav vēsturisks. Ēkas krāsotas koši sātās krāsās. Diezgan liels muižas komplekss un parks. Gar parka dienvidaustrumu pusi plūst upīte.

16.att. Jotainių muižas parks, aerofoto

15. *Liberišķio* muižas parks (*Liberišķis, Naujamiesčio* seņūnija)

Muižas komplekss atrodas *Liberišķis* ciemata centrā, atrašanās vietas koordinātas - 55.697918, 24.108829. Pirmo reizi pieminēta 16.gs beigās. Mantojums ir iekļauts valsts kultūras pieminekļu sarakstā, 1994. gadā tam izstrādāts individuālās aizsardzības un lietošanas regulējums. Parks izveidots 19.gs un ir dabas piemineklis. Parkā sastopamas 12 vietējo sugu un 9 svešzemju sugu kokaugi, 6 vietējie un 12 citu veidu krūmi. Ir divi pamesti dīķi. Mūsdienās redzamā koka muižas ēka ir uzcelta 19.gs beigās. Muiža ir pamesta. Teritorijā atrodas kapa vieta.

17.att. *Liberišķio* muižas parks, aerofoto

18.att. Situācijas plāns: 1-Dzīvojamā māja, 2-Putnu māja, 6-Klēts, 7-Stallis, 8-Saimniecības ēka, 10-Noliktava, 11-Spēkstacija, 13-Klēts, 14-Saimniecības ēka, 15-Stallis, 21-Kapa vietņa

16. *Linkavičū muižas parks (Linkavičiai, Krekenavos seņūnija)*

Muižas teritorija atrodas lielceļa malā, netālu tek *Nevežis* upe un blakus ir starppilsētu autobusa pietura. Atrašanās vietas koordinātas - 55.515250, 24.072917. Muiža dibināta 16.gs. Muiža ir pamesta kopš pagājušā gadsimta vidus un šobrīd ir daļēji privatizēta. Te bijusi zīda audzēšanas darbnīca, vara liešanas uzņēmums, vīna darītava un dzirnavas. Liela daļa no kompleksa ēkām ir saglabājušās, taču ir bīstamā stāvoklī. Muižu skauj neliels parciņš. Šo vietu varētu attīstīt kā lauku tūrisma vietu, jo tai ir izdevīga atrašanās vieta.

19.att. *Linkavičū muižas parks*, aerofoto

17. *Mitriūnū muižas parks (Mitriūnai, Krekenavos seņūnija)*

Muiža dibināta 1886. gadā. Atrodas Mitriūnai ciematā, koordinātas - 55.579667, 23.978722. Muižas pils tika pārvērsta par drupām 20.gs. Šobrīd ir izdzīvojuši tikai daļa no dienvidu fasādes, kurā redzami vēsturiskā dekora fragmenti. Pirmo stāvu rotā neogotikas stila arkas. Muižu ieskauj liels, vecs un, diemžēl, novārtā atstāts parks, kurā bijis ziedu parteris un divi dīķi. Parka teritorija ir maz pārveidota, to varētu vēsturiski atjaunot, apsaimniekot, iekonservējot pils drupas un atklājot šo vietu tūrismam.

20.att. *Mitriūnū muižas parks*, aerofoto

21.att. Situācijas plāns: 1-Pils, 2-Ēka kultūraugu uzglabāšanai

18. Naudvario muižas parks (*Naudvaris, Naujamiesčio seņūnija*)

Muiža dibināta 18.gs, atrodas *Naudvaris* pilsētā. 1944. gadā muižas pili nodedzinājuši vācieši, pēc kara tā tika atjaunota un rekonstruēta. Kopš 1982.gada te bijusi skola, par to liecina arī pils priekšā ierīkotais sporta laukums. Saglabājušās arī saimniecības ēkas, dažas ir labā stāvoklī, citas ārkārtas stāvoklī. Ēka tagad ir pašvaldības īpašumā un nav īsti skaidrs, kāda šobrīd ir ēkas funkcija. Muižai pieguļ liels parks, caur kuru tek upīte.

22.att. *Naudvario* muižas parks, aerofoto

23.att. Situācijas plāns: 1-Kunga māja, 2-Šķūnis, 3-Smēde, 4-Šķūnis, 5-Kalpu māja, 6,7-Klēts, 8-Virtuve

19. *Pajuostės (Pajuosčio)* muiža (*Velžio* seņūnija)

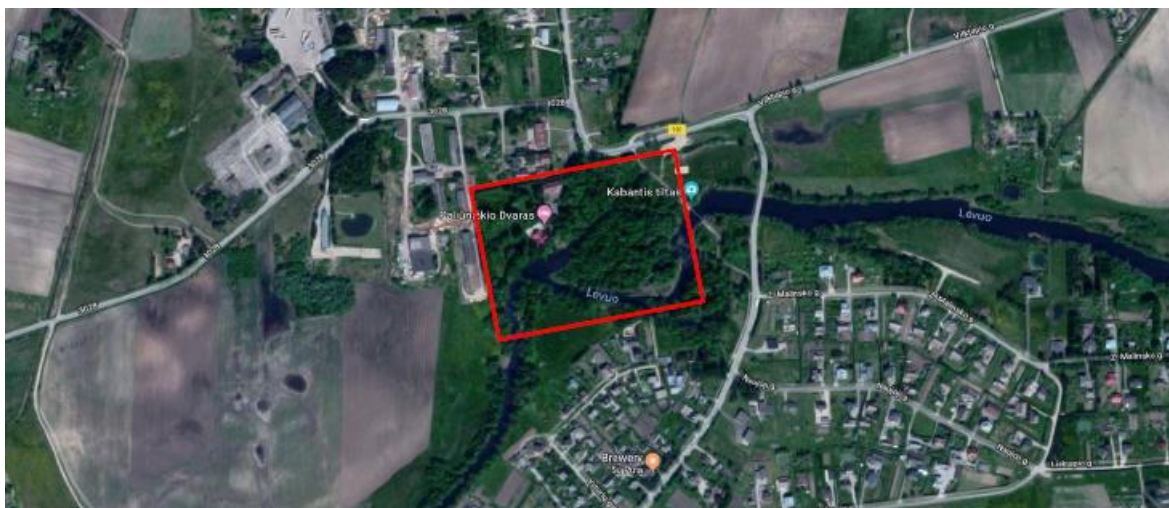
Muiža šajā teritorijā bijusi no 16.gs. Padomju laikos muižas teritorijā tika uzcelta militārā pilsētiņa armijas vajadzībām, daļa būvju ir vairāk vai mazāk saglabājušās. Parks vēsturiski ir bijis slavens ar vērtīgiem augiem, plašumiem un šarmu, taču diemžēl tas ir tikai fragmentāri saglabājies, šī brīža vietas funkcija nav skaidra. Atrāšanās vietas koordinātas - 55.735278, 24.432500, atrodas tieši blakus Paņevežu pilsētas robežai. Grūti noteikt precīzas muižas parka robežas.

24.att. *Pajuostės (Pajuosčio)* muiža, aerofoto

20. *Paliūniškio* muižas parks (*Vabalninko* gatvė 1, *Paliūniškio*)

Muiža atrodas *Paliūniškis* pilsētā, kas ir tuvu *Paņevežai*. Maz informācijas par šo objektu. Ēka ir atjaunota, bet diez vai ievērojot tās vēsturisko izskatu, šobrīd muižā ierīkots viesu nams. Cauri parkam plūst upe un parks izskatās paliels.

25.att. *Paliūniškio* muižas parks, aerofoto

21. *Puziniškis* muižas parks (*Puziniškis*)

Muižiņa dibināta 19.-20. gadsimtā, atrodas mežainā teritorijā, blakus atrodas arī dīķis. Muižas ēka izskatās ļoti labā stāvoklī, iespējam, atjaunota. Nav īsti skaidra vietas funkcija, taču tā ir iestāde ar darba laiku, uzņem viesus. Nav ziņu par parku, vai teritorijā ir speciāli veidots

parks un stādīti koki, vai tikai dabīgi veidojies mežs apkārt. Grūti noteikt cik liela ir muižai piederošā teritorija.

26.att. Puziniškis muižas parks, aerofoto

22. *Ūdru* muiža (*Krekenavos* seņūnija)

20. gadsimtā muiža ieguva nosaukumu *Ūdru*. Muižas ēka saglabājusies labā stāvoklī, aplūkojot fotofiksācijas izskatās, ka muižas kungu māja tiek apdzīvota. Aerofoto nolasāms, ka saglabājusies aleja gar ceļu, taču par parku nav ziņu un izskatās ļoti maz veģetācijas. Atrāšanās vietas koordinātas - 55.623856, 24.113282.

27.att. *Ūdru* muiža, aerofoto

23. *Vadaktēliu* muižas parks (*Vadaktēliai, Naujamiesčio* seņūnija)

Muiža atrodas lauku vidē, ceļa malā. Atrāšanās vietas koordinātas - 55.635039, 24.116297. 2016.gada fotofiksācijās redzama koka ēka uz izjukšanas robežas un mūra ēka, kura iespējams tiek apdzīvota. Nav skaidra teritorijas un ēku funkcija. Aerofoto redzamas vairākas būves un vidēji liels parks. Visdrīzāk ēkas ir ārkārtas stāvoklī un teritorija ir degradēta.

28.att. Vadaktėlių muižas parks, aerofoto

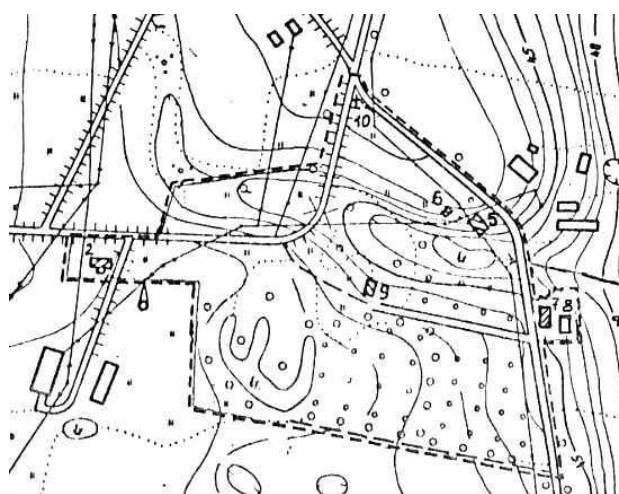
29.att. Situācijas plāns: 2-Saimniecības ēka, 3-Šķūnis, 4-Noliktava, 8-Saimniecības ēka

24. Vadaktų muižas parks (Vadaktai, Sidabravo senūnija)

Muiža atrodas lauku vidē, tuvumā ir Vadaktis upe. Īpašums ir aizaudzis, no koka būvēm pārī palikušas tikai pussabrukušas atliekas. Īpašums netiek apsaimniekots. Parka teritorija izskatās diezgan liela. Ir saglabājušās vecu koku alejas gar ceļu. Pie iebraucamā ceļa uzstādīti akmens krusti. Teritorija atrodas diezgan tālu no lielām pilsētām. Atrāšanās vietas koordinātas - 55.605751, 24.112279 .

30.att. Vadaktų muižas parks, aerofoto

31.att. Situācijas plāns: 2/6-Šķūnis, 5/7-Saimniecības ēkas, 9-Klēts, 10-Krustu skulptūras

Pasvalys rajona pašvaldības muižu parki

25. Ažuolpamūšės muižas parks (Ažuolpamūšė, Saločių senūnija)

Muiža dibināta 19.gs., atrodas Mūsas upes krastā. Atrāšanās vietas koordinātas - 56.105650, 24.451480. Muiža ilgu laiku piederēja Vācijas baronam Ropams, viņš gatavoja sieru, kuru ar zirgiem eksportēja uz Rīgu. 2003.gada fotofiksācijās redzams vecs ķieģeļu šķūnis. Izskatās liels parks upes krastā, varētu būt veci parka koki. Nav skaidra šī brīža teritorijas funkcija un īpašumtiesības. Muižas ēkas visdrīzāk jau ir sagruvušas un pazudušas, taču muižas parka

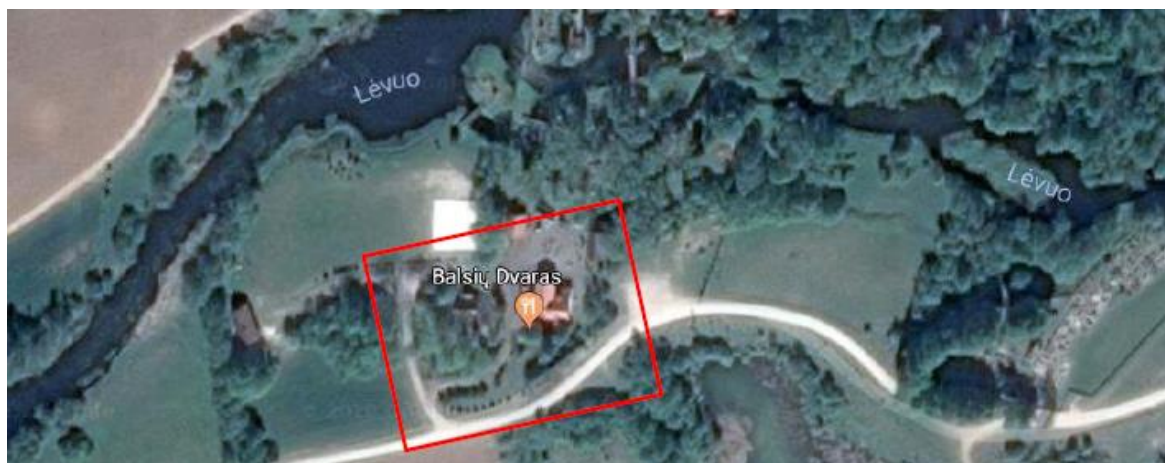
potenciāls ir ļoti liels, tas atrodas pasakainā vietā, izskatās diezgan liels, turklāt tuvumā teritorijai atrodas lauku restorāniņš, kurš orientēts uz tūristiem, ar nosaukumu “*Ažuolpamūšes sodyba*”, un restorāna apmeklētājus pēc pusdienām varētu novirzīt uz muižas parku pastaigai.

32.att. *Ažuolpamūšes* muižas parks, aerofoto

26. *Balsių* muižas parks (*Balsiai, Klovainių* seņūnija)

Muižinā šobrīd izveidots restorāns, ēka izskatās atjaunota. Tā atrodas lauku vidē, upes *Levuo* krastā. Muižas teritorijā ir dīķis, tiltiņš, strūklaka, visā teritorijā izvietoti soliņi, dažādas koka skulptūras un ļoti daudz dzirnakmeņi, kas novietoti gan kā atsevišķi stāvoši, gan veidotas dažādas dzirnakmeņu kompozīcijas.

33.att. *Balsių* muižas parks, aerofoto

27. *Barklainių* muižas parks (*Barklainiai, Krinčino* seņūnija)

Muiža dibināta 19.gs, atrodas lauku vidē. Muižu skauj 19 ha liels ģeometriskais parks, kurā ir daudz vecu ozolu, kļavu, liepu, ir 200m gara liepu aleja. Parkā sastopamas 14 vietējās sugas, 17 svešzemju sugas. Maz informācijas, nav skaidrs, kāda šobrīd ir teritorijas funkcija, iespējams tiek apdzīvota, 2014.g fotofiksācijās redzami dekoratīvi ziemciešu stādījumi un atvērtas galvenās ieejas durvis. Ķieģeļu pils vēljoprojām saglabājusies. Parks varētu būt fantastisks vēsturiskais muižas parks un ēku varētu atjaunot, fotofiksācijās tā izskatās labā stāvoklī.

34.att. Barklainių muižas parks, aerofoto

28. Dagilynės muižas parks (*Dagilynė, Krinčino seņūnija*)

Kolhoza laikos muižas ēkā bijusi skola, tagad muižas ēkas ir palaistas novārtā, daļa ēku ir pussagruvušas, daļa iespējams tiek apdzīvotas. Bijušais muižas parks ir ievērojami panīcis, tajā sastopami tādu sugu kokaugi kā – bērzs, osis, ozols, lazda, melnā priede, Pensilvānijas osis, Eiropas lapegle. Izdzīvojušas arī liepu alejas. Muižas atrašanās vietas koordinātas - 56.13565, 24.50163. Gar parka dienvidu malu plūst *Tatula* upīte. Lielākā daļa muižas ēku ir degradētas. Šo vietu būtu ieteicams savest kārtībā, gan atjaunojot ēkas un pielāgojot tās dzīvošanas apstākļiem, gan labiekārtojot parku vietējo iedzīvotāju brīvā laika pavadīšanai.

35.att. Dagilynės muižas parks, aerofoto

29. Daučkėnų muiža (*Daučkėnai, Krinčino seņūnija*)

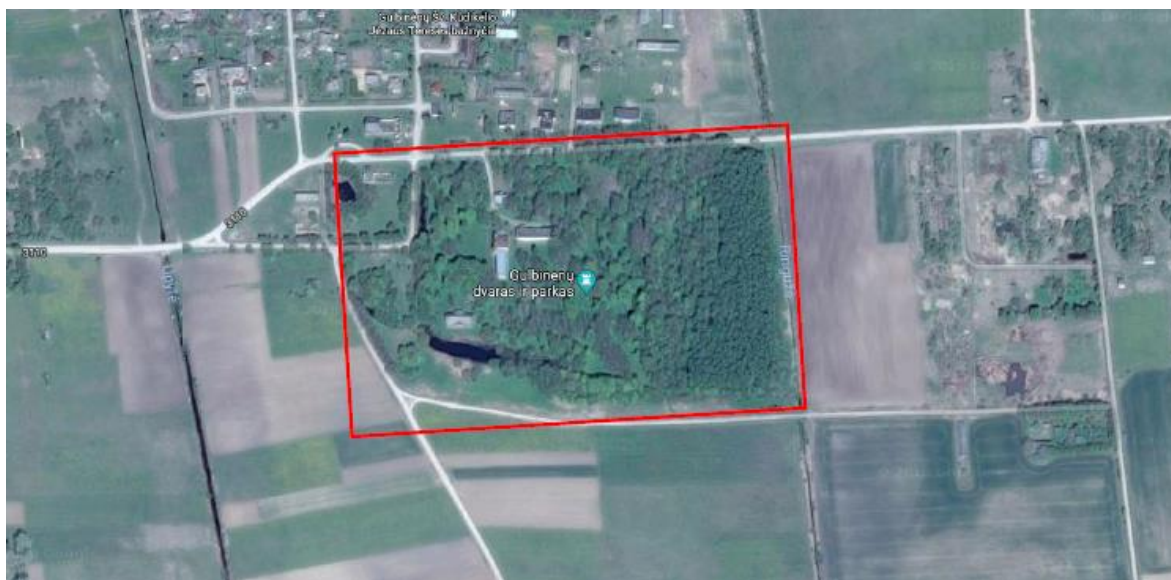
Muiža dibināta 19. gs., atrodas lauku vidē. Muižas ēkas ir pamesta, taču saglabājusies apmierinošā stāvoklī. Muižas teritorija vairāk atgādina viensētu, ir pavisam necils parciņš, maz veģetācijas. Maz ziņu par šo muižu. Atrašanās vietas koordinātas - 56.10976, 24.62787. Muižai ir diezgan zems attīstības potenciāls, tā atrodas ne pārāk izdevīgā vietā, starp Pasvalys un Biržai pilsētām, tai tuvumā ir tikai vietējās nozīmes ceļi ar mazu plūsmu un neviens ievērojams objekts.

36.att. *Daučkēņu* muiža, aerofoto

30. *Gulbinēņu* muižas parks (*Gulbinēnai, Krinčino* seņūnija)

Muiža dibināta 18.gs, atrodas *Gulbilenai* ciematā. Muiža ir labi saglabājusies un uzskatāma par labu arhitektūras paraugu, taču ēkai nepieciešami atjaunošanas darbi. Šobrīd muiža ir privāts īpašums. Tiek plānots muižu atjaunot un pielāgot tūrismam, atpūtai un kultūras aktivitātēm: veidojot muzeju, kultūras centru, piedāvājot izmitināšanas pakalpojumus un organizēt radošas nometnes. Kopējā zemes gabala platība ir 16ha. Teritorijā veidots arī ģeometriskais parks. Parkā ir divi dīķi. Sastopami 16 vietējo sugu kokaugi un stādīta 120m gara liepu aleja. Sastopamākās sugas ir ozols, liepa, parastā egļe, kļava, osis. 1945.gadā muižas ēkā ierīko skolu. Teritorija vēsturiski bijusi dalīta trīs funkcionālās zonās – reprezentatīvā, ekonomijas jeb racionālā un atpūtas. Reprezentatīvā daļa no saimniecības daļas tika atdalīta ar apstādījumiem un dīķiem.

37.att. *Gulbinēņu* muižas parks, aerofoto

31. *Joniškēlis* muižas parks (*Joniškēle*)

Muiža dibināta 17.gadsimtā. Atrodas pie *Joniškēlis* pilsētas. Muižas kompleksā ietilpst muižas pils, vairākas palīgēkas un liels parks. Galvenā muižas ēka ir atjaunota. Kopējā platība aizņem 34ha zemes. *Joniškēlis* parks ir daļēji angļu stila parks un regulārs franču dārzs. Ar parka ozoliem un liepām saistītas dažādas leģendas, tāpat ar visu muižas kompleksu. Parks ir

ļoti bagātīgs, tajā sastopamas vairāk kā 120 kokaugu sugas. Muižas ēkās tagad atrodas Lietuvas lauksaimniecības institūta eksperimentālās stacijas un *Joniškeles* reģionālais muzejs.

38.att. Joniškėlis muižas parks, aerofoto

39.att. Situācijas plāns

32. *Kalniškių (Didžiųjų Grūžių)* muižas parks (*Kalniškiai, Saločių senūnija*)

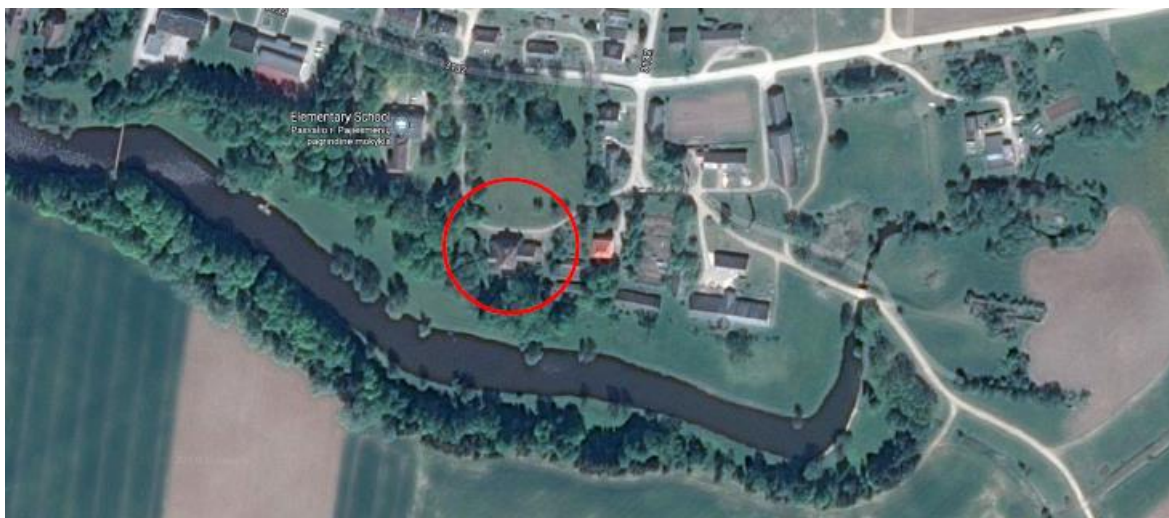
Muiža dibināta 18.gs. Atrodas mazā ciematīņā *Kriaušiškiai*. Saglabājusies tikai viena koka ēka, kura izskatās nožēlojamā stāvoklī, ļoti degradēta un izdemolēta. Nav ziņu par parku. Izskatās, ka parka veģetācija ir saglabājusies, taču parciņš ir neliels. Atrāšanās vietas koordinātas - 56.11793, 24.23046.

40.att. *Kalniškių (Didžiųjų Grūžių)* muižas parks, aerofoto

33. *Pajėšmenių* muižas parks (*Pajėšmenių*)

Muižas ēkas būvētas 19. gadsimta beigās, parks arī veidots tajā laikā. 2003.gadā muižas pili iegādājusies privāta persona, saimniecības ēkas pieder valstij. Muižas kompleksā ir saglabājušās 9 ēkas. Muižas parks atrodas upes krastā, saglabājies līdz mūsdienām, komplekss aizņem 15.6 ha lielu platību, taču grūti noteikt precīzas parka robežas. Parkā ir dižozols, kura stumbra diametrs ir 1.5m.

41.att. *Pajiešmeniu* muižas parks, aerofoto

34. Raudonpamūšes muižas parks (*Raudonpamūšē, Saločių senūnija*)

Muiža dibināta 19. gadsimtā. Atrodas lauku vidē, Mūsas upes krastā. Muižas ēka tika nojaukta 1987. gadā, tā bijusi milzīga, istabas bijušas lielas, aukstas un mitras. Saglabājušās atsevišķas ķieģeļu palīgēkas. Bijušās muižas dienvidu daļā ir 4ha liels ainavisks parks, kurā sastopamas 12 vietējās un 8 svešzemju sugas. Saglabājusies koku aleja pie iebraucamā ceļa. 150-200m no mājas atrodas pamesti bijušo saimnieku apbedījumi. Teritorija pamesta, taču atrašanās vieta ir diezgan izdevīga, muižas parks atrodas tuvu *Pasvalys* pilsētai, skaistā vietā, upes krastā, kā arī palīgēkas ir salīdzinoši labā stāvoklī. Nākotnē labiekārtojot parku un atjaunojot saimniecības ēkas, tajās varētu ievēidot mākslas galeriju/restorānu un piesaistīt kā vietējos tūristus, tā arī ārzemju tūristus atpūtai laukos, vēsturiskā parkā pie skaistas upes. Atrašanās vietas koordinātas - 56.14870, 24.45656.

42.att. *Raudonpamūšes* muižas parks, aerofoto

35. *Saločių* muižas parks (*Saločių senūnija*)

Muiža dibināta 16. gadsimtā. Muižas ēkas līdz mūsdienām nav izdzīvojušas, saglabāties tikai vecais parks un muižas pagrabs. Parks atrodas *Saločiai* pilsētā un aizņem 3ha lielu platību. Parka plānojums atbilst ainaviskā stila parkam. Tajā sastopamas 10 vietējās kokaugu sugas, iespaidīgākie eksemplāri ir 30m augsta Parastā liepa un 32m augsta Goba. Parkā sastopamas arī 7 svešzemju sugas, tai skaitā Smaržīgā papele. Parks atrodas tuvu Latvijas robežai, koordinātas - 56.23021, 24.41680.

43.att. Salocių muižas parks, aerofoto

36. Škilinпамūšio muižas parks (Škilinпамūšis, Salocių seņūnija)

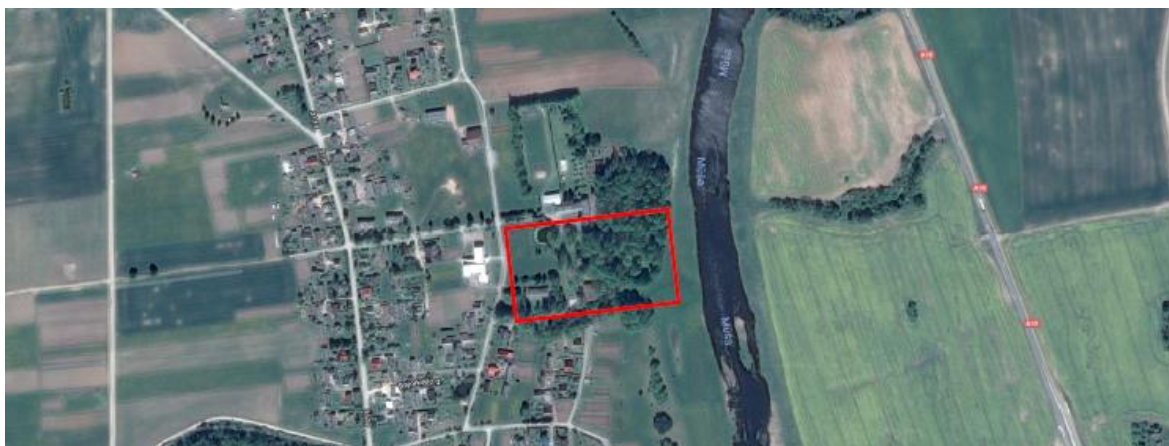
Muižiņa dibināta 19. gadsimtā, atrodas tuvu Latvijas robežai, blakus A10 šosejai. Starp īpašumu un šoseju ir uzbūvēta degvielas uzpildes stacija. Liela daļa būvju ir saglabājušās labā stāvoklī, īpašums tiek apdzīvots. Ansambli ir trīs klētis, skābbarības tornis, staļļi, klēts, ledus pagrabs. Ansambļa dienvidu pusē izkārtoties ap 5ha plašs parks. Cauri teritorijai plūst neliels kanāls, tuvumā ir Mūsas upe. Gar iebraucamo ceļu saglabājusies liepu aleja. Parkā sastopamas 15 vietējās sugas un 13 svešzemju sugas, piemēram, papeles, Baltais vītols, Zaļā duglāzija, Sibīrijas lapegle. Parkā ir arī apbedījumi un saglabājušies daži saimnieku kapu pieminekļi. Atrāšanās vieta koordinātas - 56.26677, 24.36632.

44.att. Škilinпамūšio muižas parks, aerofoto

37. Žilpamūšio muižas parks (Žilpamūšis, Salocių seņūnija)

Muiža dibināta 19. gadsimtā, atrodas apdzīvotā vietā - Žilpamūšis, tuvu Mūsas upei. Mūsdienās blakus muižas teritorijai atrodas skola, kā arī ne pārāk liels parks. Parkā sastopami 16 vietējo sugu kokaugi un 19 svešzemju sugu kokaugi, arī saglabājušās liepu rindas. Muižas ēka ir privatizēta, grūti noteikt teritorijas funkciju, iespējams tā tiek apdzīvota.

45.att. Žilpamūšio muižas parks, aerofoto

Rokiškis rajona pašvaldības muižu parki

38. *Antanašės* muižas parks (*Antanašė, Obelių* seņūnija)

Muiža atrodas *Nasys* ezera krastā, *Antanašė* ciemata malīnā, izskatās, ka ēkai pieguļ arī paliela parka teritorija, vēsturiskā vide un ēka laika gaitā ir vairākkārt pārveidota, ilgu laiku ēka ir stāvējusi tukša, bet 2017.gada fotofiksācijās vērojams, ka notiek atjaunošanas darbi. Maz informācijas par muižu, nav ziņu par muižas parku un dibināšanas laiku. 1962.gadā ēkā bijusi ciema bibliotēka. Teritorijā ap ēku vietām novietoti neparasti laternu stabi, kurus jau skaris laika zobs, grūti noteikt vai tie ir vēsturiski saglabājušies vai uzstādīti pēckara periodā. Muižas atrašanās vieta ir skaista un pateicīga, jo blakus atrodas ezers un parks, šī vieta varētu kļūt par ciemata kultūras centru.

46.att. *Antanašės* muižas parks, aerofoto

39. *Bagdoniškio* muižas parks (*Bagdoniškis, Kriaunų* seņūnija)

Muiža dibināta 17.gs. Vairāku ēku komplekss, muižas ēkas šobrīd izskatās pamestas. Kādā no avotiem minēts, ka muiža ar parku aizņem 19ha lielu platību, taču grūti noteikt precīzu muižas kompleksa atrašanās vietu un tai piegulošās teritorijas. Kompleksā saglabājušās

vairākas ēkas, tiltiņš pāri kanālam. Muižas parkā atrodas 4 dīķi, kas ir savstarpēji saistīti ar kanāliem. 2013.gadā daļa muižas ēku un zemes tika pārdotas lauksaimniekam.

47.att. *Bagdoniškio* muiža aptuvenā muižas atrašanās vieta, aerofoto

40. *Gačionių* muižas parks (*Gačionys, Jūžintų* senūnija)

Muiža dibināta 17. gadsimtā. Vienīgā izdzīvojusī koka savrupmāja Rokišķu reģionā, šobrīd ir atjaunota un uzņem viesus. Muižas mantinieki atgriezušies senču dzimtenē, lai atjaunotu dzimtas mājas un vērtu tās durvis interesentiem. Arī parks tika iztīrīts, atjaunotas puķu dobes, pastaigu taciņas, parkā izvietotas mazās arhitektūras formas, speciāli piemeklētas ar autentisku piesitienu.

48.att. *Gačionių* muižas parks, aerofoto

41. *Ignotiškio* muižas parks (*Rokiškio g. 11, Ragučiai*)

Vēsturiskā muiža dibināta 19.gs. 2004.gadā bijušās medību muižas drupas atjauno un izveido tūrisma atpūtas objektu. Teritorijā ir dīķis ar saliņu un tiltu. Teritorija ir mežaina, visur izvietoti dažādu lielu akmeņu veidojumi un piemiņas vietas. Grūti noteikt precīzu muižas zemes robežu.

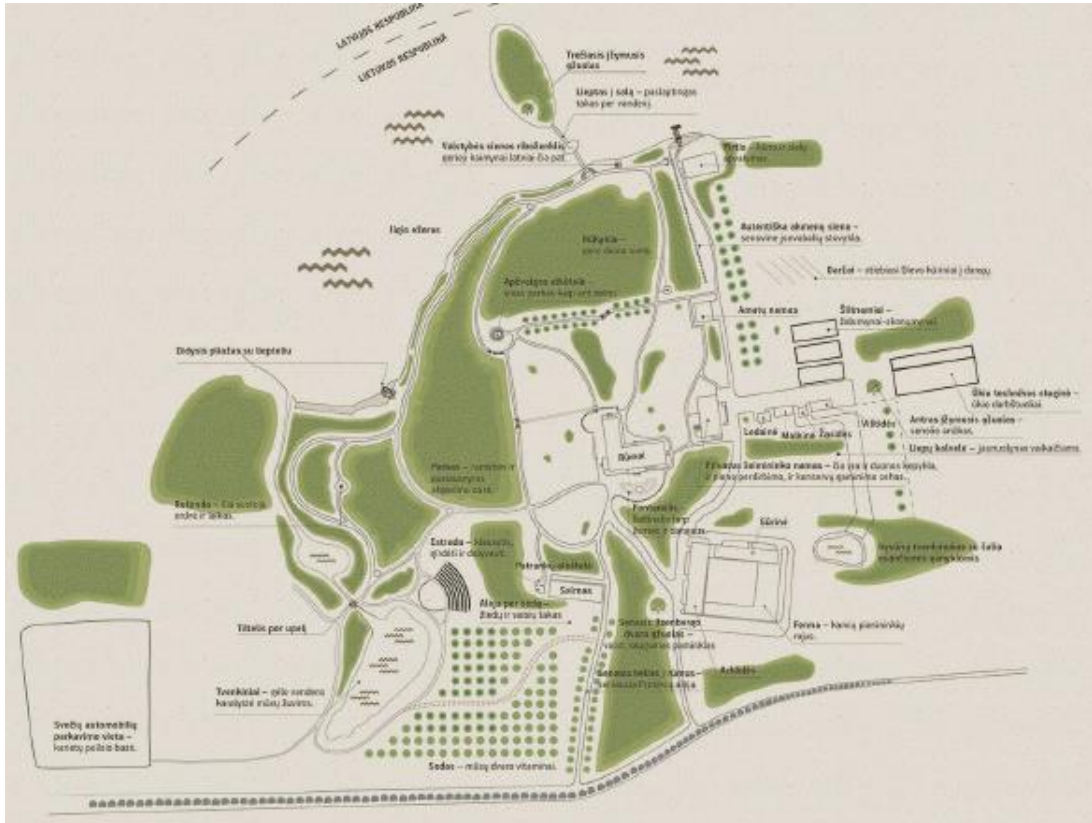
49.att. *Ignotiškio* muižas parks, aerofoto

42. *Ilzenbergo* muižas parks (*Ilzenbergo k. 4, Juodupės senūnija*)

Ļoti skaista, atjaunota 16.gs muiža un muižas parks. Atrodas pie Latvijas robežas, ezera krastā. Muižas kompleksa teritorija ir sadalīta četrās funkcionālajās zonās: reprezentatīvā zona, parks, dzīvojamā zona un daudzfunkcionālā zona. Parks aizņem 10ha lielu teritoriju, sadalīts divās daļās – tuvumā muižas galvenajai ēkai ir regulārs parks, tālāk veidots dabisks meža parks. Parkā aug vairāk nekā 23 svešzemju sugas, ir trīs dižozoli. Parkā ir labiekārtotas taciņas, pastaigu celiņi, izvietotas mazās arhitektūras formas, strūklaka un skulptūras. Ezerā izveidota laipiņa, kas aizved līdz apaugušai saliņai.

50.att. *Ilzenbergo* muižas parks, aerofoto

51.att. Situācijas plāns

43. *Krašty* muižas parks (*Kraštai*, *Krinčino* senūnija)

Muiža būvēta 1892.gadā, tai piegulošā teritorija aizņem 21ha lielu platību. Muižnieks te bija izveidojis parku, dārzu un apsaimniekoja 4.5ha lielo dīķi. Kara laikā, līdz 1966.gadam ēkā darbojās skola, vēlāk veikals, taču tagad tā ir atstāta novārtā un drīz vien neatstās pēc sevis pēdas. Ļoti maz ziņu par šo vietu. 2016.gada fotofiksācijās redzamā ēka vēl stāv un ir redzamas vēl gandrīz visas raksturīgās detaļas, arhitektūra ir ļoti skaista un atrašanās vieta arī. Steidzami ir jāsāk atjaunošanas darbi, šis būtu vērtīgs tūrisma objekts. Muižas atrašanās vietas koordinātas - 55.913860, 25.905184.

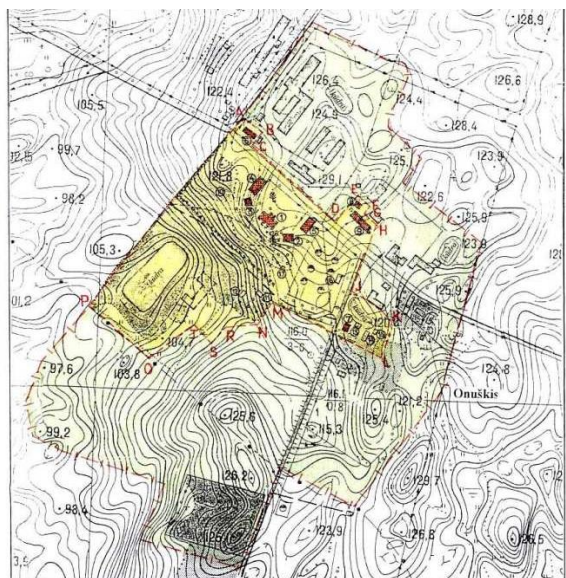
52.att. *Kraštu* muižas parks, aerofoto

44. Onušķio muižas parks (*Onušķis, Juodupės seņūnija*)

Muiža dibināta 16. gadsimtā, atrodas lauku vidē, bet tuvumā ir industriālas būves vai saimniecības (nav īsti skaidrs). Pils drupas ir saglabājušās līdz mūsdienām, tās būvētas 19. gadsimtā, klasicisma stilā. Drupas ir spilgts arhitektūras piemērs, taču tās ir ārkārtas stāvoklī šobrīd, un ēka ir apjota ar žogu, lai iedzīvotāji tur neložņātu un neapdraudētu savu veselību. Tiek uzskatīts, ka pili veidojis slavens arhitekts *Cezaris Anikini*. Drupas izskatās ļoti iespaidīgi, tās steidzami vajadzētu iekonservēt un saglabāt vismaz šādā izskatā. Muižas ansamblis kopā ar parku aizņem 15,5 ha. Pašlaik parkā ir divi dīķi. Te sastopamas vairāk nekā 21 vietējo sugu kokaugi – bērzi, ozoli, oši, kļavas. Arī svešzemju kokaugi, piemēram, Eiropas lapegles.

53.att. *Onušķio* muižas parks, aerofoto

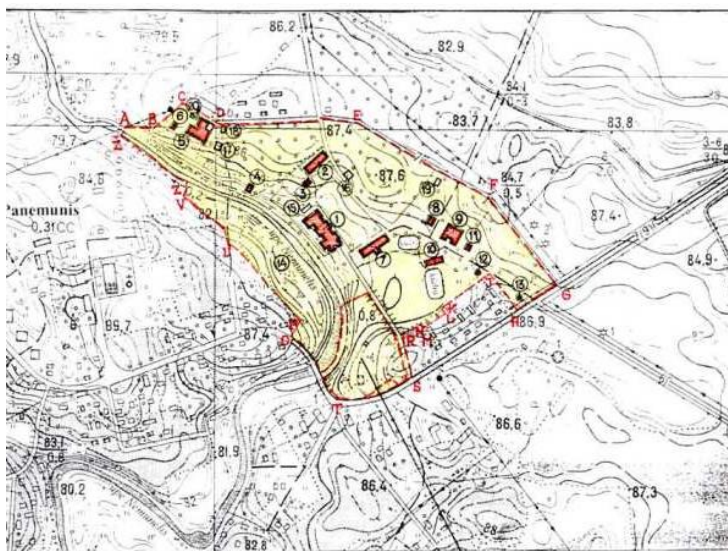
54.att. Situācijas plāns

45. Panemunio Komar muižas parks (*Nemunėlio g. 24, Panemunis*)

Muiža dibināta ap 1850. gadu, atrodas *Panemunis* pilsētā. Gar teritoriju plūst *Nemunelis* upe. Akmens mūra pils ir arhitektūras piemineklis. Līdz mūsdienām ir izdzīvojuši muižas pils ēka, smēde, kalpu māja, staļļi. Muižai piederošās zemes platība ir 15ha. Mantojums ir pamests, un ar katru gadu tā vērtība samazinās un stāvoklis pasliktinās. 2016. gadā ugunsgrēkā cieta muižas centrālā ēka. Padomju laikos muižas pili bijusi skola, tas nozīmē, ka iekštelpas ir stipri mainītas un fotofiksācijās redzams arī basketbola grozs pils priekšā. 2017. gadā muižas kompleksam esot atradies pircējs un parādījusies cerība, ka īpašums un valsts nozīmes kultūras piemineklis tiks savests kārtībā un atkal uzplauks.

55.att. *Panemunio Komar* muižas parks , aerofoto

56.att. Situācijas plāns: 1-Pils, 2-Klēts, 3-Ledus pagrabs, 6-Spirta darītava, 7-Staļļo, 9-Kalpu māja, 10-šķūnis, 11-Smēde

46. *Petrošiškio* muiža (*Kamaju* seņūnija)

Muiža ir privatizēta un atjaunota. Saimnieks to ir atjaunojis kā dzīvesvietu sev un savai ģimenei. Muiža nav publiski pieejama apmeklētājiem. Parks nav saglabājies, ir novērojama aleja un atsevišķas senas koku grupas un rindas. Saimnieks ir papildinājis teritoriju ar skulptūrām, dekoratīviem tūju stādījumiem, u.c. Muižas atrašanās vietas koordinātas - 55.829558, 25.455362 .

57.att. *Petrošiškio* muiža, aerofoto

47. *Rokiškėlių* muižas parks (*Rokiškėlės, Jūžintų* seņūnija)

Muižas dibināšanas laiks nav zināms, muižas kungu māja bijusi ļoti skaista, celta klasicisma stilā, rotāta ar kolonnām un balkoniem. Padomju laikos te bijusi tuberkulozes slimnieku rehabilitācijas iestāde. Šobrīd, diemžēl, mantojums iet postā, ēkai vairs nav jumta un arī sienas ir pussagruvušas. Bijušās muižas piegulošā teritorija aizņem 9ha lielu platību, parks ir pāraudzis un pārvērties par brikšņiem. Tuvumā atrodas *Rokiškėliu* ezers. Grūti noteikt muižai piederošās zemes precīza robežas.

58.att. *Rokiškėlių* muižas parks, aerofoto

48. *Rokiškio* muižas parks (*Tyzenhauzų g., Rokiškis*)

Muižas komplekss atrodas *Rokiškis* pilsētā, pirmo reizi pieminēta jau 15. gadsimta vidū, mūsdienās redzamās ēkas būvētas 19. gadsimtā. Muižai piederošā teritorija ir 28.1ha zemes, 16ha liels parks, būvētus 18.gs beigās, ar lielu dīķi. Vēsturiski tas bijis ģeometriskais parks. Muižas komplekss ir atjaunots un ir ļoti labā stāvoklī, kopš 1940. gada te ar pārtraukumiem darbojās *Rokiškis* reģiona muzejs. Nozīmīgs objekts Lietuvā.

59.att. *Rokiškio* muižas parks, aerofoto

60.att. Vēsturiska *Rokiškio* muižas parka karte

49. *Salų* muižas parks (*Salos, Kamajų seņūnija*)

Muiža rakstos pieminēta jau kopš 16. gadsimta. Muiža atrodas *Salos* pilsētā, tā ir pilsēta uz salas. Muiža un parks novietoti salas krastā, to ieskauj 10.28ha liels parks. 20. gadsimtā muižas ēkā bijusi mūzikas skola, meiteņu skola, lauksaimniecības skola. Kara laikā ierīkota slimnīca. 1977. gadā muižas ansamblis tika rekonstruēts un iekļauts arhitektūras pieminekļu sarakstā. Līdz 2003. gadam te bijusi *Salos* galvenā skola. Tagad te notiek dažādi kultūras pasākumi. Muižas laikā piegulošā teritorijā bijis meža parks/ savvaļas parks, kurā dzīvojuši lāči. Vēlāk tikai iestādīts augļu dārzs un izveidots ģeometriskā plānojuma parks. Ir izveidota aleja, kas ved uz galveno ieeju muižas pilī, parks ir labiekārtots, gar pastaigu celiņiem izvietoti soliņi, atkritumu urnas, stādīti koki.

61.att. *Salų* muižas parks, aerofoto

50. *Tarnavos* muižas parks (*Tarnava*, *Jūžintų* senūnija)

Kopš seniem laikiem muiža piederējusi princim *Astikams*. Tā ir zināma kopš 16. gadsimta. Muiža atrodas lauku vidē, *Rašai* ezera krastā, vietā ar nosaukumu *Tarnava*. Atrašanās vietas koordinātas - 55.776644, 25.720919. Muižas ēkas jau sen ir pamestas, parks aizaug. 2006. gadā muižu privatizē, bet vēl šodien tā ir atstāta novārtā. Muižas pils ir daļēji sabrukusi, taču arhitektūras apjomi un atsevišķas detaļas ir nolasāmas. 8ha lielajā jaukta tipa muižas parkā ir veidotas divas terases, uz augšējās izvietota pils un pie ezera uz zemā terase. Terasi balsta akmens siena. Parkā sastopamās koku sugas ir – Sibīrijas ciedrupriede, Baltās un Kanādas papeles, Parastā goba, Parastā liepa, Rietumu tūja. No pils uz ezeru vedušas akmens kāpnes. Pirms dažiem gadiem muižas drupas iegādājās uzņēmējs, kura vēlme ir izveidot atpūtas centru vēsturiskajā vietā, taču idejas īstenošanu stipri bremzē valsts birokrātija.

62.att. *Tarnavos* muižas parks, aerofoto

1. Akmenes rajona pašvaldības muižu parki:

- 1. Dabiskines muižas parks
- 2. Kairišķiu muiža
- 3. Kruopiu muižas parks
- 4. Medemrodes muižas parks
- 5. Paragiu muižas parks

6. Šauļu rajona pašvaldības muižu parki:

- 32. Aleksandrijos muižas parks
- 33. Bubiū jeb Grafo Zubovo muižas parks
- 34. Gilvyčiu muižas parks
- 35. Gruzdzīu muižas parks
- 36. Haima Frenkeļa (Chaimo Frenkelio) villa, Šauļu „Aušros“ muzejs
- 37. Kuršēnu muižas parks
- 38. Kurtuvēnu muižas parks
- 39. Mirskišķes muižas parks
- 40. Naisiu muiža
- 41. Paežeriu muižas parks
- 42. Paliesiu muižas parks
- 43. Varpūtēnu muižas parks

3. Ķelmes rajona pašvaldības muižu parki:

- 11. Berženu muižas parks
- 12. Ķelmes muižas parks
- 13. Kiaunoriū muiža
- 14. Pagryžuvio muižas parks
- 15. Pakēvio muiža
- 16. Šaukēnu muižas parks
- 17. Šilo Pavežupio muižas parks
- 18. Tytuvēnu muižas parks

2. Joniškis rajona pašvaldības muižu parki:

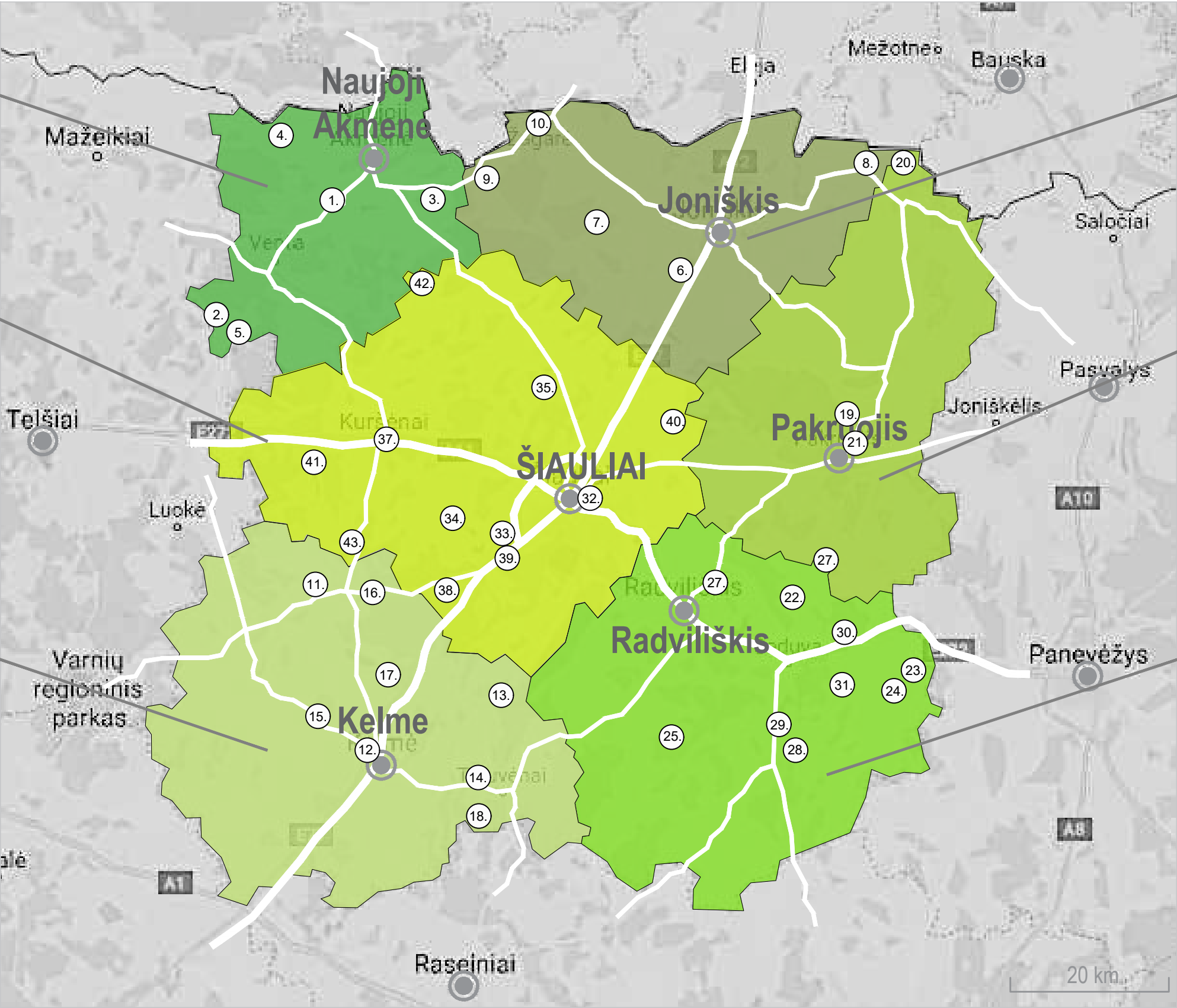
- 6. Jakišķiu muižas parks
- 7. Jurdaičiu muižas parks
- 8. Malgūžes muiža
- 9. Martynišķiu muižas parks
- 10. Žagares muižas parks

4. Pakruojis rajona pašvaldības muižu parki:

- 19. Akmeneliū (Pakruojis) muiža
- 20. Geručiai muižas parks
- 21. Parkuojo muižas parks

5. Radvilišķio rajona pašvaldības muižu parki:

- 22. Baisogalos muižas parks
- 23. Beinoravos muižas parks
- 24. Burbišķio muižas parks
- 25. Diktarišķiu muižas parks
- 26. Gražioniū muižas parks
- 27. Maldžiūnu muižas parks
- 28. Pakiršinio muiža
- 29. Radviloniū muižas parks
- 30. Šeduvos (Raudondvaris) muižas parks
- 31. Vileiku muiža

19. Muižas parka atrašanās vieta kartē un kārtas numurs

8.6. Piļu un muižu parki Šauļu apriņķī

Akmenes rajona pašvaldības muižu parki

1. *Dabikinės muižas parks (Dabikinės ciemats)*

Muižas komplekss atrodas ciematā ar nosaukumu *Dabikine*, blakus pilsētai Akmene. Muižas vēsture sākusies jau 16.gs. 19. gadsimtā tika uzcelta muižas pils un vairākas saimniecības ēkas, *Dabikinės* muižas parks tika dibināts 19.gs blakus *Dabikinės* upītei. 1933.gadā muižas ēkā bija ierīkots bērnu nams, pēc 20 gadiem tas tikai pārveidots par septiņu gadu internātskolu. Pēc tam teritorija tikai diezgan pārveidota, īpašumā tika uzceltas kopmītnes, saimniecības ēkas, u.c. Parka apstādījumos dominē Parastā liepa, taču sastopami arī neparasti kokaugi, piemēram, sarkanlapu dižskabārdis, sarkanais ozols. Jaukta stila muižas parks ir dabas piemineklis.

1.att. *Dabikinės* muižas parks, aerofoto

2. *Kairiškių muiža (Kairiškiai, Papilės senūnija)*

Muiža celta 19. gs. 20.gs sākumā vēl bija saglabājusies koka un akmens dzīvojamās mājas, saimniecības un rūpniecības ēkas. Te atradusies kartona rūpnīca, kura darbojusies vēl pagājušā gadsimta sākumā. Tiek uzskatīts ka *Virvyčia* upītes krastā, kur atrodas muižas teritorija tika uzbūvētā pirmā hidroelektrostacija Lietuvā. Muižas māja tika nodedzināta 2017.gadā. Palikušas tikai drupas no dažām ēkām. Par parku ziņu nav, izskatās ka teritorija ir maz veģetācijas. Atrāšanās vietas koordinātas - 56.129667, 22.580417.

2.att. *Kairiškių* muiža, aerofoto

3. *Kruopiu muižas parks (Kruopiai)*

Vēsturē muiža minēta jau no 16.gs. Daļēji saglabājusies tikai viena akmens mūru ēka, pārējo teritoriju aizņem parks. Parkā sastopamas arī retas kokaugu sugas, piemēram, Amūras korķkoks. No vienas puses parku skauj kanāls. Parka teritorijā tika izveidota karavīru piemiņas vieta 2. pasaules karā kritušajiem. Padomju laikos pie parka tika izrakts liels dīķis, izveidota neliela vasaras estrāde un izveidots pastaigu taciņu tīkls. Vājš piemērs, daudz pārveidots.

3.att. *Kruopiu muižas parks*, aerofoto

4. *Medemrodės muižas parks (Medemrodė, Akmenės seņūnija)*

Grūti pateikt muižas dibināšanas laiku, taču 19.gs sākumā tā piederējusi Mēdemu dzimtai. 19.gs beigās te tika izveidota skola. No muižas pāri palikušas tikai drupas, akmens būvju sienas. Muižas parks atrodas apdzīvotā vietā – *Agluonai*. Parks labiekārtots vietējo iedzīvotāju atpūtai – pastaigu celiņi, soliņi, info stends.

4.att. *Medemrodės muižas parks*, aerofoto

5. *Paragių muižas parks (Paragai, Papilės seņūnija)*

Muiža dibināta 18. gadsimtā, atrodas lauku vidē. Muižas ansamblis ir atjaunots un kungu mājā kopš 2014.gada ierīkots memoriālais muzejs. Teritorijā notiek pasākumi un tiek aicināti tūristi. Muižu ieskauj vecs parks. Teritorijas plānojums un telpiskā struktūra ir saglabāta respektējot vēsturisko plānojumu. Parkā pārsvarā sastopami vietējo sugu kokaugi.

5.att. *Paragių* muižas parks, aerofoto

Joniškis rajona pašvaldības muižu parki

6. *Jakiškių* muižas parks (*Dvaro g. 4, Joniškio r. sav.*)

19.gadsimta muižas ēka, atrodas *Jakiškiai* ciematā. Muižas pils būvēta klasicisma stilā. Muiža nav atjaunota, taču ir labi saglabājusies un ēkā notiek dažādas aktivitātes, muzejs, koncerti, svinības. Ļoti maza parka teritorija.

6.att. *Jakiškių* muižas parks, aerofoto

7. *Jurdaičių* muižas parks (*Jurdaičiai, Skaistgirio senūnija*)

Muiža atrodas mazā ciematiņā, dibināta 18.gs. Šobrīd muižas ēka ir atjaunota un tajā atrodas sociālā māja – pansionāts. Kompleksā ir vairākas būves un arī neliels parciņš. Iespējams ģeometriskais parks. Atrāšanās vietas koordinātas - 56.226857, 23.359595.

7.att. *Jurdaičių* muiža, aerofoto

8. *Malgūžės* muiža (*Malgūžiai*, *Kriukų* seņūnija)

Muiža dibināta 1725.gadā. Muižas parkā stādīta ozolu birzs, kura saglabājusies līdz mūsdienām. No ēkām pāri palikušas tikai akmens mūrēto saimniecības ēku drupas. Galvenā muižas ēka bijusi koka, no kuras palicis tikai pagrabs. Mantojums iekļauts kultūras pieminekļu reģistrā. Dažas ēkas ir privatizētas, taču teritorija ir pamesta. Starpkaru periodā muižas vīna darītavā tika darināts populārs ķiršu un piena vīns. Grūti noteikt precīzu atrašanās vietu, iespējamās atrašanās vietas koordinātas - 56.322333, 23.918989. Atrodas tuvu Latvijas robežai.

8.att. *Malgūžės* muiža, aerofoto

9. *Martyniškių* muižas parks (*Martyniškiai*, *Žagarės* seņūnija)

Muiža dibināta 1795. gadā. Atrodas lauku vidē, tuvumā ir dzīvojamās mājas. 19.gs beigās muiža tika uzskatīta par skaistāko kungu māju novadā, bijis liels augļu dārzs, aramzeme, ganības. Pēc 1920.gada divstāvu muižas ēkā ierīko skolu. Muiža atrodas *Švėtės* upes krastā. Muižu ieskauj vecs parks ar liepu alejām. 2014.gada fotofiksācijās redzams, ka muižas ēkas netiek vairs apdzīvotas un apsaimniekotas, ir ar dēļiem aizsisti logi un arī dārzs sācis aizaugt. Iespējams, kopš tā laika nav veikti apsaimniekošanas darbi.

9.att. *Martyniškių* muižas parks, aerofoto

10. Žagarės muižas parks (*Malūno g. 3, Žagarė*)

Mūsdienās redzamā muižas pils būvēta 19. gadsimtā, taču muiža zināma jau kopš 15./16. gadsimta, atrodas Žagares priekšpilsētā. Pils ansamblis sastās no muižas pils, lauku mājas, staļļiem un parka. Unikāls 72ha liels parks dibināts 19.gadsimta vidū, vēlāk, gadsimta beigās, to uzlabo pēc G. Kufalda projekta. Parkā ir pastaigu taciņas un vairākas alejas. Muižas pils ir atjaunota un parks tiek apsaimniekots, ļoti iespaidīgs un vērtīgs muižu parku piemērs.

10.att. *Žagarės* muižas parks, aerofoto

Kelmes rajona pašvaldības muižu parki

11. *Beržėnų* muižas parks (*Beržėnai, Užvenčio senūnija*)

Muižas komplekss atrodas neliela ciematiņa austrumu daļā. Vēsturiskos avotos muiža ir pieminēta jau kopš 15.gs, taču otrā pasaules kara laikā muižas pils tika iznīcināta un pēc tam atjaunota. Muižas pils būvēta neogotikas stilā. Pils apkārtnē ierīkots angļu stila dārzs, izrakti dīķi ar saliņām. Muiža šobrīd ir privāts īpašums, īpašnieks ķēries klāt atjaunošanas darbiem, bet tam pietrūcis līdzekļu un muiža ir atstāta novārtā (2011.g info). Vietējie iedzīvotāji un cilvēki, kas ir apmeklējuši muižu un muižas parku, saka, ka muižā dzirdamas jocīgas skaņas un pārņem nepatīkamas sajūtas. Parks izskatās diezgan liels, ar skaidri nolasāmiem pastaigu

LT pētījuma teritorijā (Šauļu apriņķī) identificēto parku konspektīvs apraksts. **Pielikums Nr.1 punkts 8.6.**

celiņiem. Objekts varētu būt interesants tūrisma objekts, ja izdosies to atjaunot. Ja ēkā tiešām spokojās, tad varētu šo mistisko īpatnību akcentēt izveidojot muižas ēkā spoku māju, *Escape room*, *QUEST*, netradicionālo tūrismu.

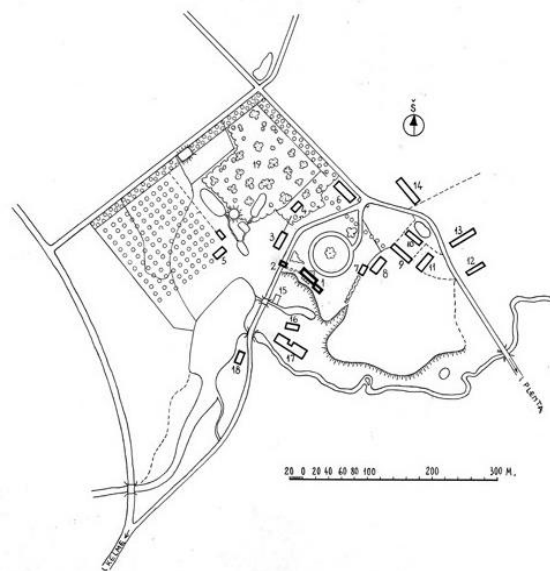
11.att. Beržēnu muižas parks, aerofoto

12. Kelmės muižas parks (Dvaro g. 15, Kelmė)

Kelmes muiža ir reta Baroka province, kurā *Gruževskių* ģimene dzīvoja 350 gadus. Muiža uzbūvēta 18.gs, atrodas Kelmės pilsētā, ap muižu ir liels parks ar lielu dīķi. Muižas ēkā šobrīd atrodas muzejs, kurā tiek eksponētas muižas saimnieku kolekcijas. Parks aizņem 15,2ha lielu platību. Tas ir labiekārtots, veidoti pastaigu celiņi, izvietoti vides objekti.

12.att. Kelmės muižas parks, aerofoto

13.att. Situācijas plāns

13. Kiaunorių muiža (Kiaunoriai, Tytuvėnų apylinkių sen.)

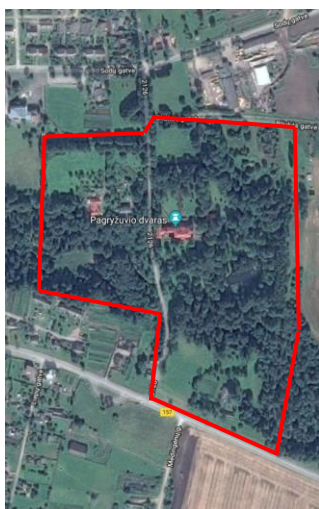
Koka muiža būvēta 1851.gadā. Ēka izdzīvojusi līdz mūsdienām un tiek uzskatīta par vērtīgu arhitektūras piemēru. Grūti noteikt precīzu atrašanās vietu un muižai piegulošo teritoriju, aptuvenās atrašanās vieta koordinātas – 55.701646, 23.179152. Muižas ēka visdrīzāk ir pamesta un teritorija stipri pārveidota.

14.att. *Kiaunorių* muiža, aerofoto

14. *Pagryžuvio* muižas parks (*Pagryžuvys, Tytuvėnų apylinkių sen.*)

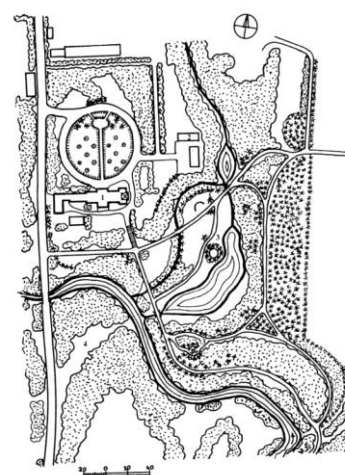
Muiža dibināta 16. gadsimtā. Atrodas mežainā joslā starp divām apdzīvotām vietām. Muižas pils celta Romantisma stilā 1859. gadā pēc arhitekta *Fulgeto Rimgailos* projekta. Sākumā bijusi vienkārtīga ēka, otrs stāvs piebūvēts 20.gs. Līdz otram pasaules karam te atradies jezuītu klosteris. 1951. gadā muižā izveidota tuberkulozes sanatorija. Muižu skauj liels jaukta stila parks, veidots no 1840. līdz 1863. gadam pēc tā paša arhitekta projekta. Cauri parkam plūst upīte, kuras ieleja veido izteiksmīgu un skaistu reljefu teritorijā, parkā izveidotas divas terases – augšējā atrodas pils, apakšējā upe. Muižas ēkas ir labā stāvoklī, parka labiekārtojums ir jau novecojis. Šobrīd te atrodas sociālā labklājības ēkas.

15.att. *Pagryžuvio* muižas parks, aerofoto

16.att. Situācijas plāns: 1,8-Kūts, 4,20-Kalpu māja, 13-Muižas pils, 16-Virtuve/Veļas mazgātava, 21-Klēts

17.att. Vēsturisks parka austrumu daļas plāns

15. *Pakėvio* muiža (*Dvaro g. 54, Pakėvio k., Vaiguvos sen.*)

Muiža ir pazīstama kopš 17. gadsimta. Muižas teritorija ir ap 40 ha, taču tas nav parks – tie ir lauki ar zivju dīķiem un atsevišķiem mežainiem puduriem, grūti noteikt precīzu muižas teritorijas robežu. Padomju laikos pils ēkas tika izmantotas kolhoza vajadzībām, vēlāk tur darbojusies skola. 2009. gadā muiža tika nopirkta un atjaunota. Šobrīd tā ir atjaunota un pielāgota tūrisma vajadzībām. Teritorijā tika veikti arī arheoloģiskie pētījumi.

18.att. Pakėvio muiža, aerofoto

16. Šaukėnų muižas parks (Šaukėnai, Šaukėnų seņūnija)

Muižas teritorija atrodas Šaukėnai pilsētā. Tai pieder 15ha liels parks. Parks ir vietējās nozīmes dabas piemineklis, te sastopamas retas koku sugas. Parks bijis slavens ar ozolkoka nojumēm, dīķiem. Jaukta stila parks – gan ainaviskais, gan ģeometriskais, iespējams bijis/ir arī parteris. Muižas ēkas tika atjaunotas 19. gadsimtā un pēc 2. pasaules kara te ierīko psihiatrisko slimnīcu, slimnīcas teritorija ir atdalīta no lielā parka.

19.att. Šaukėnų muižas parks, aerofoto

17. Šilo Pavėžupio muižas parks (Pavėžupis, Šaukėnų seņūnija)

Muiža pazīstama kopš 16. gadsimta. Atrodas lauku vidē, blakus ir milzīgas meža platības, lauksaimniecības zemes un tuvumā ir daudz mākslīgi veidoti zivju dīķi. Muiža vēsturiski ir saistīta ar zivju audzēšanu, arī Padomju laikos te izveidoja zvejnieku saimniecību. 1899. gadā muižā darbojās slepena lietuviešu skola, caurs šo vietu transportēja grāmatas uz Šauļiem. Pēc Lietuvas neatkarības pasludināšanas te izveidota brīvprātīga patriotiskā organizācija, kas palīdzējusi Lietuvas armijai. 1939. gada vasarā te esot uzziedējis eksotisks augs – Amerikas Agave, tas pulcējis daudz interesentus no tuvējās apkārtnes, zieds izaudzis vairāk kā 6m augstumā. Otrā Pasaules kara laikā muiža stipri cietusi, ēkas tikušas nodedzinātas, līdz mūsdienām saglabājusies tikai viena no koka būvē un parks. Muižai ir bagāta vēsture un savā laikā tā bijusi daudziem zināma un inovatīva saimniecība. Tagad muiža ir tūristu maršruta pieturas punkts.

20.att. *Šilo Pavėžupio* muižas parks, aerofoto

18. *Tytuvėnėlių / Tytuvėnų* muižas parks (*Tytuvėnėliai, Tytuvėnų apylinkių sen.*)

Muiža dibināta 18. gadsimtā, atrodas lauku vidē, cauri teritorijai plūst upīte, ir dīķis un blakus atrodas *Apušys* ezers. Te dzīvojusi un radījusi māksliniece *Sofija Romerienė*, viņas ģimenei te bijusi ļoti attīstība saimniecība. Muižā bija ūdens dzirnavas, kokzāģētava, aušanas darbnīca, siltumnīcas, augļu dārzs, smēde. Parks ir vietējās nozīmes dabas piemineklis. Šobrīd muižas ēkas pārvērtušās par drupām, parks pāraudzis. Parkā dominē vietējās sugas, ir diezgan daudz vecu liepu, kļavu un kastaņu. Bijušās muižas drupu fragmenti iekļauti Kultūras mantojuma sarakstā. Grūti noteikt precīzu muižas zemes robežu

21.att. *Tytuvėnėlių / Tytuvėnų* muižas parks, aerofoto

Pakruojis rajona pašvaldības muižu parki

19. *Akmenėlių (Pakruojis)* muiža (*Petrašiūnų g. 6, 83478 Akmenėlių k, Pakruojis*)

Atjaunotas muižas ēkas un labiekārtota teritorija, pielāgota tūrismam. Muiža dibināta 18. gs. Muižas ēkā ir restorāns, teritorijā tiek turēti mājdzīvnieki, notiek pasākumi. Nav tradicionāla parka, taču teritorija ir piemērota atpūtai. Teritorijā atrodas aka, strūklaka, skulptūras.

22.att. *Akmenėlių* muižas teritorija, aerofoto

20. *Geručiai* muižas parks (*Geručiai, Žeimelio senūnija*)

Ļoti vecs muižas komplekss, bijušais lielākais muižu centrs *Žeimelio* apkārtnē. Atrodas tieši pie Lietuvas-Latvijas robežas. Līdz pagājušā gadsimta beigām muižas ēkā bijusi sākumskola, tagad teritorija un ēkas ir pamestas un drīz vien laikapstākļi iznīcinās ēku paliekas. Kompleksā ir aptuveni desmit ēkas – muižas māja, divas kalpu mājas, brūzis, šķūņi un staļļi. Atršanās vietas koordinātas - 56.323000, 23.987000. Cauri teritorijai plūst upīte, parka teritorija ir paliela ar vairākām laucēm.

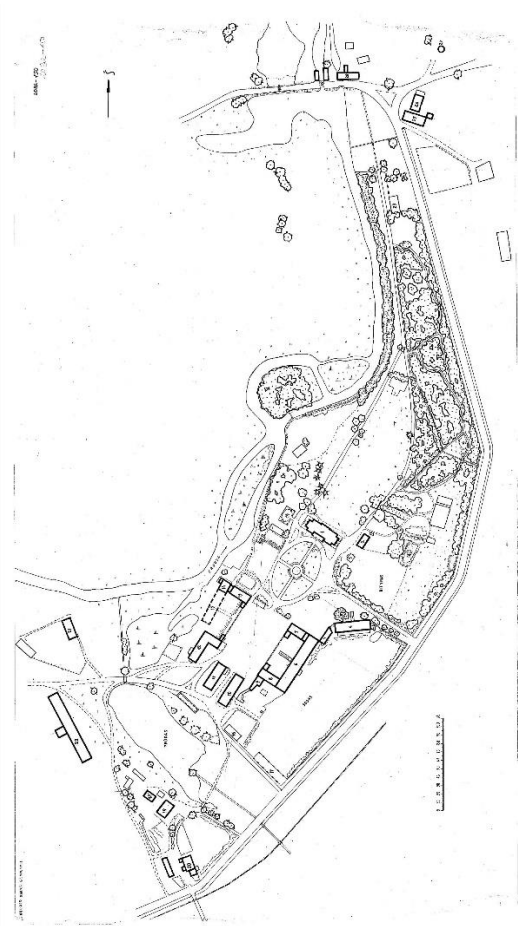
23.att. *Geručiai* muižas parks, aerofoto

21. *Pakruojis* muižas parks (*Karciamos g. 9, Pakruojis*)

Muiža atrodas blakus *Pakruojas* pilsētai. Dibināta 1531. gadā. Mūsdienās redzamās muižas ēkas tika celtas no 1820. – 1840. gadam. Blakus muižai ierīkots angļu stila parks, kurš stādīts 1835.-1840. gadā. Saglabājies liels muižas komplekss ar daudzām palīgēkām, kuru izvietojums veido simetrisku kompozīciju. Muižas pils tika atjaunota 1959. gadā. Līdz 1979. gadam pilī bijusi lauksaimniecības tehniskā skola, vēlāk - lauksaimniecības darbinieku mācību skola. Tagad visas muižas ēkas un teritorija ir atjaunota un labiekārtota, muižas pilī atrodas viesu nams, teritorijā notiek pasākumi un tiek uzņemti tūristi.

24.att. Pakruojo muižas parks, aerofoto

25.att. Situācijas plāns

Radviliškio rajona pašvaldības muižu parki

22. Baisogalos muižas parks (LSMU gyvulininkystės institutas, Baisogala)

Muiža dibināta 18.gs. Atrodas pilsētā. 2008. gadā galvenā muižas ēka ir atjaunota un šobrīd tur atrodas LSMU lopkopības institūts. Muižas komplekss sastāv no vairākām ēkām – galvenā muižas ēka, celta ampīrā stilā, staļļi, un citas palīgēkas. Muižu skauj 12ha liels parks, ar vairākiem dīķīšiem un neparastiem kokiem. Viens no skaistākajiem muižu parkiem Lietuvā.

26.att. Baisogalos muižas parks, aerofoto

23. Beinoravos muižas parks (Beinorava, Sidabravo seņūnija)

Muižas komplekss sastāv no 9 ēkām un parka. Atrašanās vietas koordinātas - 55.747919, 24.010142. Galvenā muižas ēka ir divstāvēga koka būve, tautiskā romantisma stilā, kas dibināta 19.gs beigās. Muižas arhitektūrai raksturīga iezīme ir akmens mūru ražošanas ēkas – dzirnavas, smēdes, alus darītavas, utt. 3 ha lielajā parkā sastopama liela daudzveidība - apmēram 50 retu sugu koki un krūmi, Sibīrijas baltegle, ciedru priede, Mandžūrijas riekstkoks, Punktainā vilkābele, Rietumu tūja, Kalnu kļavas šķ. ‘Atropurpurea’, Āra bērza šķ. ‘Dalecarlica’, Baltā grimoņa šķirnes, u.c. Taču, diemžēl, parks ir pamests un plašā augu kolekcija nevienam nav vajadzīga. Parku varētu attīstīt kā dendroloģisko parku un muižas ēkās varētu ierīkot dabas izziņas muzeju, bioloģiskās laboratorijas, siltumnīcas retu augu audzēšanai, eksperimentālos laukus.

27.att. Beinoravos muižas parks, aerofoto

28.att. Situācijas plāns: 1-Muiža; 2-Ledus pagrabs;
3-Ofiss; 4,6,8-Šķūnis; 5-Stallis; 7-Kalpu māja

24. Burbiškio muižas parks (Parko g. 1B, Burbiškis)

Muižas komplekss atrodas lauku vidē, dibināts 17.gs. Muižas parks aizņem 28ha lielu platību, ir liels dīķis ar salinām, atjaunoti tilti, atjaunoti vecie parka ceļi un takas, iekārtoti apstādījumi, atjaunots muižas arhitektūras ansamblis. Parkā sastopamas 23 kokaugu sugas, tostarp arī svešzemju sugas, tādas kā, Kaukāza kadiķis, Eiropas lapegle, Zaļā duglāzija. Parkā dzīvo ap 40 putnu sugas. Visā parkā ir izvietotas skulptūras. Muižā tiek rīkoti mūzikas vakari, kultūras pasākumi, piemiņas pasākumi, semināri, ģimeņu un kolektīvu pasākumi. Atjaunotajā muižas ēkā izveidots viesu nams. Kopš 2000. gad muižas dārzā tiek organizēts tulpju ziedu festivāls, katru gadu te zied vairāk kā 400 tulpju šķirnes.

26. Gražionių muižas parks (Aukštelkų seņūnija)

Muižas teritoriju no vienas puses ieskauj ceļš, no otras – lauksaimniecības zemes. Nav informācijas par muižas vecumu, bet šobrīd tā ir privātīpašums, saimnieki ir saveduši kārtībā dzīvojamo māju un sakopuši parku. Parks nav īpaši liels un netiek uzskatīts par spēcīgu piemēru. Teritorijā atrodas dīķis ar nelielu saliņu un tiltiņu. Atrāšanās vietas koordinātas - 55.836951, 23.615949 .

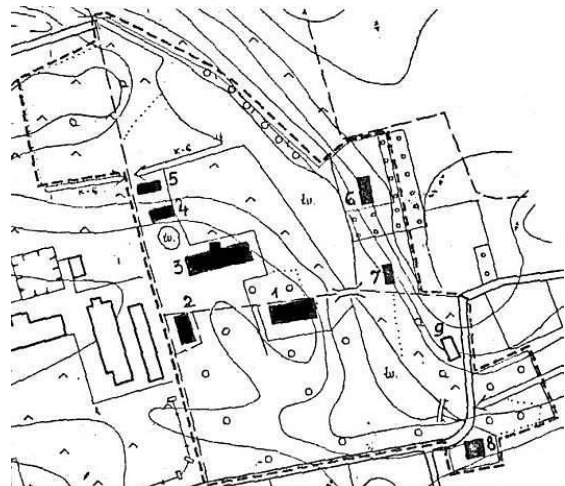
32.att. Gražionių muižas parks, aerofoto

27. Maldžiūnų muižas parks (Pakalniškių seņūnija)

Muižiņa dibināta 19.gs. Atrāšanās vieta koordinātas - 55.864588, 23.808116. Ap 1940.g te tika izveidota skola, no skolas laikiem ir saglabāties basketbola laukums. Izzdīvojis ir viss komplekss - muižas ēka, palīgēkas un parks. Jaukta stila parks. Parkā ir seni, lieli ozoli, liepu aleja un liels dīķis. Sarežģīta situācija ar īpašumtiesībām, objekts minēts kā valsts īpašums, bet sadalīts starp 8 īpašniekiem, ir cerības atjaunot muižu kompleksu un atvērt to apmeklētājiem, bet īpašumtiesību jautājums to bremzē, bet laikam tas tiek lēnām risināts, zemi nomās un mēģinās piesaistīt Eiropas līdzfinansējumu teritorijas atjaunošanai un tūrisma attīstīšanai šajā vietā.

33.att. Liberiškio muižas parks, aerofoto

34.att. Situācijas plāns: 1-Dzīvojamā māja, 2-Šķūnis, 4-Klēts, 5-Šķūnis, 6-Saimnieciskā ēka, 7-Smēde, 8-Māja

28. Pakiršinio muiža (Parko g., Pakiršinys)

Muiža pazīstama kopš 18. gadsimta, tika pārbūvēta 20. gadsimtā. Atrodas pilsētā. Galvenā muižas ēka ir mūsdienu arhitektūras stilā. Rekonstrukcijas laikā tika saglabāts sākotnējais tilpums un fasādes. Kopš 1923. gada muižā darbojās pamatskola. Tagad te ir šūšanas darbnīca/studija, galvenajā muižas ēkā atrodas kultūras nams. Muižas atrašanās vietas koordinātas - 55.650081, 23.766241. Blakus muižas galvenajai ēkai atrodas dīķis un arī paliels parks.

35. Pakiršinio muiža, aerofoto

29. Radvilonių muižas parks (Parko g. 8, Radviloniai)

Muiža dibināta 18.-19. gadsimtā. Galvenā muižas ēka celta klasicisma stilā. Muiža tiek apdzīvota, tur ir mākslas galerija un notiek pasākumi, taču ēka ir ļoti novecojusi, tai nepieciešami atjaunošanas darbi. Parka teritorija aizņem 13,4 ha, no kura aizsargājamā dabas teritorija - 2,4 ha. Muižas ēkas ar piegulošo zemi šobrīd meklē pircēju. Muižas ēka nav spēcīgs arhitektūras piemineklis. Atrašanās vietas koordinātas - 55.831944°, 23.741111°.

36.att. Radvilonių muižas parks, aerofoto

30. Šeduvos (Raudondvaris) muižas parks (Raudondvaris, Pakalniškių senūnija)

Muiža dibināta 18. gadsimtā, atrodas Šeduva pilsētā blakus ezeram. Muižas ēkas ir privatizētas, taču galvenā, skaistākā un arhitektoniski augstvērtīgākā muižas ēka ir pamesta un degradēta, tai nav jumta, palikušas tikai dekoratīvi rotātas fasādes. Parks izskatās diezgan liels, tas tiek apsaimniekots - pļauta zāle, grābtas lapas, iespējams, tas tiek izmantots kā pilsētas parks.

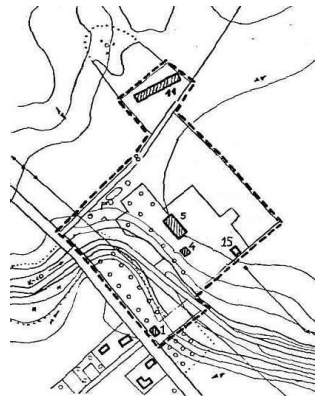
37.att. Šeduvos (Raudondvaris) muižas parks, aerofoto

31. Vileikių muiža (Apytalaukis, Vilainių senūnija)

Muiža atrodas lauku vidē, cauri teritorijai plūst upīte. Maz ziņu, diezgan necila muižiņa, parka praktiski nav, vairāk atgādina viensētu, taču saglabājusies koka muižas ēka ar iespaidīgu verandu divos stāvos ar skaisti rotājumiem un lieliem logiem. Muižas ēka protams ir ļoti novecojusi un degradēta. Nav ziņu par to vai ir apdzīvota šobrīd vai pamesta. Atrāšanās vietas koordinātas - 55.700257, 23.894585.

38.att. Vileikių muiža, aerofoto

39.att. Situācijas plāns: 5-Kungu māja, 11-Ēka kultūraugu uzglabāšanai

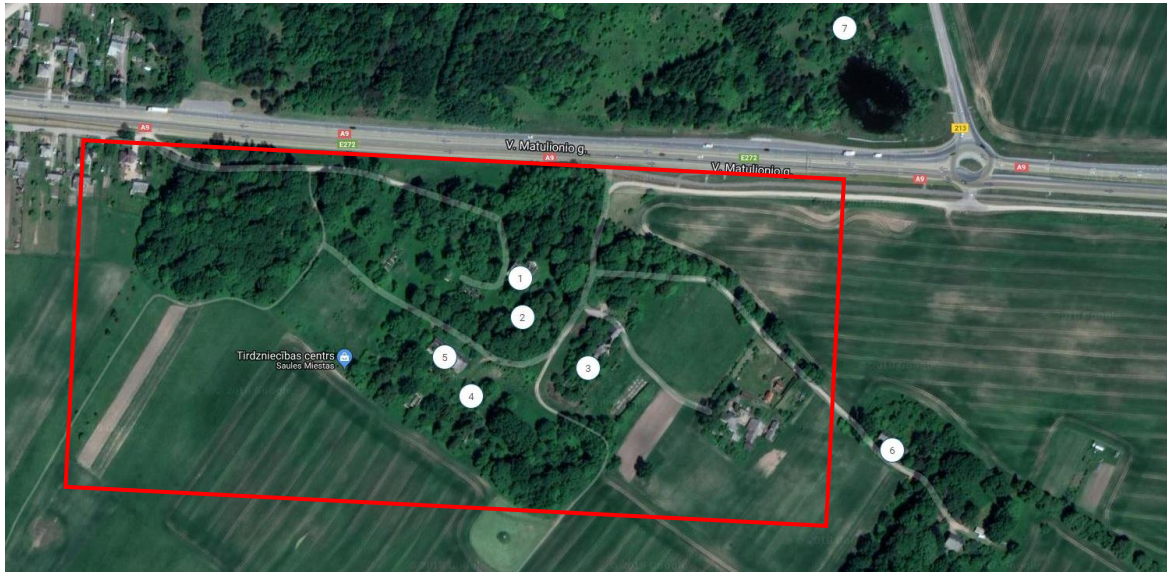
Šiauliai rajona pašvaldības muižu parki

32. Aleksandrijos mužas parks (Aleksandrija, Šiauliai)

Atrāšanās vietas koordinātas - 55.921313, 23.375626. Objekts atrodas blakus Šauļu pilsētai, iespējams, muižas komplekss tika dibināts 1950.gadā militārām vajadzībām, šobrīd ēkas ir pamestas un pārvēršas par drupām. Teritorijai pieguļ diezgan lielas zaļās platības, kurās varētu

LT pētījuma teritorijā (Šauļu apriņķī) identificēto parku konspektīvs apraksts. **Pielikums Nr.1 punkts 8.6.**

veidot pastaigu maršrutus un iepazīstināt iedzīvotājus ar vietas vēsturi. Parks atrodas ļoti tuvu Šauļu pilsētai, varētu piesaistīt pilsētas iedzīvotājus.

40.att. Situācijas plāns : 1 – Administrācijas māja; 2 – Parks; 3 – Stallis; 4 – Kaltuve, 5 – Rietumu palīgēka, 6 – Austrumu palīgēka; 7 – Vēsturiska izbraukumu vieta Šauļu iedzīvotājiem

33. *Bubiu jeb Grafo Zubovo muižas parks (Bubiai, Bubių seņūnija)*

Bubiu muiža sākusi veidoties 18.-19. gs. 20.gs sākumā tas bijis jau milzīgs komplekss, kas ietvēris - stallus, graudu noliktavu, dārznieka māju, sarga mājiņu, skolu, skolotāja māju, trīs kalpu mājas, kūti, skābbarības torni, divus šķūņus, spirta rūpnīcu, garāžas noliktavu, saimniecības ēku, dzīvojamo māju, zāgētavu un tās iekārtas. Te bijis pirmais skābbarības tornis Lietuvā. Atsevišķas muižas ēkas ir atjaunotas un pielāgotas tūrismam, jo atrodas apdzīvotā vietā – *Bubiai* pilsētā. Te ierīkots restorāns un viesnīca.

41.att. Situācijas plāns: 1-Muižas dzīvojamā māja; 2-Parks; 3-Stallis; 4-Graudu noliktava; 5-Rietumu kalpu māja; 6-Austrumu kalpu māja; 7-Šķūnis; 8-Skābbarības tornis; 9-Spirta darītava; 10-Glabātuve; 11-Lauku māja; 12-Pagrabs; 13-Skolas ēka; 14-Skolotāju nams; 15-Kokzāgētava; 16-Kalpu māja; 17-Klētis; 18-Dzīvojamā māja

34. *Gilvyčių muižas parks (Gilvyčiai, Bubių seņūnija)*

Ļoti maz informācijas par šo muižiņu, atrodas *Gilvyčiai* ciematā. Grūti noteikt precīzu atrašanās vietu un konkrētu muižai piederošo zemes gabalu. Aptuvenas iespējamās atrašanās

LT pētījuma teritorijā (Šauļu apriņķī) identificēto parku konspektīvs apraksts. **Pielikums Nr.1 punkts 8.6.**

vietas koordinātas - 55.880309, 22.973393. Blakus atrodas industriālas teritorijas un neliels parciņš.

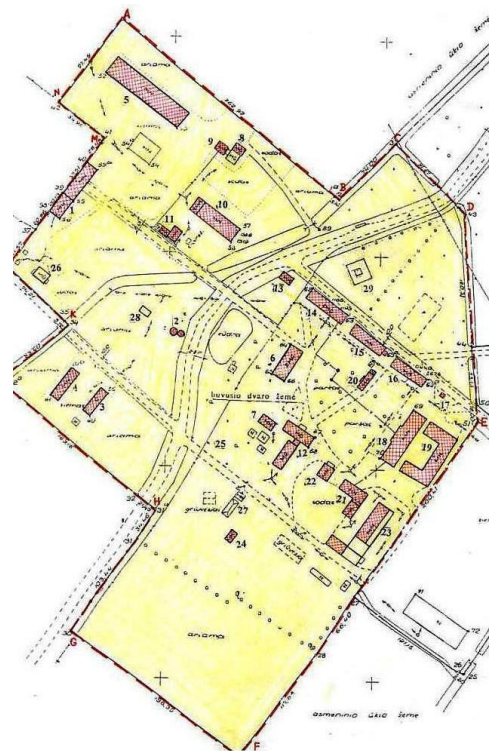
42.att. *Gilvyčių* muižas parks, aerofoto

35. *Gruzdžių* muižas parks (*Gruzdžiai*)

Muiža dibināta 16.gs. Šis ir viens no vecākajiem izdzīvojušiem muižu kompleksiem Lietuvā, ar augstu māksliniecisko vērtību, jo ir salīdzinoši maz pārveidots laika gaitā. Taču lielākā daļa ēku un avārijas stāvoklī un tūristus uz šo vietu labāk neaicināt, jo tas nav droši. Kara laikā te bijusi lauksaimniecības skola. 2018.gada fotofiksācijās izskatās, ka, iespējams, kādas no muižas ēkām tiek apdzīvotas, bet daļa ir pamestas. Kopumā saglabājušās 24 ēkas, bijušajā muižas piena ēkā ierīkota melnās keramikas darbnīca. Lielākā daļa ēku pieder *Gruzdžių* lauksaimniecības skolai.

43.att. *Gruzdzīu muižas parks*, aerofoto

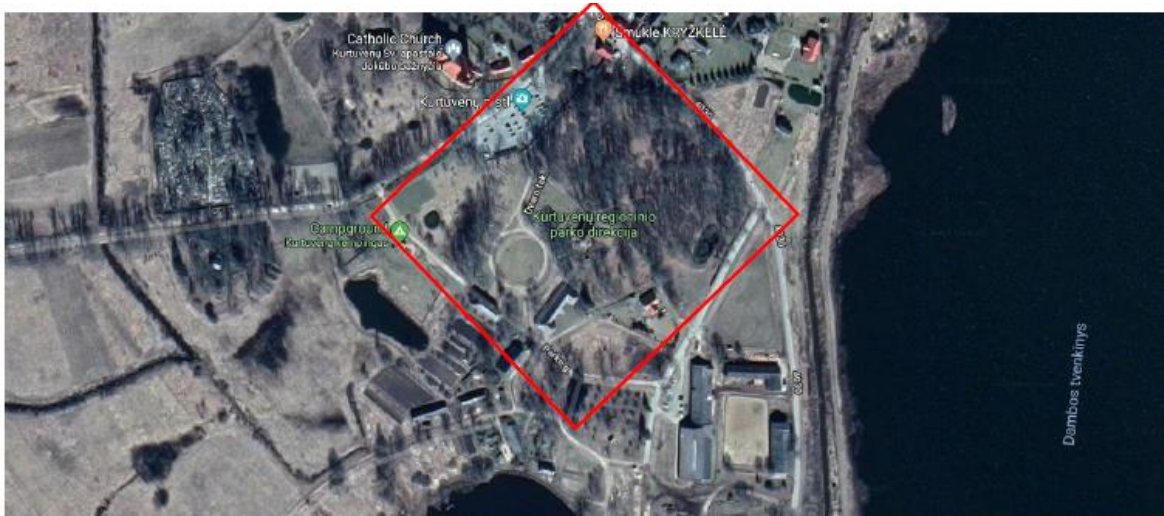
44.att. Situācijas plāns: 1-Stallis, 2-Ūdens tornis ar manēžu, 3-Saimniecības ēka, 4-Stallis, 5-klēts, 6-Kalpu māja, 7-Ledus pagrabs, 8-Piena māja, 9-Lauku māja, 10-noliktava, 11-Tvaika dzirnavas ar žāvētavu, 12-muižas pils, 13-Ekonomikas māja, 14-Saimniecības ēka, 15-Noliktava, 16-Šķūnis, 17-Mājiņa, 18-Govju kūts, 19-Cūku kūts, 20-Palīģeka, 21-Stallis, 22-Pārvaldīšanas māja, 23-Stallis, 24-Lauku māja

36. Haima Frenkeļa (*Chaimo Frenkelio*) villa, Šauļu „*Aušros*“ muzejs (*Vilniaus g. 74, Šiauliai*)

Pils celta 1908. gadā kā Haima Frenkeļa (*Chaimo Frenkelio*) ģimenes mājvieta. 1920. – 1940. gada pilī atradās privāta ebreju ģimnāzija, Otrā pasaules kara laikā tika izveidota Vācijas militārā slimnīca, vēlāk padomju militārā slimnīca. 1994. gadā pilī izveidoja Šauļu „*Aušros*” muzeju, kurā ir iespējams apskatīt Eiropas un Lietuvas kultūras mantojumu, piedalīties izglītojošos pasākumos un izbaudīt koncertus. Pilī darbojas restorāns.

LT pētījuma teritorijā (Šauļu apriņķī) identificēto parku konspektīvs apraksts. **Pielikums Nr.1 punkts 8.6.**

jo ir redzams no teritorijas. Blakus ir atjaunoti zirgu staļļi un ganās zirdziņi. Visapkārt atrodas arī vēsturiski zivju dīķi. Ļoti skaista atjaunota muiža.

47.att. Kurtuvėnų muižas parks, aerofoto

39. *Mirskiškės muižas parks (Mirskiškė, Bubių seņūnija)*

Muiža pastāvējusi jau 19.gs, iespējams, dibināta agrāk. Līdz šai dienai ir saglabājusies *Mirskiškes* muižas koka pils un dažas saimniecības ēkas. Muižas tuvumā atrodas Pirmā pasaules kara kapenes. Maz ziņu par šo vietu. Aptuvenās atrašanās vietas koordinātas - 55.834444, 23.148333. Cauri teritorijai plūst upīte, pie muižas ir izveidojies/izveidots upes paplašinājums. Izskatās purvainā teritorija. Kartē redzams arī neliels parks.

48.att. *Mirskiškės* muižas parks, aerofoto

40. *Naisių muiža (Naisiai, Meškuičių seņūnija)*

Muižiņa dibināta 1822. gadā, atrodas *Naisiai* pilsētā, tuvu Šauļiem. Muižas ēkā ir ierīkots muzejs, no parka ļoti maz ir palicis pāri, tikai koku aleja un dažas lielu koku grupas. *Naisiai* pilsētā ir vairāki ainaviski interesanti objekti – dīķis ar saliņu un tiltu, pilskalns/arēna, puķu dobe, kas veido Baltu rakstus. Muižas ēkas atrašanās vietas koordinātas - 56.020278, 23.521389.

49.att. *Naisių* muiža, aerofoto

41. *Paežerių (Šiauliai)* muižas parks (*Paežeriai, Raudėnų* senūnija)

Muiža celta 1900. gadā. Parks veidots no 1900. līdz 1905. gadam, tas aizņem 500x300m lielu platību. Parks veidots pēc tajos laikos populāra Lietuviešu dārzkopja *Zaleskio* projekta. Muižas teritorija atrodas *Paežerių* ezera krastā. Padomju laikos te bijusi *Pavenčių* cukurfabrikas atpūtas bāze. Muižas ēka ir atjaunota, teritorijā atrodas arī citas ēkas, bet to ārējais izskats nekā neliecina par to, ka tās būtu vēsturiskas vai vēsturiski atjaunotas. Vasarās te notiek jauniešu nometnes. Visa teritorija gan sēta, gan parka zeme ir apjauta ar žogu un nav īsti skaidra ikdienas funkcija, teritorija ir pašvaldības īpašums. Netālu no muižas atrodas labiekārtota pludmale pie ezera. Muižas atrašanās vietas koordinātas - 55.949914, 22.803314.

50.att. *Paežerių (Šiauliai)* muižas parks, aerofoto

42. *Paliesių (Šiauliai)* muižas parks (*Paliesių k., Šakynos* senūnija)

Muižas pils celta 1908. gadā, saglabājusies līdz mūsdienām, labā stāvoklī, taču ir pamesta. Teritorijā saglabājušās arī klēts būves drupas, kūts, govju kūts un kalpu māja. Vērienīga un maz pārveidota pils ēka, tiek uzskatīts par vienu no nedaudziem un vienu no labākajiem neogotikas stila paraugiem, ievērojot gotiskā ķieģeļa tradīcijas. Atrašanās vietas koordinātas - 56.178405, 23.014959. Ir saglabājies arī muižas parks.

51.att. *Paliesių (Šiauliai)* muižas parks, aerofoto

43. *Varputėnų* muižas parks (*Varputėnų k., Kuršėnų* seņūnija)

Muiža dibināta 16. gadsimtā, atrodas lauku vidē, koordinātas - 55.873340, 22.867700. Šobrīd redzamā muižas pils būvēta 19. gadsimtā. Ap 1924.g muižas saimnieki *Marija Griškevičienė* ar vīru parkā organizēja pārgājienus, pastaigas, laivu braucienus, dīķī bijušas salas, tiltiņi, vērošanas vietas. Atjaunots visu ēku eksterjers, interjers, autentiski atjaunota koka pagalma lievenis, kultivēta zeme, atjaunotas ganības, daļēji atjaunots izkaisītais mežs. Zemes gabala platība ir 172ha, no kuriem 162 hektāri tiek izmantoti - parks ar dīķiem un kanāliem, mežs. Šobrīd muižā saimnieko īpašnieks no ASV kurš atjaunojis savu senču īpašumtiesības, te ir gotiņas, ražo sieru, apsaimnieko lauksaimniecības zemes. Ar Eiropas fondu palīdzību ir autentiski atjaunotas ēkas. Parks - jaukta stila parks, dominē ainaviskais stils, parka galvenais akcents ir liels dīķis, nepieciešams pētījums, atjaunošanas projekts, lai parks varētu tikt tālāk pielāgots tūrisma mērķiem. Kopš 1958.g parks ir valsts aizsardzībā, kopš 1997. gada 12. decembra muižas komplekss atzīts par 19. gadsimta arhitektūras, vēsturisko un ainavisko vērtību.

52.att. *Varputėnų* muižas parks, aerofoto

ZPR piļu un muižu parki

		Vide		Unikalitāte				Funkcija				Atrašanās vieta		Ipašumpiederība		Parka platība			Parka apsaimniekošanas kvalitāte			Arhitektūras pieminekļa statuss (Parks)		Ipaši aizsarg. dabas terit.	PIEZĪMES	
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Pilsēta	Lauku vide	Būvniecības gads	Elements	Ūdens-objekts	Veģetācija	Izglītības iestāde	Tūrisma objekts	Cita rakstura sabiedr. obj.	Pamesta/ neizmantota terit.	Pieejams	Grūti pieejams	Pašvaldības (valsts)**	Privāts (jaukts)*	Mazs <3ha	Vidējs 3-10ha	Liels >10ha	Labi uzturēts	Vidēji/ daļēji uzturēts	Vāji uzturēta	Valsts nozīmes	Vietējas nozīmes			
Aizkraukles novada muižas parki																										
1	Aizkraukles muižas parks		X	18.gs	X	X	X				X	X			X		X				X			X	Vietējas nozīmes arhitektūras piemineklis. Līdz mūsdienām saglabāties dārza paviljons	
Aknīstes novada muižas parki																										
2	Asares muižas parks		X	18./19. gs	X		X		X			X		X			X				X				Dendroloģiskais ainavu parks	
3	Gārsenes muižas pils		X	19. gs		X	X		X			X		X				11ha		X				X	Pili atrodas muzejs	
Auces novada muižas parki																										
4	Bēnes muižas parks		X	16. gs			X		X	X		X		X			X		X					X (dabas piemineklis-aleja)	Atjaunota neogotiskā stilā būvēta kungu māja, tautas nams	
5	Īles muižas parks		X	19. gs			X				X	X		X(valsts)			X				X			X	Pamesta teritorija	
6	Lielauces muižas parks		X	19. gs. s.		X	X		X			X		X(valsts)				X	X			X		nav	Pils un teritorija nodota LLU pārziņā, pili īrē organizācija 'Falks'	
7	Stirnas muižas parks		X	19. gs.		X					X				X	X					X		X	X	Teritorijā ievēd liepu aleja un no pils uz ezera pusi bijusi lauce ar kādreizējām terasēm	
8	Vecauces muižas parks	X		1842.-45. g.		X	X	X	X			X			X		X		X				X	X (dabas piemineklis-aleja)	I pasaules karā kritušo karavīru kapi	
Bauskas novada muižas parki																										
9	Bauskas pilsdrupas ar parku	X		15. gs		X	X		X			X		X			X		X			X		X	Pils ir Valsts nozīmes arheo. piemineklis un valsts nozīmes arhit. Piemineklis, 19.gs beigās ap pilsdrupāt tika izveidots ainavu parks	
10	Bērzmuižas kungu māja un parks		X	18. gs. b.	X	X	X				X	X			X		X				X				No kādreizējās muižas ēkām ir saglabājusies dzīvojamā māja, vairāku saimniecības ēku drupas, muižas brūža ēka	
11	Brukna muiža		X	18.gs	X	X				X		X			X				X						Rehabilitācijas vieta, arī tiek rīkoti svētki Renesanses svētki un plenēri	
12	Codes muiža		X	18. gs.					X			X			X	X			X						Muižas ēka atjaunota, parks nav saglabāties	
13	Derpeles muižas kungu māja		X	19. gs		X	X			X		X		X			4,6 ha			X					Pansionāts kopš 1936. gada	
14	Garozas muižas parks		X	18. gs.		X	X		X			X		X			X			X					2017.g. labiekārtots parks, muižas ēkas	
15	Jumpravmuižas parks ar parka arhitektūru		X	-		X	X		X			X			X			X	X			X		X	Tūristu atpūtas vieta	
16	Mežotnes muižas parks		X	18. gs. b.	X	X	X		X			X			X			14,4 ha	X					X	Atjaunota muiža, tūrisma objekts	
17	Vecsaules muiža un parks		X	18. gs.			X		X			X		X			X			X				X	Muižas dzīvojamā ēka nav saglabājusies. Muižas klēts ir atjaunots un kalpo par saietu	
Dobele novada muižas parki																										
18	Annasmuižas apbūve un parks		X	19. gs.			X				X	X			X	X					X				Muiža pamesta, vide izmainīta	
19	Ālaves muižas parks		X	19. gs.			X				X	X		X		X					X				Kādreiz muižas apkārtnē bijis liels un skaists	
20	Bērzes muižas apbūve (Bērzes ūdensdzirnavas)		X	18. gs.		X			X			X			X	X				X					Ūdensdzirnavas- vienīgais vecākais darbojošais vēstures piemineklis Latvijā	
21	Bijušais Reņģes muižas parks, tagad Zebrenes centra parks		X	-		X	X		X	X		X		X			X		X						Sastopamas retas un savdabīgas koku sugas	
22	Bikstu muižas parks		X	19. gs			X	X				X		X(ēka)	X(parks)			18,2 ha		X				X		Bikstu pamatskola

		Vide		Unikalitāte			Funkcija				Atrašanās vieta		Īpašumniecība		Parka platība			Parka apsaimniekošanas kvalitāte			Arhitektūras pieminekļa statuss (Parks)		Īpaši aizsarg. dabas terit.	PIEZĪMES	
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Pilsēta	Lauku vide	Būvniecības gads	Elements	Ūdens-objekts	Veģetācija	Izglītības iestāde	Tūrisma objekts	Cita rakstura sabiedr. obj.	Pamesta/ neizmantota terit.	Pieejams	Grūti pieejams	Pašvaldības (valsts)**	Privāts (jaukts)*	Mazs <3ha	Vidējs 3-10ha	Liels >10ha	Labi uzturēts	Vidēji/ daļēji uzturēts	Vāji uzturēta	Valsts nozīmes			Vietējas nozīmes
Aizkraukles novada muižas parki																									
23	Dobeles pils parks	X		14. gs		X	X		X			X		X			X		X					Valsts nozīmes arheoloģiskais piemineklis, pilsdrupas	
24	Lustes pils drupas		X	18.gs.		X	X				X	X			X		X			X				Saglabājušās pilsdrupas	
25	Upesmuižas apbūve un parks		X	19. gs.		X	X				X	X			X		X				X		X	X	Saglabājusies muižas ansambla apbūve, pamesta teritorija
26	Vācu mācītājmuiža un parks	X		19. gs		X	X					X			X	X			X				X		Mācītāja dārzs bijusi izcila retu augu un koku krātuve
27	Vecapguldes muižas parks		X	18. gs. b.		X	X				X	X			X		X			X			X	X	Apdraudēts kultūrvēsturiski nozīmīgs objekts, īpašnieks iegulda restaurācijā
28	Virkus muižas parks		X	18. gs. b.		X	X		X			X			X		X			X		X		X	Muižas kompleksa ēkas ir apzīvotas, lielākā daļa parka teritorijas ir privatizēta
Iecavas novada muižas parki																									
29	Dzintsmīsas muiža		X	16. gs		X		X				X		X		X				X					Skola kopš 1920. gada
30	Gaiļu muiža		X	19. gs.		X	X	X				X		X (ēka)	X (parks)		X		X						Šobrīd "Zālītes speciālā internātpamatskola"
31	Iecavas muižas apbūve ar parku	X		18.-19. gs	X	X	X		X			X		X (parks)	X (ēka)			16.6 ha	X				X		Pilsētas parks
Jaunjelgavas novada muižas parki																									
32	Vīgantes muižas parks		X	19.gs.		X	X		X			X		X(valsts)				10 ha	X						Parkā aug 41 introduc. koku sugas
Jelgavas novada muižas parki																									
33	Abgunstes muižas parks		X	18. gs		X	X		X			X			X	X			X				X		Parks, 4 dīķi, "Radošuma Meka"
34	Berķenes muiža		X	1820. g		X	X		X			X			X	X			X						Lauku rezidence - viesnīca, telpas svinībām un semināriem.
35	Bērvircavas muižas kungu māja un parks		X	17. gs		X	X				X	X		X			8 ha			X			X		Vecākā koka kungu māja Latvijā, diemžēl daudz pārbūvēta
36	Blankenfeldes muižas parks		X	18. gs	X	X	X		X			X			X		X		X				X		Iebraucamie vārti, mazi paviljoni, dižkoki, ainavu parks veidots 19.gs
37	Boļu muiža		X	18. gs.		X	X			X		X			X	X				X					Palikušas tikai dažas saimniecības ēkas, bet tās ir sakoptas un apdzīvotas
38	Bramberģes muiža		X	17. gs.			X				X	X			X		X				X	X			Kungu māja un vārtu tornis pamests
39	Ciemaldu muiža		X	-			X				X	X			X		X				X				Muižas struktūra zudusi, bet parka teritorija saistoša
40	Elejas muižas parks		X	18. gs		X	X		X			X		X(parks)	X(ēkas)			17 ha		X		X			Tiek izstrādāts apsaimniekošanas plāns, vērtīgs, ievērojams objekts
41	Frankšesavas muiža (Prankas muiža)		X	18. gs. 2. puse		X	X					X			X		X				X				Lielākā daļa muižas ēku un pils nav saglabājusies. Saglabājies paliels parks
42	Jaunsvirlaukas muiža		X	19. gs. vidus		X	X					X		X(ēka)	X(parka daļa)	X					X				Muižas kungu māja ir vietējas nozīmes arhitektūras piemineklis
43	Kropīrvircavas muižas parks jeb Vircavas muižas parks		X	18. gs		X	X	X				X		X				17.1 ha		X		X			Vienīgais ūdens parteris Baltijā
44	Lielplatones muižas parks		X	19. gs	X	X	X		X			X		X				20 ha	X				X		Tūristu apskates vieta, muzejs
45	Lielsesavas muiža		X	17. gs.		X	X					X		X			X				X				Muižas kungu mājā tagad iekārtoti dzīvokļi
46	Lielvircavas muiža		X	19.gs sāk			X		X			X		X		X			X						Izstāžu zāle un ekspozīcija telpas

		Vide		Unikalitāte			Funkcija				Atrašanās vieta		Īpašumpiederība		Parka platība			Parka apsaimniekošanas kvalitāte			Arhitektūras pieminekļa statuss (Parks)		Īpaši aizsarg. dabas terit.	PIEZĪMES	
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Pilsēta	Lauku vide	Būvniecības gads	Elements	Ūdens-objekts	Veģetācija	Izglītības iestāde	Tūrisma objekts	Cita rakstura sabiedr. obj.	Pamesta/ neizmantota terit.	Pieejams	Grūti pieejams	Pašvaldības (valsts)**	Privāts (jaukts)*	Mazs <3ha	Vidējs 3-10ha	Liels >10ha	Labi uzturēts	Vidēji/ daļēji uzturēts	Vāji uzturēta	Valsts nozīmes			Vietējās nozīmes
Aizkraukles novada muižas parki																									
47	Līvībērzes muiža		X	18. gs.			X				X	X		X(parks)	X(ēka)	X						X			Muižas ēka stipri pārbūvēta, pamesta un pamazām sagrūst, pieguļ liels pamests parks
48	Stalģenes muižas apbūve ar parku	X		1797.g		X	X	X				X		X			X		X				X		Klasicisma stila arhitektūra
49	Svētes muiža	X		18.gs		X	X				X	X			X	3ha				X					2018 g uzsākti atjaunošanas darbi
50	Vilces muižas parks		X	1850. g.		X	X	X	X			X		X				X		X			X	X	Muižas parks pāriet dabas parkā 'Vilce'
51	Zaļenieku muižas parks	X		18.gs.			X	X	X			X		X				27.7 ha		X		X			Ainavu parka komp. pamatā ir dekoratīvais dārzs
Jelgavas pilsētas muižas parki																									
52	Jelgavas pils ar parku	X		18. gs	X	X	X	X	X			X		X(valsts)			X		X				X		LLU, Pilsētas parks
53	Valdekas pils	X		18. gs			X	X	X			X		X(valsts)		X			X						Romāņu-gotu arhitektūras stila pils
54	Villa Medem (Uzvaras parks)	X		1818. g.					X			X		X		X			X						Parks ir valsts nozīmes arhit. piemīn. "Villa Medem" dārza daļa
Jēkabpils novada muižas parki																									
55	Zasas muižas parks		X	17.gs	X	X	X		X			X		X				23 ha	X						Komp. ievērotas 18.gs. ainavu parka romantiskā virziena iezīmes
Jēkabpils pilsētas muižas parki																									
56	Kena muiža un parks	X		19.gs	X	X	X	X	X			X		X			4.1 ha		X						Ēkas apsaimnieko mākslas skola, parks - labiekārtots pilsētas parks
57	Krustpils pils	X		13.gs	X	X	X		X			X		X			X		X						Jēkabpils Vēstures muzejs
Kokneses novada muižas parki																									
58	Kokneses muižas ansamblis	X		-	X		X		X	X		X			X	X			X					X	Ēkā saimnieko Vidusaugavas mežsaimniecība
59	Kokneses viduslaiku pilsdrupas		X	13. gs/s		X			X			X		X					X					X	Senās latgaļu pils trīsstūrveida plānojums
60	Vecbebru muižas apbūve ar parku		X	19. gs			X		X			X		X			9.7 ha		X					X	Parks ir dabas aizsardzības objekts
Krustpils novada muižas parki																									
61	Marinzejas muiža un muižas parks		X	19. gs		X	X	X	X			X		X				X		X		X			Visusskola, muižas ēka ļoti labā stāvoklī
Neretas novada muižas parki																									
62	Ērberģes muiža		X	19. gs.		X	X	X	X			X		X			7.8 ha		X						Parkā izveidota "Zilās Dāmas taka", pils priekšā 300 g. vecs dīžozols
63	Lielmēmeles muiža		X	19. gs.		X	X			X		X		X(valsts)			X		X						Muiža kungu mājā iekārtots specializētais valsts sociālās aprūpes centrs "Mēmele"
64	Neretas muižas parks		X	16. gs.			X				X	X			X			14.6 ha			X	X			Pamesta teritorija
65	Pīlkalnes muiža		X	18. gs.			X		X			X			X	X				X					Sena plauktu graudu kalte
Ozolnieku novada muižas parki																									
66	Cenas muiža		X	19.gs			X				X	X			X	X					X				Pils nodegusi Pirmā pasaules kara laikā. Netālu no muižas vietas izpostītā veidā saglabājušies baronu kapi
67	Teteles jeb Tetelmindes muižas parks		X	18.gs	X		X	X				X		X		X			X						20. gadsimta vidū muižas teritorijā uzcēla Teteles pamatskolu. Līdz mūsdienām
Pļaviņu novada muižas parki																									
68	Odzienas muiža		X	19.gs		X	X		X			X			X	X									Daļēji atjaunots, atvērts sabiedrībai

		Vide		Unikalitāte			Funkcija				Atrašanās vieta		Ipašumpiederība		Parka platība			Parka apsaimniekošanas kvalitāte			Arhitektūras pieminekļa statuss (Parks)		Ipaši aizsarg. dabas terit.	PIEZĪMES	
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Pilsēta	Lauku vide	Būvniecības gads	Elements	Īdens-objekts	Veģetācija	Izglītības iestāde	Tūrisma objekts	Cita rakstura sabiedr. obj.	Pamesta/ neizmantojama terit.	Pieejams	Grūti pieejams	Pašvaldības (valsts)**	Privāts (jaukts)*	Mazs <3ha	Vidējs 3-10ha	Liels >10ha	Labi uzturēts	Vidēji/ daļēji uzturēts	Vāji uzturēta	Valsts nozīmes			Vietējas nozīmes
Aizkraukles novada muižas parki																									
69	Stukmaņu muiža	X		16. gs			X		X			X			X	X			X						Pārgājienu taka, parka īsti nav
Rundāles novada muižas parki																									
70	Bornsmindes muižas apbūve ar parku (Ziedoņa ainavu parks)		X	18.gs			X				X	X			X			15 ha			X	X		X	Muiža pamesta šobrīd
71	Kaucmindes muižas parks		X	1780. g			X				X	X			X			X			X				Ēka kritiskā stāvoklī, plāno atjaunot, saglabājies regulāreizs dārzs un ainavu parks
72	Mazmežotnes muiža		X	18. gs	X	X	X		X			X			X			15 ha	X					X (daļa parka)	Atjaunots komplekss
73	Rundāles pils parks		X	18.gs		X	X		X			X		X(valsts)				72 ha	X			X			Ievērojamākais vēsturiskais dārzs Baltijā
74	Svītenes muižas parks		X	1800.g	X	X	X	X	X			X		X				X	X			X			Interesantas ainavas parks
Salas novada muižas parki																									
75	Biržu muiža jeb Biržu mācītājmuiža		X	18. gs.		X	X		X			X			X		X		X						Muižas ansambla mantojums atrodas brīvdienu mājas ‘‘Īdensdzimavas’’ teritorijā
76	Līkumu muiža		X	18.gs.			X			X		X		X			X		X						Muižas kompleksa teritorijā atrodas bāreņu nams „Līkumi”
77	Vecsēlpils muiža		X	19. gs.					X			X		X		X				X					No 2004. gada līdz 2014. gadam atjaunotajā muižas klētīs ēkā darbojās Sēlpils novadpētniecības muzejs
Skrīveru novada muižas parki																									
78	Skrīveru dendroloģiskais parks (Skrīveru muižas parks)		X	1881.g	X	X	X		X			X		X(valsts)				X	X					X	Muižas parks saglabājies kā Skrīveru dendroloģiskais parks. Unikāli Eiropas nozīmes meža vēstures objekti, >300 koku sugu
Tērvetes novada muižas parki																									
79	Mežmuižas parks		X	19. gs. b.		X	X	X	X			X		X			X		X				X	X	Ļoti skaista ēka, kopts parks - vērtīgs piemērs
80	Pālena muiža		X	1900.g	X	X	X		X			X					X								Viesu nams
81	Rehabilitācijas centrs "Tērvete" un parks		X	1930.g			X			X		X		X				X	X			X			Skujkoku audzes, regulārais parks pie sanatorijas
82	Vecstēgules muižas kungu māja		X	18. gs. 2. puse		X	X					X			X		X			X					Muižas ēkas apdzīvotas, privāta lauku sēta
Vecumnieku novada muižas parki																									
83	Ānes-Mēmeles muiža		X	1840. g		X	X				X	X		X(parks)	X(ēka)		X		X					X	Muižas ēka pamesta, blakus Mēmeles ainavu parks ar dendroloģiski vērtīgiem stādījumiem
84	Kurmenes katoļu baznīca un muižas parks		X	19.gs		X	X		X			X		X	X		X			X					Mākslīgas pilsdrupas parkā, estrāde, liels ainavu parks
85	Saules muiža (Jaunsauls muiža, Neu-Rahden)		X	1881.g		X			X			X			X	X				X				X (mikrolegums gar upi)	Muižas ēka atjaunota, maz veģetācijas
86	Skaistkalnes muiža		X	1894.g		X	X	X				X		X		X				X				X (mikrolegums gar upi)	Skola, maz veģetācijas
Viesītes novada muižas parki																									
87	Cīruļmuižas parks		X	-		X	X			X		X		X		X			X						Cīruļu muižas pils ēkā atrodas Rītes pagasta "pagastmāja"

		Vide		Unikalitāte			Funkcija				Atrašanās vieta		Īpašumpiederība		Parka platība			Parka apsaimniekošanas kvalitāte			Arhitektūras pieminekļa statuss (Parks)		Īpaši aizsarg. dabas terit.	PIEZĪMES		
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Pilsēta	Lauku vide	Būvniecības gads	Elements	Ūdens-objekts	Veģetācija	Izglītības iestāde	Tūrisma objekts	Cita rakstura sabiedr. obj.	Pamesta/ neizmantota terit.	Pieejams	Grūti pieejams	Pašvaldības (valsts)**	Privāts (jaukts)*	Mazs <3ha	Vidējs 3-10ha	Liels >10ha	Labi uzturēts	Vidēji/ daļēji uzturēts	Vāji uzturēta	Valsts nozīmes			Vietējas nozīmes	
Aizkraukles novada muižas parki																										
88	Ekengrāves muižas kungu māja		X	15. gs.		X	X				X	X			X			X				X			Saglabājušas dažas ansambli veidojošas ēkas	
89	Vārenbrokas muiža ar parku		X	19.gs.			X				X	X			X		X			X					Bijis liels augļu dārzs	
90	Vecā Stendera mācītājmuižas parks “Ģederti”		X	17.gs.			X		X			X			X	X				X					Baznīca, tās teritorijā apbedījumi, koordin.- 56.433694, 25.522222	

Piezīmes:

* Privāts (jaukts) - vairāku un dažādu īpašumpiederību statuss

** Pašvaldības (valsts) - dažādi īpašumpiederības statusi vienam kompleksam

N.p.k.
(1.kārta)

N.p.k.
(1.kārta)

		Vide		Unikalitāte			Funkcija				Atrašanās vieta		Ipašumpiederība		Parka platība			Parka apsaimniekošanas kvalitāte			Arhitektūras piemienkļa statuss (Parks)		Ipaši aizsarg. dabas terit.	PIEZĪMES	
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Pilsēta	Lauku vide	Būvniecības gads	Elements	Ūdens- objekts	Veģetācija	Izglītības iestāde	Tūrisma objekts	Cita rakstura sabiedr. obj.	Pamesta/ neizmantojama terit.	Pieejams	Grūti pieejams	Pašvaldības (valsts)**	Privāts (jaukts)*	Mazs <3ha	Vidējs 3-10ha	Liels >10ha	Laba uzturēts	Vidēja daļēji uzturēts	Degradēta pamests	Valsts nozīmes			Vietējās nozīmes
Aizkraukles novada muižas parki																									

N

* Privāts (jaukts) - vairāku un dažādu īpašumpiederību statuss

** Pašvaldības (valsts) - dažādi īpašumpiederības statusi vienam kompleksam

Punkts 8.9. Tabula Nr.LV-3

ZPR piļu un muižu parki - esošie un potenciālie tūrisma objekti (Kritēriji: *unikāls LV/EU mēroga objekts; *veiksmīga sasaiste ar ar citiem tūrisma objektiem/pilsētām; *potenciāls vēsturiskās parka struktūras atjaunošanai)

		Arhitektūras piemienkļa statuss (Parks)		Attīstīti tūrisma objekti	Potenciāli tūrisma objekti	PIEZĪMES
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Valsts nozīmes	Vietējās nozīmes			
Aizkraukles novada muižas parki						
1	Aizkraukles muižas parks				X	Līdz mūsdienām saglabājies dārza paviljons, unikāls potenciālais apskates objekts
Aknīstes novada muižas parki						
2	Asares muižas parks				X	Dendroloģiskais ainavu parks
3	Gārsenes muižas pils			X		Saglab. ošu aleja, veidota muižas laikos, muižas parkā izveidotas dabas takas, spota laukumi, pilī ierīkota viesnīca
Auces novada muižas parki						
4	Bēnes muižas - parks				X	Gar ceļu uz kungu māju aizsargājama liepu aleja, liels parks, atjaunota muižas ēka, potenciāls rekreācijas parks
5	Īles muižas parks				X	Pamesta teritorija, potenciāls vēsturiskā parka struktūras atjaunošanai
6	Lielauces muižas parks	X		X		Labi uztveramas atsevišķas vēsturiskā parka struktūras, liels parks. Pilī notiek kultūras pasākumi, tiek rīkotas viesības, tā atvērta tūristu apskatei

7	Stirnas muižas parks		X		X	Teritorijā ievied liepu aleja un no pils uz ezera pusi bijusi lauce ar kādreizējām terasēm, potenciāls vēsturiskā parka
8	Vecauces muižas parks		X	X		Saglabājušās atsevišķas vēsturiskā parka struktūras. Vecauces pils ir tūrisma un kultūras centrs, kurā iekārtota viesnīca un apskatāma vēstures ekspozīcija par Vecauces muižu
Bauskas novada muižas parki						
9	Bauskas pilsdrupas ar parku	X		X		Pils ir Valsts nozīmes arheo. piemineklis un valsts nozīmes arhit. piemineklis, 19.gs beigās ap pilsdrupām tika izveidots ainavu parks. Šobrīd pils ir populārs apskates objekts un atjaunotajā pils daļā ierīkots muzejs
10	Bērmuižas kungu māja un parks					No kādreizējās muižas ēkām ir saglabājusies dzīvojamā māja, vairāku saimniecības ēku drupas, muižas brūža ēka. Ēka ir vājš arhitektūras piemērs, vairākkārt pārveidota, vieta ir zaudējusi vēsturisko identitāti
11	Bruknas muiža			X		Rehabilitācijas vieta, arī tiek rīkoti svētki Renesanses svētki un plenēri
12	Codes muiža					Muižas ēka atjaunota, parks nav saglabājies, zudusi vēsturiskā struktūra
13	Derpeles muižas kungu māja				X	Pansionāts kopš 1936. gada, potenciāls daļēji atjaunot vērtusikā parka struktūru
14	Garozas muižas parks			X		Līdz mūsdienām sākotnējās parka ēkas nav saglabājušās, parka DA stūrī atrodas brīvdabas estrāde, 2018.gadā veika parka labiekārtošana, parkam piemīt vēsturiska

15	Jumpravmuižas parks ar parka arhitektūru	X		X		Parkā saglabājušies romantisma estētikai atbilstoši arhitektūras elementi, rekreācijas parks un apskates objekts
16	Mežotnes muižas parks			X		Saglabājies angļu stila ainavu parks, apskatei pieejama pils ar ainavu parku, atjaunotā kupola zāle, krodziņš, restorāns un viesnīca
17	Vecsaules muiža un parks			X		Saglabājušies atsevišķi senie stādījumi, nesen atjaunota viena no muižas klētīm, kas tagad kalpos kā saieta nams un Lietuvas kultūras centrs
Dobeles novada muižas parki						
18	Annasmuižas apbūve un parks					Muiža pamesta, vide izmainīta
19	Ālaves muižas parks				X	Kādreiz muižas apkārtnē bijis liels un skaists parks ar retu sugu kokiem, potenciāls atjaunot daļu vēsturiskā parka
20	Bērzes muižas apbūve (Bērzes ūdensdzirnavas)			X		Ūdensdzirnavas- vienīgais vecākais darbojošais vēstures piemineklis Latvijā, atvērts tūristu apskatei
21	Bijušais Reņģes muižas parks, tagad Zebrenes centra parks					Sastopamas retas un savdabīgas koku sugas, izveidojies par pilsētas parku, izveidota sajūtu taka, atpūtas vietas. Nav attīstības potenciāla kā vēsturiskajam parkam
22	Bikstu muižas parks		X		X	Saglabājies liels parks, ar labi nolasāmu vēsturisko struktūru, potenciāls atjaunot vēsturisko parku un izveidot par rekreācijas un pasākumu norises vietu

23	Dobeles pils parks			X		Valsts nozīmes arheoloģiskais piemineklis, pilsdrupas, tūristu apskates un rekreācijas vieta
24	Lustes pils drupas				X	Kādreiz ir bijis estētisks parks ar vairākām eksotisko augu sugām, daļēji saglabājies, pakāpeniski tiek sakopta apkārtnē, potenciāls kļūt par rekreācijas un vēstures izziņas vietu
25	Upesmuižas apbūve un parks		X		X	Saglabājies parks, taču pamesta teritorija, maz zināms kultūras piemineklis, potenciāls kļūt par rekreācijas vietu atjaunotot vēsturisko parka struktūru
26	Vācu mācītājmuiža un parks		X		X	Mācītāja dārzs bijusi izcila retu augu un koku krātuve, potenciāls kļūt par vēstures un dabas izziņas zaļo struktūru pilsētā
27	Vecapguldes muižas parks		X		X	Saglabājies muižas parks, kas veidojies 18. gadsimta beigās, īpašniekš šobrīd veic pils restaurācijas darbus, potenciāls kļūt par tūristu apskates vietu, iespējams restorānu vai viesnīcu
28	Virkus muižas parks	X				Parks veidojies ap 18.gs. beigām, daļa parka ir īpaši aizsargājama dabas teritorija - mikroliegums, kas nozīmē, ka šajā vietā atrodas retu sugu dzīvotnes, kas ir īpaši aizsargājama un šo vidi aizliegts pārveidot
Iecavas novada muižas parki						
29	Dzimtmisas muiža				X	Daļēji saglabājies 19.gs. ierīkots parks ar dīķi, potenciāls kā vietējo iedzīvotāju pulcēšanās vietai, skolas dārzs

30	Gaiļu muiža					Šobrīd "Zālītes speciālā internātpamatskola"
31	Iecavas muižas apbūve ar parku	X		X		Liela parka teritorija, tiek izmantots kā pilsētas parks rekreācijai, vasaras sezonā parks tiek aktīvi izmantots dažādu brīvdabas kultūras pasākumu norisēm
Jaunjelgavas novada muižas parki						
32	Vīgantes muižas parks			X		Vīgantes parks piedāvā iepazīt apkaimes kultūrvēsturi, kā arī iespējami izbraucieni ar laivu, pieejamas telšu un atpūtas vietas, teritorija kultūras un sporta pasākumiem
Jelgavas novada muižas parki						
33	Abgunstes muižas parks		X	X		Privāts īpašums, kur tiek veidota radoša vide mākslas simpozijiem, piedāvātas telpas pasākumiem, izstādēm, semināriem, naktsmītne vasaras periodā
34	Berķenes muiža			X		Berķenes muižā piedāvā atpūtu: naktsmājas atjaunotajā muižas kungu mājā, kā arī daudzveidīgas iespējas aktīvai brīvā laika pavadīšanai un telpas nelielām viesībām, semināriem
35	Bērvircavas muižas kungu māja un parks		X		X	Vecākā koka kungu māja Latvijā, diemžēl daudzā pārbūvēta, liela parka teritorija. Potenciāls daļēji atjaunot vēsturisko parka struktūru un aicināt tūristus apskatīt unikālo koka kungu māju

36	Blankenfeldes muižas parks		X	X		Iebraucamie vārti, mazi paviljoni, dižkoki, ainavu parks veidots 19.gs. Muižas piedāvā naksmītnes, dažādas ekskurijas, iegādāties lauku produktu un apskatīt zvanu muzeju
37	Boļu muiža					Palikušas tikai dažas saimniecības ēkas, bet tās ir sakoptas un apdzīvotas, zems potenciāls atjaunot vēsturisko struktūru, parka teritorija ir ievērojami sarukusi līdz mūsdienām
38	Bramberģes muiža	X			X	Saglabājies vārtu tornis būvēts 17.gadsimta vidū, liela parka teritorija, potenciāls izveidot par tūrsitu apskates un rekreācijas vietu, atjaunojot vēstursikās parka struktūras un unikālo 17.gs vārtu torni
39	Ciemaldu muiža					Muižas struktūra zudusi
40	Elejas muižas parks	X		X		Tiek izstrādāts apsaimniekošanas plāns, atjaunots tējasnamiņš, kurā norisinās dažādi kultūras pasākumi, rekreācijas parks
41	Franksesavas muiža (Prankas muiža)				X	Lielākā daļa muižas ēku un pils nav saglabājusies. Saglabājies paliels parks, potenciāls atjaunot vēsturisko parka struktūru un izveidot rekreācijas parku
42	Jaunsvirlaukas muiža				X	Muižas kungu māja ir vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis, potenciāls veidot parka teritoriju kā ciemata un vietējiem iedzīvotājiem nozīmīgu zaļo struktūru, tikšanās vietu

43	Kroņvircavas muižas parks jeb Vircavas muižas parks	X			X	Vienīgais ūdens parteris Baltijā, potenciāls unikāla vēsturiskā parka atjaunošanai
44	Lielplatones muižas parks		X	X		Plašs brīva plānojuma parks ar atsevišķām laucēm un svešzemju koku un krūmu grupām, muižas ēkā atrodas tūrisma info punkts, komplekss pieejams apskatei, piedāvā arī izjādes zirga mugurā vai izbraucienus pa parku pajūgā
45	Lielsesavas muiža					Muižas kungu mājā tagad iekārtoti dzīvokļi, vides ir izmainījusies, zems potenciāls, atjaunots vēsturiskā vērtības
46	Lielvircavas muiža			X		Pie muižas pils ierīkots parks ar stādītām koku rindām, šobrīd kungu mājā izveidota izstāžu zāle un ekspozīciju telpas, iespēja pietekt ekskurijas
47	Līvbērzes muiža				X	Saglabājies parks, taču kādā brīdī tikuši izcirsti daudzi vecie koki, potenciāls daļēji atjaunot vēsturisko parku un izveidot to par rekreācijas parku
48	Staļģenes muižas apbūve ar parku		X	X		Šobrīd pils telpās darbojas Staļģenes vidusskola, pils pagraba telpās mājvietu radis Jaunsvirlaukas pagasta novadpētniecības muzejs. Kalpu ēka pārbūvēta un tajā atrodas Jaunsvirlaukas pagasta kultūras centrs "Līdumi" un tūrisma informācijas centrs.
49	Svētes muiža				X	2018.g uzsākti atjaunošanas darbi, saglabājies parks, potenciāls atjaunot muižas ēkas un parku, izveidot tūristu apskates un rekreācijas vietu

78	Skrīveru dendroloģiskais parks (Skrīveru muižas parks)			X		Muižas parks saglabājies kā Skrīveru dendroloģiskais parks. Esošs unikāls apskates objekts ar vairāk nekā 300 koku sugām
Tērvetes novada muižas parki						
79	Mežmuižas parks		X	X		Kopts angļu stila parks. Parks un muižas ēka kalpo par pasākumu norises vietu
80	Pālena muiža			X		Viesu nams
81	Rehabilitācijas centrs "Tērvete" un parks	X		X		Esošs rehabilitācijas parks, kas veicina pacientu atveseļošanos. Vieta orientēšanās aktivitātēm un distanču slēpošanai
82	Vecstēgules muižas kungu māja					Muižas ēkas apdzīvotas, maz veģetācijas
Vecumnieku novada muižas parki						
83	Ānes-Mēmeles muiža				X	Muižas ēka pamesta, blakus Mēmeles ainavu parks ar dendroloģiski vērtīgiem stādījumiem. Potenciāla rekreācijas un pasākumu norises vieta
84	Kurmenes katoļu baznīca un muižas parks				X	Mākslīgas pilsdrupas parkā, estrāde, liels ainavu parks. Potenciāls apskates objekts un pasākumu norises vieta
85	Saules muiža (Jaunsaules muiža, Neu-Rahden)					Muižas ēka atjaunota, teritorijā maz veģetācijas
86	Skaistkalnes muiža					Skola, maz veģetācijas, teritorija pielāgota skolas vajadzībām
Viesītes novada muižas parki						
87	Cīruļmuižas parks					Cīruļu muižas pils ēkā atrodas Rites pagasta "pagastmāja". Neliela parka teritorija

88	Eķengrāves muižas kungu māja					Saglabājušas dažas degradētas, ar laiku uzslaņojumiem ansambli veidojošas ēkas. Nav nav atrodamas liecības par parku, saglabājies neliels kokaugu apaugums
89	Vārenbrokas muiža ar parku				X	Muižas kungu māja ir unikālā klasicisma stila koka būve. Dendroloģiski daudzveidīga plaša parka teritorija, potenciāls apskates objekts
90	Vecā Stendera mācītājmuižas parks “Ģederti” jeb Sunākstes mācītājmuižas parks				X	Baznīca, tās teritorijā apbedījumi, no vecās kapsētas līdz bijušajai mācītājmuižas vietai izveidota Stendera ābece taka. Parkā

Piezīmes:

N - novads

P - potenciāls tūrisma objekts

TO - esošie tūrisma objekti

Par LV muižu parkiem NKMP arhīvā pieejamie materiāli							
Nr.	Nosaukums	Kartes/Foto/ Apraksti/Lēmu mi	Parka apraksts (inventarizācija un novērtējums, 1980.- 2000. gads)	Arhitektoniskā izpēte	Aktuālie projekti (20.-21.gs.)		
					Uz ēkām attiecināmie būvprojekti/ restaurācijas projekti	Dendroloģiskais novērtējums	Uz parka teritoriju un elementu attiecināmie būvprojekti/skiču projekti/ieceres
Aizkraukles novada muižas parki							
1	Aizkraukles muižas parks	X					
Aknīstes novada muižas parki							
2	Asares muižas parks	X	X	X			
3	Gārsenes muižas pils		X	X			
Auces novada muižas parki							
4	Bēnes muižas - parks	X		X	X		
5	Īles muižas parks	X			X		
6	Lielaucē muižas parks	X	X				
7	Stirnas muižas parks	X	X	X			
8	Vecaucē muižas parks	X	X				
Bauskas novada muižas parki							
9	Bauskas pilsdrupas ar parku	X		X			
10	Bērzmuižas kungu māja un parks						
11	Bruknas muiža	X			X		
12	Codes muiža						

13	Derpeles muižas kungu māja	X	X	X			
14	Garozas muižas parks						
15	Jumpravmuižas parks ar parka arhitektūru	X	X		X		
16	Mežotnes muižas parks	X	X				
17	Vecsaules muiža un parks						
Dobeles novada muižas parki							
18	Annasmuižas apbūve un parks						
19	Ālaves muižas parks						
20	Bērzes muižas apbūve (Bērzes ūdensdzirnavas)						
21	Bijušais Reņģes muižas parks, tagad Zebrenes centra parks						
22	Bikstu muižas parks	X	X		X		
23	Dobeles pils parks	X		X			
24	Lustes pils drupas	X		X	X		
25	Upesmuižas apbūve un parks						
26	Vācu mācītājmuiža un parks	X	X				
27	Vecapguldes muižas parks						
28	Virkus muižas parks						
Iecavas novada muižas parki							
29	Dzimtmisas muiža	X		X			

30	Gaiļu muiža						
31	Iecavas (Lieliecavas muiža) muižas apbūve ar parku	X	X		X		
Jaunjelgavas novada muižas parki							
32	Vīgantes muižas parks	X	X				
Jelgavas novada muižas parki							
33	Abgunstes muižas parks	X			X		
34	Berķenes muiža	X		X	X		
35	Bērvircavas muižas kungu māja un parks	X	X	X	X		X
36	Blankenfeldes muižas parks	X	X	X	X		X
37	Boļu muiža						
38	Bramberges muiža						
39	Ciemaldu muiža						
40	Elejas muižas parks	X	X	X	X	X	X
41	Franksesavas muiža (Prankas muiža)						
42	Jaunsvirlaukas muiža						
43	Kronvircavas muižas parks jeb Vircavas muižas parks	X	X				
44	Lielplatones muižas parks	X	X				
45	Lielsesavas muiža						
46	Lielvircavas muiža	X					
47	Līvbērzes muiža						

48	Staļģenes muiža ar parku	X	X	X	X		X
49	Svētes muiža						
50	Vilces muižas parks	X	X				
51	Zaļenieku muižas parks	X	X				
Jelgavas pilsētas muižas parki							
52	Jelgavas pils ar parku	X	X	X	X		X
53	Valdekas pils	X		X			
54	Villa Medem	X	X				
Jēkabpils novada muižas parki							
55	Zasas muižas parks	X	X	X			
Jēkabpils pilsētas muižas parki							
56	Kena muiža un parks	X					
57	Krustpils pils	X					
Kokneses novada muižas parki							
58	Kokneses muižas ansamblis	X					
59	Kokneses viduslaiku pilsdrupas	X		X			
60	Vecbebru muižas apbūve ar parku	X	X	X			
Krustpils novada muižas parki							
61	Marinzejas muiža un muižas parks	X	X		X		X
Neretas novada muižas parki							
62	Ērberģes muiža	X	X				
63	Lielmēmeles muiža	X			X		

64	Neretas muižas parks	X	X	X			
65	Pilkalnes muiža	X			X		
Ozolnieku novada muižas parki							
66	Cenas muiža	X					
67	Teteles jeb Tetelmindes muižas parks	X					
Pļaviņu novada muižas parki							
68	Odzienas muižas parks	X	X	X	X		
69	Stukmaņu muiža	X	X	X			
Rundāles novada muižas parki							
70	Bornsmindes muižas apbūve ar parku (Ziedoņa ainavu parks)	X	X				
71	Kaucmindes muižas parks	X		X	X		
72	Mazmežotnes muiža	X		X			
73	Rundāles pils parks	X		X	X		X
74	Svitenes muižas parks	X			X		
Salas novada muižas parki							
75	Biržu muiža jeb Biržu mācītājmuiža						
76	Līkumu muiža						
77	Vecsēlpils muiža						
Skrīveru novada muižas parki							
78	Skrīveru dendroloģiskais parks jeb Skrīveru muižas (pils) parks	X	X				
Tērvetes novada muižas parki							
79	Mežmuižas parks	X	X	X			

80	Pālena muiža						
81	Rehabilitācijas centrs "Tērvete" un parks	X	X		X		X
82	Vecstēgules muižas kungu māja						
Vecumnieku novada muižas parki							
83	Ānes-Mēmeles muiža	X					
84	Kurmenes katoļu baznīca un muižas parks						
85	Saules muiža	X					
86	Skaistkalnes muiža	X					
Viesītes novada muižas parki							
87	Cīruļmuižas parks	X					
88	Eķengrāves muižas kungu māja						
89	Vārenbrokas muiža ar parku	X	X	X			
90	Sunākstes mācītājmuižas parks jeb Vecā Stendera mācītājmuižas parks “Gederti”	X					

Piezīmes:

N - novads

I - Materiāli ir pieejami NKMP un ir izskatīti

O - Materiāli nav pieejami NKMP

Pavežu un Šauļu apriņķu piļu un muižu parki

		Vide		Unikalitāte				Funkcija				Pieejamība**		Ipašumpiederība*		Platība		Parka kvalitāte				Arhitektūras pieminekļa statuss (Parks)					
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Pilsēta	Lauku vide	Būvniecības gads	Elements	Ūdens-objekts	Veģetācija	Izglītības iestāde	Tūrisma objekts	Pamesta/ neizmantojama terit.	Atjaunots (muižas ēkas, parks vai muižas ansamblis)	Pieejams	Nepieejams / slēgts	Pašvaldības	Privāts	Mazs <3ha	Vidējs 3-10ha	Liels >10ha	Laba uzturētība	Vidēja daļēji uzturētība	Degradēta pamests	Valsts nozīmes piemineklis	Reģionālās nozīmes piemineklis	Vietējās nozīmes piemineklis	Nacionālās nozīmes parks	PIEZĪMES	
Pavežu apriņķis																											
Biržai rajona pašvaldības muižu parki																											
1	Astravo muižas parks	X		19. gs	X	X	X		X			X		X				18 ha	X			X			X	Ezera krastā, tūrisma obj.	
2	Mantagailišķu muižas parks		X	17. gs		X	X					X			X			X		X						Milzīgs parks, daļēji kopts, aktīvas atpūtas komplekss	
3	Parovējos muižas parks		X	16. gs		X	X					X (ar īpašnieka atļauju)			X		X				X		X			Maz ziņu par objektu, iespējams, pamests	
4	Toliūņu muižas parks / ūdens dzirnavas		X	16./ pārb. 19. gs		X	X			X		X		X							X					Cauri teritorijai plūst upe, krastā vecas ūdensdzirnavas	
Kupiškis rajona pašvaldības muižu parki																											
5	Adomynē muižas parks	X		1810. g		X					X	X		X		X			X				X			Rets romantiskā klasicisma koka arhitektūras piemineklis	
6	Antasavos muižas parks		X	19. gs		X	X			X		X			X		6.1 ha						X			Arhitektūras un dabas piemineklis	
7	Noriūņu muižas parks		X	17. gs		X	X					X			X			10 ha		X			X			Teritorijā atrodas industriāls uzņēmums, parks saglabājies	
8	Palēvenēs muižas parks		X	15. gs / pārb. 18.gs	X	X	X		X		X	X			X		X			X			X			Daļēji atjaunota muižas pils	
9	Salamiesčio muižas parks		X	-						X		X		X		X					X					Maz no parka, teritoriju neizmanto, vājš piemērs	
Pavežys rajona pašvaldības muižu parki																											
10	Alančij muižas parks		X	16./19. gs			X			X		X			X			14.7 ha			X		X			Liels, pamests parks, drupas	
11	Aukštadvario muižas parks	X		16. gs			X			X		X				X					X					Degradēts obj., vājš piemērs	
12	Bistrampolis muižas parks		X	15./19. gs	X	X	X		X		X	X			X		X		X							Atpūtas komplekss	
13	Butautų muižas parks		X	18. gs		X	X		X		X	X			X	X				X						Alus muzejs	
14	Jotainių muižas parks		X	16. gs	X	X	X				X			X						X						Sociālās aprūpes centrs	
15	Liberišio muiža		X	16. gs		X	X			X		X		X				X			X		X			Parks - dabas piemineklis	
16	Linkavičių muižas parks		X	16. gs						X		X			X		X				X					Pamesta teritorija, laba atrašanās vieta	
17	Mitriūnų muižas parks		X	1886. g	X	X	X			X			?	X				X			X				X	Pamests parks ciematā	
18	Naudvario muižas parks		X	18. gs		X	X			X		X		X				X		X			X			Nevar noteikt šī brīža funkciju, bijusi skola	
19	Pajuostės (Pajuosčio) muiža	X		16. gs			X						?	X							X					Bijusi militārā bāze	
20	Paliūniškio muižas parks	X		-		X	X		X		X	X			X			X		X						Viesu nams	
21	Puziniškis muižas parks		X	19-20. gs		X	X	Bibliotēka			X	X		X						X		X				Uzņem viesus, atrodas mežā	
22	Ūdrų muiža		X	pārb. 20. gs						X			?	X?		X				X						Maz veģetācijas, vājš piemērs	
23	Vadaktėlių muižas parks		X	-			X						?	X			X				X					Degradēta teritorija iespējams kāda no ēkām apdzīvota	
24	Vadaktų muižas parks		X	-	X		X			X		X		X				X			X				X	Plaša, pamesta parka teritorija	
Pasvalys rajona pašvaldības muižu parki																											
25	Ažuolpamiūšės muižas parks		X	19. gs		X	X			X			X		X			X			X					Skaista vieta pie upes, objekts pamests	
26	Balsių muižas parks		X	-		X			X				X		?					X						Restorāns, maza teritorija	
27	Barklainių muižas parks		X	19. gs			X			X		X		X				19 ha			X					19ha pamests geom. parks	
28	Dagilynės muižas parks		X	19. gs			X					X		X		X					X					Vairums ēku degradētas	
29	Daučkėnų muiža		X	19. gs			X			X			X		X	X					X					Maza teritorija, vājš piemērs	
30	Gulbinėnų muižas parks		X	18. gs		X	X			X			X		X			16 ha			X		X			Plāno atjaunot muižu/parku	
31	Joniškėlis muižas parks		X	17. gs			X		X			X		X				34 ha	X			X				Jaukta stila unikāls parks	
32	Kalnėliškų (Didžiųjų Grūžių) muižas parks		X	18. gs			X			X			X		X						X					Maza, pamesta teritorija, vājš piemērs	

Nr.p.k.	Parka nosaukums	Vide		Unikalitāte			Funkcija				Pieejamība**		Ipašumpiederība*		Platība			Parka kvalitāte			Arhitektūras piekļekļa statuss (Parks)				PIEZĪMES	
		Pilsēta	Lauku vide	Būvniecības gads	Elements	Īdens-objekts	Veģetācija	Izglītības iestāde	Tūrisma objekts	Pamesta/ neizmantojama terit.	Atjaunots (muižas ēkas, parks vai muižas ansamblis)	Pieejams	Nepieejams / slēgts	Pašvaldības	Privāts	Mazs <3ha	Vidējs 3-10ha	Liels >10ha	Laba uzturēts	Vidēja daļēji uzturēts	Degradēta pamests	Valsts nozīmes piemineklis	Reģionālās nozīmes piemineklis	Vietējās nozīmes piemineklis		Nacionālās nozīmes parks
Paņēvēžu apriņķis																										
33	Pajiešmeniu muižas parks	X		19. gs		X	X				X		X		X				X							Vājš piemērs
34	Raudonpamišes muižas parks		X	19. gs		X	X			X	X			X		4 ha					X					Pamesta teritorija, bet izdevīga atrašanās vieta
35	Salociu muižas parks	X		16. gs		X	X		X		X		X		X			X						X		Pilsētas parks, ap 3ha
36	Šķilīpamišio muižas parks		X	19. gs		X	X					X		X		5 ha					X		X			Plašs parks, apbūve privātpašums, muižas struktūras vizuālo uztveršanu traucē pie ceļa izbūvēta degvielas uzpildes stacija
37	Žilpamišio muižas parks	X		19. gs		X	X					X		X	X					X						Apbūve apdzīvota, maza bijušā parka terit.
Rokiškis rajona pašvaldības muižu parki																										
38	Antanašes muižas parks		X	-	X	X	X			X	X			X			X		X		X		X			Ēka atjaunošanas procesā
39	Bagdonišķio muižas parks		X	17. gs	X	X	X		X		X			X		19 ha				X		X				Vairāki dīķi, kanāli objektā
40	Gačionių muižas parks		X	17. gs		X	X		X		X	X		X		X		X	X							Atraunota koka savrupmāja
41	Ignotišķio muižas parks		X	19. gs		X	X		X		X	X		X						X						Atrodas mežā, ir iespēja īrēt telpas svinībām, taču nepiedāvā tūrisma pakalpojumus
42	Ilzenbergas muižas parks		X	16. gs	X	X	X		X		X	X		X		10 ha	X						X			Liels, atjaunots komplekss
43	Krašu muižas parks		X	19. gs		X	X		X			?		X		X					X					Pamesta, bet skaista vieta
44	Onušķio muižas parks		X	16. gs		X	X		X		X		X			X		X			X	X				Liels, mežains, pamests parks, aizsargājama teritorija
45	Panemunio Komar muižas parks	X		~1850. g		X	X		X			?		X		X		X			X		X			Kuktūras piemineklis, netiek apsaimniekots
46	Petrošišķio muiža		X	-						X		X		X				X								Privāta muiža, slēgta teritorija
47	Rokišķelių muižas parks		X	-			X		X		X			X		9 ha				X						Plaša, pamesta parka teritorija, apgrūtināta piekļuve, jo piebraucamais ceļš sliktā stāvoklī
48	Rokišķio muižas parks	X		15./ pūrb. 19. gs		X	X		X		X		X			X	X	X			X			X		Muzejs, visa teritorija atjaunota
49	Salų muižas parks		X	-		X			X		X		X			10 ha	X						X			Labiekārtots parks, ēku izmanto
50	Tarnavos muižas parks		X	19. gs			X		X			?		X		8 ha					X					Plāno veidot atpūtas kompleksu

Piezīmes

*ar atzīmi "?" nav ziņu par parka īpašumtiesībām

**ar atzīmi "?" nav ziņu par parka publisku pieejamību

Paņēvēžu un Šauļu apriņķu piļu un muižu parki

Nr.p.k.	Parka nosaukums	Vide		Unikalitāte			Funkcija				Pieejamība**		Ipašumniecība*		Platība			Parka kvalitāte			Arhitektūras pieminekļa statuss (Parks)				Valsts nozīmes parks	PIEZĪMES	
		Pilsēta	Lauku vide	Būvniecības gads	Elements	Ūdens-objekts	Veģetācija	Izglītības iestāde	Tūrisma objekts	Pamesta/ neizmantot a terit.	Atjaunots (muižas ēkas, parks vai muižas ansamblis)	Pieejams	Nepieejams / slēgts	Pašvaldības	Privāts	Mazs <3ha	Vidējs 3-10ha	Liels >10ha	Laba uzturēts	Vidēja daļēji uzturēts	Degradēta pamests	Valsts nozīmes piemineklis	Reģionālās nozīmes piemineklis	Vietējās nozīmes piemineklis			
Šauļu apriņķis																											
Akmenes rajona pašvaldības muižu parki																											
1	Dabiskās muižas parks		X	16. gs			X			X		X		X							X		X			Parks - dabas piemineklis, plāno ieguldīt attīstībā	
2	Kairišķu muiža		X	19. gs			X			X		?		X							X					Degradēts objekts, maz veģet.	
3	Kruopiņu muižas parks	X		16.gs				X				X		X			X			X						Vājš, daudz pārveidots piem.	
4	Medemrodēs muižas parks	X		-			X							X			X			X						Parku apsaimnieko ciemats	
5	Paragiņu muižas parks		X	18. gs			X		X			X		X			X		X				X			Memoriālais muzejs	
Jonškis rajona pašvaldības muižu parki																											
6	Jakišķu muižas parks		X	19. gs								X		X						X						Ēka saglabājusies, notiek pasākumi, maz veģetācijas	
7	Jurdaicīņu muiža		X	1765. g					X			X		X		X				X						Sociālās aprūpes centrs	
8	Malgūžes muiža		X	1725. g			X							X							X					Degradēta teritorija	
9	Martynišķu muižas parks		X	1795. g				X						X?				X			X		X			Pamesta vide	
10	Žagarēs muižas parks	X		19. gs			X	X		X			X		X			X	X			X			X	Atjaunots komplekss	
Ķelmes rajona pašvaldības muižu parki																											
11	Beržēņu muižas parks	X		19. gs			X	X					?		X			X			X		X			Mistiska pils, angļu parks	
12	Kelmēs muižas parks	X		15. / 18. gs (pils)	X		X	X		X			X		X				15,2 ha	X				X		Muzejs, labiekārtots parks	
13	Kiaunoriņu muiža		X	1851. g								?			X						X					Pamesta un stipri pārveidota	
14	Pagryžuviņa muižas parks		X	16. gs			X	X				X			X			X		X				X		Sociālās labklājības mājas	
15	Pakēvio muiža		X	17. gs			X			X			X		X				X							Teritorija ir atjaunota, tiek uzturēta, taču nav parka	
16	Šaukēņu muižas parks		X	15. gs				X					X		X				15 ha		X				X	Psihiatriskā slimnīca, parks - dabas piemineklis	
17	Šīlo Pavēžupio muižas parks		X	16. gs								X		X						X				X		Vietai bagāta vēsture, tūristu maršruta pieturas punkts	
18	Tytuvēnēļu muižas parks		X	18. gs			X	X					?	X			X				X					Parks - dabas piemineklis	
Pakruojis rajona pašvaldības muižu parki																											
19	Akmenēļu muiža		X	18. gs	X		X			X		X			X				X							Restorāns, lauku atpūta	
20	Geručiai muižas parks		X	-			X	X				X		X		X					X					Degradēts objekts	
21	Pakruojo muižas parks		X	16.gs/ pārē. 1840. g			X			X		X			X		X		X			X			X	Atjaunots muižas komplekss	
Radvišķio rajona pašvaldības muižu parki																											
22	Baisogālos muižas parks	X		18. gs	X		X	X	X			X		X				12 ha	X			X				X	Viens no skaistākajiem muižu parkiem Lietuvā
23	Beinoravos muižas parks		X	19. gs				X					?		X		3 ha					X					Ļoti liela augu daudzveidība
24	Burbišķio muižas parks		X	17. gs			X	X		X		X		X				28 ha	X			X			X	Atjaunots pils komplekss un 28ha liels parks	
25	Diktarišķu muižas parks		X	19. gs			X	X					?		X		X				X					Pamesta, taču daudzveidīga teritorija	
26	Gražoniņu muižas parks		X	-	X		X	X				X		X		X			X							Sakopta teritorija, arhitektūra	
27	Maldžiūņu muižas parks		X	19. gs			X	X				X			X		>2 ha					X					Plāno atjaunot, labi saglabāties
28	Pakiršinio muiža	X		18./ pārē. 20. gs			X	X				X		X		X				X						Pārbūvēta ēka - kultūras nams	
29	Radviloniņu muižas parks		X	18./19. gs			X	X				X			X				13,4 ha		X			X			Muižā notiek radoša darbošanās, bet tā ir novecojusi
30	Šeduvos (Raudondvaris) muižas parks	X		18. gs			X	X				X			X				X			X				Liels parks, skaista vieta	
31	Vileiņu muiža		X	-								X		X							X					Ļoti maz veģetācijas, pamesta	

		Vide		Unikalitāte			Funkcija				Pieejamība**		Ipašumpiederība*		Platība			Parka kvalitāte			Arhitektūras pieminekļa statuss (Parks)					
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Pilsēta	Lauku vide	Būvniecības gads	Elements	Ūdens-objekts	Veģetācija	Izglītības iestāde	Tūrisma objekts	Pamesta/ neizmantojama terit.	Atjaunots (muižas ēkas, parks vai muižas ansamblis)	Pieejams	Nepieejams / slēgts	Pašvaldības	Privāts	Mazs <3ha	Vidējs 3-10ha	Liels >10ha	Laba uzturēts	Vidēja daļēji uzturēts	Degradēta pamests	Valsts nozīmes piemineklis	Reģionālās nozīmes piemineklis	Vietējās nozīmes piemineklis	Valsts nozīmes parks	PIEZĪMES
Šauļu rajona pašvaldības muižu parki																										
32	Aleksandrijos muižas parks		X	-			X			X		X		X				X			X			X		Pamesta teritorija pie Šauļiem
33	Bubiņu jeb Grafo Zubovo muižas parks	X		-			X		X		X	X		X			X			X						Restorāns, viesnīca
34	Gilvyčių muižas parks		X	-			X					X		X?			X				X					Nav ziņu par objektu
35	Gruzdžių muižas parks		X	16. gs			X			X		X		X				X		X			X			Vērtīgs, maz pārveidots ansamblis, ēkas degradētas
36	Haima Frenkeļa (Chaimo Frenkelio) villa, Šauļu „Aušros” muzejs	X		20.gs			X		X		X	X		X			X		X							Atjaunotajā pils ēkā kopš 1994. gada darbojas "Aušros" muzejs un restorāns
37	Kuršēņu muižas parks	X		16. gs		X						X		X			X		X				X		X	Pilsētas parks
38	Kurtuvēņu muižas parks		x	15. gs					X			X		X				X	X				X		X	Atjaunots komplekss
39	Mirskiškės muižas parks		X	-		X	X					X		X?		X					X					Pamesta vide
40	Naisių muiža	X		1822. g							X	X		X		X				X						Saglabājusies ēka un atsevišķas koku grupas, parka nav
41	Paežerių (Šiauliai) muižas parks		X	1900. g		X	X				X		X(žogs)	X		X			X					X	X	Atjaunota ēka, apdzīvota teritorija
42	Paliesių (Šiauliai) muižas parks		X	1908. g			X			X		X		X?				X			X					Ēka ir arhitektūras piemineklis, teritorija pamesta
43	Varputėnų muižas parks		X	16. gs		X	X				X		?		X				X	X			X			Autentiski atjaunotas ēkas, daļēji atjaunota visa teritorija

Piezīmes

*ar atzīmi “?” nav ziņu par parka īpašumtiesībām

**ar atzīmi “?” nav ziņu par parka publisku pieejamību

Piezīmes
****ar atzīmi "?" nav ziņu par parka publisku pieejamību**

Paņevežu un Šauļu apriņķu piļu un muižu parki - esošie un potenciālie tūrisma objekti (Kritēriji: *unikāls LV/EU mēroga objekts; *veiksmīga sasaiste ar ar citiem tūrisma objektiem/pilsētām; *potenciāls vēsturiskās parka struktūras atjaunošanai)

		Arhitektūras piekinekļa statuss (Parks)				Attīstīti tūrisma objekti	Potenciāli tūrisma objekti	PIEZĪMES
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Valsts nozīmes piemineklis	Reģionālās nozīmes piemineklis	Vietējās nozīmes piemineklis	Valsts nozīmes parks			
Paņevežu apriņķis								
Biržai rajona pašvaldības muižu parki								
1	Astravo muižas parks	X			X	X		Ezera krastā, tūrisma objekts - atjaunota pils, sakārtots parks, izbūvēts tilts pāri ezeram
2	Mantagailiškių muižas parks						X	Milzīgs parks, daļēji kopts, vienā daļā ievēidots aktīvas atpūtas komplekss, daļa netiek izmantota
3	Parovējos muižas parks		X					Maz ziņu par obejektu, iespējams, pamests
4	Toliūņų muižas parks / ūdens dzirnavas						X	Saglabājusies ūdensdzirnavu ēka upes krastā un parka teritorija, šobrīd netiek izmantots, potenciāls tūrisma objekts atjaunojot dzirnavas
Kupiškis rajona pašvaldības muižu parki								
5	Adomynė muižas parks		X			X		Rets romantiskā klasicisma koka arhitektūras piemineklis, neliels parks. Muižas ēkā atrodas medicīnas punkts vietējiem iedzīvotājiem, notiek kultūras pasākumi.

		Arhitektūras piekinekļa statuss (Parks)						
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Valsts nozīmes piemineklis	Reģionālās nozīmes piemineklis	Vietējās nozīmes piemineklis	Valsts nozīmes parks	Attīstīti tūrisma objekti	Potenciāli tūrisma objekti	PIEZĪMES
Paņevežu apriņķis								
6	Antašavos muižas parks		X				X	Arhitektūras un dabas piemineklis, 2015.gadā tiek izstrādāts tehniskais projekts ar mērķi atjaunot muižas ēku un klēti un pielāgotu muižas kompleksu tūrisma vajadzībām
7	Noriūņu muižas parks		X				X	Liels, gleznains parks ar izteiktu reljefu, pootenciāls kļūt par rekreācijas parku. Šobrīd teritorijā atrodas uzņēmums AS "Nodama", kas nodarbojās ar dažāda veida celtniecības darbiem, tuvumā atrodas industriālas teritorijas, kas apgrūtinātu parka atjaunošanu
8	Palēvenēs muižas parks		X			X		Daļēji atjaunota muižas pils, iespēja iznomāt telpas dažādiem pasākumiem, parka teritorija arī piemērota pasākumu un svinību organizēšanai, pieejama arī lauku pirts
9	Salamiesčio muižas parks							Maz no parka, teritoriju neizmanto, vājš piemērs, neizdevīga atrašanās vieta, struktūra lielā mērā zudusi
Panevežys rajona pašvaldības muižu parki								
10	Alančīu muižas parks		X				X	Liels, pamests parks, interesanta parka struktūra, potenciāls vēsturiska parka izveidei, pils drupas - labs neoklasicisma arhitektūras paraugs
11	Aukštadvario muižas parks							Degradēts obj., vājš piemērs, neizdevīga atrašanās vieta, arhitektūras un parka struktūra lielā mērā zudusi

		Arhitektūras piekinekļa statuss (Parks)				Attīstīti tūrisma objekti	Potenciāli tūrisma objekti	PIEZĪMES
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Valsts nozīmes piemineklis	Reģionālās nozīmes piemineklis	Vietējās nozīmes piemineklis	Valsts nozīmes parks			
Paņevežu apriņķis								
12	Bistrampolis muižas parks					X		Atpūtas komplekss, notiek festivāli, pieejama viesnīca, restorāns, konferenču zāle, u.c. aktivitātes
13	Butautų muižas parks					X		Alus muzejs, maza neizteiksmīga parka teritorija
14	Jotainių muižas parks							Sociālās aprūpes centrs, parka struktūra lielā mērā zudusi
15	Liberiškio muiža		X				X	Parks - dabas piemineklis, pamests, potenciāls muižas kompleksa atjaunošanai, sagrabājušās liela daļa ēku un nolasāma interesanta parka struktūra
16	Linkavičių muižas parks							Pamesta teritorija
17	Mitriūnų muižas parks			X			X	Pamests plašs parks, maz pārveidots, potenciāls vēsturiskā parka atjaunošanai un galvenā zaļā struktūra ciematā
18	Naudvario muižas parks		X				X	Bijusī skola, plašs parks, viegli nolasāma parka struktūra, potenciāls vietējais parks, ēka labā stāvoklī, iespējams, pielāgot tūrisma vajadzībām
19	Pajuostės (Pajuosčio) muiža						X	Bijusī militārā bāze, atrodas pie Paņevežas robežas, potenciāls kā piepilsētas zaļajai struktūrai ar vēstures izziņas iespējām
20	Paliūniškio muižas parks					X		Viesu nams
21	Puziniškis muižas parks	X				X		Uzņem viesu, atrodas mežā

		Arhitektūras piekinekļa statuss (Parks)				Attīstīti tūrisma objekti	Potenciāli tūrisma objekti	PIEZĪMES
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Valsts nozīmes piemineklis	Reģionālās nozīmes piemineklis	Vietējās nozīmes piemineklis	Valsts nozīmes parks			
Paņevēžu apriņķis								
22	Ūdrų muiža							Maz veģetācijas, vājš piemērs, vēsturiskā struktūra lielā mēra zudusi
23	Vadaktėlių muižas parks							Pamesta teritorija, ēkas degradētas
24	Vadaktų muižas parks			X			X	Plaša, pamesta parka teritorija, saglabājušies atsevišķi vēsturiskie elementi un parka struktūra labi nolasāma, potenciāls vēsturiskā parka atjaunošanai
Pasvalys rajona pašvaldības muižu parki								
25	Ažuolpamūšės muižas parks						X	Skaista vieta pie upes, objekts pamests, atrodas tuvu lauku restorānam, potenciāls attīstīt kā pastaigu parku
26	Balsių muižas parks					X		Restorāns, maza teritorija
27	Barklainių muižas parks						X	19ha pamests ģeom. parks, šobrīd tiek vāji apsaimniekots, potenciāls atjaunot vēsturisko ģeometrisko parku
28	Dagilynės muižas parks						X	Vairums ēku degradētas, potenciāls ēku atjaunošanai, pielāgot tās dzīvošanai un labiekārtot parku iedzīvotāju rekreācijai
29	Daučkėnų muiža							Maza teritorija, vājš piemērs, parks lielā mērā zudis, neizdevīga atrašanās vieta
30	Gulbinėnų muižas parks		X				X	Plāno atjaunot muižu/parku tūrisma vajadzībām, interesanta parka struktūra, daļījums funkcionālajās zonās
31	Joniškėlis muižas parks	X				X		Jaukta stila unikās parks. . Muižas ēkās tagad atrodas Lietuvas lauksaimniecības institūta eksperimentālās stacijas un Joniškeles reģionālais muzejs.

		Arhitektūras piekinekļa statuss (Parks)						PIEZĪMES
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Valsts nozīmes piemineklis	Reģionālās nozīmes piemineklis	Vietējās nozīmes piemineklis	Valsts nozīmes parks	Attīstīti tūrisma objekti	Potenciāli tūrisma objekti	
Paņevežu apriņķis								
32	Kalniškių (Didžiųjų Grūžių) muižas parks							Maza, pamesta teritorija, vājš piemērs
33	Pajiešmenių muižas parks						X	Atjaunota muižas ēka, kopts parks, vietējiem iedzīvotājiem
34	Raudonpamūšės muižas parks						X	Pamesta teritorija, bet izdevīga atrašanās vieta, 4ha liels ainavu parks
35	Saločių muižas parks			X		X		Pilsētas parks, ap 3ha
36	Škilinпамūšio muižas parks		X					Plašs parks, apbūve privātīpašums, muižas struktūras vizuālo uztveršanu traucē pie ceļa izbūvēta degvielas uzpildes stacija, zems potenciāls degvielas stacijas un saimnieciskās darbības dēļ
37	Žilpamūšio muižas parks							Zems potenciāls saimnieciskās darbības un mazā bijušā parka teritorijas dēļ
Rokiškis rajona pašvaldības muižu parki								
38	Antanašės muižas parks		X				X	Ēka atjaunošanas procesā, potenciāls ciemata kultūras centra attīstībā un rekreācijas parka izveidē
39	Bagdonišķio muižas parks		X				X	Saglabājušās vairākas vēsturiskās parka stuktūras - dīķi, kanāli, tiltiņi, stādījumu grupas, potenciāls tūristu apskates un rekreācijas objekts
42	Gačionių muižas parks					X		Atraunota koka savrupmāja un atvērta apmeklētājiem kā muzejs un pasākumu norises vieta. Parks labiekārtots piemeklējot autentiskus elementus, veidojot jaunus apstādījumus
40	Ignotišķio muižas parks					X		Atrodas mežā, izveidots tūristu atpūtas objekts

Nr.p.k.	Parka nosaukums	Arhitektūras piekinekļa statuss (Parks)				Attīstīti tūrisma objekti	Potenciāli tūrisma objekti	PIEZĪMES
		Valsts nozīmes piemineklis	Reģionālās nozīmes piemineklis	Vietējās nozīmes piemineklis	Valsts nozīmes parks			
Paņevežu apriņķis								
41	Ilzenbergas muižas parks		X			X		Liels, atjaunots komplekss. Parkā ierīkoti pastaigu celiņi, izvietotas mazās arhitektūras formas. Parkā un muižas pili iespēja rīkot dažādus pasākumus, kā arī iespēja ieturēt maltīti, nakšņot, iet pirtī, u.c. aktivitātes
43	Kraštų muižas parks						X	Pamesta, bet skaista vieta, potenciāls atjaunot muižas ēku un sakopts parku, veidojot to par brīvidienu māju un rekreācijas parku
44	Onušķio muižas parks	X					X	Liels, mežains, pamests parks, aizsargājama teritorija. Potenciāls atjaunots vēsturisko parku un veidot dabas izziņas takas
45	Panemunio Komarų muižas parks		X				X	Saglabājies liels muižas ansamblis ar parku, netiek apsaimniekots, potenciāls atjaunot kompleksu, izdevīga atrašanās vieta, nozīmīga ciema zaļā struktūra. Gan rekreācijas, gan tūrisma potenciāls
46	Petrošišķio muiža							Privāta muiža, slēgta teritorija
47	Rokiškēlių muižas parks						X	Plaša, pamesta parka teritorija, potenciāls vēsturiskā parka atjaunošanai
48	Rokišķio muižas parks	X			X	X		Muzejs, visa teritorija atjaunota
49	Salų muižas parks		X			X		Labiekārtots parks, ēku izmanto dažādu kultūras pasākumu organizēšanai, labiekārtots parks
50	Tarnavos muižas parks						X	Plāno veidot atpūtas kompleksu ģimenēm
Šauļu apriņķis								

		Arhitektūras piekinekļa statuss (Parks)				Attīstīti tūrisma objekti	Potenciāli tūrisma objekti	PIEZĪMES
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Valsts nozīmes piemineklis	Reģionālās nozīmes piemineklis	Vietējās nozīmes piemineklis	Valsts nozīmes parks			
Paņevežu apriņķis								
Akmenes rajona pašvaldības muižu parki								
1	Dabikinēs muižas parks		X				X	Parks - dabas piemineklis, plāno ieguldīt attīstībā, potenciāls kompleksa atjaunošanai, taču laika gaitā tas bijis diezgan pārveidots uzbūvējot kopmītnes
2	Kairiškių muiža							Degradēts objekts, maz veģetācijas, zems attīstības potenciāls, vēsturiskās struktūras ir lielā mērā zudušas
3	Kruopių muižas parks						X	Daudz pārveidots piemērs, taču potenciāls ciemata kultūrvēsturiskas zaļās struktūras attīstībai
4	Medemrodės muižas parks							Parku apsaimnieko ciemats, labiekārtots vietējo iedzīvotāju atpūtais – pastaigu celiņi, soliņi, info stends
5	Paragių muižas parks		X			X		Memoriālais muzejs, tiek rīkoti dažādi pasākumi, parka plānojums atjaunots respektējot vēsturisko plānojumu.
Joniškis rajona pašvaldības muižu parki								
6	Jakiškių muižas parks					X		Ēka saglabājusies, tur notiek dažādas aktivitātes, muzejs, koncerti, svinības. Ļoti maza parka teritorija
7	Jurdaičių muiža							Sociālās aprūpes centrs, teritorija pielāgota aprūpes centra vajadzībām
8	Malgūžės muiža							Pamesta teritorija, grūti uztverama parka struktūra, kompleksa ēkas degradētas

		Arhitektūras piekinekļa statuss (Parks)				Attīstīti tūrisma objekti	Potenciāli tūrisma objekti	PIEZĪMES
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Valsts nozīmes piemineklis	Reģionālās nozīmes piemineklis	Vietējās nozīmes piemineklis	Valsts nozīmes parks			
Paņevežu apriņķis								
9	Martyniškių muižas parks		X				X	Pamesta vide, plašs parks, daļēji nolasāma parka struktūra, potenciāls attīstīt kā vietējiem iedzīvotājiem nozīmīgu kultūrvestures un rekreācijas teritoriju
10	Žagarės muižas parks	X			X	X		Atjaunots komplekss, labiekārtots parks pastaigām, zirgu hipodroms, muižas ēkā ir vietējā reģionālā parka direkcija
Kēlmes rajona pašvaldības muižu parki								
11	Beržėnų muižas parks		X				X	Angļu parks ar dīķi, komplekss labi saglabājies, potenciāls attīstīt vēsturisko parku un ēku tūrisma pakalpojumu sniegšanai - naktsmājas, restorāns, muzejs. Vai attīstīt netradicionālo tūrismu - veidot spoku māju, <i>escape room</i> , <i>Quest</i>
12	Kelmės muižas parks		X			X		Muzejs, labiekārtots parks
13	Kiaunorių muiža							Pamesta un stipri pārveidota teritorija, zems attīstības potenciāls
14	Pagryžuvio muižas parks		X				X	Sociālās labklājības mājas, potenciāls vēsturiskā parka atjaunošanai, muzeja ierīkošanai, kādā no muižas ēkām. Izdevīga atrašanās vieta
15	Pakėvio muiža					X		Teritorija ir atjaunota, tiek uzturēta, muižā iespējams organizēt banketus un svinības, tiek piedāvātas nakstmitnes, pirts, kā arī iespēja makšķerēt tuvumā esošajos zvejas dīķos. Nav parka teritorijas.
16	Šaukėnų muižas parks			X			X	Psihiatriskā slimnīca, parks - dabas piemineklis. Potenciāls apskates objekts

		Arhitektūras piekinekļa statuss (Parks)				Attīstīti tūrisma objekti	Potenciāli tūrisma objekti	PIEZĪMES
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Valsts nozīmes piemineklis	Reģionālās nozīmes piemineklis	Vietējās nozīmes piemineklis	Valsts nozīmes parks			
Paņevēžu apriņķis								
17	Šilo Pavēžupio muižas parks		X			X		Vietai bagāta vēsture, tūristu maršruta pieturas punkts
18	Tytuvēnēliu muižas parks						X	Parks - vietējās nozīmes dabas piemineklis. Mākslinieces Sofijas Romerienes (1885-1972) dzīvesvieta un darbnīca. Potenciāla mākslas galerija, muzejs
Pakruojis rajona pašvaldības muižu parki								
19	Akmenēliu muiža					X		Restorāns, lauku atpūta
20	Geručiai muižas parks							Degradēts objekts, neliels parks
21	Pakruojo muižas parks	X			X	X		Atjaunots muižas komplekss, pasākumu norises vieta, muižā ir vairākas tematiskās meistardarbnīcas, iespējams iegādāties darinājumus
Radviliškio rajona pašvaldības muižu parki								
22	Baisogalos muižas parks	X			X	X		Viens no skaistākajiem muižu parkiem Lietuvā, atrodas LSMU lopkopības institūts
23	Beinoravos muižas parks						X	Ļoti liela augu daudzveidība. Potenciāls dendroloģiskais un izziņu parks
24	Burbiškio muižas parks	X			X	X		Atjaunots pils komplekss un 28ha liels parks. Kultūras, piemiņas, ģimeņu pasākumu un semināru norises vieta
25	Diktariškiu muižas parks						X	Pamesta, bioloģiski daudzveidīga parka teritorija. Potenciāls apskates objekts
26	Gražionių muižas parks					X		Sakopta teritorija, atjaunota arhitektūra
27	Maldžiūnu muižas parks						X	Plāno atjaunot, augsta autentiskuma pakāpe
28	Pakiršinio muiža					X		Pārbūvēta ēka - kultūras nams

Nr.p.k.	Parka nosaukums	Arhitektūras piekinekļa statuss (Parks)			Valsts nozīmes parks	Attīstīti tūrisma objekti	Potenciāli tūrisma objekti	PIEZĪMES
		Valsts nozīmes piemineklis	Reģionālās nozīmes piemineklis	Vietējās nozīmes piemineklis				
Paņevežu apriņķis								
29	Radvilonių muižas parks		X			X		Muižā izveidota mākslas galerija, notiek pasākumi
30	Šeduvos (Raudondvaris) muižas parks						X	Liels parks, skaistā vietā. Muižas ēkas izmanto Šeduvos Tehnoloģiju un biznesa skola. Potenciāls apskates objekts
31	Vileikių muiža							Ļoti maz veģetācijas, pamesta
Šauļu rajona pašvaldības muižu parki								
32	Aleksandrijos muižas parks			X			X	Pamesta teritorija pie Šauļiem, plašs parks. Potenciāls rekreācijas objekts
33	Bubių jeb Grafo Zubovo muižas parks					X		Restorāns, viesnīca
34	Gilvyčių muižas parks							Blakus muižas ansamblim atrodas industriālās teritorijas. Maz veģetācijas
35	Gruzdžių muižas parks		X				X	Vērtīgs, maz pārveidots ansamblis, ēkas degradētas. Muižas ēka ir viena no vecākajām Lietuvā. Potenciāls apskates objekts
36	Haima Frenkeļa (Chaimo Frenkelio) villa, Šauļu „Aušros“ muzejs					X		Kopš 1994. gada darbojas “Aušros” muzejs un restorāns
37	Kuršėnų muižas parks		X		X	X		Pilsētas parks. Muižas ēkā atrodas Šauļu rajona pašvaldības etniskās kultūras un tradicionālo amatniecības centrs
38	Kurtuvėnų muižas parks		X		X	X		Atjaunots komplekss, tūrisma informācijas centrs, svinību norises vieta
39	Mirskiškės muižas parks							Pamesta vide, saglabājusies muižas koka pils, ūdensdzirnavas ar ekspluatācijas tehnoloģiskām iekārtām. Potenciāls apskates objekts

		Arhitektūras pieminekļa statuss (Parks)				Attīstīti tūrisma objekti	Potenciāli tūrisma objekti	PIEZĪMES
Nr.p.k.	Parka nosaukums	Valsts nozīmes piemineklis	Reģionālās nozīmes piemineklis	Vietējās nozīmes piemineklis	Valsts nozīmes parks			
Paņvežu apriņķis								
40	Naisiņ muiža					X		Saglabājusies ēka un atsevišķas koku grupas, parka nav. Muižas ēkā izveidots literatūras muzejs
41	Paežeriņ (Šiauliai) muižas parks			X	X	X		Atjaunota ēka, apdzīvota teritorija, liela parka teritorija. Vasaras sezonā notiek jauniešu nometnes
42	Paliesiņ (Šiauliai) muižas parks						X	Pils ēka ir viena no labākajiem neogotikas stila paraugiem, saglabājusies bez būtiskiem laika uzslāņojumiem. Teritorija pamesta, saglabājies parks. Potenciāls apskates objekts
43	Varputēnu muižas parks		X			X		Autentiski atjaunotas ēkas, daļēji atjaunota visa teritorija. Parka teritorijā regulāri tiek organizēti pārgājieni, tematiskās pastaigas, laivu braucieni

Piezīmes:

Informācija par ARHITEKTŪRAS pieminekļa statusu iegūta no kvr.kpd.lt lapā pieejamā pieminekļu saraksta

Informācija par parkiem pisēkirta VALSTS nozīmības statusu iegūta no e-seimas.lrs.lt lapā pieejamā saraksta

N - novads

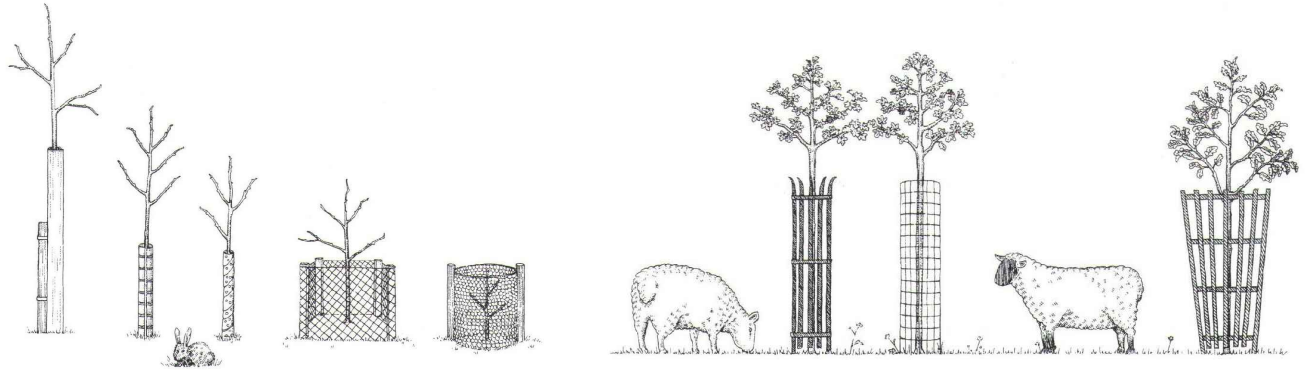
P - potenciāls tūrisma objekts

TO - esošie tūrisma objekti

PARKA ZAĻĀ STRUKTŪRA

Jauno stādījumu augšanas apstākļu uzlabošana

Labas prakses piemēri

Koka stumbra aizsargi. Jauno stādījumu aizsardzība pret iespējamiem dzīvnieku radītiem kaitējumiem

Plastikāta maza auguma jauno stādījumu aizsargi

Metāla stieplu jeb sieta aizsargi jauniem stādījumiem. Jauno stādījumu vainagu veidošana

Koku piesiešana, izmantojot vienu atbalsta mietu un elastīgo lenti

Plastikāta koka stumbra aizsargi teritorijās, kur notiek zāliena pļaušana izmantojot trimeri

PARKA ZAĻĀ STRUKTŪRA

Esošo kokaugu augšanas apstākļu uzlabošana

Labas prakses piemēri

New York arboretum state park, USA. *Dažādu sugu un auguma ainaviski vērtīgi koki*

Долна Крупa, Krievija. *Ainaviski vērtīgi koki - vītoli*

Attēnoti parka spēcīgie kokaugi no apkārtējiem mazvērtīgākiem kokaugiem, sējeņiem

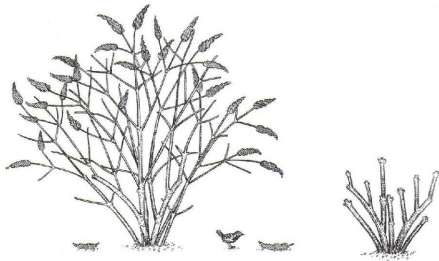

Stowe park, Anglija. *Parka ainava struktūra - dažāda auguma kokaugi grupas un kā soliteri*

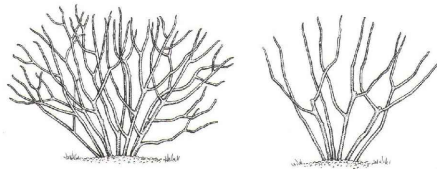
PARKA ZAĻĀ STRUKTŪRA

Krūmu kopšana

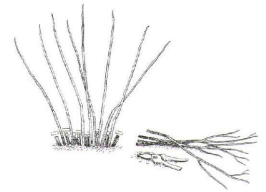
Labas prakses piemēri

Krūma vainaga apgriešana, veicinot jaunu spēcīgu dzinumu veidošanos. Vainaga formas korekcija

Krūma vainaga retināšana (1/3), veicinot spēcīga un veselīga auga veidošanos

Krūmu veco / slimo zaru izņemšana

Claremont park, Anglija. Krūmu grupa pieauguša koka paēnā

Grimoni (Cornus). Rūpīgi kopti krūmu grupu stādījumi

Krūma vainaga kopšana, samazinot vainaga zarojumu pa 1/3

Chateau de Marquessac, Francija. Regulāri cirptu dzīvžogi angļu stila ainavu parkā

PARKA ZAĻĀ STRUKTŪRA

Jaunu stādījumu veidošana

Labas prakses piemēri

Claremont park, Anglija. Jauna koka stādījums netālu no sena koka, tādējādi nodrošinot parka ainavas nepārtrauktību

Minhene, Vācija. Dažāda vecuma jaunu koku stādījumu grupa

Claremont park, Anglija. Jaunu kokaugu grupu stādījumi ainaviska skata veidošanai

Kalmthout arboretum, Beļģija. Pavasara puķu stādījumi parka teritorijā

Titsey place parkland, Anglija. Ziemciešu stādījumu "upe", veidota parka ainavā starp esošiem kokaugiem

Drottningholm park, Zviedrija. Liepu alejas stādījumu atjaunošana ik pēc 5 gadiem. Saglabāti atsevišķi spēcīgākie alejas koki

AVOTS:

Lincoln, F. (2008), The Management & Maintenance of Historic Parks, Gardens and Landscapes. The English Heritage Handbook.
Plumptre, G. (2007), Heritage Gardens. The World's Great Gardens Saved by Restoration.
Olsson, S. (2008), The English Garden. Phaidon Press Limited
Dreija, K., personīgais arhivs (2009-2015)

PARKA ZAĻĀ STRUKTŪRA

Parka skatu līniju apsaimniekošana (1)

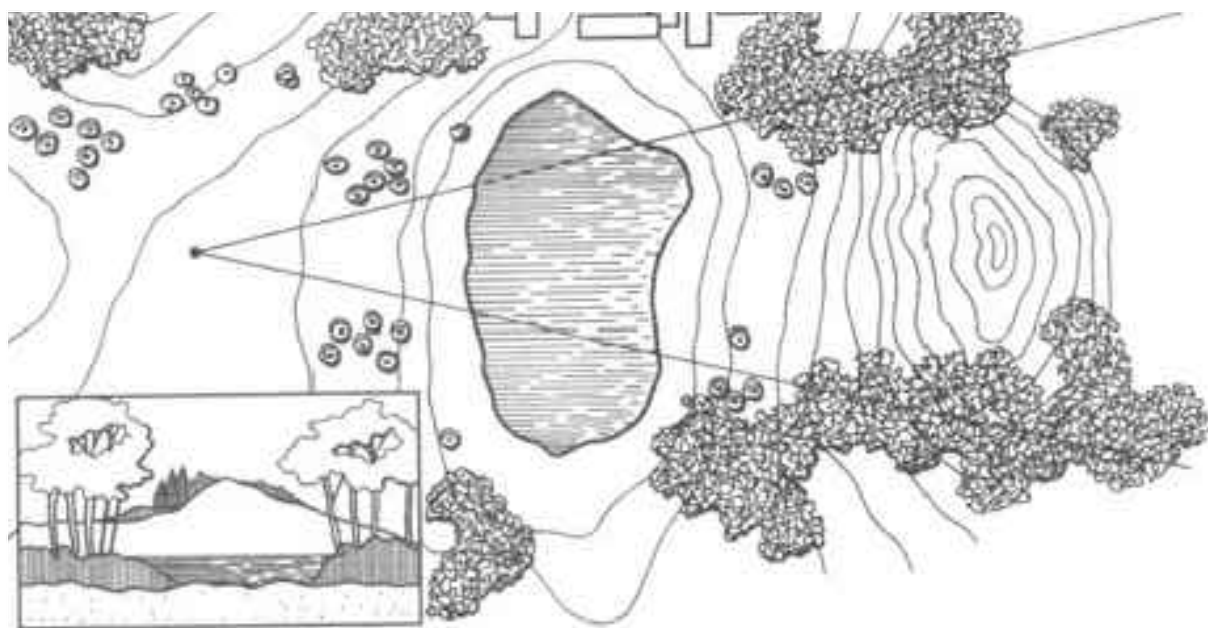
Labas prakses piemēri

Windsor Great park, Anglija. Skatu līnija uz ezera ainavu. Skatu līnijas malas veido dažāda auguma krūmu grupas un koki

Stowe park, Anglija. Skatu līnija uz Stowe house. Skatu līnijas malas veido koku grupas un regulāri pļauts pļavas tipa zāliens

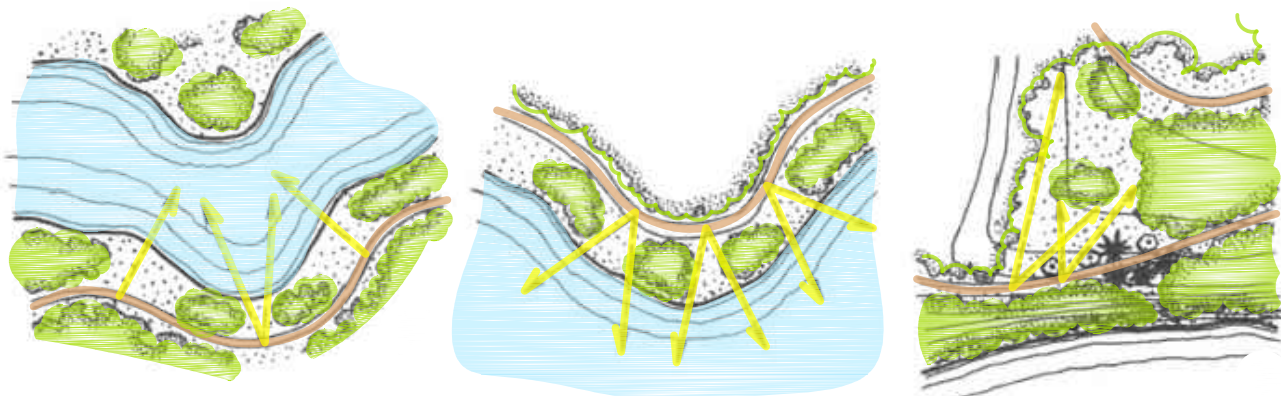

Parka ainavas tālo skatu līniju veidošanas pamatprincipi

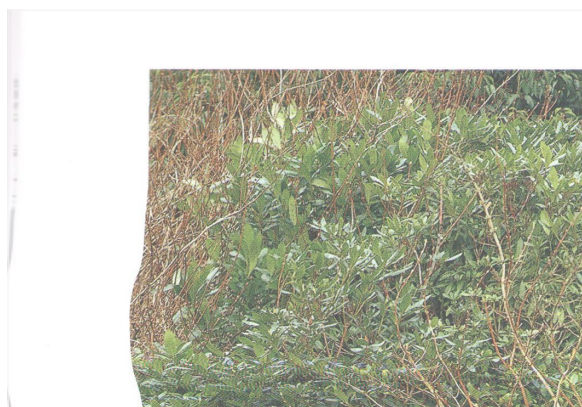
PARKA ZAĻĀ STRUKTŪRA

Parka skatu līniju apsaimniekošana (2)

Labas prakses piemēri

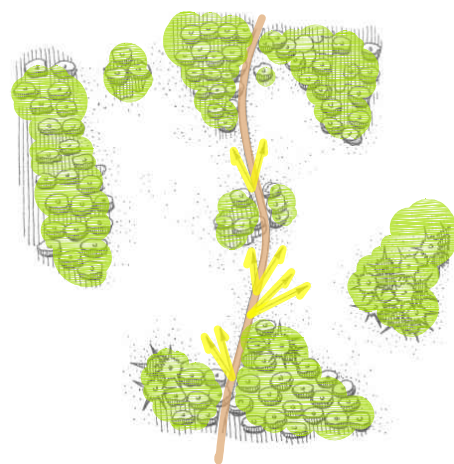
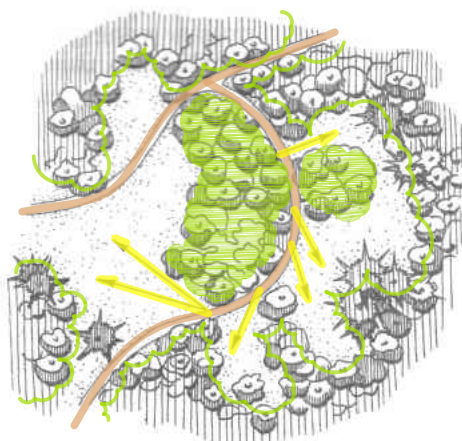
Skatu līnijas. Parka ainavas tuvāku un tālāku skatu līniju veidošanas pamatprincipi

Claremont park, Anglija. Parka ainavas skata līnija **pirms** rekonstrukcijas

Claremont park, Anglija. Parka ainavas skata līnija **pēc** rekonstrukcijas

Skatu līnijas virzoties pa parka pastaigu takām. Parka ainavas tuvāku un tālāku skatu līniju veidošanas pamatprincipi

PARKA ZAĻĀ STRUKTŪRA

Parka atjaunošana

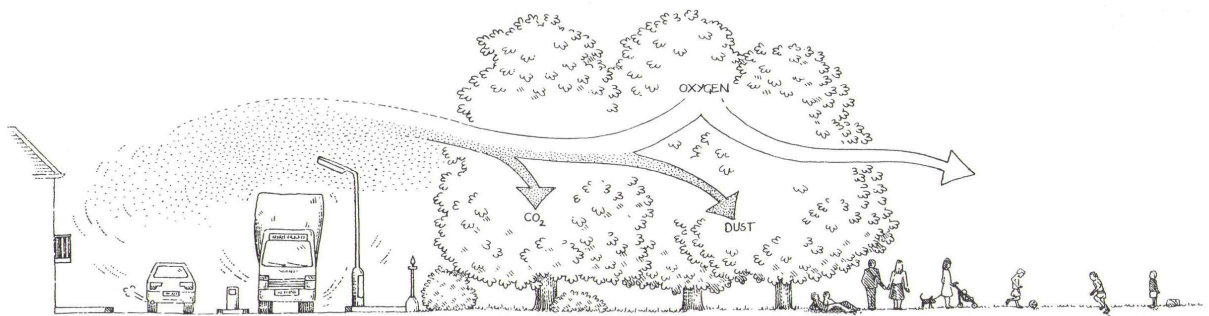
Labas prakses piemēri

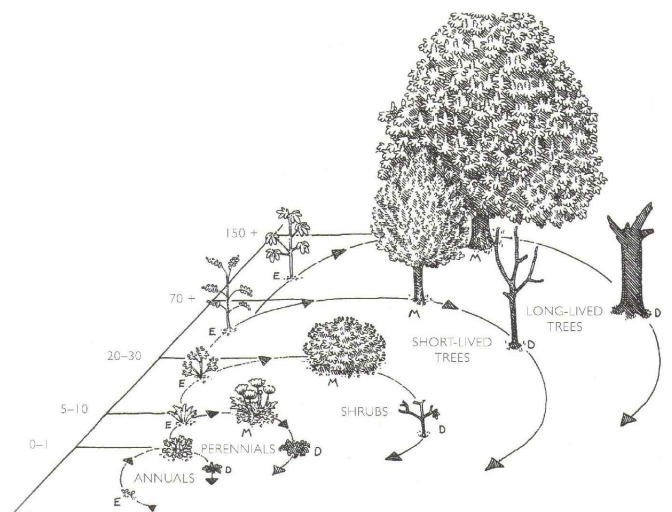
Jenischpark, Vācija. Parka malas stādījumi skata aizsegšanai un trokšņa, dūmgāzu barjeras veidošanai

Hagapark, Stogholma, Zviedrija. Parka lauce ar tāliem skatiem

Kokaugu nozīme pilsētvides mikroklimata veidošanā. Kokaugi ir svarīga pilsētas trokšņu un dūmgāzu barjera

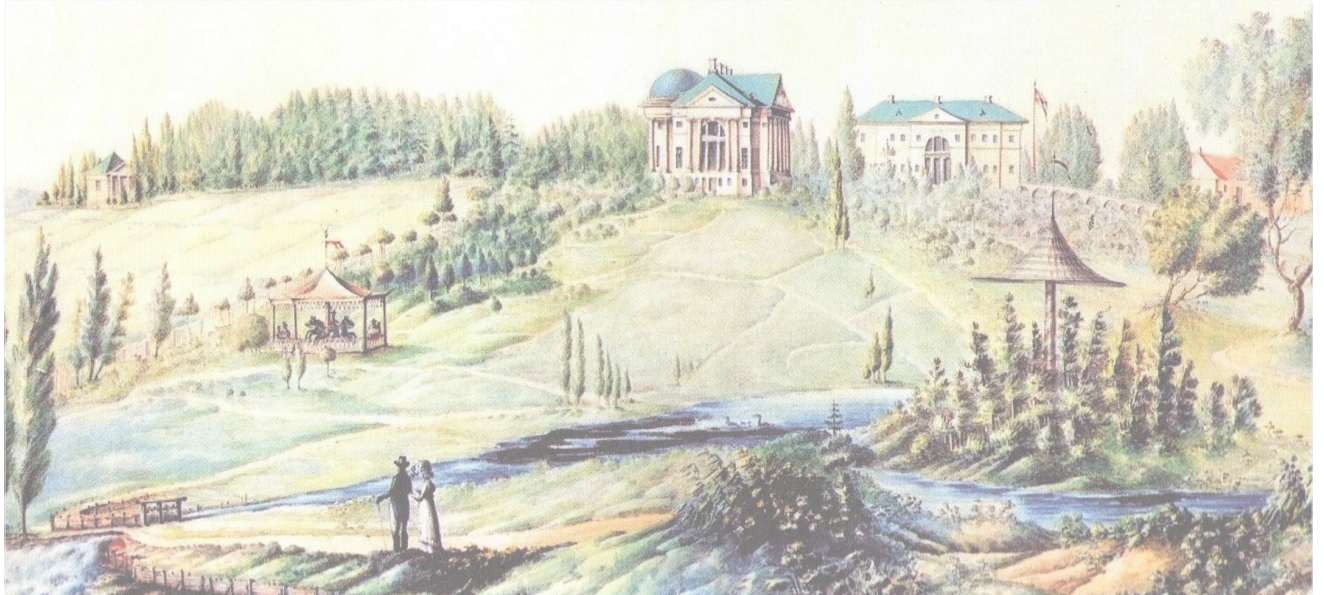

Parka ainavu veidojošo augu hierarhija un mūža garums gados

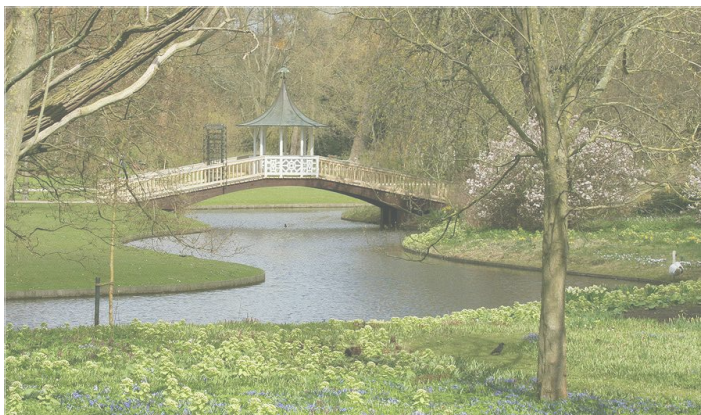
PARKA ZILĀ STRUKTŪRA

Parka ūdensteču apsaimniekošana

Labas prakses piemēri

Elejas muižas ansamblis, garvīra. Parkā attēlots mākslīgi veodots dīķis, uzpludinot upīti. Dīķa vidū saliņa ar lietusargveida nojumi. Attēla kreisajā pusē karuselis

Frederiksberg park, Dānija. Ķīniešu tiltiņš ar paviljonu. Pirms rekonstrukcijas

Frederiksberg park, Dānija. Ķīniešu tiltiņš ar paviljonu. Pēc rekonstrukcijas

William Chamber (1723-1796), arhitekts, kas Angļu ainavu parkos ienesa ķīniešu stila formas

PARKA HORIZONTĀLĀ STRUKTŪRA

Jaunu parka celiņu un laukumu izveide

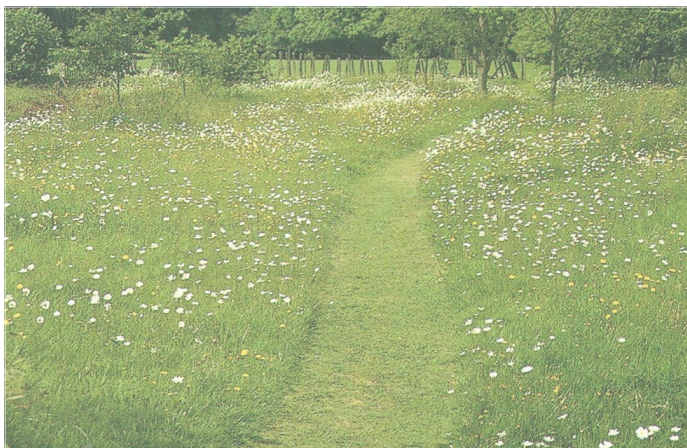
Labas prakses piemēri

Koka laipa gar ūdenstilpes krastu

Schlosspark Wolfsburg, Vācija. Koka laipa pār Allerwiesen (Aller pļavām)

Regulāri pļauta pļavas taka

Walmer Castle Garden, Anglija. Regulāri pļauta pļavas taka

PARKA HORIZONTĀLĀ STRUKTŪRA

Vēsturisko parka celiņu un laukumu rekonstrukcija

Labas prakses piemēri

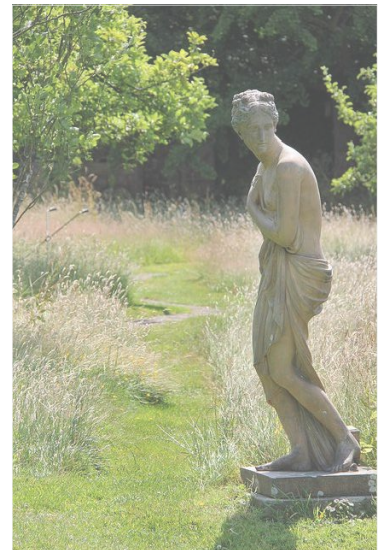
Dudmaston Estate Park, Anglija. Romantiska pastaigu taka gar ezeru

Tatton Park, Anglija. Marmora vāze zālienā

Chateau de Chantilly, Francija. Lauce ar skulptūru

Virginia Wolf's Garden, Anglija. Izplauta zāliena taka līdz skulptūrai

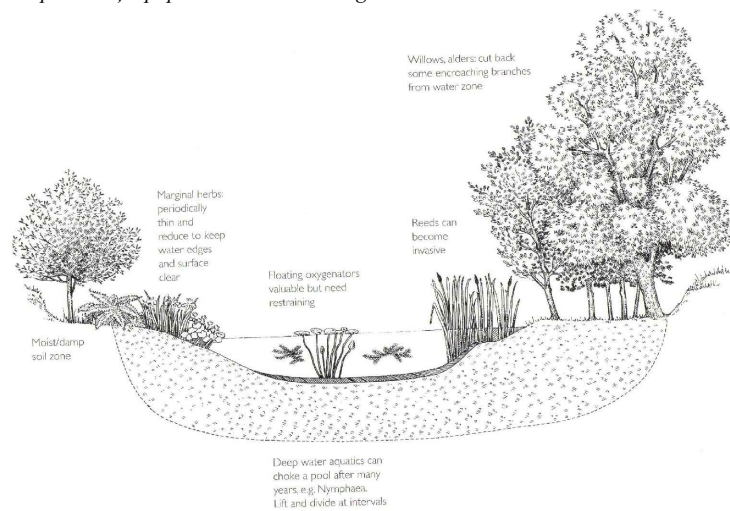
PARKA ZILĀ STRUKTŪRA

Parka ūdenstilpju apsaimniekošana

Labas prakses piemēri

Titsey Park, Anglija. Vēsturiskais parka dīķis papildināts ar mūsdienīgu strūklaku

Dīķa veģetācijas shēmatisks attēlojums

Jenisekpark, Vācija. Ainavisks skats pār parka dīķi

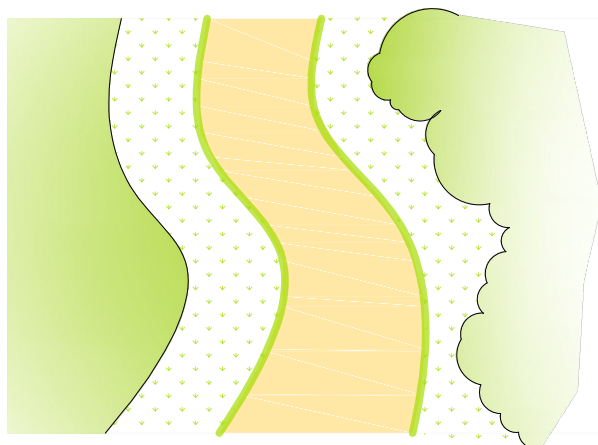

Titsey Park, Anglija. Parka dīķa krastmalas augi

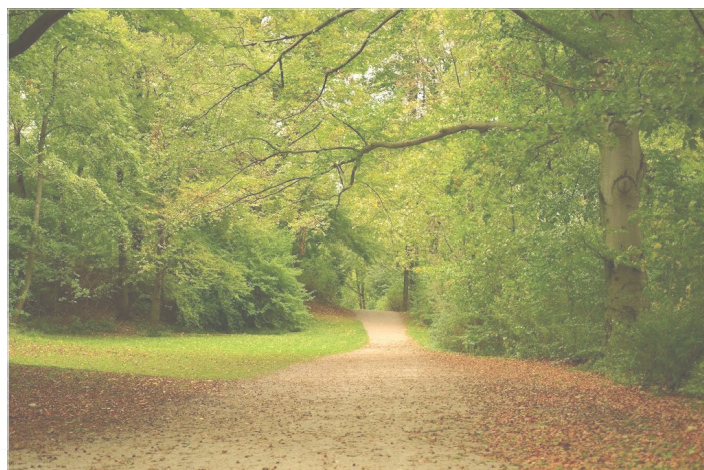
PARKA HORIZONTĀLĀ STRUKTŪRA

Esošo parka celiņu un laukumu apsaimniekošana (1)

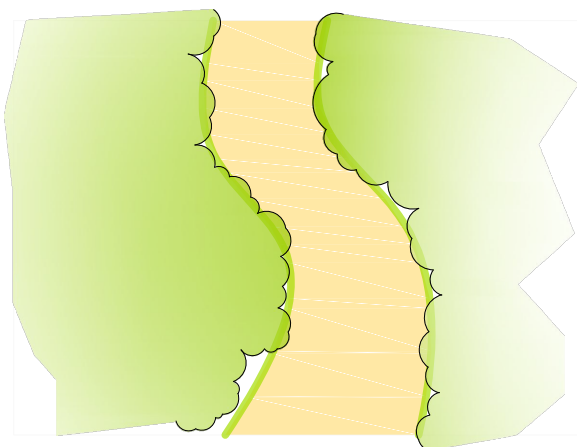
Labas prakses piemēri

Jenischpark, Vācija. Regulāri pļauta pļava gar parka pastaigu celiņu

Munchen Englischer Garten, Vācija. Pļautas pastaigu celiņa malas, atkārtojot apauguma robežu

Le Chateau de Bagatelle, Francija. Parka pastaigu taka ar soliņiem. Nepļauta pļava

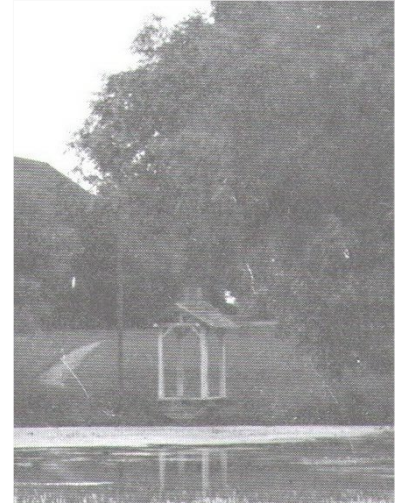
PARKA ZILĀ STRUKTŪRA

Alūksnes ezera ainavas pieejamība

Labas prakses piemēri

Hagenpark, Zviedrija. Ūdenstilpes krastmalas ainava - krasta augi, kokaugi un pieejamības risinājums

Udriku moisa pavilion (1920), Igaunija

Schonbusch Park, Vācija

Windsor Great Park, Anglija. Atvērts skats uz ezeru

Vana-Antsla moisa, Igaunija

PARKA HORIZONTĀLĀ STRUKTŪRA

Esošo parka celiņu un laukumu apsaimniekošana (2)

Labas prakses piemēri

Celiņu malu kopšanas instruments. Veido akurātu celiņa malu, nogriežot zāliena velēnu

Celiņu malu kopšana, izmantojot kapli. Celiņa malas trase atsprausa, veidojot akurātu līniju

Jenischpark, Vācija. Abpus celiņa malām no granīta akmeņiem veidotas lietus ūdens savākšanas noteces

Jenischpark, Vācija. Rekonstruēts parka vēsturiskais tiltiņš - nodrošināta vides pieejamība

Northern Garden. Irdenā seguma pastaigu celiņš

Stourhead Park, Anglija.

PARKA HORIZONTĀLĀ STRUKTŪRA

Kāpnes un atbalsta sienas

Labas prakses piemēri

The Mount Park, ASV. Kāpnes papildinātas ar mūsdienīgām, vieglām tērauda margām un izbūvētu prožektora tipa apgaismojumu

Optimālais gājēju un veloseliņa platums ir 2,2m gājējiem un 1,50m velobraucējiem vienā virzienā

LABAS PRAKSES AKTIVITĀŠU PIEMĒRI LV PĒTĪJUMA TERITORIJĀ

RUNDĀLES PILS UN PARKS

1. att. **Dažāda mērķa grupas.** Ekskursija ar elektromobili pa Rundāles pils dārzu un apkārtni

2. att. **Dažāda mērķa grupas.** Teatralizēta ekskursija ar viesu sagaidīšanu vēsturiskajos tērpos

ODZIENAS MUIŽA UN PARKS

3. att. **Dažāda mērķa grupas.** Informatīvā ekskursija Pilsbrūzī

4. att. **Tūrisma produkti.** Odzienas muižas alus un kvass

BLANKENFELDES MUIŽA UN PARKS

5. att. **Tūrisma produkti.** Dabiskās sulas, sīrupi no plūškoka un citām ogām, konservējumi no muižas dārzos auguši dārzeņiem

6. att. **Dažāda mērķa grupas.** Piknika vietas noma, brīva laika pavadīšanas iespējas

LABAS PRAKSES AKTIVITĀŠU PIEMĒRI LV PĒTĪJUMA TERITORIJĀ

LIELPLATONES MUIŽA UN PARKS

7. att. **Dažāda mērķa grupas.** Izjādes zirga mugurā un izbraucieni pa parku pajūgā

8. att. **Dažāda mērķa grupas.** Iespēja līdzdarboties senās veļas mazgāšanas demonstrācijās vešerienes pavadībā

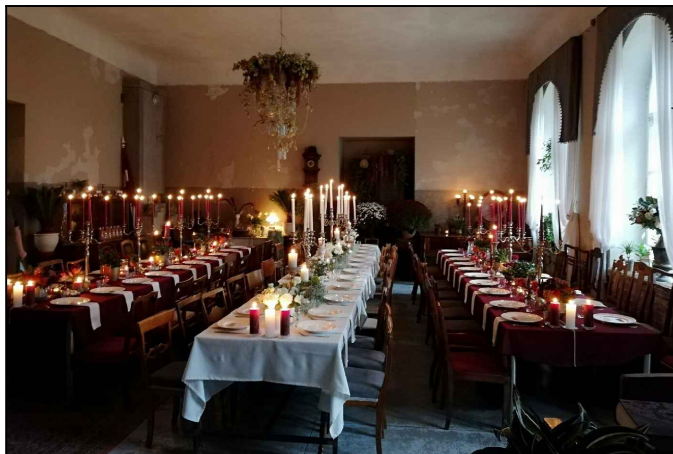
ABGUNSTES MUIŽA UN PARKS

9. att. **Dažāda mērķa grupas.** Izbraucieni pa parku pajūgā

10. att. **Dažāda mērķa grupas.** Amatniecības darbnīcas keramiķiem, tekstilmāksliniekiem un kokamatniekiem

11. att. **Ne sezonas pasākumi.** Ziemas, Ziemassvētku, pavasara mielasti Abgunstes muižā

12. att. **Ne sezonas pasākumi.** Leģendu nakts pasākumi

LABAS PRAKSES AKTIVITĀŠU PIEMĒRI LT PĒTĪJUMA TERITORIJĀ

ILZENBERGAS MUIŽAS PARKS

1. att. **Dažādas mērķu grupas.** Mīlestības tiltiņš un mīlestības sala Ilzenbergas muižas parkā

2. att. **Tūrisma produkti.** Autentiska Ilzenbergas muižas saimniecībā audzēto un gatavoto produktu kaste

PAKRUOJO MUIŽAS PARKS

3. att. **Ne sezonas pasākumi.** Gaismas festivāls: Lielās ĶĪNAS Laternas

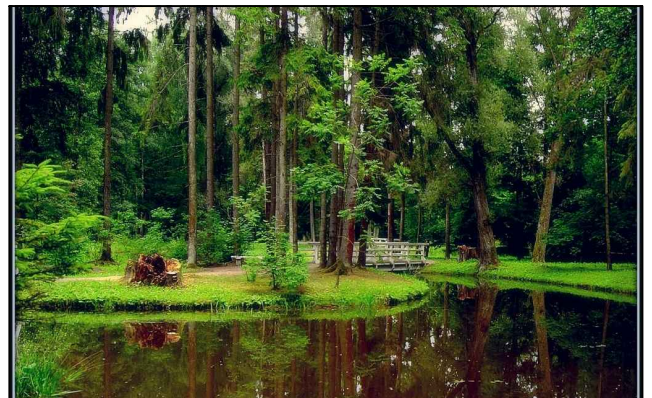

4. att. **Dažādas mērķu grupas.** Kostīmu istaba: iespēja ietērties muižnieku drānās un veikt fotosesiju

BURBIŠKIO MUIŽAS PARKS

5. att. **Ne sezonas pasākumi.** Burbiškio muižas "Tulpju ziedēšanas svētki"

6. att. **Dažādas mērķu grupas.** Plašais Burbiškio muižas pastaigu parks.

ŽAGARES MUIŽAS PARKS

7. att. **Dažādas mērķu grupas.** Medību izstāde Žagares reģionālā parka apmeklētāju centrā

8. att. **Dažādas mērķu grupas.** Žagares muižas stāļi